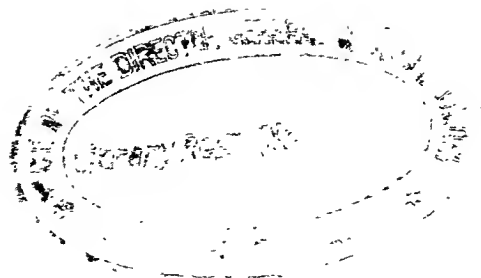

GOVERNMENT OF INDIA
ARCHÆOLOGICAL SURVEY OF INDIA
ARCHÆOLOGICAL
LIBRARY

ACCESSION NO. 14767

CALL No. 959.61 / D.C.B.

Dagh-Register

gehouden int *Jaar*

Casteel Batavia

vant passerende daer ter plaetse als over geheel
Nederlands-India

Anno 1647--1648.

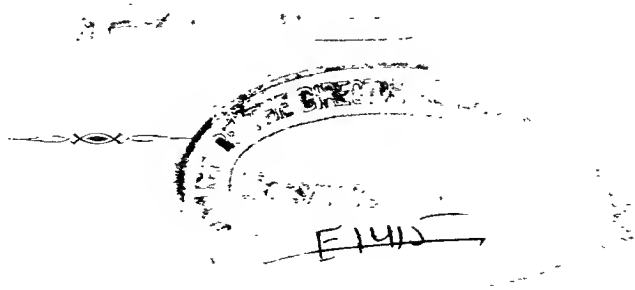

Uitgegeven door het Departement van Koloniën onder toezicht

VAN

DR. J. DE HULLU

Adjunct-Archivaris bij 's Rijks Archief te 's-Gravenhage.

'S-GRAVENHAGE
MARTINUS NIJHOFF
1903

**CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.**

Acc. No. 14767
Date 29. 7. 1961
Call No. 959. 61 / 2. C. B.

VOORWOORD.

De tekst van het over 1647—1648 loopende Dagregister, dat hier in het licht verschijnt, is afgedrukt naar een op sommige plaatsen blijkbaar vrij slordig afschrift, dat bewaard bleef in het archief van de kamer Zeeland.

Zooals men bemerken zal ontbreken in dit afschrift de sommiere verbalen, waarin de inhoud werd weergegeven van de brieven welke van tijd tot tijd door de opperhoofden der verschillende buitenkantoren aan de Hooge Regeering te Batavia werden toegezonden, ofschoon zij blijkens de herhaalde verwijzingen in den tekst moeten bestaan hebben. Eenige korte opgaven, hier en daar als terloops tusschen de aantekeningen van het Bataviaasch dagregister ingestrooid, ziedaar alles wat men hier over het voorgevallene op de buitenkantoren vinden kan. Wordt deze leemte, voor zooveel den Maleischen archipel aangaat, door de mitgaaf van het derde deel van Prof. Heeres' Bouwstoffen minder gevoeld, des te spijtiger is het dat de verbalen van Perzië, Formosa en de andere buitenposten zijn te loor gegaan.

Toch zal ook de inhoud van dit deel den lezer niet teleurstellen. Van de verrichtingen der Nederlanders onder Pieter de Goijer en Abel Tasman in de Philippijnsche wateren tegen de Chineez en Spanjaarden, van een reis door het jacht de Leenwerck van uit Batavia door straat Sunda langs de kust van het Zuidland „door een ongemene ende noijt meer besochte passagie” naar Banda gedaan, van den toestand en handel der Portugeezen en Engelschen in Indië behelst het belangwekkende bijzonderheden, en wat medegedeeld wordt over onze vestiging op Mauritius, over het verblijf van de schipbreukelingen van de Haarlem op de Zuid-Afrikaansche kust, vooral daarom van gewicht vermits het de aanleiding geweest is dat het Nederlandsche ras aan

de Kaap is geplant, over Compagnie's betrekkingen met de inlandsche vorsten, inzonderheid met die van Mataram, Bantam, Atjeh, Makassar en Palembang, verdient de aandacht ook na hetgeen daarvan door de bekende werken van Heeringa, Theal, De Jonge, Heeres en anderen reeds bekend is geworden.

Het volgende deel zal over de jaren 1656—1657 loopen.

Om den lezer te gerieven volgen hieronder de gebruikelijke opgaven:

Opgaat van de in den tekst ingelaschte documenten:

Brief van de koningin van Atjeh aan den Gouverneur-Generaal, blzz. 6—9.

Brief van den koning van Indrapoera aan den Gouverneur-Generaal, blz. 18.

Brief van den vicerey te Goa aan den Gouverneur-Generaal (1 Januari 1648), blz. 30.

Brief van den pangeran van Djambi aan den Gouverneur-Generaal, blzz. 35—37.

Brief van Sirij Paducca Maradia, panglima van Bhandar Califa (Tikoe?), aan den Gouverneur-Generaal, blzz. 41—42.

Brief van radja Tanekas aan den Gouverneur-Generaal, blzz. 42—43.

Brief van den orangkaja Maradia Deessa, panglima van Priaman, blzz. 43—45.

Brief van den orangkaja Swarra radia aan den Gouverneur-Generaal, blzz. 44—45.

Brief van den koning van Djohor aan den Gouverneur-Generaal, blz. 49—51.

Brief van Keaij Angapraia en Keaij Soeta aan den Gouverneur-Generaal, blzz. 51—52.

Brieven van Keaij Nebeij Wierapatra aan den Gouverneur-Generaal, blzz. 53—54, 97.

Brieven van den pangeran van Palembang aan den Gouverneur-Generaal, blzz. 57—58, 64—65, 72—73.

Brief van Ratoe Ihouw, moeder van den Soesoehoenan van Mataram, aan den Gouverneur-Generaal, blz. 60.

Brief van Oya Berkelang, uit naam van den koning van Siam, aan den Gouverneur-Generaal, blzz. 69—71.

Brief van den panglima van Salida aan den Gouverneur-Generaal, blzz. 80—81.

Brief van den koning van Cheribon aan den Gouverneur-Generaal, blz. 82.

Brieven van den koning van Makassar aan den Gouverneur-Generaal, blzz. 94, 126—127.

Brief van den adipati Soerabaja aan den Gouverneur-Generaal, blz. 97.

Brieven van den tommagon van Mataram aan den Gouverneur-Generaal, blzz. 100, 164.

Brief van den sultan van Bantam aan den Gouverneur-Generaal, blzz. 105, 168—169.

Dagregister door Sebald Wonderer gehouden op zijn reis als afgezant van Gouverneur-Generaal en Raden naar den Soesoehoenan van Mataram (28 Mei—11 Juli 1648), blzz. 107—119.

Brief van den Soesoehoenan van Mataram aan den Gouverneur-Generaal, blzz. 121—122.

Brief van den „gouverneur” van Makassar. Crajen Patingaloe, aan den Gouverneur-Generaal, blzz. 127—128.

Brief van Kieij Nebeij Wiera Sittia, gouverneur van Japara, aan den Gouverneur-Generaal, blz. 145.

Brief van Abel Janszoon Tasman aan Gouverneur-Generaal en Raden (11 November 1648), blzz. 174—184.

Op de navolgende plaatsen vindt men berichten over:

De Engelschen te Bantam en betrekkingen der Compagnie met hen, blzz. 1, 5, 9—10, 14, 19, 28, 31—32, 38, 48, 54—56, 73, 139, 140, 170.

Betrekkingen der Compagnie met Atjeh en gezanten van dat rijk te Batavia, blzz. 6—9, 24—25, 45, 52, 60, 66, 74, 157.

Sterftestatistieken van Batavia, blzz. 10, 21, 37, 56, 71, 88, 103, 131, 140, 152, 160, 170, 190—191.

Verpachting der gemeenelands inkomsten te Batavia, blzz. 10—11.

Gezanten van den koning van Bali te Batavia, blz. 11.

Berichten van Bantam, blzz. 13—14, 18—19, 23, 27—28, 31—32, 37—38, 46, 48, 54—56, 170.

Reis van den kommandeur Pieter de Goijer van Manilla naar Batavia en zijn verrichtingen in de Philippijnsche wateren tegen de Chineez en anderen (6 October 1647—11 Januari 1648), blzz. 14—16.

De Portugeezen te Macao, blzz. 15—16.

Maatregelen door de Spanjaarden tot verdediging op de Philippijnen genomen, blz. 16.

Handel der Engelschen te Djambi, blzz. 17, 33, 34, 172, 184—185.

Berichten van en over Djambi, blzz. 17, 32—34, 184—185.

Maatregelen tot versterking van het garnizoen en de Europeesche bevolking te Malaka, en „tot besettinge” der Moorsche en Portugeesche kooplieden aldaar, blz. 22.

Betrekkingen der Compagnie met Makassar, blz. 23.

Handel der Engelschen op Surat en Koromandel, blzz. 23, 38, 92—93.

Handel der Engelschen te Makassar, blzz. 23, 84—86, 92—93, 124—125, 169.

Berichten van Formosa, blzz. 26, 56.

Berichten van Tonkin, blz. 26.

Berichten van en over Mauritius, blzz. 28, 47, 129—130, 161—162.

Berichten van Surat, blz. 29.

Onderhandelingen met de Portugeezen over Solor enz. blzz. 29—31, 46.

De Portugeezen weder genegen een loge te Bantam te stichten, blz. 32.

Berichten over en van Siam, blzz. 34—35.

Betrekkingen der Compagnie met den pangeran van Djambi, blzz. 35—37.

De Denen in Bengalen, blz. 38.

Berichten over de schipbreukelingen van Nieuw-Haarlem aan de Kaap de Goede Hoop, blzz. 12, 40, 63.

Betrekkingen der Compagnie met de grooten van Bhandar Califfa (Tiekoe?), blzz. 41—42, 44—45.

Betrekkingen der Compagnie met den panglima van Priaman, blzz. 43—44.

Gezanten van Djohor te Batavia en betrekkingen der Compagnie met dat rijk, blzz. 49—51, 52, 60, 64.

Betrekkingen der Compagnie met Keij Angapraija en Keij Soeta, blzz. 51—52, 64.

Betrekkingen der Compagnie met den Soesochoenan van Mataram en zijn rijks grooten, blzz. 53—54, 56, 60, 66—67, 82, 107—119, 121—122, 164.

Gezanten van Palembang te Batavia en betrekkingen der Compagnie met dat rijk, blzz. 57—58, 64—65, 72—73, 79.

Verrichtingen der Nederlanders in de Philippijnsche wateren tegen de Spanjaarden, blzz. 59—60.

Bericht van Malaka, blz. 62.

Berichten van Atjeh en Perak, blz. 68.

Betrekkingen der Compagnie met Siam, blzz. 69—70.

Expeditie van Abel Janszoon Tasman tot atbreuk van de Spanjaarden in de Philippijnen, blzz. 75—77, 173—184. ¹⁾

Bericht van Ligor, blz. 77.

Betrekkingen der Compagnie met Salida, blzz. 80—81.

Het Tayoles-kwartier te Batavia in de asch gelegd, blz. 81.

Gezanten van Cheribon te Batavia en betrekkingen der Compagnie met dat rijk, blzz. 80—82.

Zending van Sebald Wonderaer en Rijklof van Goens naar den soesochoenan van Mataram, blzz. 82, 107—119.

Berichten van en over Makassar, blzz. 83—87, 92—93, 124—126, 141—142, 151, 169.

Handel der Portugeezen te Makassar, blzz. 84—86.

Vaart der Maleiers en Makassaren op Ambon en de Molukken, blzz. 84, 124—125.

Berichten van Solor, blz. 89.

Betrekkingen der Compagnie met den koning en de grooten van Makassar, blzz. 94, 124, 126—128, 152.

Gezant van den koning van Soerabaja te Batavia en betrekkingen der Compagnie met dien vorst, blz. 97.

Berichten van en over Surat, blz. 99.

Compagnie's loge aldaar door de Mooren geplunderd en drie Compagnie's dienaren door hen gekwetst, blz. 99.

¹⁾ Vgl. Heeres, *Abel Janszoon Tasman's Journal*, p. 122—124.

Bericht van Malabar, blzz. 100—101.

Reis van het jacht de Leeuwerek van Batavia door de straat Sunda langs de kust van het Zuidland „door een ongemene ende noyt meer besochte passagie” naar Banda, blzz. 102, 155. ¹⁾

Verrichtingen van Antonio Caen op Ternate tot redres van het wanbeheer van den gouverneur Wouter Seroyen, blz. 104.

Gehoor van Sebald Wonderaer en Rijklof van Goens bij den soesoehoenan van Mataram, blzz. 110—113.

Beschrijving van de stad Mataram, blzz. 115—116.

De Spanjaarden op Ternate, blzz. 124, 141.

Uitvaart van Antonio Caen, Raad van Indië, blzz. 135—136.

Bericht van Banda, blz. 138.

Betrekkingen der Compagnie met den „gouverneur” van Japara, blz. 145.

Berichten van Solor, blzz. 146—148.

De Portugeezen op Larantoea, blzz. 146—148.

Gehoor van den kapitein der Chineezen te Batavia in de zitting van den Raad van Indië, blzz. 149—150.

Betrekkingen der Compagnie met den sultan van Bantam, blz. 168.

---

¹⁾ Vgl. Heeres, *Het aandeel der Nederlanders in de ontdekking van Australië* (1606—1765), blz. 73.

E R R A T A

— — — — —

- Blz. 8 regel 2 v. o. *staat* heeft, *lees* heft.
- » 13 » 8 v. b. *staat* Intohe, *lees* Intche.
- » 17 » 7 v. b. *staat* Bamtam, *lees* Bantam.
- » 21 » 14 v. o. *staat* gesteurt, *lees* gestuert
- » 24 » 18 v. b. *staat* ambassadeur, *lees* ambassadeurs.
- » 69 » 1 v. o. *staat* dit zijn de titels van sijne Mat, *lees* (dit zijn de titels van sijne Mat).
- » 71 » 19 v. o. *staat* dootgraaf, *lees* dootgraver.
- » 72 » 1 v. b. *staat* offaiciëren, *lees* officieren.
- » 72 » 15 v. o. *staat* constitutie, *lees* constitutie.
- » 91 » 10 v. b. *staat* 's Compe fortresse, *lees* 's Compiez fortresse.
- » 97 » 5 v. o. *staat* Keij Bebeij Wiera, *lees* Keij Nebeij Wiera.
- » 125 » 2 v. b. *staat* elderwaerts, *lees* wel derwaerts.
- » 130 » 5 v. o. *staat* verschijnen, *lees* vertrecken.
- » 131 » 4 v. o. *staat* Tegens den avondt hebben 7 vaertuijgen alhier ingecocht enz., *lees* Inlantsche vaertuijgen zijn tegens den avondt 7 alhier verschenen, hebben ingekocht enz.
- » 133 » 2 v. b. *staat* Barent Barentsz., *lees* Arent Barentsz.
- » 133 » 3 v. o. *staat* Arnold Heinssens, *lees* Arnold Heussens.
- » 141 » 14 v. o. *staat* Evert Jansz. Buyl, *lees* Evert Jansz. Buijs.
- » 143 » 12 v. o. *staat* Surrabaja, *lees* Arosbaja.
- » 149 » 15 v. o. *staat* scharmeien, *lees* schalmeien.
- » 183 » 15 v. o. *staat* India, *lees* Judia.

C. I. B. L.

BATAVIAS Dachregister beginnende primo
December a° 1647 ende eindigende
ultimo December a° 1648.

Primo December zijn egeene schepen oft inlantsche vaertuijgen aengekomen noch vertrocken, ende is oock vorder op dien dach niets annoterenswaerdich voorgevallen.

2^{en} d° verschint uijt Taijohan 't fluijtschip den Swarten Beer met een cargasoen monterende volgens factura ter somme van f 36234.15.12, bestaende meest in poeijer- en candijsuijkeren mitsgaders in al sulcke andere waren als bij appart verbael gespecificeert staende nevens 't g'adviseerde van dien cant claerlijck can worden naergesien.

D° vertrecken drie contings d'eene naer Jortangh, d'ander naer Palimbangh ende d' derde naer Cerrebon, 't samen uijtvoerende 214 R^a aen eleden ende verscheijde andere cleenicheden.

3 d° comen twee contings en twee tingans van Cherrebon. Dermaijo ende Bantangh, met 40 man. aenbrengende 8 picol peper. 20 picol hartte- vlees, 100 p^s hoenders, 2500 bos padij, 500 p^s eenden, een halff last rijs ende verscheijde snuijsteringe meer.

Daerentegen vertrecken ses vaertuijgen naer verscheijden om de oost (ge)lege plaetsen ende voeren met malcanderen wegh voor 2524 R^a aen gesorteerde eleden ende twee lasten groff sout.

4° d° comt van Tegal een lamboe met 12 man ende brengt 400 bos padij ende 5 lasten rijs mede, mitsgaders van Cherrebon een tingangh met 5 man. aenbrengende 2 lasten rijs, 100 p^s hoenders ende 10.000 p^s oude pijnangh. Naer de middach vertrecken wederom ses separate vaertuijgen naer diverse quartieren, medenemende 3059 R^a aen eleden ende twintich realen contant.

Tegens den avondt becomen een briefken van onsen resident uut Bantam, waarbij niet sonderlinghs gecundicht wert. eenelijck dat het Engelse jacht de Zeeblom eergisteren van Benjarmassingh tot Bantam aengelandt was ende omtrent 90 lasten peper ende eenige rottanghs medegebracht hadde. Item dat seecker Engels coopman genaempt Mr. Noel, zijnde de derde persoon van hunne Comp^e op den eersten deser aldaer was comen te overlijden.

5 d° comt hier binnen de revier een jonckje van Patanij, met 11 man geladen hebbende 1500 dammers ende 10 Siamse potten, vol soute mosselen,

te soeeken, te eoopen ende per voorseijt jaelit met den eersten de retour te senden.

14 d^o comen 13 vaertuijgen mit verscheijde quartieren hier binne de revier geloopt sijnde gesamentlijk met 127 coppen gemant ende brengen te maret 't naervolgende te weten 12½ lasten rijs, 226 p^l peper, 23 p^l cubebe, 1300 kneppel snijker, 300 p^s steenbrasems, 1500 p^l hartervees, 500 bos padije, ende verscheijden andere cleenigheden meer.

Retourneren daerentegen twee galjons d'eene naer Passier met 197 R^a ende dandere naer Biemo met 1315 R^a, alle aen diverse sorteringhe cleden.

15 d^o tsehip Harderwijk paresseert nijt Siam hier ter rheede met een eargasoen bedragende volgens faecture ter somme van f 23823, bestaende in tnaervolgende te weten:

270 lasten gemeene rijs.

267 stucx jattij plancken en swalpen.

9377 cattij swaren peper.

50000 ₤ caurijs de Maldiva.

1008 stucx ribben.

8 picol guttu gomma.

Wat den coopman Jan van Nuijden bij sijne missive van 16 November a^o passato daer benevens rescribeert, is bij 't Siamse verbael claerlijk te beoogen.

Van Palembangh comt een lamboe met 14 man geladen hebbende 3000 ganting peper.

16 d^o wert met 13 vaertuijgen nijt verscheijde quartieren alhier ter vente gebracht 19½ lasten rijs, 60 picol peper, 2150 bos padije, 4500 bos en 1300 coeck snijker. Item 1800 p^s soute culjt, 250 p^s eadjangh, 600 p^s oude elapessen, 79 sacken capoek, 10 Siamse potten olie ende diverse andere snorren van cleene waerdie meer, zijnde de voorseijde vaertuijgen gesamentlijk met 119 eoppen soo Javanen als Chinesen gemant geweest, slepen daerentegen met 7 andere vaertuijghen wegh voor 871½ R^a aen cleden.

17 d^o van Palembangh comt een gallion met 19 mans- en twee vrouws- personen inhebbende 240 picol peper ende partije eadjangh insgelijcx van Japara een giloon met 18 man aenbrengende 12 cojangh zout, parthije bossnijker ende andere snuijsteringh; keeren daerentegen wederom thujs acht andere vaertuijgen ende nerren in retour 928 ¾ R^a aen cleden ende 12½ R^a contant mede.

18 d^o verschijnt nijt Tacijouan de joncke van de Chineses Sjangson alias Jan Soeteeaeu, ophebende 160 man ende geladen met grove Chinese waeren, met brieven van den president ende raedt des eijlants Formosa, waarvan in Taijouanse verbael mentie gemaect werdt.

Van Macassar comt Intchee Boeroeck met een lamnangh met 20 man, geladen met 10 bharen peper, een bhaer sandelhout ueffens 10 stucx Ceramse slaven ende slavinnen.

Dato ontfanght d'Ed. heer Gouverneur Generael weder van onsen Bantamschen resident een briefken, waarbij verhaelt dat ter wijle alhier op Batavia zij geweest van de cust Cormandel voor Bantam is comen 't arriveren t'Engelse jacht d'Advijse, met een cargo van 50 packen diversehe cleeden etc., ende stonden binnen den tijt van twee maenden noch twee andere navetten van daer te volgen. Naer goede Engelse bieren hadde aller weegen onder d'Engelse vrunden vernomen maer egeene cunnen erlangen, voorgevende niet meer als een weijnich tot hun eijgen provisie te hebben, daer den gesejden resident nochtans 't contrarie dies aengaende gevoelende was.

19 d^o verschijnt alhier ter rhee de nuttet Malacx vaerwater tjacht van den vrijcoopman Sr Hendrick van Gent inhebbende 200 picol peper, wiens dienaers rapporteerden dat met hnn meesters selffs varende op sijn twee jacht gelijckelijck nijt Androgirij gesejden ende naer Malacca te gaen voornemens waren, doch omtrent Tanijangh Boerangh door onweder van malcanderen geraeckt ende van anckers teenemael ontbloot zijnde waren genootdruct d'reijse herwaerts aen [te] stellen.

Soo comen oock 9 stux inlantsche vaertuijgen hier binnen gesamentlijk gemant met 85 coppen, geladen hebbende 26½ lasten rijs, 3 d^o sout, 250 steenbrasems, 2400 bos ajun, 500 bos tamborinde, 500 bos loock, 5 sacken toeback, 3000 cleen en duijsent kneppel suijcker, item 1000 p^s gorgeletten ende verscheijde andere Javaense coopmanschappen van geringh valeur meer.

20 d^o comt van Palembangh een talamba met 15 man ende brought 80 picol peper ende 1 last rijs mede, mitsgaders van Cherribon een tingan met 9 ende van Grisick een tingangh met 7 man beide niet meer als 3 lasten rijs ende andere snijsteringh meer.

21 d^o van Cherribon comt een eontingh met 6 man ende brought 57 picol swarte suijcker, ½ last rijs, ende andere snijsteringh aen de merckt.

21 d^o. Op heden vertrecken vier vaertuijgen, te weten: naer Maraetsiangh een tingan ende voert 79 R^a aen cleden nijt, naer Japara oock een tingan met 292 R^a aen cleden, item naer Cherribon een jonckje ende een lanangh beide wegh voerende 215 R^a aen cleden, 70 stux arracxpannen ende 2 picol ondt ijsen.

22 d^o is niet remercabels voorgeeomen.

23 d^o vertrect een chiampan naer Cherribon ingecocht hebbende voor 110 R^a aen cleden ende 200 p^s groff aertwerck, insgelijcx een eontingh naer Japara medenemende 92 R^a aen cleden.

24 d^o keeren weder terugh seven verscheijde vaertuijgen op diverse plaetsen om d'Oost thujs hoorende tsamen ingecocht ende mede wegh nemende 1765 R^a aen sorterende cleden, 5 picol coperdraet, 42 p^l cubebe, 5 lasten groff sont ende 200 p^s reijscopjes.

25 d^o arriveert van Malacca tjacht de Liefde dat door den E. gouver-

neur Jan Thijssen expresselijk met drie der Aetschientse Maijts gesanten, vermits hun eigen vaertuijgh innavigabel geoordeelt wiert, herwaerts aen gedepescheert is om vertimmert te werden, hebbende in Malacca voor Battavia ingenomen 550 picol peper costende gelijk bij factura blijkt f 12704.—4. Wat den voornoemden gouverneur bij sijne missive van 10 December passato adviseert ende versoeckt can bij 't Malaexe verbael, daer alles in g'extenteert naergesien worden.

26 de heden voor de middach zijn d'Aetschinse ambassadeurs, op gisteren per 't voorseijt jacht van Malacca gecomen. benevens haer medegebrachte brieven ende geschenek door heeren gecommiteerdens van boort gehaelt ende seer magnifiekelyk met 't lossen van canon en musquets ter audientie voor d'Ed heer Gouverneur-Generael ende d'heeren Raden van India geleijt geworden, alwaer een weijnich geseten sijnde de brieff geopent ende gelesen wierdt bevonden der selver translaet van woorde te woorde in substantie aldus luydende:

Translaet van den inhoudt vande missive vande Coninginne
van Aetchin aen d'Ed. heer Gouverneur Generael.

Vorders den brieff van den Gouverneur Generael Cornelis vander Lijn, den selven hebbe ick naer behooren seer wel ontfangen ende hebbe den selven met alle mijne groote personen doen inhalen volgens costuijme. Ende ten tijde als den selven ontvouden ende geopent wordt ende den inhoudt van dien verstaende ben daer over seer gecontenteert geweest. Ende ten tijde als Abintara Sirij Amerbangsa wederom alhier quam brocht hij de tijdinge vant overlijden vanden Gouverneur Generael Antonio van Diemen, daer over ick seer bedroeft zijn geweest, ende dat ten respecte met Paduca Morhom Macotta Alem die altijt een goede vrede ende vrantschap onderhouden hadde. Ende als nu hebbe ick verstaen hoe dat Cornelis van der Lijn Generael van Battavia geworden was, daer door alle mijne droefheijt wederom in blijdschap verhaandert is, daerom hebbe ick den Generael 'tgeen dat versoeckt toegestaen; doch daer is noch weijnich differentsie tusschen beide gebleven van dat den Generael versoeckt dat de Nederlanders in Perach sonde mogen handelen gelijk de Portugesen voor desen hadde gedaen, ten tijde van Paduca Morhom Macatta Alem, maer de Portugesen en hebben daer niet anders als steels wijse gehandelt, ende ingeval dat Paduca Morhom Macatta alleen zulcx te weten becomen hadde, soude de selve hebben laten aantasten, maer de Portugese gaven gelt aen die van Perach ende versochten 't selve wilden vereeren, ende ingeval ick nu die costuijme van de Portugesen de Hollanders toestaen salt seecker zijn datter geen advansen meer te becomen zijn wesen sal, doch ick Coninginne en begeer niemant sijn versoeck aft te slaen maer ick hebbe de Nederlanders vereert datse neffens de Aetchinders van Darou Selem in Perach volgens costuijme soude mogen handelen.

Vorders schrijft den Generael in zijnen brieff dat den orangkaija Laxcamana Sirij Perdrana Mentrij ¹⁾ sijnde het seggen van eenen grooten onloubalangk, doch den orankaija Sirij Perdana Mentrij Laxcamana heeft niet anders geseijt als tot voordeel van den Hollanders dat genegen waren om de Aetchinders te helpen oorlogen tegens hare vijhandt.

Ten anderen seijt den Generael in zijnen brieff dat d'Engelse mijn landt doen floreren doch seggen de verstandigen die veel vrunden hebben, die malcanderen goet doen, dat daer doch geen onlusten tusschen beijde comen te onstaen, tsij dan rijk ofte arme menschen noch oock groote ofte cleene persoonen, maer men moedt sien opt goet datse doen aen die van Aetchin, Darou, Salem en alle landen ende zeehavens onder mij sorterende, de selve sal ick vereeren met het geen dat redelijck wesen sal ende datse van mij sullen versoecken.

Noch ten anderen schrijft den Generael in zijnen brieff seggende dat Malacca heeft doen belegeren ende het veroveren van dien, daer over en was Paducka Morhom Darou Salem niet seer wel geecontenteert, alsoo den capitain van Malacca hadde om vergiffenisse gebeden aen Paducka Morham Darou Salem, ende als wanneer de Hollanders desen gelegentheijt hadde gesien daer door sijn de harten van de Hollanders wanckelbhaer geworden ende hebben daer over diverse malen reverentelijck versocht assistentie om Malacca te helpen overwinnen, doch 't was waer dat Paducka Morom Darou Salem verstoort was op de Portugesen omdat sij tegen de Hollanders hadden slaeghs geweest inde zee omtrent Polou Waij. daer over heeft hij den Portugesen ambassadeur doen vangen, daer naer heeft hij de Hollanders belooft datse Malacca soude belegeren ende hebben oock Malacca veroverd, is nu met alle amunition van oorloch ende het landt van Malacca niet alleen voor den Generael gebleven, waer om is dan noodich dat men van dingen spreekt die gepasseert sijn?

Ten anderen zeijt den Generael mede in zijnen brieff dat het landt van Malacca wederom wilde geven aen de Portugesen. doch dese saecke wilt wel in goede delibratie nemen [ende] met goeden raden daer wel over resolveren.

Ten anderen seijt den Generael mede in sijnen brief seggen[de] dat den ambassadeur van den Generael, die mij comt begroeten, hij alle differentie aff soude doen, maer nu seggen de verstandige menschen, als men vrunden soude soecken daer geen differentie tusschen beijde soude sijn, dat men sulcke vrunden beswaerlijck soude connen vinden, ende ingeval dat men vrunden ende vruntschap wilde houden ende eenige differentie quam te onstaen behoort het selve ten besten te houden, opdat de vruntschap lang en onverbreeckelijcken mach duren.

Vorders den ambassadeur van den Generael, die nu gecomen is, t'is seecker

¹⁾ Hier schijnen in het HS. eenige woorden te ontbreken

dat affcomstich is van een verstandieh geslaechte, hij is bequaem om hem in besindinge gebruijct te werden om sware en gewiechtige zaecken aff te doen, ende als wanneer hij eerst gecomen was. was ick wat plaisieren in mijn waranders gegaen, genaemt Indrepourij, daer om hebbe ick gesonden Magadt Gadie. omme mijn vereeringhe ¹⁾ aen hem te brengen ende daer naer hebbe ick noch gesonden den sabandhaer Gandoegaen om oock mijn vereeninghe ¹⁾ te brengen, ende als wanneer hij int landt van Aetchin Darou Salem gecomen was doen hebbe ick gesonden den orankaja Sirij Paducka Touwan wederom naer Aetchin Darou Salem, opdat den ambassadeur een plaets zonde mogen hebben om te plesieren, ende als wanneer ick selfs wederom in de stadt gecomen was hebbe ick gesonden den nalier sabandhaer aen den ambassadeur, gelijk het in verleden tijt een gebruijck is geweest, ende heeft den ambassadeur met sijn tonge gesproken, dat een grootd verwonderingh was voor verstandige menschen, die sulcx van hem hoorden spreeken, ende naer dat dit geschiedt was hebbe ick gesonden Abintara ende een van mijn prinsipaelste oelebalangh omme den brieff van den Generael in te halen, ende sijn alle menschen seer verwondert geweest in aensien ende doen van den ambassadeur van den Generael alsoo een grooter persoon was als voor desen een ambassadeur was geweest, ende ick hebbe den selven ambassadeur oock liberaal vergunt een hooge groote sitplaats beneffens mijne raetsheeren, ende daer naer hebbe ick den ambassadeur van de generael doen brengen bij den orankaja Laxemanna Sirij Perdanna Mentrij ende den orankaja Radie Lelawangsa ende den orankaja Maradia Lella ende den orankaja Maradja Sentosser ende den orankaja Sirij Nallawangsa ende Radja Oedanna Leella ende Abintara Sirij Paducka ende Abintara Paducka Sirij Indra ende noch soo veel van mijn groote heeren. omme hem alle recreatien aen te doen ende hebben hem oock overveel groote eere ende vrientdschap gedaan.

Ende heeft den ambassadeur van den Generael van mij versocht dat jaerlijcx soude mogen becomen 600 bhaer tin voor sijn selven int landt van Perra, doch het landt van Perrach heeft van tijt tot tijt altijdt onder mij gesubmiteert, ende ick selfs en hebbe soo veel niet connen becomen als den ambassadeur is versoeckende, ende daerom en hebben de wijse personen dat versoeck niet aen connen nemen.

Ick ben nu tegenwoordich sendende van mijn menteris genaempt Maradja Indraplawa ende Paducke Sirij Radja ende Sirij Semara naer 'tlandt van Battavia om mijnen brieff te brengen aen den Generael Cornelis van der Lijn.

Mijn vereeringhe aen den Generael is een gondt gebloemt cleet ende een rintsiom ²⁾ met eenen suassen heeft neffens 24 bharen peper, ende als wanneer mijnen ambassadeur sijne saecken sal hebben verricht, soo versoeck ick aen

¹⁾ Het HS. heeft: *vereeninghe*.

²⁾ rentjong.

den Generael dat hij met den aldereersten naer behooren wederom gesonden mach werden, om dat ick met der haest mach verstaen de goede welvarentheijt van den Generael.

Naer genomene lecture d'voorschreven ambassadeur noch omtrent een halff uijrken vertoefft ende een glaesje soete wijn mitsgaders naer hun wijs een weinich pinnangh genutticht hebbende sijn weder door d'heere outfanger buiten geleijt ende in een bequaem logiment expres voor haerluijden geprepareert gebracht geworden.

27 d^o op heden comen hier binnen de haven geloopen twee gillions vijf tingans ende seven contings tsamen 14 stux gemant met 154 coppen meest op d'Javase oosteust thuijs hoorende, ende brengen met malcanderen aen 't naer-volgende te weten:

106 bhaeren peper
 13 $\frac{2}{3}$ lasten rijs
 130 p^s hoenders
 50 picol swarte zuiker
 1 d^o harteveles
 650 p^s steenbrasems
 1700 bos loock
 1400 bos ajuijn
 3400 groote bondel zuijker
 4 sacken taback

400 bos padije ende verscheijde andere snuijstering van cleender waerden meer. ¹⁾

28 d^o tegens den avondt keeren weder thuijs acht stux vaertuijgen, te weten 4 tingans, 2 contings, een gillion ende een gorab, weghslepande 2409 realen aen diverse sortementen cleden, 75 R^a contant ende een halff picol cassumba.

29 d^o vertreet een tingan naer der Majjo ende voert uijt 74 R^a aen cleden, mitsgaders naer Grissick een contingh mede nemende 47 $\frac{1}{2}$ R^a aen cleden en 50 000 stux aerde commen alsmede naer Tegal een tingan met 102 realen aen cleden.

30 d^o retourneert 4 contings naer Cherribon mede nemende 357 R^a aen cleden, 700 roode pierings ende een musquet. Item een lamboe naer Passora met 170 R^a aen cleden.

Ultimo gaen noch seven stux verscheijde vaertuijgen wederom terugh hebbende alhier gesamentlijk gecocht ende g'embarqueert voor 446 $\frac{1}{2}$ R^a aen cleden, 318 $\frac{2}{3}$ contant, 400 grove pieringhs ende een picol cubebe.

Op heden recipieren noch een briefken van onsen resident in Bantam

---

¹⁾ Het HS. heeft: *van cleden waerden meer.*

gedateert 28 deser. meldende dat 't Engels schip de Maria nu geheel zeijl reet leggende binnen den tijt van 3 a 4 dagen vertrecken ende in de straadt tot de compste van onse patriase scheepen vertoeven souw, om daer mede combinative naer Europa te navigeren. d'Ladinge van d^e Maria wert op 500 lasten getaxeert. except 't particulier bestaende in d'rest peper. 'tJacht de Zeebloem was al over eenige dagen om ballast naer d'eijlanden verseijlt ende stontd 't voorseijt schip de straadt nijt te convoijeren. 't Voornoemde jacht de Zeebloem was geprojecteert om naer de custe Choromandel te vertrecken ende d'Adviso naer Macassar, doch sonden noch eerst beginnen te laden, soo dat naer hun eijgen gevoelen 't vertreck van beijde der vernoemde jachten noch wel drie weecken aen loopen sal.

D'fluijt 't Hart verwachten se alle dagen van Jemteij. off die gelijk voor desen nijtgegeven hadden mede naer Engelandt sullen affsenden conde niet seecker vernemen, maer wiste wel datter met de peper die aen te brengen stont als aen zuijker ende geconfijte gember ladinge genoegh voor d^e fluijt-schip was.

Eenige der Engelse vrunden hadden op seecker tijt in presentie van voorschreven onsen resident groot misnoegen gethoont over dat d'Ed. heer Gouverneur Generael op haerlijden ernstich versoeck met egeene specerijen voor contanten hadde gelieven faccommoderen, voorgevende wel bemerken condon, nu 't Britannische rijk meest bedorven was ende bijna onder de voeten lagh. d'goede correspondentie die wij met haerlijden soo in Europa als hier te lande voor desen onderhouden hadden nu aen onse sijde oock seer begosten aff te nemen, ende d'gunsten door hun vorige regenten aen d'onse bewesen 't eenemael schenen vergeten te zijn, doch lieten haer weijnigh aengelegen wesen. soudon haer geliette voor hun gelt nijt Hollandt wel in Engelandt become.

In dese verledene maent December zijn alhier in Battavia comen te overlijden 56 Comp^s dienaers, 10 vrije lijden ende 11 slaven als slavinnen.

Primo Januarius 1648. Op heden nae jaerlijxe gewoonte den godtsdienst en gebeden tot den Heere om sijnen heijlijgen segen voor desen staet in 't gemeen als de leden van dien int besonder te verwerven gedaen wesende, soo werden vorder nae den middaech de generale incompsten van Battavia bij openbaer gom-slagh, in tegenwoordicheijt van d'Ed^e heer Gouverneur Generael als de heeren Raaden van India mitsgaders twee gecommiteerde schepen ende den bailliu deser stede, ten huijse van Bingam, cappiteijn der Chinesen, aen de meestbiedende verpacht en quamen de selve te renderen als volgt:

voor 't geheele loopende jaar:

de pacht van 't wilt geschooten vleesch R^a 50

van 't visschen inde reviere van Ancke „ 250

d'onderstaende sijn verpacht bij de maendt ende geven als volgt:

de pacht van de visch-meret, 't slachten van	
verckens ende tam vee	R ^a 371
van 't handelen aen de schepen	„ 310
van de waegh deser stede	„ 336
van de clede-passer	„ 123
van de barm, rondom de statsmuiren	„ 10
van de sirij binnen deser stede	„ 30
van de Javaense visschers	„ 172
van de branthont haelders	„ 130
van het toppen der Chinesen	„ 700
van alle de stadts clappusboomen	„ 270
van 't erf huijten de stadtspoorte daer calck ende	
steen op gebrant wert	„ 7 „

twelek bij den Chinees Khopeco voor den tijt van drie jaren gepacht is.

Alle 'twelek tegens den avondt g'absolveert wesende bleven (volgens voorjarige costume) d'heeren Raaden van India nevens andere gequalificeerde persoonen bij d'Ed. heer Generael ter maeltijt.

2de verseijlt van dese reede, met het fluijschip den Wolff ende tjacht de Zeemeeuw, den capitain majoor Willem Verbeeck, sijnde gedestineert naer Solor ende mede voerende tot vervolg van 's Comp^a negotie in die quartieren, een redelijk cargasoen, daer onder diverse provisie ende gereedschappen, monterende ter somme van f 55014.3.2. Met sijn E. vertreekt insgelijcx den coopman Hendrick ter Horst, om aldaer als opperhoofd (naer luijt sijner commissie) in ons fort Henricus voortaan te resideren in plaetse van den luitenant Hendrick Hendricksen van Oldenburgh.

Bij dese occasie retourneren mede naer hun landt de gesanten van den coninck van Balij. sullende en passant door de onse aen 't eijlandt Balij werden uijtgeset. 'tGeene aen gemelten coninck tot continuatie van vrientschap geschreven en (in recompense sijner last gesonden schenckagie) daer nevens vereert sij een int brietbouck onder dato ultimo December werden nagesien.

Op heden werdt ten huijse van d'Ed. H^r Gouverneur Generael een eerlijke afscheijtmaeltijt gehouden, daer op (volgens invitatie) alle d'officieren der gereetleggende retourvloote, item verscheijden der gequalificeertste van Battavia verschenen ende met goet genoeg getracteert sijn.

Soo vertreekt oock van dese reede een joncque naer Benjamassingh wech voerende 800 R^a aen cleden.

Een lanboe naer Jawana met R ^a 100 ende	{ insgelijcx
een contingh naer Caliwongen met R ^a 44	

aen cleden.

Ende arriveert te deser reede 't fluijschip de Geeroonde Liefde nijt Siam, van waer op 16 passato met partij houtwercken ende weijnich Ligoorsen tin ter monture van f 2604.2.8 herwaerts affgeveerdicht was.

3de desen morgen zijn de retourschepen al t'samen een stuk weeghs van de reede afgeloopen om op morgen te gevonchelijker onder zeijl te connen gaen.

Van Palembangh verschijnt een joncke met 10 picol peper, sijnde gemant met 82 personen.

4ten dⁿ. In den morgenstont is d'Ed. H^r Gouverneur Generael, g'accompagneert met eenige der heeren Raaden van India, naer de reede gevaeren omme de gereet liggende retourvloete bestaende in 12 schepen nae ons lieve vaderlandt te depescheren, mitsgaders den E. Wollebraut Geleijnsen de jonge (extraordinarij raadt van India ende jongst gewesen praesident in Persia) tot commandeur der selve te autoriseren, sulcx op het admiraelschip den Walvis met publijke lecture van sijn E. commissie behoorlijk g'effectaeert wesende is de vloete vorders in den naem des Heeren onder seijl gegaen, sijnde de schepen gesamentlijk wel gemant, nae behooren voor den tijt van 10 maenden gevictuallieert, ende bestaende uijt de naervolgende, te weten:

voor de Caemer Amsterdam:

Den Walvisch
Tijger
Vrede
Zutphen ende
Cominek van Poolen;

voor de Camer van Zeelandt:

Orangien
Enriette Louise ende
Noortminster;

mitsgaders voor de 4 mindere Camers: de schepen N. Delft, Rotterdam, West-Vrieslandt ende Enckhuijsen, bedragende derselver ingeladene cargasoenen gesamentlijk ter somme van f 2073630.8.8, waer benevens den E. Geleijnsen, bij instructie gerecommandeert bleeff aen de Cabo de Boa Esperance gecomen sijnde soo haest mogelijk de geberghde goederen van 'tverongeluckte schip Haarlem in de Amsterdamsche schepen deser vloote, waerin genonchsame ruijmt gelaten was, behoorlijk te laden, item 't aldaer verbleven volcq naer eijseh en gelegentheijt te verdeelen.

Om dese schoone vloote in Sundaes engte te geleijden mitsgaders de respective schepen behoorlijk te visiteren ende 'tvolcq te monstereen, voer den advocaat fiscael Mr Geerard Herbers nevens 2 gecommitteerden uijt den achtbaren Raadt van Justitie mede per de jachten Zeerobbe ende Jongen Prins. Des avonts is d'Ed. Heer Generael met sijn bijhebbende geselschap ter goeder tijt weder hier gearriveert.

Heden vertreeken d'onderstaende vaertuijgen naer diverse plaetsen, namentlijk:

een tingangh naer Caliwongen
 een contingh naer Damack
 een tingangh naer Pontangh ende

een champan naer Succadana, tesamen uijtvoerende R^a 334½ aen diverse eleden ende drie lasten sout.

5 d^o comen twee contings van Palembangh binnen dese riviere t'arriveren, ijder aenbrengende twintich picol peper.

6 d^o verschijnt alhier seecker inwoonder van Indragirij genaempt Intohe Moeda, verhalende dat hij vijf dagen geleden beoosten Carawangh sijn jonck (waermede met stijff 100 picol peper van Palembangh herwaerts gevaren was) hadde verlooren, ende dat hij nevens 3 van sijn volcq alhier overlandt gecomen was om assistentie te soucken, om het overige volcq ende 'tgeen sij noch mochten gesalveert [hebben] van daer te halen.

7 d^o arriveert binnen dese reviere een talamba met 3 cojangh rijs en weijnich padij van Samancka, een tingangh van Carawangh met $\frac{3}{4}$ last rijs ende 300 hoenders, item een talamba van Sillebaer geladen met 60 a 70 bharen peper. Ende vertrecken in contra nae verscheijde plaetsen de volgende vaertuijgen, te weten:

Een lamboc naer Jawana, twee contings naer Japara, een gillion naer Banjermassingh ende een contingh nae Siassem, alle tsamen vervoerende 2820 R^a aen eleden van diverse sorteringe.

8 d^o desen morgen is den commandeur Abel Jansen Tasman met een chalomp in de strate Sunda aff gesonden naer de vertreckende retourvloote, om wegen dessels gestalte soo haest mogelijk rapport te comen wederbrengen.

d'Onderstaende vaertuijgen vertrecken van hier nae verscheijden plaetsen ende voeren te samen wech 399½ reael aen eleden van diverse sorteringen, item 200 stuex roode pierings, namentlijk: een talamba naer Japara, een contingh naer Tegal, een tingangh naer Pamalangh, item twee d^{os} beneffens een contingh naer Tcherrebou, daerentegen comen alhier binnen de riviere

een contingh van Tcherrebou	} met snijsteringe van weijnich
een contingh van Packalongen	
ende een tingangh van Palembangh inhebbende 20 picol peper.	

9 d^o becomen een briefken gedateert 7^{en} stantij uijt Bantam van den resident Ceporins, waer uit het onderstaende cortelijck vernemen:

dat hem Ceporino door distincte Javanen was bericht soo wel den ouden als den jongen sulthan voornemens te wesen ons alhier den oorloge aentedoen, vermits sij waeren g'informeert d'heer Generael geresolveert was met hulpe van den Mataram de stadt Bantam aen te tasten, over sulcx sij wilden in de voorbaet wesen ende pogen dese stadt te vermeesteren om alsoo den Mattarammer te beter te connen resisteren. Seecker Engelsman sonde den ouden sulthan

gemelte ons voornemen hebben aengedient, doch wiert aen 't een en 't ander bij den resident (die alles maer voor praetjes ende nijtstroijfelen hieldt) getwijffelt ter oorsaek niet bemercken conde eenige ¹, praeparatie daer toe gemaect wierdt.

Den rijt was aldaer seer dier, werdende tot 2 a 2½ gantangh per R^a vercocht, dat veel dieven en schelmen mitsgaders vertreck veeler luijs-gesinnen naer de Oost causeerde, sijnde geen apparentie tot beterschap voor en aleer het nieuw gewas soude incoemen.

Tot dato waren noch geen onser retoursehpen voorbij Bantam gepasseert. Het schip de Maria was op 3^{en} conrautij naer Engelandt verseijlt ende wiert door den praesident met het jaecht de Zeebloem nijtgeleijdt, haer jaecht d'Adviso lach in ladinge voor Maccassar.

Heden vertreckt een champan naer Grissick met 22½ R^a aen eleden ende 55 R^a aen groff aerderewerk, item een tingangh naer Bantam, nijtvoerende 70 stucx ledige Siamse potten.

10 d^o is niet noterens waerdich voorgevallen.

11 d^o verschijnt alhier ter reede nijt Manilhas vaerwater den commandeur Pieter de Goijer met de sehpen ende jachten Middelburgh, Rijnsburgh, Heemskerck, Arent ende Waterhont, te samen in tamelijke gestalte, hebbende op de compste herwaerts harde winden ende stormen, mitsgaders bij P. Tiamon, Laur ende bijgelegene eijlanden, (alwaer sich van water ververschinge en andere behoeften redelijk g'accomodeert hadden) meest alle groot gevaer nevens verlies van zeijlen, touwen ende anckers nijtgestaen. Uijt de dageliecx aenteijckeninge, resolutien en verdere papieren van voorseijden de Goijer sagen wij omstandelijk 'tgene sedert 4^{en} November passato (als wanneer de fluijt den Os van daer met ample advisen na Battavia gedepescheert hadden) in de vloote gepasseert ende verriicht was, wesende sunmierlijk 'tgene volgt:

Twee dagen na 't vertreck van den Os was den commandeur met de resterende sehpen Amboina, Middelburgh, Amsterdam, Rijnsburgh, Heemskerck, Hulst, Popkensburgh ende Arent aen den nijsteeckenden hoeeq bij de Witters eijlanden ten ancker gelopen, soo om [op] het jaecht den Waterhont (tweleq met geeijschte ververschinge van Taijouan verwacht wierdt) als om op Chinese joncken en andere vreemde zeijlen te passen. Tot 24^{en} d^o aldaer sonder eenich resconter als van hardt weder (waer door twee sehpen eenige anckers verlooren) gecontinueert hebbende is de heele vlote, behalven Amboina dat den 9^{en} overmits 't eenemael ², bevonden was (al voren 't gene bergenswaardich oordeelden daer nijt gelicht ende over d'andere sehpen verdeelt wesende) volgens resolutie in den gront geboort hadden, in de Hertebacj gelopen

¹ Het HS heeft: *geene*.

² Hier schijnt het woord *lek* of iets dergelijks in de pen te zijn gebleven.

om voor 't aenstaande springb[tij] bevrijdt te liggen, item van water ende brant-hout versien te werden. al waer hnn den langh verwachten Waterhont den 28^{en} dito bij quam, van 19 runderbeesten, 52 ferekens, 300 hoenders etc. vermits de geledene stormen niet meer behouden overbrengende (alhoewel maer 10 dagen van Tajjouan was geweest: als 7 beesten, 52 swinnen, eenige hoenders, ende andere cleenicheden, dat weijnich conde helpen onder soodanigen hoop volcx, waervan dagelijcx veele door sieckte en sterite in en neder vielen, om welke reden als vermits den vijhandt niet uijtquam resolveerden den 30^{en} nae Manilhas baey te zeijlen, des vijhandts navale macht te besichtigen, bij aldien op stroom en veerdich lach desselts uijtecomen tot 15 a 20 December in te wachten, maer ingevalle noch ongercedt oite als voren achter Cabita lach alsdan de voorseijde baj te verlaten. Maer dewijlle de dagelijckse stormwinden uijt de N. Oost den commandeur ende vordere hoofden met reden deden vreesen voor swaricheijt wegens 't inloopen met de groote schepen, soo sijn eenelijck Hulst. Popkensburgh ende Waterhont derwaerts geseijlt met last van alle gelegentheijt sich wel t' onderrichten en daer van rappoort te brengen, waerop tot den 8^{en} van geroerde maendt, niet gevolgt, oock van voorseijde jachten noch des vijhants macht niet verder vernomen wesende is als doen bij den breeden raadt, aengesien doch met soo sware. meest lecke en seer riddelose schepen niet mogelijk was onder soo veel stormwinden op de cust te houden, eenstemmich en finalijck besloten gesamentlijck van daer op te breecken, gelijk oock naer gedane sijen met 3 canonschooten geschiet is. met vertrouwen dat de Waterhont mede naer Battavia soude volgen.

Alvoren waren de jachten Hulst en Popkensburgh bij resolutie geordineert omme voorts omtrent de Caep Bouliao boven de Pannassingse bocht op de comende Chinese joncquen tot ultimo Februarij aenstaende te cruissen, sijnde tot dien eijnde met instructie. item te samen ten behoeve van 222 coppen geprovideert over den tijt van 6 maenden. Dit alles in vongen als verhaelt bestelt hebbende, was de vloot den 9^{en} van voorschreven maandt December van bij 't eijlant Fortuijn onder seijl gegaen, corts daer aen door hardt weder t'eenemael gedissipeert, en eijndelingh d'een na d'ander (tot den Waterhont incluis) aen P. Tiamon bij een gecomen sijnde 't schip Amsterdam op den 18^{en} d' bij P. Candoor van Heemskerck geschejden, om (naer luyt sijner ordre) de reijse naer Siam te vorderen en van daer sijnen houtlast herwaerts te brengen.

Op den eersten stauti was een Portugees conincxfregat bij de vrienden aen P. Tiamon ten ancker gecomen, sijnde 12 dagen geleden van Maccan geschijden, alwaer het (soo de Portugesen verhaelden. door den grasserenden oorloge seer sober gestelt was, niet alleen ten aensien van de negotie in sijdestoffen en andere coopmanschappen welck 't eenemael doot was, maer oock wegens eetwaren ende principalijck rijjs, waer in soo grooten duijrt was dat veele menschen van honger vergingen. Gemelte jacht hadde tot cargasoen,

niet anders in als eenich goudt ende was over Malacca gedistineert naer Goa.

Den 4^{en} ditto te samen aen Poulo Aur bij den Waterhont comende verston den uijt desselffs opperhoorden datse op 12^{en} van December uijt Manilhas baij ende vande jachten Hulst en Popkensburgh gescheijden waren, sijde twee dagen te voren een Mallabaerse slaef van Cavita sijnen meester ontloopen en bij d'onse aldaer gecomen, door wien bericht wierden dat de Spaengiaerden Cavita en de stadt Manilha seer versterkten, de twee gillions Sr Diego ende Rosairio, 'tjacht Cambodia, twee galeijen ende twee bargantijs eenige maenden hadden gereet gelegen, aen 'tgallioen Incarnation dagelijcx gearbeijt wierdt, mitsgaders 'tgallioen Nostra Seignora de Quia noch inde baije Sant Salvador lach. 't Portugese jacht ende gallioot, uijt Macassar in de Taljabs gecomen, waren weder derwaerts vertrocken, sullende daer van 't Spaensch Ternaten provideren.

Van daegh comt alhier een tingangh van Carawangh inhebbende 4 boeken, 2 hertjes, een koebeest. 170 hoenders ende 40 gantangh rijs.

Ende vertrecken in contra naer andere plaetsen d'onderstaende vaertuijgen. namentlijk: een lanangh, een contingh, een lamboe, een tingangh naer Japara, een contingh naer Jawana ende een tingangh naer Samarangh, gesamentlijk van hier uijtvoerende 666 $\frac{3}{4}$ R^a aen verscheijde cleden.

12 d^e. Heden verdrincken twee soldaten, op gisteren van Manilha gecomen, den eenen op de reede in 't overstappen uijt een champan in een praeuken en den anderen in de reviere aen de westzijde van de stadt, de weleke (om over te varen) inde schouw willende treden de selve miste en terstont met sijn geweer te gronde ginck.

Van Billiton arriveert een jonegje met 21 eoppen, medebrenkende 10.000 billions ende parrings.

13 d^e retourneert alhier ter rheede met onse gecommiteerdens tjacht de Zeerobbe rapporterende dat de visite en monsteringe der retourschepen geschiet, de gantsche vlote in welstandt, mitsgaders seer apparent was de selve in eorten in de ruijme zee geraeeken sonde.

Op dato verseijlen van hier twee contings naer Tegal ende voeren uijt te samen 270 R^a aen cleden.

Daerentegen soo verschijnt binnen dese reviere van Padangh een gallion met 250 picol peper.

Soo comen oock alhier 2 Chine-sen met een cleen champantje van Sillebaer, seggende dat hun groote champan (gelijck oock een Macassars vaertuijgh) aldaer door groot onweder verongeluekt was met verlies van twee personen.

14 d^e gewert ons een briefken uijt Bantam van den resident Ceporino, dienende principalijck tot converto eener missive, 3 dagen verleden met d'Engelse thuijt 't Hart. (waervan de ladinge niet hadden comen vernemen) van Sr Rijckloff van Goeus uijt Jambij aldaer aengecomen.

Ten selven daghe waren onse vaderlandtsvaerders in 't gesicht van Bantams reede gecomen. Den ouden sultban hadde laten versoucken om 200 picols loot ofte wel soo veel (min off meer) als wij hier souden connen missen, 'tsij dan voor comptant off in ruijlinge van koebeesten.

Voorseijde Jambijs schrijven, gedateert 30^{en} der voorleden maandt, die-terende in substantie 'tgene volght:

Dat de Engelse vrunden per voornoemde fluijt naer Bamtam afsonden 270 tons ofte 135 lasten peper, hebbende onlangs van daer becomen (soo geseght wierdt) 100 packen cleeden met hnn schip de Michiel.

Ons jacht den Lnijsphaert was op 26^{en} December voor de reviere verscheuen. Volgens onsen daermet gesonden last soude S^r van Goens met allen ijver trachten goeden coop peper ende goudt te becomen en niettemin d'Engelsen te matteren ende te vercloncken.

Ten was niet apparent dat gemelte opperecoopman in Februario ofte Meert met Broeckoort en den Lnijsphaert, beijde volladen, alhier soude cunnen verschijnen vermits de groote der scheepen, oversulex nam sijn E. voor het jacht (wesende bequaemst tot dienst der E. Comp^{ie}, met sijn ladinge vooraff te senden ende persoonelick na te volgen met de fluijt, aen welex bequaemheijt om de reijse herwaerts geladen te doen bij sommige getwijffelt, weshalven best oordeelden, 'tsterckste van 't mousson eerst te laten verwaijen.

Door de eleijne wijsheijt van den pangoran was de vrede met de Manicabers noch soo volcomen niet getroffen als wel te wenschen sij. Om evenwel peper van Radin Tommagon te becomen hadde S^r van Goens den ondercoopman Wesenhaghen naer Quamen gesonden, met speciaal bevel en cliap van den coninck dat hij Radin alle den gereet liggenden peper (sijnde ongeveer 100 lasten) met d^e Wesenhagen soude asenden, welegen ondercoopman tot dien eijnde oock geauthoriseert was met den tommagon als den Chinesen Chilegontingh (die aldaer meesters van den peper sijn) ten meesten dienst der E. Comp^{ie} te contracteren, mits niet hooger comende als tot 7 R^l per picol.

Dagelijcx was meergenoemde opperhoofd doende met inuen van de oude schulden, ende te dier oorsaecke als om het halen van seeckere Battavise joncque (aldaer met onsen passe over Cherribon gecomen) met den pangoran in harde woorden geweest, daer op den selven eijndelingh hadde beloofd alle de grooten, die niet betaelden, ter exentie te sullen stellen. De wankan was na veel protestatien mede vrij gecregen, comende nu over Banca herwaerts.

Op dato arriveert binnen dese reviere een soloor van Palembaugh met 8 man, medebrengeude 14 picol peper ende partije oubijs.

En verseijlen naer verscheijde plaetsen de naervolgende vaertuijgen, met ten anderen nijtvoerende 887^l R^l aen diverse cleeden. 1 pieol comijn, 17 R^l aen groff aerdewerck ende 1500 grove rijs-coppen, te weten: een tin-

gangh naer Berbas. een d^r naer Siassem, een lamboe, een champan ende een tingangh naer Tegal, mitsgaders 2 chiampans naer Japara.

15 d^r retourneert alhier ter reede nijt Sundaes engte den commandeur Abel Tasman met het jacht den Jongen Prins, ons rappoort brengende dat de 12 retourschepen allegader op 13de ende 14 deses geluckigh buijten de straadt en in ruijme zee geraeckt waren.

Van Maratsiangh comt mede binnen de reviere een contingh, met 6 personen ende eenige snuijsteringe van weijnich valeur.

16 d^r vertrecken nae diverse quartieren de naervolgende vaertuijgen, gesamentlijk uitvoerende 5903 R^d aen veelderbande cleden ende 15 R^d aen groff aerdewerek. namentlijk: een lamangh nae Madura, een joncque naer Cherbon, een contingh na Japara, een gillion naer Benjermassing, een talamba naer Surabaija ende een gillion naer Macassar.

Incontra comt alhier van Indrapoera een cleen gilliontje met 7 man, niet anders medebrengeende als een briefken van den Indrapoersen coninek aen d'Ed. heer Gouverneur Generael, welck getranslateert wesende bevonden is van den volgenden inhoud:

Translaet van de missive van radja Magsorssa ofte coninek
van Indraponra aen d'Ed. H^r Gouverneur Generael.

Veel tabe, van wegens radja Mangsorssa ende van wegens den Boedjangh ende den Pangoulon Datchien ende den Pangoulon Cawal ende d'andere twee groote personen en alle de ingesetenen van Indrapoera, gaet aen den Generael Antonio van Diemen, denwelcken seer vermaert is over het landt van Java, die de plaets besit der vergaderinge van alle natien van boven tot beneden wints.

Den capitain moor Generael gelieft te weten, dat desen mousson heeft capiteijn Jan ende den coopman Abraham ende den coopman de Wit in Indrapoera genegotieert ende haerluiden tollē betaelt in rijcxdaelders, die wijluiden oock hebben ontfangen nijtwijsende het mandament van onsen heer, ende in tegenwoordich en heeft den pangliema van Priaman deselve niet willen ontfangen, twelecq den capitain gelieft te verstaen, daerom heb ick deselve nu gesonden met Boedjangh naer Atchien ende daer om ben ick Poubarcat sendende naer Jacattra.

17 d^r. Van daegh verschijnt den anachado Panjangh alhier binnen met sijn champan, gemant met 10 personen en inhebbende omtrent 70 picol peper, hadde sijn joncque (waarmede van Pallembangh gevaren was) benevens goede quantiteijt peper aen den hooec van Priock boven Antchol verloren.

18 d^r becomen per Javaens vaertuijgh een briefken van den resident Petrus Seporinus nijt Bantam van den 16de stantij, sijnde van weijnich supstantie en eenchijk continerende hetgene volgt:

Dat het Engelse jaecht d'Adviso dien selven avondt naer Macassar soude gedepescheert werden, hebbende soo voor hare Comp^r als particuliere tot cargasoen ingenomen 54 packen cleden, 10 a 12 anckers nevens eenige kelders gedistilleert water. 't Fluijtschip 't Hart soude (naer der Engelsens seggen) 150 lasten peper van Jambij hebben aengebracht

Den viseproesident m^r Grineel staet met hun jaecht de Zeebloem naer Cormandel te vertrecken om het opperhooft aldaer te succederen, die het aenstaende jaer naer Engelandt keeren sal.

Van Keeij Nebeij Intanda hadde Ceporinus wederom belofte becomen ¹, dat de nieuwe logie in 3 a 4 dagen sonde begounen werden, waeraen dubiteerde, vermits daer toe noch in 't minste geen gereedtschap sacht.

Heden verschijnt van Palembangh een gillion met 25 Javanen, 5 Chinesen ende twee vrouwen, wijders inhebbende 50 picol peper.

Soo comt hier mede binnen de anachoda Cassoor met sijn champan ende 15 man, hebbende sijn joncque (daer mede van Priaman quam) int inzeijlen van de reviere van Passeman verlooren en van een groote quantite peper (welck in hadde) niet meer als 13 bbaar comen salveren.

19 d^e verschijnt van hier van Palembangh een wanckan met 40 personen ende 800 picol peper.

20 d^e. Heden varen twee lamboes ende een contingh naer Pamalangh, een tingan naer tCherrebon ende een gillion na Japara, metten anderen nijtvoerende 768 realen aen diverse cleden nevens 200 grove pierings.

Ende arriveren weder een joncque van Palembangh met 38 coppen, medebrenghende 200 picol peper ende eenige cleene snuijsteringe.

Van dage wiert een tijger van redelijke grootte sijnde door den Japander geeregen binnen gebracht, daervoor naer gewoonte door 's Comp^s cassier een proemium betaelt is van 15 R^a van achten.

21 d^e. Van dage paresceert alhier een gillion met 19 personen uijt Johoor, sijnde geladen met 10,000 stux soute cujten, item een contingh van tCherrebon met 8 man, aenbrenghende 1400 groote bondels suijcker, 1800 bossen loock, 5 sacken tabacq ende 5 Siamse potten met olie.

Incontra verscijt van hier nae Tanara een tingangh, mitsgaders een contingh nae Maraetsiangh, gesamentlijk van hier voerende 23½ realen aen sleden, ende realen 31½ in contant.

22 d^e. Heden comen alhier ter haven van verscheijde gewesten d'onderstaende vaertuijgen, namentlijk:

Een cleen gilliontje met 15 coppen van Manaek medebrenghende 50 bhaer peper, twee contings van 't Cherrebon met 12 personen te samen inhebbende 1000 groote bondels suijcker, 7800 bossen loock, 100 bossen tamarijn, 10

¹) Het HS. heett: *becomen werden*

sacken tabacq, 28 picol swart suijker en andere snuijsteringe. Item een contingh met 10 man van Palembangh geladen met 3000 gantangs Palembangse peper.

Daarentegen versejlen een champan ende een gillion naer 't Zerribon, een balou naer Japara ende een tingangh naer Bantam, gesamentlijk vervoerende 212 realen aen cleeden, 32 R^a aen groff aerdewerk ende een half corgie zeijldoeck.

23 d^r vaert van hier naer Paccalongen een lamboe met 395 R^a diverse cleeden, ende comt van Pamanoeekan een contingh met 5 man ende 1½ last rijs.

24 d^r. Op heden sijn alhier twee Nederlanders, genaemt Willem Evertse van der Gouw bootsgesel ende Jacob Maertensse van Grijskercke schiemansmaet in Compr dienst, bejde over gecommitteerde doodslag ter gewoonlijcker plaetse met den sweerde onthaeft, in conformite van 't vonnisse door den achtbaren Raadt van Justitie over deselve gevelt.

Van Japara comt alhier binnen een contingh met 7 personen inhebbende 5000 bossen suijker, 600 bossen ajuin, 4 sacken conier, 2 Siamse potten olie ende 30 gantangh rijs, item een gilliontje van Sillebar met 14 coppen medebrengende 70 blaer peper. In contra verseijlt uijt dese haven een giljon naer Biema, een tingangh naer Chillemojo, een d^r naer Crawangh ende een lanangh naer Macassar, alle met den anderen uijtvoerende 1720 realen aen cleeden van diverse sorteringe.

25 d^r. Uijt verseijden gewesten arriveren op dato d'onderstaende vaertuijgen, medebrengende tegene volgt:

Een tingangh van Terbajja met 9 man en partije snuijsteringe van weijnich valeur.

Een d^r van Pamanoeekan met 7 coppen inhebbende 1½ last rijs, 60 boenders, 5 boeken ende 6 hartjes.

Een joncqje van Palembangh met 28 personen medebrengende 200 picol peper ende 300 stux eadjangs.

Een tingan met 4 man van Lampon geladen sijnde met 1500 oude clappusnoten.

26 d^r isser niet nootterens weerdich voorgevallen.

27 d^r vaert van hier nae Bantam een tingangh ende een d^r na Crawang, te samen vervoerende 148 R^a aen cleeden nevens 350 soute kuitjen.

Daarentegen comt alhier ter haven een contingh van 't Chillumajo met 6 man ende 1 last rijs benevens eenige snuijsteringe.

28 d^r. Van daghe verschijnen alhier van Japara een contingh ende een landoe, te samen met 13 personen gemant en aen de meret brengende 1500 bossen suijker, 1400 d^r ajuin, 500 stux droge pampoes vis, 3 lasten rijs en eenige eendachelen.

800 coppen ook 3 nachodas van Samatka, verhalende dat aldaer te samen geladen met 10½ lasten rijs mitsgaders dat van den oversten dier plaetse

eenige Bantammers op haer vaertuigen waren gestelt om naer Bantam op Battavia te varen, gevende wijders voor ijder last in pitjes de waerde van 10 Realen.

29 d. Voorleden nacht is een swart in dese reviere verdroncken.

Van Jawana arriveert een contingh met thien copen inhebbende 4000 bossen suijcker, 700 cleijne enepel d^{es}, 500 stuxx onde clappusnooten ende 200 bossen loocq. Daerentegen versejlen nijt dese haven een talamba naer Biema, een d^r naer Macassar, een tingangh naer 't Chillemaijsje ende een jonckie naer Japara, gesamentlijk nijtvoerende 4500 realen aen diverse cleeden nevens 600 witte grove camen.

30 d. Niet anders gepasseert als dat verscheijden vaertuijgen naer d'onderstaende plaetsen met 165 R aen cleeden, 1½ picol eustoraken, 6 lasten groff sout, 122 R aen groff aerlewereq, 20 picol eneben, 7 kisten met bos gondt-draet, 1½ picol swart comijn ende 314 R aen Chinese waren sijn genavigeert, te weten:

Een gillion naer Benjamaassingh, twee joncken nae Japara mitsgaders een chiampan en een tingangh naer Balij.

Ultimo d. verseijlt een tingangh van hier na Bantam met 1½ picol was, een contingh naer Cherrebon nijtvoerende 380 R aen cleeden, item een ledige tingangh naer Balij sijnde eenclijk hier aengeweest om een pas. Ende comt alhier ter haven van Succadana een gorab met 11 copen, inhebbende 5000 parangs ende een picol garow.

Van Cherrebon arriveert een tingangh, insgelijcx met 11 personen, ter merckt brengende 300 groote handels suijcker ende 500 bossen loocq, sijnde volgens 'tseggen van den machoda Oedjon Baneka eenclijk van den coninck nijtgesonden om alhier te vernemen wanneer datter een gesant naer den Soudanmangh Mattaram soude werden gestuurt, vermits van machinge was den selven, soo aldaer eens wilde comen, naer behooren te laten tracteren, des neen alsdan met verversinge te doen versien.

Desen verlopen maandt sijn alhier ter stede gestorven 61 Comp^{te} dienaers, 12 vrijluijden mitsgaders 9 soo slaven als slavinnen.

Primo Februarii a 1648 comt hier binnen van Caliwongen een tingangh met 55 personen niets anders als eenige suijsteringe van cleender weerden mede brengende, item een contingh van Losarij met 10 man en twee lasten rijst.

2 d. Van dage heeft seeckers borgers slaef sijn selven met een schoenmakersmesken de keel afgesneden sonder dat men weet wat hem daer toe beweeght ofte aenleidinge gegeven heeft.

3 d. Heden loopt van hier nijt naer Balij een gill en orde een contingh naer Cherrebon, den eersten wechvoerende 705 R aen cleeden, 110 R aen Chinese waren nevens 15 picol ondt ijser en een anderen eenclijk 3 16 Realen in specie.

Daerentegen verschijnen binnen dese reviere 3 tingans en 1 contingh van Pamanoeëcan, 2 contings van Rosarij, een tingangh ende een contingh van Pacalongan, een contingh van Cerrebon, een contingh van Sombaer ende een ditto van Tegaël, gesamenlijk ophebbende 78 personen end' aen de merckt brengende tegene volght, te weten:

32½ lasten rijs, 800 bossen padij, 80 stuxx hoenders, 750 stuxx pompel moesen en eenige andere cleene dingen meer.

4 d. Van dage is seer clackelooz een Duijtsman in de reviere comen te verdrinken

Naer Bantam vaert van hier een tingangh met 27 R¹ aen elden nevens een picol corianders, item een contingh ende een tingangh naer Pamanoeëcan, te samen uijtvoerende 93 R¹ in specie.

In contra comt alhier binnen een contingh met 6 man van Tronse ende een d^r met 6 personen van Rosarij, metten anderen aen de meret brengende 3½ lasten rijs.

5 d^r versejlen op dato 2 contings en een tingan nae Cerrebon, een lamboe naer Maccassar, een tingangh naer Bantam ende een d^r naer Surbajja, alle met den anderen van hier voerende 1 11 15 R¹ aen diverse elden beneffens 57 ledige Siamse potten.

Ende arriveren weder van Palembang 2 gillions geladen met 674 picol peper, item een contingh van Cerbon, een d^r nevens een lamangh van Japara ende een tingangh van Pacalongan, te samen ophebbende 26 koppen en aenbaengerde 4½ lasten rijs, 8 picol swart suiker, 15 sacken capoek ende andere eijndeligheden

6 d. Huiden morgen versejlen van dese reede naer de stadt Malacca de jachten Delshaven, Linmen, Grijskereken ende Welsingen, met ample advijsen aen den vice gouverneur Jan Thijssen mitsgaders een wel gestouwen ² cargasoen, bestaende in 1200 R¹ van 8 in specie, eenige elden en diverse andere noodwendigheden, te samen monterende ter somme van 144397,8 stuivers, waermede overvoeren 50 soldaten ter versterkinge van Malacca's guarnisoen, item eenige getrouwde personen met hare families om aldaer te resideren, onderhandelen den schipper Thomas Mendonck, synde geordineert om gelijk voor desen noelmaets 1st equipagiemeestersaamt en opsiecht over de wercken waer te nemen, en soeken gemeyde jachten nevens de vordere navale macht in Malacca's vaerwater tot besettinge der Moorse en Portugesehe handelaers als de negotie gebruykt werden

Soe vertreckt uisgedoex den ondercoopman Evert Janssen Buüs met het fluitschip Gastonum naer Maccassar om 's Comp^s negotie aldaer als opper-

hoofd waer te nemen, tot dien eijnde met behoorlijke instructie mitsgaders met een vereijst cargasoen van diverse soe Cormandelsche als Suratse elden, gereetschappen, provisien etc. versien wesende, beloofde in alles (mits daeronder gereekent werden eenige aijstaende schulden in Macassar ter somme van f45398.12,— waer beneffens noch in handen van gemelten onderkoopman gesonden wierden (tot continuatie van vrientdschap matige geschenken ende brieven aen den coninek ende princee, bij weleke hare hoedheden onder anderen toesegginge geschiedt dat haer niet de compste van haer hoedheden gesant Francisco Viera (die dagelijcx van Goa t'arriveren stondt, in alle billicheijt contentement soude werden gedaen wegens haer proetensie en versoeck op de restitutie van de Macassarise galeije als sijne ingeladene goeden a' 1646 voor Manilla veroverd en in Tajjouan opgebracht.

Soe haest Casticum op Macassar van sijn cargasoenen ontlost sij sal dan wijders sijne reijse naer Amboina voordien, voor weleke plaets ingelijcx alhier ingenomen heeft aen vleesch, booter, arack, wijnen en andere provisien een cargasoentje van f18058.10,—

Recipieren oock van daghe een brietken van den Bantamsen resident Ceporinus waerbij ons adviseert dat de Engelschen aldaer een nieuw jacht, 50 lasten groot, lieten timmeren, wijders dat de d'it het Hart geprojecteert was naer Suratte en de Zeebloem aen hun Oornst gerepareert werdende voor Cormandel, van waer de jachten Vaerwel ende St. Franciscus in Meert aenstaende verwacht wierden.

Van Mr Pinstons hadden aijf Macassar tijdinge becomen dat dese jaren wel 2 schepen mochten derwaerts senden, vermits alreede goede quantiteijt nagelen, schildtpatshoorn en andere goederen in voorraedt hadde en aen de verdere procure niet eens dubiteerde. Watter van sij leere den tijdt.

Den sulthan heeft het Engelse schip aen haer Oornst liggende laten meten sijnde vooraemens mede schepen te doen bouwen, waertoe Soe geroecht werdt ider Javane een R^e soude moeten opbrengen, dat vermits de groote duyrtje van den rijse wel quaetwillige maken mocht.

d'Onderstaende vaertuijgen scijlen aijf dese haven na diverse quantiteiten ende voeren metten anderen wech 5841 R^e aen elden, 80 R^e in specie ende 100 Tjoupjies, sijnde als volcht:

Een tingangh ende een coningh naer Samarangh, een d naer Japara ende een tingangh naer Cerrebon.

7 d is ten huijs van d'edele heer Generael daßschadtmachtijt van d'heer Antonio Caen, sullende op morgen volgens resolutie van den 10 passato naer Molucc vaeren, gehouden, waertoe de requitituerste dienaers der E. Comp^e geinviteert en gecompareert sijn.

*) Niet ingevult in het HS.

Van Palembangh arriveert een gilliontje met 17 man en inhebbende 50 picol peper nevens eenige cadjangs.

8 d^o. Heden op morgen is gemelten heer Antonio Caen, sijnde g'accompagneert van d'Ed. h^r Gouverneur Generael, de heer Gerard Demmer en verscheijden andere Comp^s dienaers van aensien, naer de reede en aen boort van 't schip Harderwijkq gevaren. alwaer sijn E. corts daer aen bij pnbljcke lecture van speciale commissie verclaert ende geautoriseert is tot opperhoofd ende admirael over de weder nijt te setten navale macht naer de Manilhas en de Tarnataense quartieren, mitsgaders tot commissaris over 't gouvernement van Moluco omme aldaer (volgens d'intentie van d'Ed. heer Generael ende heeren Raden van India) wegens eenige gecommitteerde abusen ende mislagen behoorlijk redres te doen, alle 't welcq verricht ende aen d'heer Caen (met overleveringe der vereijste papieren) nevens toewenschinge van des Heeren segen volcomen afscheijt gegeven sijnde, is welgedachte sijn Edelheit met de vordere vrunden naer landt getourneert, alwaer ter goeder tijt (een stuck op den dach seer harde wint en regenbuijen, waer door het gadt dapper onstelt was, opgesteken wesende) aengecomen is.

Onderwijlen waren oock d'Atchinse ambassadeur (verge[sel]schapt met den ontfanger-generael Sebalt Wonderaer als eenige oppereoopluijden) nijt eijgen lust ende curieusheijt mede aen voorseijden Harderwijkq verschenen, alwaer met goetd contentement onthaelt en redelijk gefesteert sijn

Tegen den middach 'tweder wat bedaart wesende is meergenoemden heere Caen met de schepen Harderwijk, Heemskerek ende Leeuwerek van de rede geloopt om de reijse naer Ternaten te vorderen, sijnde deselve gesamentlijk boven 't varend volcq versterckt ¹⁾ met 82 soldaten en geladen met een tamelijk cargasoen, beloopende ter somme van f 94670.18.8 en bestaende ten principalen in 258 lasten rijs, comptanten, veelderhande cleden, provisien, ammonitien van oorloge en menigerleij clenicheden tot voldoeninge van den eijsch van die quartieren, waernevens in handen van d'heer Caen mede derwaerts ginck eenen statelijken brieff aen den coninck Hamsa nevens een propere schenckagie voor gemelte Maijt ende sijnen adel, consisterende in verscheijden juwelen, goudt, witten rijs etc. en tesamen monterende f 1614 stuijvers.

Soo varen oock nijt dese haven na diverse gewesten met 3231 realen aen cleden ende 80 catijs comijn de onderstaende inlantse vaertnijen:

Een giljon naer Maccassar mitsgaders een joncqje met een contingh na Japara.

Heden werdter eenen jongen tijger binnengebracht sijnde door eenige swarten in het bosch gecregen, die daer voor met acht Realen sijn beloont.

¹⁾ Het H.S. heeft: *ver sterkt*.

10 d^o verseijlt na Bantam een tingangh met 2 picol lange peper ende 200 ledige Siamse potten, een giljon ende een jonckje naer Cotaringen, item een lamboe na tCherbon, metten anderen van hier voerende 328 realen aen eleden.

11 d^o arriveert een giljon met 13 coppen van Palembangh aen de meret brengende 100 picol peper.

Ende varen weder van hier na andere plaetsen de naevolgende inlantse vaertuijgen, te weten:

Een giljon naer Bima met 1130 R ^a	} aen eleden.
een tingangh naer Grissick met 27 R ^a	
een contingh naer Jawana met 85 R ^a	

12 d^o. Heden loopt uijt dese reviere een tingangh na Cerbon en een giljon naer Balij, te samen vervoerende 39 realen aen eleden.

13 d^o comt alhier weder een giljon van Palembangh ter haven met 29 personen geladen sijnde met 180 picol peper

Ende verseijlt daerentegen een tingangh naer Maccassar uijtvoerende 320 realen aen eleden nevens 2000 rijseommen.

14 d^o. Van daghe loopen van hier uijt na verscheijden gewesten vijff stucx inlantse vaertuijgen, namentlijk:

Een giljon naer Succadana, een contingh naer Lossarij, een tingangh naer Bantam, een d^o naer Caliwongen ende een giljon nae Japara, alle met den anderen wechvoerende 809½ realen aen diverse eleden, 1000 stucx grove blauwe kommen ende 1 picol ondt ijser.

Nae den middaech sijn de Atchinse ambassadeurs gearcompagneert wesende met den heer ontfanger Wonderer als den opperecoopman Sr Hubrecht van den Broeck binnen het easteel verschenen, hebben 'tselve in 't ronde mitsgaders de wapencamer en andere plaetsen na hun lust en curieuſheijt besichticht, ende wierden voorts door voorseijde vrunden in de woninge van d'Ed. Heer Generael gebracht, alwaer door sijn Edel h^t als de heeren Raaden van India eenigen tijdt met aengename discoursen mitsgaders sirij pinangh en andre versnaperinge onderhouden ende getraecteert, ende op den avondt met goet contentement naer hun logiement gekeert sijn.

15 d^o paresceert alhier ter haven een tingangh met 30 man van Jambij medebrengende 10 picol peper, 1 d^o benzuin ende eenige cattoenen.

Soo comt oock van Japara een tingangh met 15 coppen, sijnde (naer het seegen van den nachoda) 3½ maanden onderwege geweest, hadde niet in als een weijnich snijsteringe van cleender weerden.

Naer verscheijden andere quartieren vertrecken wederom van dese reede ses vaertuijghen, gesamentlijk nijtvoerende 1154 R^a aen eleden nevens 47 realen aen groff aerdewerek ende 70¾ R^a aen eenige clenicheden, te weten: een giljon, een jonckje ende een champan nae Japara, een lamboe naer

Jortangh, een giljon nae Baliij ende ten laetsten een schuijt nae Tcherrebon.

16de. Op dato compt alhier ter rheedde 's Comp^s joneqje Hoorn, sijnde op 10 der voorleden maandt van Taijouan naer de reviere van Tonequin en van daer wijders den...¹⁾ daer aenvolgende (met advisen uijt beijde plaetsen) herwaerts aen genavigeert; 5535 cattijs Japanse campher, gepackt in 130 balijs (welek in Taijouan hadde ingenomen bedragende f 1935.14.6, was sijne gantsche ladinge. Per missive van den E. proessident Pieter Antonissen Overtwater en den raadt des eijlants Formosa vernamen wij omstandelijck dat 's Comp^s affairen aen dien kant in goeden welstandt continueren excepto eenelijck in het stuck des coophandels, sijnde aldaer gants geenen toevoer altoos van sijdestoffen en andere goede coopmanschappen, waerdoor genootsaecht werden vaderlantsche stuckgoederen, item Cormandelse cleedinge voor het heele guarnisoen te eijsschen. Eenelijck was binnen weijnich tijts voor het atsenden deser wanckan weder redelijke menichte Chincees gondt aengecomen, waervan noch 66 schuijten te ontfangen stonden, sullende de partije in alles comen te beloopn ongeveer twee tonnen guldens, sulcx dat 's Comp^s comptanten haest betaelt en Taijouan metten aldereersten secours van geldt sal nodich hebben.

Uijt de Tonequinse advisen van de oppercoopliijden Philips Schillemans ende Antonij van Bronekhorst (insgelijcx gedateert 10de Januarij laestleden) verstonden met groote aengenaemheijt dat het voorbij Taijouan gedreven fluijschip Campen (sijnde omtrent de Vuilen van Pehouw in groot prijckel geweest) medio Novembris, item de Witten Valeq den 9de Decembris in Tonequins reviere behouden g'arriveert was.

Wijders dat 's Comp^s saecken aldaer nijtermaten wel stonden, sijnde den coninck soo veel genought en tot d'onse g'affectioneert bevonden als oijt; de geschencken hadde sijne Maj^{te} met groote aengenaemheijt geaccepteert, en nae voorjarige wijse de 12½ kisten silver (op leverantie van zijde) niet begeert maer ons volck de negotie t'eenemael overgegeven, het silver, tot animeringe der pelingmakers (op 't afscheijt van Sr Bronekhorst na Japan; aldaer gelaten, was tijdelijck verset geworden ende hielden sich de monopoliers van voorleden jaar nu t'eenemael stil, soo dat den handel desen jare naer sich d'apparentie verthoonden voor d' Ed Comp^r na wensch stondt uijt te vallen. De prinse (die mede seer wel tevreden ende vriendelijck bevonden was, hadde gelijck voor henen wederom 10 kisten gelt geëijst, die hem waeren toegestaan op conditie dat nu beter sijde leveren soude. Wat wijders 's Comp^s gelegentheijt soo wel in Taijouan als het rijk van Tonequin belanght, daervan wert ampelders in de respective verbalen getracteert.

Soo arriveert mede alhier van Sumatra's Westcust 't fluijschip de Noortsterre, hebbende sijne vojagie naer Tico ende Priaman (werwaerts op 26

¹⁾ Niet ingevuld in het HS.

November passato afgeveerdicht was; niet connen performeren vermits de continuele contrarie winden ende stromen. Door veel hardt weder, stromen en travaden (waertegens met allen ijver hadden getracht ¹⁾ op te bolwercken ende voort te raecten) was het schip vrij ontherleweijt ende ontramponceert, soo dat niet verre boven 't eijlandt Fortuin gecomen wesende genootdruct waren geworden onvolbrachter reijse herwaerts om te keeren.

Van daghe varen na verscheijde contreijen vijf inlantse vaertuijgen, te weten: 3 contings na Lossarij, een dito naer Dermaiyo ende een tingangh naer Paccalongen, met malcanderen van hier voerende 479 realen aen cleden nevens een corgie clatergoudt.

17 d^o. Heden comen alhier ter haven uijt diverse gewesten d'onderstaende vaertuijgen aen de merect brengende tgene volght: een giljontie met 18 personen van Johor, geladen wesende met 700 stux cadjangs en eenich andere snuijsteringe, een tingangh ende een contingh van Crawangh, te samen gemant met 14 koppen ende inhebbende 380 hoenders, 18 bocken ende 1½ last rijs, een gillion met 26 man van Palembangh, gecargeert sijnde met 130 picol peper. Daerentegen verseijlen wederom naer andre plaetsen acht stux inlantse vaertuijgen, namentlijk:

een giljon naer Maccassar, een contingh naer Paccalongen, een d^o naer Siassem, een d^o naer Japara, een d^o naer Pamanoekan, een tingangh naer Balij, een d^o naer Bantam ende een joncq naer Cherbon, alle met den anderen uijtvoerende 3877½ R^a aen diverse cleden, 149 realen aen Chinese waren, 1 picol out ijser ende 1 d^o thin.

18 d^o arriveert alhier op dato een giljon met 30 koppen van Manjutta medebrengeende 30 bhaer peper. En vertrecken in contra vier cleender vaertuijgen van hier nae andere plaetsen, te samen wech slepende 213½ realen aen cleden, te weten:

een tingangh naer Tanara, een d^o naer Cerbon, item een d^o nevens een contingh naer Tjassem.

19 d^o. Heden verschijnt alhier van Palembangh een giljon met 26 koppen gemant en geladen met 160 picol peper.

Oock loopen uijt dese haven na verscheijden contreijen 9 stux vaertuijgen, gesamentlijk van hier vervoerende 1694 ½ realen aen cleden, 102 realen in specie, 3000 stux grove rijskommen, 150 flessen rooswater, 4 picol oudt ijser mitsgaders 4 cattijs amphioen, namentlijk: een joncq ende een chaloup naer Japara, een d^o naer Grissiek, een talamba met een tingangh naer Cerbon, een giljon naer Madura, item naer Balij, Tegael ende Pontangh ijder een contingh.

20 d^o becomen uijt Bantam per expresse prauw een missive van onsen resident Ceporinus, op gisteren herwaerts afgeveerdicht, waeruijt onder

¹⁾ Het HS heeft: *gepacht*.

anderen vernemen dat aldaer onlangs 4 a 5 vaertuijgen met peper, welck alle door Engelschen, a realen 22 de bhaer is aengenomen, voor den sulthan van Chillebhaer waren g'arriveert.

Den jongen sulthan hadde versocht dat alhier een scheepken ¹⁾, van hout gesneden en behoorlijk toegetakelt, voor hem wilden incoopen ende derwaerts senden, 't costende sonde geerne restitueren. Onsen resident was bericht d^o sulthan daer uijt meijnde aff te sien hoe onse scheepen werden toegerecht, om dan oock een preuve daer van te nemen.

Beijde sulthans laten alle 't manvoleq, boven 7 jaaren oudt, in haer gantsche gebiet tellen, oock musquetten onder diverse keeij's verdeelt. Eenige waaren van opinie dat dit tellen geschiede omme pertinent te connen weten wat macht tegens den Mattaram, indien Bantam wilde beoorlogen, souden connen nijtbrengen, item hoerveel volck dit jaar gestorven off verloopen sij, andere wederom dat ijder man een reael soude moeten contribueren tot het maecken eeniger wercken.

Op het sluijten der missive waeren daer ter reede gecomen het Engels fluijtschip de Henne uijt Suratte, mitsgaders van Goa met een jacht den Portugees Francisco Viero de Figuredo, brengende brieven van den vicereij aen d'Ed^e heer Generael. Van d'Engelsen hadde onsen resident verstaen dat den sulthan diverse prauwen op sijn verschijninge aen boort sondt met ordre om hem te doen aen landt comen des neen het vaertuigh te bemachtigen, sulcx Viero hoorende gaf uijt dat brieven aen de sultans hadde, des op heden (den 20) audientie soude hebben.

Van den Engelsen praesident was aen Sr Ceporinus behandicht een packet Suratse brieven, welck hij alnu mede herwaerts sondt

Soo hadde sijn E. aen hem oock verthoont seecker geschrift, bij den coopman van der Meersche a^r 1646 op Mauritius onderteijkent, waer bij bleecq den selven aldaer uijt het Engelse schip den Grauwven Hondt ten dienste der E. Comp^e genoten hadde een vat pick, een d^o teer ende een halfsleten marsseijl 300 ellen groot. Bij onsen directenr in Suratte was de voldoeninge geweijsert alsoo den teeckenaer niet en kende, des voornocmde recipissie naer Bantam gestiert was; 'tgeen van hier tot recompense geliefden te senden soude sijn E. aengenaem wesen, en versocht als nu met een riem imperiael papier van groot formaet te mogen gerieft werden, daer om seer benodicht was.

Gemelte sijn E. verhaelde oock dat hij uijt een briefken van den 18 Junij passato (hem uijt Engelandt, over Aleppo toegecomen) hadde verstaen dat de lord Fairfax (generael van 't parlaments krijgsvoleq, sich met sijn armade, sterck omtrent 12000 man, tegens 't parlement stelde, willende voor en alcer sijne trouppen desbandeerde reekeninge van alles ende den coninek ontslagen hebben.

¹⁾ Het HS. heeft: *schepken*

Vooraengetogen Suratse brieven, gedateert (door den directeur Arent Barentsen) 19^{en} December laestleden, gaven ons te verstaen dat de schepen Maestricht ende Nassouw aldaer op 8 en 12 November wel aengecomen, tfluitschip de Koe op 28 October. nevens Untgeest, van Persia verschenen, juist een maendt daeraen (met een capitael van ropias, ducaten etc. monterende f 210,181—18 stuivers) over de Malabaerse cust om rijs te handelen en daermede Cruex de Gale aen te loopen naer Paliacatte. mitsgaders de Juffrouw adij 16^{en} ditto na Gamron gedepescheert was, met een capitael (bestaende meest in partij teruggaende Peguse robijnen, cauwa etc. van f 52839,4,15.

's Comp^s coopmanschappen, van diverse plaetsen daer ter merckt gebracht, waren bijna alle tot redelijken prij-e gevent maer noch niet uijtgelevert, ende soude den eijseh van Nederlandt en den Zuyt naer 't sich liet aensien; wel voldaan werden soo dat het dienaengaende in Suratte wel stondt, gelijk als bij besonder verbael van dat quartier duidelijk en largo can werden naegesien.

Heden versejlen uijt dese haven 2 tingangs na Bantam. een contingh naer Tronse ende een d^e naer Pamanoeaan. met den anderen wechvoerende 1047 realen aen eleden, 2½ picol swart comijn ende 1400 witte grove kommen.

21 d^e. Desen morgen vertreet van hier 'tschip Middelburgh naer Amboina met een cargasoen bestaende in alle 'tmanquerende (behalven rijs) aen den eijseh van dat quartier en beloopende volgens factura f 120728,17,15, sijnde daer onder begrepen f 18058.10 stuivers aen verseheijden provisien, onlangs met de fluijt Castrium over Macassar derwaerts afgesonden. Hier nevens gingen oock de beraemde schenkagien voor diverse orangeaijs te samen monterende ter somme van f 2946,2, item de nodige en ample advisen tot reglement over dat gouverno aen den vicegouverneur de Vlaminek, ende 80 cloecke soldaten tot versterekinge van Amboina's guarnisoen.

Soo varen oock uijt Battavia's reviere naer andere contreijen met 1590½ reael aen eleden ende 40 realen in comptant vijff distincte vaertuijgen, namentlijk: een giljon naer Grissick, een champan naer Japara, een talamba naer Balij, ende een tingangh met een contingh nae 't Cherrehon.

Daerentegen arriveert te deser reede een tingangh met 13 personen van Palembang aen de meret brengende 90 picol peper, item den Portugesen edelman Francisco Viere de Figuredo over Bantam van Goa met een jacht (alderjongst gecocht), sijnde genaemt Nostra Sinjora Pinjede France. Ende quam hij Viero in qualite van gesant wegens de vicereij Dom Philippo Mascarenhas aen d'Ed^e beer Gouverneur Generael, sijnde tot uijtvoeringe ¹⁾ van sijn opgeleijde charge met een brieff van credencie versien, welck op morgen in volle vergaderinge sal overleveren.

22 d^e. Heden verseijlt een tingangh naer Grissick van hier wechvoerende 130½ R^a aen eleden.

1) Het H.S. heelt: *uijtvoerende*.

Voor den middach is bovengemelten ambassadeur Sr Francisco Viero de Figuredo, met eenige gequalificeerde Comp^{es} dienaeren vergeselschapt, aen landt gecomen en in goede ordre binnen 't casteel gebracht, passerende van de poorte tot aen 't logiment van d'Ed^t heer Generael tusseken een goeden trouw gewapende soldaten door. Ter andientie voor welgemelte sijn Edelht^t als de heeren Raaden van India verschenen wesende heeft hij Viero (naer wedersijdsse congratulatie ende bewezen courtoijsien: openinge sijnes lasts gedaen ende den credentiebrief, door de vicereij Dom Philippo Mascarenhas geteijckent, tot dien eijnde verthoont ende werdt den selven bevonden te wesen van dusdanigen inhoudt:

Translaet uijt het Portugees.

Met d'aencompste van Francisco Viero de Figuredo, op dese reede met een van U Ed^{ts} schepen arriverende verstont ick dat de hooghmogende heeren Staten-Generael U Ed^t bevesticht hadden in dien hohen standt over de Hollantse natie soo wel van U Ed^t verdient, waer over ick U Ed^t veel geluck wensche, verhoopende dat U Ed^e daerinne soodanich sal voortvaren dat wij vrunden blivende de vrede ¹⁾ sullen eontinueren, tot welck effect ick vast gestelt hadde een bequaem persoon na dat casteel over te senden om met U Ed, dien-aengaende te handelen. Ende op het vertrouwen, dat ick hebbe op desen Francisco wegen sijne bequaemheijt om in soodanige onderhandelinge te treden, heb ick hem daer toe gekoosen, ende keert met mijne ordre om met U Ed. ende de E. Raaden van India te handelen eenige saecken van gewichte, dien den tijt heeft gealtereert tegen de capitulatie geteekent en besworen van onse prinsen in Europa ende in dit Indien onder ons sijnde, dat de onderhondinge van dien cracht geven tegen alle voorvallen, opdat hij U Ed. die communiceren. Tot mijnder excuse heb ick 't in desen gerepeteert, blijvende met seer groot vertrouwen dat U Ed hem sal hooren ende expedieren met seer aengenen wille, doende remedieren de saecken die hij mochte voorstellen, en U Ed. sij van mijnentwegen verseeckert dat niet alleenlijck in dit particulier maer oock ten dienste van U Ed. mijn oock altijt sal laten vinden met seer groote begeerte ende punctualiteijt. Onse Heere beware U Ed lange jaren.

In Goa den eersten Januarij A^o 1648. Was geteekent: Philippe Mascarenhas.

Gevolgelijck heeft gemelten fidalgo verder uijt den naem en door ordre van gedachten vicereij eenige gravamina ofte swaricheden seer wijtloopich aengaende der Portugesen gerecticheijt op Solor etc. bij diverse artijeulen gestelt geexhibeert, waerop als nu onse antwoordt, ende peremtoir bescheijt versocht, doch aengesien tegenwoordich niet en conden goet vinden daerop

¹⁾ Het H.S. heeft *vreese*.

finalijk te disponeren heeft zijn Edelht hem Viero gerespondeert dat dierwegen met sijnen raade nader wilde deliberen, ende tegens dat sijn E. taenstaende mousson van Maccassar weder hier verscheen soude alsdan volcomen besluit genomen ende hem onse intensie en expresse meijninge dienaengaende te verstaen gegeven werden.

23 d^o is alhier niet aenteijckenswaardich gepasseert.

24 d^o arriveert te deser reede van Ainnij nijt China een groote wankan ofte joncque met 200 koppen, verhalende de nachoda dat hij 18 dagen onderwegen was geweest ende datter thien dagen naer hem noch een groote joncq te volgen stondt: desen hadde niet anders ingeladen als Chinese grove waren van alderhande soorten, ende wierdt (volgens ordinarie eostume) vermits de eerste deses jaers nijt China was, van den tol wegens 't incoopen g'excuseert.

Soo verschijnen noch nijt diverse andere gewesten 4 inlantse vaertuijgen, te samen ophebbende 51 personen, namentlijk: een talamba van Sillebaer, een tingangh van d^o plaetse ende een tingangh van Palembangh, te samen aen de meret brengende 70 bhaer ende 200 picol peper, item een giljontje van Atchin, eenelijck hier aen comende om een pas op Maccassar van ons te versouken.

25 d^o is alhier niet voorgevallen, dat noterensnodich sij.

26 d^o becomen per seeckere tingangh loopende tijdinge van Bantam dat op 23 stantij aldaer aen de eijlanden twee Engelse scheepen, genaemt de Swaen (sijnde een onderlegger) ende 't Hart, door onachtsaemheijt van haer eijgen vier tot de gront toe waren atgebrant.

Sonden van dage een briefken van complimentos aen den nieuwen gouverneur van Japara Keaij Nabeij Wierra Settia in antwoorde van het sijne, onlangs aen d'Ed. heer Generael neffens vereeringe van 50 gantangh rijs door sijnen factoor Astra gestuurt, ende voughden daer bij tot recompense als conservatie van vriendschap een sijde chinde van 8 asta.

27 d^o. Heden recipieren een missive van den resident Ceporinus nijt Bantam, gedateert op gisteren ende herwaerts gesonden door seecker Engels coopman genaemt Mr Gairman, die alleenlijcken hier quam om eenige brieven van haren proesident te behandigen aen Sr Franciseo Viero, sullende door den selven voorts bestelt werden aen Mr Pinstons, sijnde opperhoofd van 't Engelse comptoir op Maccassar.

Wijders adviseerde gemelten resident dat voorseijde Portugesen edelman op 20 courantij bij den jongen sulthan was ter audientie geweest, beneffens een missive tot schenckagie medebrengende twee schoone diamantringen, sijnde tatels, ende twee witte tulbanden met gout doortvocht. Op sijn afscheijt hadde onder de Javanen een groote verwonderinge gelaten over d'nijnmemende eostelijckheijt sijner cleedinge en andere vercierselen. In geroerden brieff be-

danckte den vicereij bejide sulthans dat voor desen hare voorbijpasserende schepen met ververschingen hadden versien, in recompense van 'twelcke als continuatie van vriendschap de bovengenoemde rariteiten sendende was. Soo soude hij Viero, na Ceporinus bericht wierdt, geproesenteert hebben aldaer weder een logie te stichten, waertoe den sulthan wel genegen was.

De twee hiervoren aengetogen ¹⁾ Engelse schepen waren conform de geruchten, op gisteren hier vernomen, beneffens de chaloup de Pepercoorn als 3 dagen gesamentlijk door het vier geconsumeert en daer bij gemist 3000 R¹ comptant, sijnde 5000 d⁶ met het Hart gesprongen en daarvan omtrent 3000 weder opgedooken. De brant was eerst ontstaen in de chaloup doordien een jongen een cole viers op een baleke ofte planckje hadde neergeleijt en vergeten, daarvan wiert voorts het Hert, aen wiens zijde lach, ende wijders den onderlegger de Swaen aangesteecken. De zeewint blies zoo geweldig door dat den brant met geenderhande middelen ofte macht te lesschen was, ende is 't het jacht de Zeebloem noch t' allen gelueken ontseijt.

Keeij Ranga Wirapatra (die voor desen voornemens is geweest onsen Zeehaen aff te loopen) werdt geaccuseert pitjes gemaect te hebben ende oversulcx in sijn hujs bewaert. Eenige Chinese waren mede om de selfde oorsaecke in apprehensie, apparent dat den sulthan (niet dervende om sijn groot geslachts wille aen sijn leven comen) den selven van sijn geldt beroven ende voorts int bosch jagen sal.

Den jongen sulthan soude vermits sijne gestadige siekten binnen 3 a 4 maenden 't rijk ende regeringe aen sijnen soon Pangoran Depattij resigneren, dewelcke tot stadthonder in plaetse van Keeij Maes Surinata sal hebben Keeij Aria Manjonjeija, een bescheijden persoon.

Nevens desen brieff sont den resident eenen slaeff herwaerts, die hem van Keeij Rato Bagus Missinjeija was ter hant gestelt, waervoor hem een comiter, item aen 2 andre Javanen, die d'eerste aenwijzers waeren, ijder een reael vereert heeft.

Van daghe comt te deser reede van Jambij tfluijschip Broekoort, waermede arriveert den oppercoopman Rijckloff van Gocns, sijnde den 23 deses van Jambijs reede gesehejden, ende medebrengeende benevens tjacht de Lupert, welck hem op de hielen stondt te volgen; 241112 cattijs suiver gewicht geharpte peper, 58929 cattijs d⁶ lichte ende 161 teijl 11 maes Jambijs santgoudt, te samen (met alle ongelden beloopende ter somme van f 68201,12,6 penningen. Gemelte peper was aldaer tot verscheijden prijsen genegotieert, ende dat soo voor comptant als over schult aengenomen.

Voor sijn afscheijt hadde bovengenoemde oppercoopman van alle 's Comp^s effecten, uijtstaende schulden etc., overdracht gedaen aen de ondercoopluijden

¹⁾ Het HS heeft: aengelenen.

Jan van Wesenhagen ende Gijsbert van der Maen en deselve daerbenevens niet behoorlijke instructie tot hun naerichtinge versien, omme 's Comp^s negotie (in goede peper ende onvervalscht goudt) onversichtelijk profitabel ende met de minste onkosten te vervolgen.

Uit de dagelijcx aenteijckeninge des comptoirs en andere papieren. door S^r van Goens geexhibeert, sagen wij onderanderen dat den oorloch met de Manocabos weder op nieuws was nijtgebersten. sullende den Pangoran in persoon tegens den coninck van die natie. insgelijcx met sijn leger afkomende, eerst-daechs optrecken, daertoe denselven gereetschap maeckte. item om secours van eenige mnsquetten, polver ende een mortier aen d'Ed. Heer Generael dede versoucken. waertoe sijne hoocheyt elene hope was gegeven indien ons sijne gunst in 't plegen der gewenschte negotie niet volcomelijck bewees, ende was de saack enfin soo verre gebracht dat, daer het met den handel vermits den nieuwen krijgh voornoemt niet al te wel geschapen scheen, den Pangoran, na dat met S^r van Goens al voren te dier oorsaeck in harde woorden geweest was, de onse expresse heeft toegestaen door geheel Tambessij ongemolisteert te mogen handelen. waernut goede hope tot een opulente peperprocure ontstaen, in gevolge oock behoorlijke besendinge na de bovenquartieren gedaen is, werdende (behalven de peper die als nu becomen hebben) 't naeste sijsoen wel 12 à 1500 picol peper verwacht alleen van den Chinees Chile-Gontingh. dewelcke bij redelijck contract daer toe gebracht was. Dito persoon hadde voor dato altoos met de Engelschen genegotieert ende was met Radin Tommagon in de bovenquartieren doorgaens meester van den peper, derhalven d'onse dapper vigileerden omme door sijn middel als andersints voorgemelte vrunden die specerije soo veel mogelijck te ontsetten mitsgaders haer bejiden vrindschap te conserveren, op dat ons niet weder mochten comen te verlaten.

Op 13 deser loopende maendt was den vrijcoopman Sr Hendrick van Gent aldaer in des Comp^s logie verscheenen, seggende met sijn jacht voor de revier gecomen te wesen om sijn ander vaertuijgh (met 400 picol peper, omtrent de Malacxe eijlanden van hem gedwaelt) wederom te soucken, wiert van de onse (op sijn versoeck) met eenige provisien en andere behoefiten (die alhier op Battavia betalen sal) geaccomodeert en vertrock weder den 15 d' naerdad bevorens eenmael bij den pangoran geweest was.

Tusschen 18 ende 19 Januarij 'snachts hadde seecker kaffer, genaemt Matthijs Gomes van Mosambique per Zeelandia n° 1640 voor coexmaet uijtgecomen wesende, onderstaen op sijn bescheijden schip Brouckoort een grouwelijke moorderie aen te richten ende dat meest alles in 't doncker) soo wel onder als boven op 't schip met soodanigen veerdicheijt dat hij. eer men schier gewaer wierdt wat het spil beduidende, sijn schelmachtich voornemen volbracht ende wijder sich te water begevende de vlucht genomen heeft. Negen personen, daer onder selfs den schipper, die op 't gerucht voor den dach

quam, ende andere mindere officieren, sijn sommige met een andere met twee wonden van hem swaerlijk gequest, waarvan een persoon terstondt en een seilmaker 'door de longe gesteecken wesende 18 dagen daeraen overleden is, noech een man sonde apparent een lammen arm behouden en sommige waren oock in groot prijckel geweest. Twee hondert realen hadde Sr van Goens, niet twijffelende off dat boose [des] seijn moest met kennisse en instigatie van 2 papen aldaer renorerende geschiet sijn, op des moordenaers lijff gestelt doch evenwel, wat devoir oock aengewent, den selven niet in handen connen krijgen, hoe wel den schelm op seeckeren naecht met een vaertuijgh voor d'Engelse logie omme een harer swarten om te brengen item corts daeraen mede int doncker achter aen Broeckoort swemmiende gecomen was, roepende noch tot 2 reijssen over luijdt: „o stuiirluij etc.” Door dese massacre en veelderleij sieckelijckheden was voorseijt fluijschip soo sober gestelt dat naulijcx 8 gesonde personen op p^m stantij hadde, sijnde reeds vijftiene gestorven ende de resterende sieck ofte gequest, derhalven van den Luijpaert met eenich volck geassisteert wierdt.

Het Engelse schip de Michiel, aldaer mede in ladinge liggende, wiert insgelijcx met de boot nevens 5 a 6 coppen van d^o jacht gesecondeert, vermits sijn vaertuijgh met 7 man (de wijle den ondercoopman Cloeeq daer mede nijt vrientschap aen den Luijpaert wiert geset) verloren hadde, welck naer aparentie oock verongeluekt was, ende souden d'Engelse vrunden soo haest tot Bantam arriveerden onse boot ende volck weder herwaerts senden.

Beneffens vereeringe van twee stucx elephantstanden ende een oolijck vaertuijgh sondt den pangoran van Jambij in handen van meergenoemden Sr van Goens een missive aen de heer Gouverneur Generael, waarvan het translaet hier naer ter behoorlijcker plaetse sal geïnserieert werden.

Heden verseijlt nijt dese haven naer Maccassar het gilliontje, welek op 24^{en} couranti om met onsen passe derwaerts te varen alhier van Atchin aengecomen is.

28 d^o. Desen naemiddaech arriveert alhier ter reede vooraengetogen jaecht de Lupert met sijn peperlast van Jambij

Soo verschijnt oock nijt Siam het langh verwaachte schip Wesel, sijnde op 25 der voorleden maendt van daer gedepescheert met 324 lasten rijs ende 182 stucx jattij plancken ende swalpen, te samen incoops costende f 14217.11.4, was aldaer naer eijsch redelijck vertimmert, twelck doch insonderheijt het langhsaem aencomen van den nodigen rijs oorsaeck was van Wesels spade afsendinge. De Taijouanse fluijten waren aldaer noech niet gepasseert. Het oude schip Amsterdam was daer voorts alleen ter rheede ende soude uijterlijck op 20^{en} stantij volladen met plancken herwaerts affgeverdicht werden, sulcx niet eer ¹⁾ conde geschieden overmits hooch noodich (om de reijse te connen doen) eenige reparatie vereijlschte, sijnde op de compste van Manilha soodanich

---

1) Het HS. heeft: *meer*

verswackt dat met groot prijckel tot daer toe gecomen was. Hiernevens gewerd ons oock een briefken, geschreven in de fluijte Sandiek op 28^{en} Januarij ter rhee de van Siam door den ondercoopman Pieter Lefeber, waerbij den selven adviseert dat sij, nevens Hillegaerbergh den 8^{en} December omtrent Cinque Tsiagos gecomen wesende en voorts goede wacht houdende op aile voorbij passerende vaertuijgen. den 3 Januarij daer een Chinese joncke van Japan na Cambodia tenderende met hun boots sonder tegenstant te vinden hadden vervoert, bevindende deselve gemant met 45 coppen. gemonteert met 2 ijsere stucxkens ende twee metale bassen, item geladen te wesen met het volgende:

754 packer koper, daer onder
 150 d^o met ijser ¹⁾ souden sijn.
 81 cassen met diverse waaren,
 121 packen cattoen,
 174 bossen groff porceleijn.
 6 packen met comptoirekens,
 21 platen cooper, ende
 6 bossen coopere beekens.

'tGene wijders aldaer in 's Comp^s negotie ende vorder affairen passeerde werdt omstandelijck bij appart Siams verbalen geannotteert.

Ultimo d^o. Heden voor de middach is de missive van den Jambisen pangoran, met behoorlijke ordinarie solemniteijten ingehaelt, mitsgaders in Raade van India gelesen ende van teneur te sijn bevonden als het onderstaende translaet van woordt tot woordt dicteert:

Translaet van de missive van den pangoran van
 Jambij aen d'Ed^e h^r Gouverneur Generael.

Vorders Cornelis van der Lijn Gouverneur Generael heeft gesonden Rijkloff van Goens om int landt van Jambij te wonen, twelec een groot persoon is die oock seer wel de Maleijtse tale spreekt. beneffens den brier en de geschencken van den Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn 'tselve heet den pangoran naer behooren wel ontfangen, daerover den pangoran seer verblijft is geweest.

Vorders hadt den Gouverneur Generael aen den pangoran versocht dat ick peper voor hem op soude laten soecken, doch nu in desen jegenwoordigen tijt en can 't den pangoran niet gebeteren dat niet veel peper hadde connen becomen, doch hebben den capiteijn Rijkloff van Goens geholpt met 'tgeen dat hebben connen becomen. d'Oorsaek waerom dat den pangoran hem niet alle oprechticheijt niet en heeft connen helpen is, dat alsoo den pangoran selve veel moeijten ende swaricheden heeft alsoo mijn volc in oorloch sijn met die van Sietien, onderdanen van den coninek Pangaroijangh mede mijn slaven.

¹⁾ Het HS. heett *ijer*

het volcq van Besoussoa genaemt Aria Pangouwa die hebben sij mede genomen, ende en willen wederom [niet] geven, ende daerom is Hadin Tommagon ende Radja Tommagon Arria Natacap Somma in oorloch met de Manakabers ende alle de groote van Jambe, die noch aen den Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn schuldich sijn hadde den Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn op mijn versocht om [die van] de selve schuldighden te mogen innen, 'tselve en heeft niet connen geschieden omdat ick se altsamen naer boven hebben gesonden om de Mannakabouwers te beoorlogen, dat is d'oorsaeck dat ick niet en hebbe gebitsiaert wegens de nijtstaende schulden: int Godt almachtich gelieft, als wanneer den oorloch sal wesen geslecht dan sal ick de begeerten van den Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn affdoen

Ick versoeck, soo eenichsints geschieden can, dat den capiteijn Rijkloff van Goens mach blijven woonen in Jambe alsoo hem alle costumen wel sijn bekend, ende hij is oock een seer verstandich persoon ende al wat hij resolveert ende wat dat hij oock doet is niet anders dan gelijk als den Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn met den pangeran doet, soo dat het is als twee gesteenten in eenen bagh geset, 't welck den pangeran ende den Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn aen maleander verbint, daer den pangeran dies te meer contentement over heeft. Ende ingeval datter een ander capiteijn in sijn plaets comt soo soudt wel connen gebeuren dat soo veel niet te wege soude connen brengen als den capiteijn Rijkloff van Goens soude connen doen, ende dan sal 't seecker wesen dat den pangeran eenige onlusten sullen toecomen. Ende en laet doch capiteijn Rijkloff van Goens niet lange op Battavia blijven maer sent hem metter haest wederom naer Jambe, opdat den pangeran in den haest mach resolveren met den capiteijn Rijkloff van Goens van wegens de negotie van den Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn.

Vorders laet den pangoran weten aen den Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn, hoe dat den pangeran genegen is mede de reviere op te varen om bij Radin Tommagon te mogen comen als mede bij den Tommagon Radja Arria Natacas Somma dien den oorloch voere tegens het volcq van Sitte. Ende de plaetsen, die Radin veroverd heeft, sijn de plaetsen genaemt Hampalon ende het landt van Ranton Salack. dese twee nieuwe casteelen hebben sij veroverd. Daerom sal den pangoran selfs naer boven varen om een endt van desen oorloch te maecken, ende alle lijden op de reviere wederom sien in rust te brengen, twelck sal strecken naer gissingh van den pangeran om Jambe te doen floreren ende dat oock alle coopmanschappen van den Gouverneur Cornelis van der Lijn mogen werden vercocht die in Jambe sijn. Ende ingeval dat den Gouverneur Generael mijn gelieft vrientschap te doen, soo versoeckt den pangoran dat mij wilt assisteren met buscruijt, met mortiers met haer coegels die selfs branden, musquetten, harnassen met haer stormhoeden ende coegels

tot gescht, 't sal wesen tot een teijcken van een oprecht broederlijke vrunt-schap met den pangeran ende den Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn, dat's oock d'orsaecq dat den pangeran sulcx versoeckt. Ende ingeval off den Gouverneur Generael een goet paert hadt, den pangeran versoeckt dat het hem mach toegesonden werden.

Vorders de vereeringe van den pangeran is een gesneden speel praeuw[k]en, dat den pangoran met sijn handen selfs heeft gemaect, neffens eliphantstanden, 't is niet anders als een teijcken van oprechticheijt.

Van dage varen nijt dese haven twee tingangs na Crawangh metten anderen uijtvoerende 121 realen aen cleeden. Ende arriveert van Palembang een jonque met 36 personen, ter merct brengende 2 a 300 picol peper.

Bij perfecte opneminghe is bevonden dat alhier ter stede in de gepasseerde maendt sijn overleden 63 personen, te weten: 39 Comp^s dienaers, 15 vrije luijden ende 9 soo slaven als slavinnen.

Primo Meert a^o 1648 comt alhier ter haven een giljon van Palembang gemant sijnde met 20 coppen en inhebbende 250 picol peper, en verseijlt in contra van hier een tingangh nae 't Cherrebon, item een giljon naer Macassar, te samen wechslende 1151½ realen aen diverse cleeden.

2° d^o. Heden vertrecken weder van hier drie giljons na Maccassar ende een wanckan naer Palembang, gesamentlijk vervoerende 5262½ R^a aan verscheijde cleeden

Tegens den avondt sijn d'Atchinse gesanten, met eenige Comp^s dienaren van qualiteijt g'accompagneert, ter woninghe van d'Edele heer Generael verscheenen en aldaer van sijn Edelht^t als de heeren Raaden eenigen tijt vrundelijcken getrackteert geworden.

3 d^o. Op dato comen hier ter reede een cleijn giljontje nevens een tingangh beijde van Johoor, geladen met eenige eadjangs, ophebbende ijder 12 man en versouekende onse passen om te mogen varen na de Oost van Java Item van Cota Tenga een giljon met 20 ende van Palembang een tingangh met 15 coppen, te samen hier ter meret brengende ongeveer 380 picol peper.

Daerentegen lopen nijt dese haven 2 giljons nevens een tingangh naer 't Cerrebon ende een giljon naer Maccassar, alle met malcanderen uijtvoerende 3713 R^a aen cleeden van diverse sorteringen.

4 d^o gewert ons per Javaens vaertuijgh in handen van Wierabaija en sabandhar Cillebhaer een missive van onsen Bantamsen resident Petrus Ceporinus, gedateert op gisteren, waerbij ons wijtloepich te verstaen geeft hem door Keeij Nebeij Intanda aengedient te wesen dat niettegenstaende d'alhier afgecondichde mandaten alsnoch des sulthans loode pitgens alhier valschelijk wierden naegemaect door den Chinees Conjonck, van wiens voleq de Bantammers (expres

met een praeuw om de waarheijt te vernemen afgeveerdicht in seecker huijsken staende omtrent de reviere Ancke, alwaer voorseijden Conjoec slaven niet alleen de Bantamse maer oock Japaerse en andere pitjes naebotsen) 80000 stucx gecocht hadden, welcke aen onsen resident verthoont waeren, versocht derhalven dat daer in mocht werden versien. Wijders hadde de Keeij verhaelt dat den sulthan seer vergramt was op de gewesen sabandaer van Sillebaer overmits hij den coopman Baert in sijnen peperhandel verhindert hadde, doch was door denselven om sich schoon te maecken den sulthans aengebracht dat eenige van 's Comp^s dienaren diverse Maleijse praeuwen met 50 bharen peper den sulthan toebehoorende gedwongen hadden nae Battavia te varen, sulcx soo wesende wilde sich de sulthan met de betalinge vergenoucht houden maer bij 't contrarie hem verstooten, alles affnemen, nae 't bosch verjagen ofte wel dooden, verstaende wijders dat de sabandaers haer in den peperhandel moeten neutrael houden.

Den 2^{en} deses was aldaer gearriveert het Engelsche jacht St Francisus, comende over Cormandel uijt Souratte, doch vrij wanladen. Den praesident hadde aen St Ceperino verhaelt dat de Deenen met een schip, een jacht ende 3 chaloupen voor Bellesoor een Moors vaertuijgh met 5 elephanten genomen en aldaer groote schade gedaen hadden, weshalven d'inwoonders d'Hollantsche en Engelse residenten hadden willen dwingen met hun sehopen en vaertuijgen uijt te loopen en de Denen te verjagen ofte binnen te brengen, ofte bij weijgeringe van dien de geleden schade te vergoeden, vermits mede Christenen waren, doch hadden d'onse 12 stucken canon uijt de scheepen tot haer diffencie in de logie gebracht.

Tot Bantam wiert door d'Engelse vrunden voorgegeven dat met haer schip 't Hart over de 40.000 realen comptant soude gesprongen ende oock weder gecregen sijn, daer echter onder de Javanen niet meer als 350.000 wert gerucht, waer van neffens 't particulier (dat mede een goede somme bedraeght) noch omtrent 5000 soude wech wesen.

Op gisteren arriveerde aldaer van Jambij het jacht de Michiel, sijnde den 24^{en} passato van daer versceijlt, bij sich hebbende de boot neffens 5 man van ons schip den Lupaert, welcke morgen avondt herwaerts soude opsenden.

Soo quam oock alsm op seecker slaet, toebehoorende den meester cuijper alhier, welcq (als voor desen g'adviseert) bij Keeij Nebeij Intanda geweest was

Van dage heeft seeckere slavinne, toebehoorende den vrijborger Pieter de Wasser, die op eijgen confessie dat se haer eijgen meester over twee jaren vergeven hadde int gevangen huijs gebracht was, sich selven aldaer verworght, is oversulcx bij den hals daer uijt gesleept ende buijten op de stats gerechtplaetse aen een mick vast gemaect.

5^{en} d. Heden verschint Sarapana, alhier van t'Carrebon met 4 contings,

seggende van den coninc herwaerts gesonden te wesen omme te vernemen hoe de saecken alhier stonden, overmits aldaer bericht was dat die van Bantam eenige Nederlantsche vaertuijgen hadden afgeloopen ende met de Hollanders datelijck wilden oorlogen, twelcq indien waer was sonden terstont om de tijdinge te brengen wederkeeren, maer indien hier in alles welstont soudon eenelijck 3 vaertuijgen derwaerts retonnieren ende 't vierde naer Bantam varen omme 't onderstaen hoe het aldaer toeginck.

Comt mede een tingangh van Losarij met 7 man, niet anders ter meret brengende als $1\frac{3}{4}$ last rijs nevens 30 bossen padij.

Desen morgen versejlen in compaguie naer Banda de fluijscheepen Swarten Beer ende Maeslandt. te samen ingeladen hebbende (aen compantanten, diverse cleeden, slaven, 231 lasten rijs, andere provisien en veelderhande gereetschappen) een capitael van f 46828.4.4, waer mede de petitie voor dat quartier ten principalen wert voldoen, 50 soldaten tot recreute van Banda's guarnisoen varen per gemelte scheepen mede derwaerts, nevens soodanige advijsen aen den vice-gouverneur Cornelis Willemse van Outhoorn als in 't copieboecq der afgesonden missiven onder 14^{en} deses can beooght werden.

6 d^e. Heden navigeert van hier naer Amboina 't fluijschip Heemstede, niets anders derwaerts voerende als 120 vadem langh verwachten Siamsen ende 31 lasten alhier ingecochten witten rijs tot voldoeninge van gemelte quartier, monterende incoops f 8562. Waermede eenelijck tot geleijde afsonden een cleen advisbriefken aen de vice-gouverneur Arnold de Vlamingh nevens 't afschrift der missive, jonghst op 21^{en} passado per 't schip Middelburgh aen sijn E. voornoemt gedepescheert.

Per de boot van ons schip den Luijpaert reecipieren een cleen briefken van Sr Ceporinus, gedateert op gisteren, uijt Bantam. dienende eenlijck tot geleijde van d^e vaertuijgh, welck met twee musquets, twee gevulde bandouliers en 2 halve picken mitsgaders een matroos (aldaer bescheijden om den wech te wijsen), hadde versien, derhalven oock versocht hem met d'eerste gelegentheit wederom mocht toegesonden werden.

7 d^e. Van dage versejlen, uijt dese haven 2 giljons naer Grissick, een talamba na Maccassar mitsgaders een contingh ende een tingangh naer Bantam, alle met den anderen vervoerende 1535 $\frac{1}{2}$ realen aen diverse cleeden, 32 realen in groff aerdewerck, 60 stucx verlackte tabacxdoosen, 1000 strengkens goudtraet ende 150 ledige Siamse potten.

8 d^e arriveert alhier ter haven een giljon van Priaman met 14 man, hebbende ingeladen 60 picol peper.

Soo verschijnt oocq voor dese stadt van de Mallabaerse cust en Ceijlon het schip Banda, medebrengeende een capitael van 64126.17 12, bestaende in 439 298 ponden Malabaerse peper, waernevens op Crucx de Gale door ordre van den vicegouverneur Johan Maetsuijcker oocq ingenomen hadden 317 balen

caneel van 120 pont ijder. 't Passerende op beide plaatsen werd te sijner tijt nijt d'advisen, soo van den opperecoopman Sr Direk Schoorl als d'Ed. H^r Maetsuijcker voornoemt als nu becomen, bij aparte verbalen gecontraheert, oversulex daarvan alhier geen extensie gemaect werd.

Insgelijcx paresceert te deser reede 't fluijtschip de Witte Duijve, bij de Camer Amsterdam g'equipeert en (in comp^s van 't groote nieuwe schip la Princesse Roijale, nijt Texel tzee geloopen den 16 September passato, eenelijck met 49 coppen daer onder geen soldaten, welcke al tsamen in goede dispositie alhier aenquamen. Sijne cargo (bedragende een somme van f 25678.11 stuivers) consisteerde eenelijck in verscheijden provisien, gereetschappen en andere nootwendigheden. Was van de Cabo de Boa Esperance nadat aldaer 12 dagen gelegen, redelijck ververscht en sich van water versien hadden, op 15 Januarij tseijl gegaen, sijnde 't voornoemde retourschip eenen dach te voren insgelijcx aldaer aengecomen hebbende reets 26 dooden en wel 70 siecken, derhalven wel 12 a 15 dagen soude nodich hebben om provisie van water op te doen als het scheepsvolk na behooren te refraischeren.

Het aldaer overgebleven volck van 't verongeluckte schip N. Haerlem was na 't rapoort van de schipper Pieter Pieterse voortan soo vreedsaem noch gehoorsaem niet als wel voerhenen, commende haere opperhoofden de selve naeuwelijcx langer tot hun devoir bonden, van welcke inobedientie eenige personen de principale voorgangers ende belhamels waeren. Uut het schrijven van den ondercoopman Leendert Janssen, gedateert 15 Januarij laestleden, als de bijgevoegde papieren vernamen wij 't onser genougen omstandelijck dat 's Comp^s geberghde goederen aldaer in goede bewaringe ende verseeckeringe bleven berusten, wesende 't volck gesamentlijck alsnoch in redelijke gestalte ende, dewijle noch van hier noch nijt Nederlandt tot dien tijt geen expres secours noch ordre om te deslogieren becomen hadden, dapper verlangende naer de compste van de jonghst afgeverdiehde retourvloote. Onderwijlcn maeckten soo veel proeparatie als condon omme op de verschijninge der Battavise scheepen 's Comp^s coopmanschappen in der ijl te mogen embarqueren. Begonnen aldaer doorgaens veel visch en beestiael sulcx dat beide de vaderlantsche scheepen tamelijck met versch vlees gesecondeert wierden. Hadden wijders, naer eijsch van hare behoefteheijt en ordre onser principalen, nijt de Duijve eenige provisien en gereetschappen gelicht en dierwegen behoorlijke recipissie gepasseert.

Soo verstonden alsnu mede, nijt het schrijven van de heeren bewinthebberen, dat de 9 retoursschepen onder commando van de heer Jeremias van Vliet den Almogende sij dierwegen geloof op 8 en 10 Augustij voorleden jaers behouden in de havenen onses vaderlants g'arriveert waren.

9de d. leden verseijlen nijt dese reviere 8 distincte vaertuijgen, gesamentlijck wechslende 2769 realen in verscheijden cleeden, 24 realen aen groff

aerdewerek ende 25 picol swavel, sijnde deselve gedistineert naer d'onderstaende gewesten, namentlijk: een joncque nevens een giljon nae 't Cherrebon, een d^r naer Japara, een tingangh nae Tschillemaïjo, een d^r naer Bantam, een d^r naer Maccassar, een giljon nae Grissick ende een d^r naer Biema, sijnde hier eenelijken aengecomen om een pas.

Daerentegen comen hier ter reede van Sumatra's Westcüst de 4 naevolgende, te weten: een giljon met 16 eoppen van Sillebaer, ingeladen hebbende 60 bharen peper, item twee d^{rs} ende een joncque van Tico en Priaman, tesamen gemant met 108 personen ende voor hun eijgen reeckeninge aen de merct brengende 800 picol peper, ende 6 picol benzuin.

Soo arriveerde insgelijcx met 's Comp^s chaloup [van] Tico [en] Priaman den coopman Hendrick Craijer, hebbende naer gedane negotie in beide voornoemde plaetsen; de geprocureerde peper in gemelte 3 vaertuijgen op vracht geladen, wesende juist 546 bhaer ende 136 cattijs, monterende incoops f 32595 4.4, terugge brengende aen eenige weijnich onversette restanten, als mede daer ter plaetsen latende onder diverse personen aen nijtstaende schulden. te samen noch een somme van f 16185.8.12.

Waarmede bequamen versebeijden Maleijtse brieven van de grooten aldaer. daervan de oversettingen in supstantie liden als volgt:

Translaet van de missive van Sirij Paducka
Maradja, panglima van de bandhaer Galiffa, aen
d'Ed. H^r Gouverneur Generael per nachoda Kansou.

Int Godt almachtich gelieft, dat eenich briefken is een teijken van wegens een oprecht suijver hart van wegens den orangkaija Sirij Paducka, panglima van de bandhaer Galiffa, gaet aen mijnen broeder den Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn ende alle de groote heeren woonachtich in Battavia, versoeckende dat Godt den Generael een langh leven wilt verleenen beneffens dat veel rijkdommen mocht becomen, alsmede naer wat quartieren den Gouverneur Generael sijne scheepen op negotie is versendende dat deselve behouden reijse mogen doen soo in 't gaen als in 't wederkeeren, dien oock seer vermaect is van boven tot beneden wints, dien oecq alle coopluijden veel goets doet die eomen handelen op Battavia.

Vorders gelieft mijn broeder den Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn te weten, wegens de saecken van den brieff die van Priaman gesonden is aen den Gouverneur Generael seggende dat capiteijn Hendrick niet en docht, ende seggen sij noch dat het mede door ons toedoen is geweest ende gebruijckten oock onse namen doch ick verclaer van dien brieff niet te weten, dien brieff en strect niet anders als tot valsche achterclap van capiteijn Hendrick, want ick verclaer dat capiteijn Hendrick geen goet noch oock geen quaet vrunt van mij en is niet anders als de costuijmen van de coopluijden toecomt, die comen

om te handelen, om wat reden soude ick dan connen seggen dat hij goet ofte quaet is? doch hij is alsoo een weijnich met mij gewent en hij is oock alle mijn costuijmen wel bekend, twelcq seer goet voor mij comt. Ende ingeval dat mijn broeder Cornelis van der Lijn mij gelieft vruntschap te doen, soo versoeck ick dat mij gelieft te senden aen coopmanschappen de waerdie van hondert bhaer peper, die aengenomen mogen om te coopen, die luijden van de bandhaer Galiffa, namentlijk swarte breede baftas voor 50 bhaer, swarte baftas, talangingh, ofte gevonden sonder pampier, mede voor 50 bhaer.

Ick ben sendende met capiteijn Hendrick 6 bhaer peper, ick versoeck dat daer voor mach werden gecoft sout, hetselve can met de hulpe van den Gouverneur Generael seer wel geschieden. 't sal toch nergens anders toe strecken als tot ballast van 't schip.

Noch versoecke een ander aen den Gouverneur Generael ende laet weten dat alle de coopluijden, die comen handelen in bandhaer Galiffa, sijn altsamen seer gediscontaineert, dat de coopmanschappen op veer naer soo goet niet en sijn als voor desen sijn geweest, namentlijk de witte salempouris sijn mede veel corter als voor desen sijn geweest, ende sent mede geen Guinees lijwaet, dit's 'tgeen dat ick versoeck aen den Gouverneur Generael opdat de bandhaer van den Gouverneur-Generael mach floreren.

Mijn vereeringe aen den Gouverneur Generael, is een tafta Suasse eleet, in Atchin gemaeckt, een doerij niembough contcamera, siet niet naer de waerdie van dien als sijnde maer een bloemken.

Translaet van de missive van radja Tankans
aen de Ed. h^r Generael, per nachoda Cansou.

Desen brieff is van radja Tanekas, gaet aen den capiteijn moor, die seer vermaert is soo ter zee als te lande ende die alle coopluijden seer voorstaet en helpt die verongelijckt werden.

Vorders versoeec ick aen den capiteijn moor dat mij gelieft te helpen wegens de schulden, die nachoda Tick aen mijn ten achteren is, namentlijk 22 bhaer ende 180 cattij peper, verleden nu acht mousson, noch ten anderen 5 bhaer 77 cattij als mede van mijnen peper, die in Padangh ingenomen heeft, 28 bhaer peper, ende was g'acordeert met mij dat ditto peper aen Poulou 't Chineeke soude ontfangen, maer hij en is niet eens aen Poulou 't Chineeke aangeweest maer heeft den peper wech gevoert naer Jacatra, ende daer naer is radja Bangsoe en radja Mongsor naer Jacatra vertrocken ende, als wanneer sij op Jacatra quamen, hadden sij mijnen peper vercoft, ende hebben radja Bongsoe, ende radja Mangsor, hem het procedido van den peper affgeijcht, maer hij heeft haer luijden g'antwoordt 't was wel, sij souden hem 4 a 5 dagen uijtstel verlenen, hij wilde haerluijden betalen, ende als wanneer den tijt verstreeken was hebben sij hem andermael aengesproocken, ende hij

heeft wederom uijstsel versocht ende eenigen tijt daernaer is hij naer Japara gevlught, dit's de queste van Nachoda Tick met mij, dat den capiteijn moor gelieft te weten, alsoo ick alles stel in handen van den capiteijn moor om daerover recht te doen volgens de wetten ende costuijmen van Jacatra, den capiteijn weet seer wel de wetten ende costuijmen om snlex te pitsjaren. Ende ick soude de Chinesen, die in Priaman aenquamen, aengehouden hebben maer ick ben bevreest geweest voor den capiteijn moor, omdat ick mijn clachten noch noijt en hadde gedaen aen den capiteijn moor en het soude schijnen gelijk off ick mij niet en dorst vertronwen op den capiteijn moor. In 't Godt almachtich gelieft soo sal ick radja Bangsoe senden, om den capiteijn moor te comen groeten, om mijne clachten te doen, ende mijn jonck ende radja Bangsoe intregere ick aen den capiteijn moor 'tsij int goet ofte quaet, alles alleenelijck in handen van den capiteijn moor. Ende in 't Godt gelieft als de schepen naer Priaman comen, soo versoecke ick radja ¹⁾ Bengsoe gelieft 'taccomoderen dat met de schepen naer Priaman overcomen mach.

Translaet van de missive van den orangkaja
Maradja Deessa panghliema van Priaman, aen
d'Ed. H^r Gouverneur Generael.

Desen brieff is van den orangkaja Maradja Deessa, panglima van Priaman, gaet aen den Generael int landt van Jacatra.

Den Generael gelieft te weten mijn 10 bhaer peper, die nachoda Tick medegenomen heeft, mede hebbe ick noch met Possia Laba in de joncq van Baros mede gegeven 18 bhaer peper omme daer vooren te coopen een joncq ende sont, doch ick hebbe verstaen dat ditto onder het gebiet van Jacatra op een steen resiff is verseijlt, doch den Generael heeft deselve geassisteert ende is den capiteijn Hendrick aen lant gegaen, ende seijden de Chinesen datse daeronder hadden 60 bhaer, doch desen Chinees hadden haren handel op Bantam gedaen, ende dese 60 bhaer peper, die de Chinesen seijde de hare te sijn, was den peper voor de majjt Maradja ende van mijn onderdanen van Priaman, daerover heeft capiteijn Timo recht gedaen ende den selven peper pro rato verdeelt, ende naer reequeninghe heeft Poelaba ontfangen voor sijn part 125 R^d maer de de ander 10 bhaer peper van nachoda Tick, daer van heeft Palaba het gelt van nachoda Tick geijst om een joncq ende sont te coopen, doch nachoda Tick gaff ten antwoordt: ick sal u op morgen betalen, doch is d' smorgens vroegh t'zeijl gegaen, daerom en heeft hij noch jonck ofte sont comen coopen, ende den peper die Polaba mede genomen heeft die was verongeluekt, ende daerom hebbe ick nu de jonck van nachoda Sicko aengehouden, ende ick hebbe sijn joncq laten visiteren ende daer in bevonden peper, die hij steelswijs gehandelt heeft, ende ick hebbe die peper verbeurt gemaect alsoo 't tolvrij schip noch

¹⁾ Het HS. heeft: *van radja*.

niet volladen en was, ende ick meende de joncq peper ende den nachoda te Sonebaham ¹⁾, doch capiteijn Hendrick ende den coopman de Geus hebben hem van mij versocht, ende ick hebbe hun sijn peper wederom gegeven ende bevonden int overwegen datter was 32 bhaer peper, daer van ick den tol hebbe genomen. Alsoo d' Chinees een onderdaen van den Generael was, daerom ben ick beschaemt geweest capiteijn Hendrick ende coopman de Geus, ende ick hebbe van hem genomen volgens costumen wegens de 10 bhaer van mijn peper van nachoda Tiek aen zout, te weten 16 coijangh, daermede hebbe ick nachoda Hiecko niet vercoert, ende het zont heeft nu in Priaman vercocht geweest 26 R¹ de coijangh, ende desen 16de coijangh soudt die ick genomen hebbe volgens costende prijs van Jacattrra tegens 11 R¹ per coijangh, ende den prijs daer op heeft het cappiteijn Hendrick ende den capiteijn de Geus gestelt maer volgens costuime van de Maleijers, als soudt in Jacattrra opecoopen, is tegens 8 a 10 R¹ per coijangh, ende soo ick het sout aengeslagen hadde volgens het de Maleijer in Jacattrra opecoopen soo souw het geweest hebben gelijk off ick den nachoda hadde willen verongelijcken ende niet lijsteren naer 't seggen van den capiteijn ende den coopman de Geus, ende nijtwijzen de reequeninge van 't zout ²⁾ dat ick genomen hebbe bedraecht 176 R¹, ende mij was competerende volgens costummen van de 10 bhaer peper 300 R¹ Jacattras munt; dit gelieft den Generael eens te overwegen off ick daer wel off qualijk aen hebbe gedaen, ende nachoda Tiek hebbe ick alhier den tol ende ankeragie gelt geschoencken ende noch daerenboven aen hem een vereeringh toegevoeght volgens de Maleijtse costumen, doch ick hebbe seer verlangt naer de wederomcoomste van mijn joncq, doch mijn voleq sijn slechts wederom gecomen ende en hebben niet een kist goudtraet comen coopen, alsoo den peper diese medegenomen hadden gebleven was, ende sijn sijluiden met de joncq van radja Tanckas, wederom op Priamon gecomen.

Vorders gelieft den Generael te weten ende uijt te helpen dat capiteijn Hendrick aen landt heeft gebracht sonder te seggen wat, ende de Chinesen seijden dat haer lijden peper was vermengt, maer de Chinesen hadden haren peper ende banjewijn tot Bantam eerst vercoft, ende daernaer hebben zij verclaringh gedaen dat mijn peper haerlijden toequam, dit gelieft den Generael mede te weten.

Mijn vereeringe is een zijde cleet genaemt catsia miloor, is niet anders als een cnop van een blomcken, die desen brieff brengt is capiteijn Hendricq.

Translaet van de missive van den orangkajja Swarra
radja, aen d'Ed. heer Gouverneur Generael.

Met hulp van Godt almachtich van de orangkajja Swarra radja, die het lant ende de bandhaer Galiffa toecompt, doet veel tabe aen den Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn.

¹⁾ Hier schijnen een paar woorden in de pen gebleven te zijn.

²⁾ Het HS heeft: *zout*

Vorders gelieft den Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn te weten van wegens de saecken van capiteijn Hendrick dat sij alle goede ende quade menschen in de bandhar Galiffa altsamen seer welbekent, ende aengaende de negotie soo in 't coopen als vereopen daer verstaet hij hem oock wel op, doch wat weet men offter ijmant mocht wesen die hem eenich leet willen aendoen? den Gouverneur Generael heeft deselve niet te hooren ofte haer seggen aennemen alsoo 't menschen sijn die niet als achterclap en soecken te doen, ende soo den capiteijn moor die van de bandhaer Galiffa altsamen vrient-schap wilt doen, laet dan doch geen ander capiteijn in de bandhaer Galiffa comen als den capiteijn Hendrick alsoo hij met ons gewent is om te gaen, daerom is hij ons seer aengenaem alsoo hij noch aen niemandt van de onse eenich leet gedaen heeft.

Vorders ick orangkaija Swarra radja laet aen den capiteijn moor weten mijn swaricheden, ende ingeval dat den capiteijn mijn gunstigh wilt sijn, soo versoeec ick dat den capiteijn moor mij wilt helpen ende dat den capiteijn moor gelieft te ordoneren aen den capiteijn datter altijd onder mij mogen berusten blijven de waerdie van 100 bhaer peper in coopmanschappen, pressis alle mousson als vertrecken ende als wederom comen soo sal ick het betalen gelijk het de eostumen in Indrapoura is, daerover sal den capiteijn eenen loffelijcken naem becomen over alle landen dat mij behulpsaem is, alsoo ick veele swaricheden ende verliesen hebben gehad. Ende in 't Godt almachtich gelieft dat den capiteijn moor wederom in de bandhaer Galiffa sent den capiteijn Hendrick om te handelen, alles wat dat hij te doen sal hebben sullen tselve met maleanderen tsamen doen, dan soo daer ¹ een hander als Hendrick in de bandhaer Galiffa comt, soo salt seecker sijn dat den capiteijn moor capitale schade lijden sal alsoo andere met mij niet bekend en sijn.

Ick en hebbe niets om tot vereeringh te connen senden als een cleet, genaemt dewangka barbarrenta, neffens een geel schilt ende een cort mattien ende 14 stuex pangaijen in Mantawe gemaect.

Van dage sijn de gesanten van Atchin wederom binnen 't casteel geweest ende (nae vorige wijze) door d'heer Generael beleefdelijk onthaelt ende ge-tracteert geworden.

10 d^e. Op heden comt alhier ter rheedee een fregat met 20 coppen van Padangh na de meret brengende 100 bhaer peper, en verseijt in contra een tingangh naer Maccassar nijtvoerende 2380 realen in cleeden van diverse sorteringe.

11 d^e. Van dage vaert weder een tingangh nae Maccassar ende sleept van hier een goede partie verscheijden doncken ofte cleeden, monterende ter somme van 2980 realen.

¹) Het HS. heeft: *dan*

12 dⁿ. Desen morgen is den Portugesen ambassadeur Francisco Viero de Figuredo, sijne respective commissien van den vicereij in Goa als den Maccassers conineq ende priuee alhier verricht hebbende, binnen het casteel verschenen omme aen de h^r Gouverneur Generael, de heeren Raaden van India (dewijle voornemens was op heden weder naer Maccasser te vertrekken) eerbiedelijk sijn afscheijt te nemen, sulcx naer eenich vrundelijk tractement geschiet wesende is sijn E. tusschen twee rijen onser krijgsluידen in de wapen gestelt; weder uijtgetreden, ende wijders in compagnie van den ontfangen generael Sebalt Wonderer ende andere Nederlanderen van qualiteijt in een toebereijde Comp^s chaloup geembarequeert mitsgaders voorts naer de reede aen sijn boort gevaren, gaende vandaer omtrent den middach met sijne twee jachten (waervan het een in Goa geeocht ende 't andere, geduijrende sijn aanwesen alhier hadde laten vertimmeren, genaemt ¹ wesende Nostra Seignora Pinje de France ende Nostra Seignora de Nazaret, eijndelinge onder seijl gegaen, medevoerende onse brieven aen den majoor Willem Verbeecq nae Soloer, den ondercoopman Evert Janssen Buis als den conineq en de prince van Maccasser, alle van soodanigen continue als de afschriften der selver, onder desen dato in 't copieboucq der affgesondene papieren g'inserieert, largo aanwijsen.

13de dⁿ. Op dato is alhier niet beschrijvenswaardich voorgevallen.

14de dⁿ. Huijden vaert van hier wederom een tingangh naer Maccasser met 2978 R^t in verscheijden cleeden, ende comt van Palembangh een giljon met 8 persoonen hier ter haven aen de merckt brengende 50 picol peper, mitsgaders een tingangh van Maratsiangh met 10 coppen inhebbende $\frac{1}{2}$ last rijs, 50 hoenders en 300 bossen padij.

Soe gewerdts ons oock per vrijmans prauw een briefken uijt Bantam, op gisteren gedateert, van den resident Ceporinus, waerbij ons verstendicht dat het Engelse jacht de Zeebloem den 10 deses met 30 packen cleeden en 4 kisten geldt na Maccasser genavigeert was.

Den jongen sulthan heeft een van de grooten Ondjoutaque genaemt heijmelijk doen crissen, omdat hij gehouden hadde bij een sijner wijven, de dochter van den gewesen conineq van Jacattra, deweleke insgelijcx op s stantij is gekrist hoewel den onden sulthan en andere tselve geern hadde belet.

Door Keeij Nebeij Intanda waren t' onser logie gesouden 300 Spaense R^t voor welcke hij loot van d'E. Comp^r begeerde. waeraen hem vrientschap soude geworden, sulcx nochtans niet connende geschieden versocht Sr Ceporinus van hier comptauten (waervan hij teeuemael ontbloot was: om geseijde somma te connen restitueren mitsgaders eenige provisie van boter, vleesch, speck ende asijn voor 't comptojr.

¹) Het HS. heeft: *deunt*

15^{en} d^o. Desen morgenstont vertreckt van dese reede naer het eijlant Mouritius de fluijt bet Witte Peert, medevoerende een cargasoen tot voldoeninge der petitie voor d^e plaetse gedaen, beloopende ter somma van f 10482.6.—, en bestaende ten principalen in diverse cleeden voor het guarnisoen en veelderleij gereetschappen. Ende navigeert na met sijn familie mede derwaerts den coopman Reijnier Por. geordineert om aldaer in qualite van opperhoofft 's Comp^s saecken nae 't vertreck van S^r van der Meerschen (die sijn dimissie aen ons versocht heeft) voortaan waer te nemen.

Op dato verschijnt binnen dese haven een contingh van Japara, behalven $\frac{1}{2}$ last rijs niet anders medebrengeende als een briefken van Angapraija aen den ontfanger Wonderer, daermede expres was afgeveerdicht, ende hadde een geheele maandt onder wege geweest.

Bovendien comen noch op heden van diverse quartieren dese reviere ingeseijlt 17 stux Indiaense vaertuijgen, alle met den anderen gemant met 143 koppen en aen de meret brengende 'tgene volght:

200 picol peper, 7 $\frac{3}{4}$ lasten rijs,
 234 d^o swart suijcker. 100 stux hoenders,
 2100 bondels suijcker, 550 bossen padij,
 20 potten olie, 6 sacken tabacq.

nevens velderhande snuijsteringe van weijnich valeur. Ende quamen gemelte 17 vaertuijgen van d'onderstaende plaetsen, namentlijk: 4 contings ende 5 tingangs van Tcerrebou, 1 giljon ende een tingangh van Palembangh, 3 contings van Japara, Paccalongen ende Tegael ende 1 lamboe van 't Siassem. mitsgaders 2 tingangs van Caliwongen ende Berbas.

16 d^o. Van dage comen wederom hier binnengeseijlt 6 distincte vaertuijgen met 46 personen, te samen ingeladen hebbende ruijm 223 picol swart suijcker. 6 $\frac{1}{2}$ lasten rijs, 20 stux hoenders. 32 sacken taback, 20 potten olie, 100 bossen padij, 900 d^o loocq, 700 bondels suijcker ende 200 stux Cambodische gorgaletten. D^e vaertuijgen verscheenen hier van de volgende quartieren, te weten: een tingangh van Dermaiio. 2 d^{os} nevens een contingh van 't Cherrebou. een contingh van Tegael ende een eleijn giljontje van Grissick, tijdinge brengende, dat in 't Cerrebou een fregat was aengecomen van Cambodia. van waer 10 gorabs tot assistentie na Sangora gesonden waren.

17^{en} d^o. Heden vaert een tingangh nae Japara, sijnde hier eenelijck aengeweest om een pas. Ende arriveert een tingangh in contra binnen dese haven, 20 inlantse vaertuijgen met 242 man comende van verscheijden contreijen, namentlijk: een giljon van Johoor, 1 d^o van Tegael, 1 d^o van Lampon omtrent Benjermassingh, 1 cleen vaertuijgh van Succadana, 2 lamboes van Grissick. 1 d^o van Damaek. 1 chaloup van Palembangh, 1 contingh, 2 lamboes ende 1 champan van Japara. Item twee tingangs, 1 giljon. 1 lamboe, 1 joncque,

1 contingh, 1 champan ende 1 schnijt van ¹⁾ tCerrebon, alle met malcanderen aen de merckt brengende tgene volght:

ongeveer 220 picol peper,

52½ last rijs,

1450 bossen padij.

4 last witte boontjes,

2000 stuex Johorse cujten,

50 potten olie,

2300 gedrooghde visch.

150 bondels suijcker,

500 bossen tamarinde,

508 picol. ende 410 eorven swart suijcker. partije cadjangh ende andere clenicheden.

18 d^r. Van dage comen alhier weder aen van diverse gewesten 9 Indische vaertuijgen, sijnde tsamen gemant met 51 persoonen, te weten: 1 tingangh van Palembangh, 2 d^r van daer over t Cherbon, 1 d^r nevens een tingangh van Tegael, 1 lambœ van Japara, 1 lamba van Pacalongen, 1 d^r van Jeleij ende 1 contingh van Samarangh, gesamentlijk hier te eop brengende d'onderstaende goederen, te weten:

900 bossen padij,

97 picol peper,

24¾ lasten rijs,

50 bundels snijcker.

140 stuex hoenders,

16 saeken taback,

40 picol swart snijcker ende andere smijsteringe meer.

19de d^r ontriangen uijt Bantam een brietken van den resident Petrus Ceporinus, gedateert op gisteren, waarbij den selven ons is adverterende dat de Engelsche fluijt de Henne in ladinge lagh om metten eersten naer Cillebaer te vaeren, ende sonde Mr Palingh als opperhooft ende Saridonta voor sabandaer weder derwaerts vertreeken. De Michiel hadde jongst van Jambij omtrent 60 lasten peper, mitsgaders voorseijden Henne benevens partie poetsjoec 100 packen cleeden voor hnn Comp^r ende 150 d^{os} voor partieuieren uijt Suratte medegebracht.

Dagelijcx quamen tot Bantam vaertuijgen met peper, die alle door d'Engelse vrunden met 's coninx gerechticheijt tot realen 22 R^a de bhaer wier aengenomen, soodat dese jare goede menichte sonden opdoen.

Het Cheribons vaertuijgh, ongetwiffelt daer van op 5de conranti hebben aengeroot. was aldaer gearriveert omme te vernemen wat gereetschap de sulthans tot den oorloge maecken mitsgaders watter dagelijcx voorviel.

Heden parseeerden binnen dese reviere weder 25 stuex separate inlantse vaertuijgen alle tsamen ophebbende 170 persoonen, namentlijk: 1 giljon van

¹⁾ Het HS. heeft: *mo*

Palembangh, 1 lanangh van Dermaiyo, 1 contingh van Samarangh, 2 tingangs van Cheribon, 5 d^{os} nevens een contingh van Japara, mitsgaders 1 d^o, 2 lanangs ende 11 contings van Tegael, int generael alhier ter meret brengende tgene hieronder wert gespecificeert, namentlijk:

51½ lasten rijs,
 2260 bossen padij,
 450 d^{os} loocq,
 610 stuex hoenders,
 12 picol hertevleesch,
 170 d^{os} peper,
 18 d^{os} swart suijcker,
 ⅓ last sout,
 18 sacken tabacq,
 10 stuex jattijplancken, ende veelderhande cleenicheden van weijnich importance.

Bovendien arriveren noch alhier ter reede 3 giljontjes van Johor, door den coninc van dat rijcq afgeveerdicht, waarmede verschenen 2 ambassadeurs met een missive en bijgevangde schenckagie aen d'Ed^e heer Gouverneur Generael, welke op morgen naer gewoonte sullen werden ingehaelt.

20 d^o. Heden sijn de voorgemelte Johorse gesanten (genaemt radja Lellawangssa ende Tunlalla Palawan) door den ontfanger-generael, fiscael van India, den balliu deser stede ende meer andere gequalificeerde personen van hun boort aen lant gebracht, ende wijders met den conincx brieff en geschencken binnen het casteel (een comp^e soldaten in de wapenen staende) met ordinarie cerimonien geintroduceert, alwaer de selve in volle vergaderinge van rade voorschreven missive aen d'heer Generael met eerbiedicheijt hebben overhandicht, die gelesen en bevonden wiert te wesen van inhoudt als volgt:

Translaet van de missive van den coninc van Johor
 aen d'Ed^e heer Gouverneur Generael.

Desen brieff comt uijt een oprecht snijver gemoet, twelecq onverbreeckelick moet blijven soo langh son ende maen schijnen sullen, van wegens Jan de^e Portuan, die den troon van Johor ende Pahangh gouverneert, gaet aen den Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn van het casteel ende het lant van Battavia, dien seer vermaert is wegens gouvernement vant lant ende casteel Battavia, die oock alle capiteijns gouverneert ¹⁾ alhier benedens wints soo ter zee als te lande, die oocq overgrootc vruntschap is onderhoudende met sijne vrunden en bontgenooten.

1) Het HS. heett. *geertt.*

Vorders laet ick aen den Gouverneur Generael weten dat ick ben sendende radja Lellawangsa ende Tunlilla Palawan om desen mijnen suijsen brief te brengen, omdat ick nieuws hebbe verstaen dat Cornelis van der Lijn is geworden Gouverneur Generael vant landt ende casteel van Battavia, daerover ick van herten seer ben verblijft geweest om sulke tijdinge te mogen hooren.

Vorders laet ick mede aen den Gouverneur Generael weeten hoe dat den coninc in den Mattaram van herten seer verlegen is om ons leet te doen, doch naer minder resolutie, soo den Mattaram ons wilt comen beschadigen, wij sullen ons tegens hem ter weer stellen met alle macht, die wij bij malcaenderen connen brengen, alsoo ick int minste niet aen den coninc van den Mattaram hebben misdaen. alleenlijck dat ick van gantscher herten genegen ben om met alle coningen van vrundschap ende vrede te blijven. in dier voegen blijf ick oock genegen om te blijven met den Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn als met den gouverneur van Malacca ende alle Nederlanders int generael, en soo nu den coninc van den Mattaram mij wilt verdelgen, wat can ick het gebeteren? Doch ick sal met alle mijn macht mij tegens hem stellen ende daerom laet ick het selve weten aen den Gouverneur Generael nijt een oprecht suijsen gemoet, alsoo den Gouverneur Generael een vrunt van mij is die mij veel goets doet.

Vorders soo ben ick nijt een oprecht suijsen hert spreekende aen den Gouverneur Generael hoe dat met d'aenstaende mousson van meeninge ben naer de cust Cormandel te senden een vaertuijgh, ende ingeval den Gouverneur Generael mij gelief vrientschap te doen, soo versoec ick dat dit mijn een naer de cust mach senden ende dat het selve tolvrij wesen mach, mede dat het oock niet en behoeft Malacca aan te doen ende, ingeval dat het Malacca quam aen te doen, soo versoec ick aen den Gouverneur Generael dat geen tol behoeft te geven ende, ingeval den Gouverneur Generael van herten tot sulcx genegen is, soo versoec dat mij daarvan een pas gelief te verleenen aen den gouverneur van Malacca op dat het blijken mach dat den Gouverneur Generael mij veel goedts geeft.

Desen radja Lellawangsa ende Tunlilla Palawan, deselve intregere in handen van den Gouverneur Generael in alle hetgeen dat haer lijden mocht overcomen, ende datse oock met den aldereersten wederom mogen werden gesonden opdat in der haest goede tijdinge mach becomen van den Gouverneur Generael.

Ick versoec dat den Gouverneur Generael mij gelief te vercoopen buscruijt ende, ingeval dat geen buscruijt en eent missen, soo gelief mij dan salpeter te vercoopen, ick stel mijn hoop ende vertrouwen vast op den Gouverneur Generael dat hij mij sal helpen.

Wijders mijn vereeringe aen den Gouverneur Generael sijn: twee bhaer

peper ende een bhaer thin ende een eattij campher barus ende twee stucx besarsteen, t'is niet anders als tot een teijcken van een oprecht hart.

Naer lecture deses sijn voornoemde gesanten wijders door sijn Ed^e als de verdere heeren eenigen tijt met vriendelijke discoursen onderhouden, item met een sirij pinnangh ende andere versnaperingen getracteert, waermede welvernougt wederom vertroeken sijn.

Van Japara arriveren op heden alhier in de haven 4 eontings, 1 tingangh, 1 lamboe ende een talamba, te samen gemant wesende met 54 persoonen ende aen de merct brengende 21 $\frac{1}{4}$ lasten rijs, $\frac{1}{4}$ d^e groene erten, 20 stucx hoenders en andere eleenicheden meer.

Soo verschijnen oock van Samarangh 2 tingangs niet anders [te] bestellen hebbende als een brieff aen d'Ed. H^r Generael, comende van Kiej Angapraija ende Keeij Soeta, van ¹⁾ teneur wesende als volgt:

Translaet van de missive van Keaij Angapraija ende
Keaij Soeta aen d'Ed. heer Gouverneur Generael.

Desen brieff is nijt een oprecht suiwer hart, tweleq onverbreeckelijek sal blijven bij dach ende bij nacht, wegens Keaij Angapraija en Keaij Soeta, gaet aen onsen broeder den Gouverneur Generael, die alle de Hollanders gouverneert int landt van Battavia als mede alle den Nederlanders benedens wints, denweleken grooter ende machtiger moet werden tot allen tijden.

Vorders wij twee gebroeders laten aan den Generael weten, als wanneer wij in den Mattaram waeren, hoe menich mael heeft den Sousounangh gevraecht naer den gesant van den Generael, alsoo den Sousounangh hem verlaet dat het sal geschieden naer luijt van dien brieff. ende nu jegenwoordich sijn wij sendende Angapatra Intehe Moeda ende Kee Bradja Wadanne om desen eenigen brieff te brengen aen den Generael, ende den Generael gelieft alles met een goede resolutie te resolveren opdat den Generael als eenen oprechten broeder hem tot mij genegen vertoont, alsoo UE. hebt versocht aen den Sousounangh dat wij in Japara moecht residieren, opdat het een goede plaets wesen moecht voor gaende ende eomende Nederlanders om haerluijden in alle ongelegentheden te helpen ende assisteeren, ende soo seeckerlijek de genegentheden van nwen broeder gelieft te voldoen, soo gelieft onsen broeder doch besendingh met den aldereersten te doen naer den Mattaram, ende ingeval datter geen gesehiet van den Generael soo sal 't wesen gelijk off onsen broeder ons met ons twee nijt Japara wilde verstooten, ende wij sijn oock seer besehaemt voor den Sousounangh alsoo het sehijnt off den Generael ons beijde wilde laten om 't leven brengen.

¹⁾ Het HS. heeft: *mitsjadlers van enz.*

Vorders laat ick aen mijnen broeder weten dat den Sounsounangh altijt vereijsch doet naer de paerden, alsoo ick hem den pitchjaringh in Battavia reverentelijk hebbe verhaelt. ende daerom heeft den Sounsounangh oocq geseijt dat mede wel wenste dat een merrijepeert mocht becomen; so sulcx met de resolutie van onsen broeder overeen mochte comen, sal seer goetd wesen dat mede een merrijpaert geeft, ende ingeval datter geen beeter en sijn alser voor desen in Battavia waren, met die selve sal 't wel wesen, alsoo den Sounsounangh daer seer naer is verlangende.

Vorders is mijn belast aan mijnen broeder t'adviseren dat den Sounsounangh seer genegen is naer alle ruijckgoederen, te weten: calembacq, muscus, amber en sevet, dat heeft den Sounsounangh mij selffs belast om aen mijn broeder te adviseren, ick versoeck seer ernstelijk aan den Generael dat doch met den aldereersten besendingh te comen doen, opdat mijn beschemtheit, die voor den Sounsounangh ende andere groote heeren in dien Mattaram [heb], afgewassen mogen blijven.

Wij met ons beide versoecke aen den Gouverneur Generael dat ons gelieft t'excuseren dat jegenwoordich niet tot vereeringe sijn sendende, alsoo desen brieff met lege prauwen sijn sendende opdat desen brieff te heerder mach werden overhandicht aen den Generael. Geschreven den 12^{en} dach van de maen Saffaer op den saterdach.

Heden ontvingen mede per Javaens vaertuijgh een briefken van de vice-gouverneur Jan Thijssen uijt Malacca, geschreven den 23^{en} December laestleden, waarbij onderanderen vernemen dat de costelijk geladen scheepen Coninck Davidt ende Drommedaris op 14 d^o aldaer van Taijoun behouden waren aangelandt met een rijk capitael. ten principalen consisterende in f 853898,— aen Chinees goudt voor Cormandel, werwaerts soo haest mogelijk soude voorts gesonden werden. 't Gene meer van daer geadviseert werdt can bij Malaceas verbael op sijnen behoerlijken dato largo werden naegesien.

21^{en} d^o. Desen morgen is d' H^r Gouverneur Generael, vergeselschaft wesende met eenige der heeren Raaden als meer andere gequalificeerde Comp^s dienaers en voornaemste borgeren deser stede, met diverse vaertuijgen naer het eijlandt Onrust getrocken, soo om oculaire inspectie van 's Comp^s timmeragien en verderen omslach te nemen alsmede om de respective gesanten van Atchin ende Johor eenich tractement en recreatie aen te doen, sulcx met sonderlingh contentement der selver geschiet sijnde is sijn Ed^e met de gantse compagnie alhier op den avont wederom geretourneert.

Soo verschijnen oock binnen Battavia's reviere drie inlantsche vaertuijgen, te weten: een giljon van Lampawa benoorden Succadana, een contin van Japara, ende een balou van der Maijo, te samen gemant met 22 koppen en alhier

te coop brengende 15 lasten rijs, 200 bossen padie, 5 picol swart suijcker ende 40 hoenders.

22 d^o. comt alhier ter reede een wanckan van Palembangh, gemant met 50 personen ende inhebbende 300 picol peper, item eene contin met 11 man van Damacq, niet anders ter meret brengende als 3½ lasten rijs nevens eenige snuijsteringe.

23 d^o. Op dato verseijlt nae Maccasser een giljon met 1784 ende een tingangh nae der Maijo met 40½ realen aen verscheijde cleeden.

Daerentegen comen [in] dese reviere geseijlt een talamba, lamboe ende champan van Palembangh en Bancka, te samen ophebbende 29 coppen ende geladen wesende met 10 bhaer peper, 6 lasten padie, 2 potten olie, 4 corgie grove matten, 30 cattijs vogelnestjes ende partie gesoute pruimen.

24 d^o. Heden arriveert van diverse gewesten 5 Indische vaertuijgen, namentlijk: een jonckje van 't Cherbon met 39, een giljon van Palembangh met 20, een contin van Songenap met 10, een d^o van Chillebaer met 9, ende een d^o van Crawangh met 4 personen, alle met malcanderen aen de meret brengende tgene volght:

200 picol peper,	100 bossen padij,
3 a 400 d ^o suijcker,	1 koebeest,
3½ lasten groene erten	20 hoenders, ende
25 bossen pisangh.	

Ende vertrecken weder een contingh ende tingangh naer Bantam, niet anders tijtvoerende als 125 R^a aen cleeden, nevens 58 R^a aen Chinese waren.

25 d^o. Van dage varen van hier naer 'Tcherbon een contin ende tingangh nevens een giljon nae Grissicq, te samen wechslepende 553¼ R^a in verscheijden cleden, in contra verschint alhier een giljon met 33 coppen van Palembangh, hebbende tot sijn cargo 100 picol peper.

Ende gewerdt ons per expres vaertuijgh 1 briefken uijt de Mattaram, comende van een der grooten aldaer, wel[ck] getranslateert wesenden van navolgende inhoudt bevonden is.

Translaet van de missive van Keaij Nebeij Wierapatra
aen d'Ed. heer Gouverneur Generael.

Desen brieff is van uwen broeder Keaij Nebeij Wierapatra ende gaet aen den capiteijn moor. Vorders den broeder van UE. Keaij Nebeij Wierapatra is sendende sijne groetenisse aen UE. capiteijn moor, wijders is uwen broeder Keaij Nebeij sendende een vereeringe van een coijangh rijs, die den capitein moor als een geringh geschenck gelieft aen te nemen alsoo het alleenlijk maer geschiet om met UE. vriendschap te maecken, ende mede gelieft te weten dat uwen broeder Keaij Nebeij al sijn hoop ende vertrouwen alleenlijk op UE.

capiteijn moor is stellende vermits dat het nu met Battavia ende den Mattaram in goede vrede is, ende U^E mocht hem mede op mij wel betrouwen alsoo ick veel ¹ vermach bij den Sonsounangh want den Sonsonnangh noemt mij sijnen outsten broeder.

Vorders die desen mijnen brieff brengen sijn Soeta Gattij ende Marten Tacca, vorders versoeck ick aen mijn broeder den capiteijn moor dat doeh Soeta Gattij ende Marten Tacca met den aldereersten gelieft wederom te senden, alsoo hier jegenwoordich in den Mattaram veel te doen is in het versetten van 't huis van den Sounnangh.

26 d^e. Van dage seijlt van hier een contingh naer 't Cherbon ende een tingangh naer Caliwongen, metten anderen wechvoerende 127 realen aen cleeden, ende arriveert alhier van Bankalis een giljontje met 13 man ende 5 lasten rijs

Uut Bantam becomen per Maleijts vaertuijgh van onsen resident Ceporino een briefken van den 23 deses, waerbij adviseert dat het Engelse jacht de Michiel op 19de stanti over Japara nae Benjarmassingh en de Henne dienstelven avont met een goet cargasoen nae Chillebaer vertrocken was, sullende aldaer partije volck en coopmanschappen onder opsicht van een coopman aen landt geleijt werden; Mr Palingh sonde voorts naer Indrapoura verseijlen, om den gereeden peper voor de compste onser scheepen aldaer op te coopen, de fluijt mogelijk sijnde in der haest vol te krijen ende weder op te senden, vermits naer Suratte geprojecteert sij.

Den president hadde onlangs wederom schenckagie aen den sulthan gedaen, maer off eenich versoeck daer bij gevought sij was hem Ceporino onbekend.

Saridouta was't sabandaerschap van Chillebhaer quijt omdat sijn schult aen den sulthan niet betalen conde, in desselvs plaetse gingh derwaerts Abdalgani, sijnde een geschooren Chinees, sullende hij door ordre van ijder bhaer peper bij de Maleijers vereocht werdende een halve reael (boven d'oude tollē) afnemen.

De geruchten liepen op Bantam weder seer sterck dat den Mattaram die stadt, van d'onse g'assisteert werdende, soude comen beoorlogen, waertoe hier alreede over de 80 Mattaramse prauwen waren, den coninck van Palembangh wilde insgelijcx Siring en d'omliggende plaetsen aantasten, doch waren eenige grooten aldaer van opinie dat den Mattaram door d'onruste in sijn eijgen landt Bantam dese jare niet en soude molesteren bijaldien van ons niet gesecondeert wierdt, daer grootelijcx voor bevreest sijn.

27 d^e. Op dato verseijlen uijt Battavia's riviere 3 tingans ende een giljon na Samarangh, item een jonckje na Japara, te samen vervoerende 1047½ R^a aen diverse cleden, een vergulde Hollantse spiegel, 70 cattij poetsjock ende

¹⁾ Het HS. heeft: *wel*.

2½ picol galnoten. Daarentegen comt alhier ter haven een tingangh van Dermaio ende een contingh van Tegacl, gemant sijnde met 12 koppen ende aen de meret brengende 5½ lasten rijs nevens eenige snuijstering.

Ontfangen een briefken van den Bautamsen resident Ceporino gescreven op gisteren, waeruijt verstaen dat de Engelse Henne 2 kisten comptant nevens 58 a 60 packen cleeden nae Cillebaer ende den Michiel 3 d° kisten en 30 packen nae Benjar vervoert hadde, waren van voornemen voor het geldt, meest particulier wesende soo gesecht wierdt. noten, foelij ende nagelen te procureren. Het jacht St Franciscus sonde binnen 2 dagen na Jambij varen en alsdan met een schip aldaer resteren, werdende tegen Maij's begin de Vaerwel van Cormandel ende 't Zeepaert uijt Suratte verwacht.

Den Engelsen praesident hadde aan den sulthan onlangs versocht dat de onse op Cillebaer verschijnende niet en souden mogen handelen voor en aleer hun fluijt soude volladen sijn, doch was sijn E. sulcx geweyjgert ende de Maleijers vrij gestelt met d'een off d'ander te negotieren naer hun believen.

Tot Bantam wierdt uijtgestroijt d'heer Generael aen den Sousounangh 2 eleene jachten hadde vercocht en de Mattaranse prauwen alhier van 80 op 150 gewassen waren. Om de waerheijt hier van te weeten hadden diverse grooten bij Ceporino doen vernemen, van wien contrarie bescheijt becominge wildent echter niet geloven, schijnende vreesse en jalousie die menschen seer te quellen alhoewel het selve bedecken ende sich noch even trots houden, ende wierden oock geen groote oorlogspraeparatien gemaect om den vijhandt te resisteren.

28 d° comt alhier ter haven een lamboe van tCherbon met 3 coppen, te coop brengende 1½ last rijs en eenige snuijsteringe, ia contra vertreckt een tingan nae Grissick en een chaloup na Japara, te samen uijtvoerende 218½ realen aen diverse cleeden.

29 d° is alhier niet anders voorgevallen als dat van Palembangh een giljon met 10 personen arriverende, aen de meret brengende 40 picol peper en eenige cleenicheden meer.

30 d° verseijlen van hier na tCherrebon een tingan ende een champan, mitsgaders een jacht naer Benjermassingh, alle met den anderen uitvoerende 3705¾ reael aen verscheijden cleeden; vaert oock een tingangh na Japara, sijnde eenelijck alhier aangeweest om een pas.

Daerentegen comt alhier binnen een contin van Battaugh, een d° van tCherbon ende een balouw van Johoor, alle met maleanderen ophebbende 23 personen en medebrengende 'tgene volgt:

250 bossen padij,	50 mandekens sagon,
1½ last rijs,	1 picol slecht garou,
800 stux parrangs,	2800 groote bondels suijsker,
600 bilions,	ende andere cleenicheden
8 picol arpuis,	meer.

Soo verschijnt mede voor dese stadt het flijtschip Berckhout, comende met de jongste advisen, a droieture nijt Taijonan, van waer op 25^{en} der voorleden maendt herwaerts affgeveerdicht was met een rijk cargasoen, beloopende f 376118.7,4 en bestaende nijt 8068 teijl, 2 maes swaerte Chinces schuijtgout, 76281 $\frac{3}{4}$ cattijs Japanse campher, 1946 d^o Chinese thee, 93 d^o naeij-sijde en andere cleenicheden.

Uut de brieven en bijgevoughde papieren van de Taijouansen raadt vernamen wij largo den welstant van s'Comp^s saecken op geheel Formosa, item dat den Chinesen handel aldaer excepto in toevoer van goudt noch slechter was als oijt, sijnde (onder anderen) voor Japan niet meer ingecocht als 56 stuex roode siteleeden, sijnde dat al (behalven Taijouanse hertevellen) 'tgene in voorraadt hadden off verwachteden. Breeder staadt van dese materie getracteert in 't besonder Formosas verbael, derhalven in desen geen extensie gemaect werdt.

31 d^o. Op dato verseijlen na diverse gewesten ses Indiaense vaertuigen, te weten: 2 contings na Tegael, een d^o na Japara, een d^o na Samarangh, een tingan nae Cherrebon ende een lamboe naer Grissieq, alle met malcanderen van hier voerende 677 realen aen verscheijden cleeden nevens 300 grove pierings.

Dese gepasseerde maandt sijn alhier ter stede gestorven, volgens supputatie van den dootgraver, 34 Comp^s dienaers, 27 vrije luiden ende 5 soo slaven als slavinnen.

April 1648. Heden depescheren een briefken na de Mattaram aen een van de groote, genaemt Keeij Nebeij Wierapatra, ende dat door sijne gesanten Soetagatti ende Marten Tacca, dienende tot antwoordt op desselfs schrijven den 25^{en} passato alhier ontfangen als tot conservatie van onderlinge vriendschap en goede correspondentie, waeraen ons laten gelegen wesen vermits gemelten persoon veel bij den Sousounangh vermach; sonden hem daernevens een vaetje wijn ende 3 stuex comiters tot vereeringe.

Uit Bantam gewert ons een briefken van den resident, gedateert op gisteren ende adviserende dat het Engelse jacht St. Franciscus drij dagen te voren met 30 packen cleeden nevens 4 à 5000 realen comptant na Jambij genavigeert was. waermede nu geen scheepen meer bij de hand hadden.

Ceporinus was aldaer bericht dat seeckere Battavise Chinesen omtrent 't eijlandt Candangh souden opgedoocken en aldaer aen de sulthans vereocht hebben, à 60 realen ijder, bij de 40 stuken geschuts, sijnde met 't verongelucken van eenich Hollants schip, apparent aldaer verbleven.

Wijders seght hij dat van Bantam dagelijcx bespieders herwaerts en oock wel na de Oost gesonden werden, die dan dickwils met eenige straetpraetjes 'thuijs comen, ende stont aldaer in corten groote verhanderinge in de

regeringe te geschieden door diverse onlusten en verschanssingen, aldaer onder de grooten voorvallende etc.

Heden vaert van hier na Japara een giljon, item nae Bantam een tingangh, metten anderen vervoerende 80½ realen aen eleeden nevens 4 picol eubeben.

Daerentegen eomen hier ter haven 2 tingans over 't Cherbon uijt Cambodia, een chiampan van Grissiek, een eontin van Tegael, item een wanckan van Palembangh, sijnde alle tsamen gemant met 75 personen ende alhier ter merckt brengende tgene volgt:

18½ lasten rijs,	220 picol peper,
14½ picol buffelshoorus,	3 picol gele verwe,
7 picol gommelaq,	750 gorgaletten,
30 swart verlackte doosen,	10 roode d ^{cs} ,

ende diverse eelenicheden meer.

Soo verschijnt oock van Palembangh een giljon medebrengende eenen gesant met een brieff en geschencken van den pangoran, welck op morgen behoorlijk sal werden ingehaelt.

2 d^o verseijlen uijt dese reviere naer 't Cherbon Tegael ende Tjassen, een groote champan en 2 eontings, 2 tingans, metten anderen wechvoerende 434 R^a aen verscheijden eleeden ende 4 realen comptant.

In contra arriveren alhier uijt diverse gewesten 9 stucx vaertuijgen, namentlijk 5 eontings, 2 tingans ende 2 giljons van Losarij, Battangh, Pamanoekan, Coekandanna ende Toebam, alle met den anderen ophebbende 83 koppen mitsgaders hier te coop brengende 42 lasten rijs, 430 bossen padij nevens 170 hoenders.

Tegens den middach wert den Palembangsen gesant (op gisteren aengecomen) met een chaloup van sijn boort gebaelt, ende met den pangerans schenckkagie ende missive (onder gewoonlijke charges van musquetten ende eannonnaden) met behoorlijke eere voor den heere Generael en d'heeren Raaden van India gebracht, alwaer d^e brieff gelesen ende van teneur bevonden is te weesen als volgt:

Translaet van den inhoudt der missive van
den pangeran van Palembangh aen den Ed^e Heer
Gouverneur Generael.

Desen brieff is van den pangoran uijt een oprecht suiijver hart, die den throon ende 't landt van Palembangh gouverneert, gaet aen Sr Cap^u Generael heer van der Lijn etc.

Desen nachoda 'tChillij ben iek sendende aen S^r eapiteijn om desen mijnen suiijveren brieff te brengen, welcken inhoudt luijdt om wat redenen dat

den capiteijn niet een of twee schepen en hebt gesonden naer Palembangh naer mijnder cirracira, volgens houde costumen heeft het nummermeer ontbroecken of daer quam jaerlijcx een schip of twee in Palembangh om peper te coopen, doch van wegens den prijs van dien sijn de coopers ende vercoopers altijt samen veraccordeert geweest volgens costumen, ende nu ten tijden van U.E. Capiteijn en isser noch niet een schip naer Palembangh gesonden, ingeval datter eenige valsche achterclappers sijn die 't volck van Battavia gehoor moeten hebben gegeven. 't sal seer goedt wesen dat Sr Capiteijn mij sulcx laet weten, opdat ick mijn hert gerust mach stellen wanneer sulcx sal verstaen.

Vorders, ingeval dat Sr Capiteijn mij gelieft gunstich te sijn, soo versoeck ick goet metale gesclut, ick sal mijn betrouwen vaststellen op den capiteijn dat hij mij sulcx sal geven, ende ingeval dat ick mijn versoucq van 't bovenstaende niets comen en kan, soo gelieft Sr Capiteijn mij tot een vercinge toe te senden bescruijt, roers met haer handeliers. Dat ick sulcx derff versoucken is om, off Godt geliefte datter eenige quade menschen, mochten te voorschijn comen om Palembangh te beschadigen, hoedanich sout dan met mij wesen om mijn onderdanen te weer te connen stellen tegen haer luijden. Dan ick hoope dat Sr Capiteijn mij sulcx sal geven, daer stel ik al mijn vertrouwen vastelijck in mijn hart dat d'onderdanen van Battavia sullen comen om te assisteren, doch dat swaerste [is] ¹ dat men soo veer over zee varen moet, hoe sout mogelijk wesen dat men soo haest soude comen op Palembangh? Godt almachtich is alle mijn swaricheden bekend.

Vorders laet ick aen Sr Capiteijn weten dat ick eenen Chinees met mijn vaertuijgh naer Coetchie hebbe gesonden doch en heeft d^e de groote winden niet connen wederstaen, daerom is naer Cambodia geloopt ende is aldaer van de Hollanders veroverd, ende ingeval het mogelijk wesen can ende dat S^r capiteijn mij gonstigh wilt wesen, soo versoeck ick op S^r capiteijn dat mij de selve joneq, voleq ende goederen wederom wilt laten toecomen, ende ingeval dat die luijden qualijck hebben gedaen soo versoeck dat S^r capiteijn haerluijden sulcx wilt vergeven, ick vertrouw vastelijck op S^r capitein dat hij 't mij wederom geven sal. Hoe veel personen dat sij sijn geweest ende wat goederen dat sij hebben gehadt, hebbe nachoda tChillij geseijt.

Mijn vercinge is een cleen wijffs eliphantjen neffens acht picol peper, gelieft het niet anders aen te nemen [dan] als een blomcken sonder reuck, het is niet anders als tot een teijcken dat wij twee landen altijt een lant sijn geweest tot heden toe.

Naer lesen van welcke missive den gesant een weijnich tijts met pinangh etc. getracteert ende voorts wel vernought uijt het casteel vertroocken is.

¹) Het H.S. heeft: *doch dats swaerste dat men enz.*

3 dⁿ. Heden verseijlt uijt dese haven een contingh naer Tjassem, een lamboe na Damack, een tingan naer 'tOcherbon ende een dⁿ naer Kandaël, alle met maeanderen uijtvoerende 213 realen aen eleden nevens 90 R^e gereet. Ende weder van 't Cerbon een tronsee, 2 tingans, te samen gemant met 17 persoonen en alhier te coop brengende 100 corven swart suijcker, 2½ lasten rijs, item 10 hoenders ende 6 stuex gansen

Soo verschijnen mede alhier voor ¹⁾ de stadt de oorlochsjachten Hulst en Popkensburgh, comende uijt het vaerwater van Manilha, van waer op 29^{en} van Februario waren opgebroecken sonder dat sedert 'tweleq van den commandeur Pieter de Gojer ijets tot ofbreuck van den Spaensen vijhandt als voordeel der E. Comp^e hadden connen verrichten, wesende aldaer niet anders dat aenteijkenens weerdich sij voorgevallen als het onderstaende:

Nadat sij nevens tjacht de Waterhont op 3 December waren affgeveerdicht, omme 's vijandts constitutie in Manilhas baaij te gaen besichtigen ende dan aen voorseijden de Goijer daarvan bescheijt te brengen, soo hadden sij eerst acht dagen daer na met veel moijten tot hun ooghwit connen comen, als wanneer sij 3 Spaense schepen bij Cavita met de raas int cruijs en de seijlen aengeslagen sagen veerdich leggen, wesende den cleensten noch met de marseijls doende en den vice-admiraël al buiten gecort, wel geresolveert sijnde de onse bij te comen, gelijk op den selven dato uijt eenen overlopenden slaeff (waervan in dit dachregister op 11 Jannarij passato vermaandt hebben) seeckerlijck bericht wierden: seggende den selven daerbij datse daerom den vice-admiraël des nachts hadden buijten geholpen ende met d'andere insgelijcx doende waren. Dit aldus gesien en vernomen hebbende vonden sij met den anderen goet (dewijle geenen voorderen last hadden) weder naer de vloote te seijlen om van haer verrichten en ervaringe rapport te doen, maer alsoo se buijten Manilhas baaij gecomen wesende geen van onse schepen gewaer wierden, resolveerden den Waterhont met voorseijden fugitijf naer Mindora aff te senden, alwaer vertrouwden de vloote sonde te belooopen sijn, mitsgaders met Hulst ende Popkensburgh naer hun gedistineerde cruijsplaetse omtrent de Cabo Boelinau te vertrecken als geschiede, doch met geen ofte weijnich effect, want sij sedert gemelten tijt tot Februarij eijnde toe in het vaerwater bij de Caep Boelinao, d'eijlanden van Iloco ende omtrent Muisersbaaij geduijrich aff en aenhoudende niet meer als een vaertuijgh gewaer wierden, sijnde een cleene wanckan met cramerije en groote potten geladen, tweleq door de boots aen de wal gejaecht werdt sonder datter ijets uijt te bergen was. Somwijlen waren ooeq de cleene vaertuijgen wel gemonteert ende gemandt op diverse plaetsen (om water, branthout en insonderheijt ververschinge te halen) aen landt geweest doch mede met weijnich succes, in welcke occasien 3 a 4

¹⁾ Het HS. heeft: *van*.

dorpen, 1 kerek en sommige huijsingen verbrandt doch veel tijts resistencie van de inwoonderen gehadt hebben, soo dat ooeq op 5 en 6^e Januarij 4 gequetsten bequamen bij Muisersbaaij waervan twee persoonen, namelijk den provisioneelen luitenant Joan Croonest ende veendrieh Pieter van Horiek (met vergiftige pijlen getroffen wesende) eorts daer aen gestorven sijn.

Tegens den avondt quamen de Atehinse gesanten, met eenige gequalificeerde Nederlanders g'accompagneert, wesende de heer Generael ende heeren Raaden van India binnen het casteel besoueken ende wierden van haer Ed^e eenigen tijt vrundelijk onthaelt

4^{en} d^o arriveren alhier 2 tingans van Palembangh ende Pahangh, gemant wesende met 50 eoppen en tesamen aen de merekt brengende 160 pieol peper ende vijf d^o thin.

Soo verschijnen mede voor de stadt 7, soo eontings als tingans van Battangh, niet anders inhebbende als eenige rijs nevens eenige provisie met een cleen geschenek, aen de heer Gouverneur Generael afgesonden door de moeder van den Sousounangh Mattaram, wesende den teneur van gemelte schrijvens als volgt:

Translaet van de missive van Ratou Ibouw, (die naer seggen van de gesanten moeder is van den jegenwoordigen Sousounangh Mattaram) aen d'Ed^e H^r Gouverneur Generael.

Weet mijn broeder den capiteijn van Battavia mijn vereeringe, die ick ben sendende aen u E., is een last rijs, 4 boeken ende 34 hoenders, die het selve brengen sijn mijn gesanten genaemt Malagatty Pouraga Pousarananga Pounalipat, Pouwangsaerti, dat mijnen broeder van Battavia in danek [gelieft] te aenvaerden, alhoewel het niet naer behooren en is.

Op den avondt sijn de gesanten van Johoor met haer gevolgh, in comp^e van eenige aensienelijke Comp^{es} dienaers, ten huijse van de h^r Generael verschenen en aldaer door sijn Ed^e als de heeren Raaden een tijt lanek met discoursen, pinangh en andere versuaperinge vrundelijk onderhouden, en versochten de selve dat hoe eer hoe liever weder naer hun landt mochten gedimitteert werden, 't welck hem toegeseijt wesende begaven sich (met goet genougen) weder naer hun logiement.

5 d^o verseijlen uijt dese reviere na Berbas, Tiassem, Tegael en 't Cherrehon een tingangh, twee eontings ende een lamboe, alle met maleanderen uijtvoerende 175 R^a aen cleeden ende 25 [R^a] in specie.

Daerentegen comen weder alhier aen van Cottatenga, Jortangh ende tCherbon een giljon, champau ende eontingh, te samen ophebbende 46 per-

soonen en aen de merckt voerende 70 bharen peper, $11\frac{1}{2}$ lasten rijs, 3400 groote bondels suijcker ende andere snuijsteringe meer.

6 d^o. Van Tjassem, t Cherbon ende Grissiek paresceert binnen dese reviere een lamboe, 2 tingans, een contin, een ehiampan ende een giljon, gesamentlijk gemant met 58 eoppen, alhier te eoop brengende $29\frac{3}{4}$ lasten rijs, 700 groote bondels suijcker, 600 stuex Cambodische gorgaletten, 50 swarte verlackte doosen 8 picol buffelsboorns, 6 d^o gommelack en eenige clenicheden meer.

Soo arriveert mede alhier voor de stadt met sijn giljontje den burger Sivert Janssen alias Buisman, eomende van Malacca, werwaerts door den vrij-coopman Hendrick van Gent gesonden was om eenige slaven te halen en dan voorts bij hem in Palembangh te comen, alwaer deselve niet vindende was met sijn ledich vaertuijgh herwaerts gekeert, rapporterende wijders dat 18 etmalen van Malacca mitsgaders [t] fluijtschip de Zajer eenen dach voor hem van daer nae Battavia genavigeert was.

Van dage varen oock uijt dese haven na Tegael een contingh, een tingangh ende een lanangh, niet anders met malcanderen uijtvoerende als 247 realen aen cleden.

7 d^o vertrecken wederom van hier na Tegael 3 contings, te samen wech-slepande $212\frac{3}{4}$ realen in diversche doucken, ende comt in contra van Japara alhier binnen een contingh met 8 personen, 2 lasten rijs en eenige snuijsteringe.

8 d^o. Heden verseijlen weder uit Battavias reviere na Tegael 3 contings, item een tingangh na Samarangh, alle met den anderen ingeladen hebbende $174\frac{1}{4}$ realen aen cleden, beseijde 30 realen in comptant.

Daerentegen comen hier ter haven een schuijt, een lamboe ende een giljontje van t Cherbon ende Grissieq, te samen gemant met 24 eoppen en aen de merckt brengende 46 a 47 picol swart suijcker, 1 d^o gerneelen, 1 d^o tabacq, 6 lasten rijs, 2 a 3 d^o sout ende partij aerde potten.

9 d^o arriveert een joncque met 38 eoppen van Japara, hebbende aldaer ingeladen 200 korven swart suijcker ende ses coijangh rijs.

Ende varen uijt dese reviere na t Cherbon, Maraetsiangh ende Tegael 3 tingans, 1 giljon ende een contingh, gesamentlijk van hier voerende 525 realen aen cleden, 66 R^a comptant ende 18 cattijs candijsuijcker.

Werdt mede op dato binnen het casteel gebracht eenen jongen caijman, sijnde weijnich buijten de stadt inde groote reviere door de swarten met een vischnet gevangen.

10 d^o. Naer Bantam, Tjassem en Japara navigeren op dato 4 tingans, 1 talamba ende twee giljons, alle met den anderen van hier vervoerende $1017\frac{1}{2}$ realen aen verscheijden eleeden nevens 135 realen aen Chinese waaren.

Soo vertreeken oock noch 17 vaertuijgen na Samarangh, dewelcke geenen tol betalen, overmits wegens de gesanten van Angapraija ende Keeij Soeta met rijs etc. alhier sijn aengecomen. In contra arriveren hier van Grissieq

ende Samarangh 1 lamboe ende eontingh. beide met 24 koppen gemant en te coop brengende 10 lasten rijs, 60 hoenders ende twee sacken tabacq.

11 d^o versejlen wederom uijt dese reviere drij inlantse vaertuijgen, te weten: een joncque, 1 lamboe en talamba, naer 't Cherbon ende Grissick, met malcanderen van hier voerende 463 $\frac{1}{8}$ realen aen diverse cleeden.

Daerentegen comen hier ter haven van Cangeangh, Panaroekan en Malacca een contingh, tingan ende giljon, te samen ophebbende 31 mannen ende aen de merckt brengende 5 $\frac{1}{2}$ lasten rijs, 25 hoenders, 20 a 30 picol peper nevens diverse cleeden, wesende door den laetsten van het sijne behoorlijk tol in Malacca betaelt.

Soo paresceert insgelijcx van Malacca te deeser reede het fluijtschip den Jongen Saijer, sijnde op 20de der voorleden maendt van daer herwaerts affgeveerdicht. met een cargasoen bedragende de somme van f 58800,9,10 ende consistierende in 4 schuijten en 89 $\frac{3}{8}$ realen swaerte verscheijden gout, 142489 ponden thin, 36164 cattijs peper, een pack sarassen leije de Coutchin nevens eenige cleenicheden van cleen valeur. Uijt het schrijven van den gouverneur Jan Thijssen bemerkten dat de jachten Delfshaven, Limmen, Grijskereke ende Welsingen noch tot Malacca niet en waren aengelant, en dat wijders's Comp^e affaires derwaerts over in goede terminis stonden, als breeder bij 't besonder verbael van dat quartier gehouden te beoogen is.

12 d^o. Van dage sejlen van hier naar Tanara, Grissick ende tCherbon een vlieger, lamboe ende contingh, te samen vervoerende 270 realen in cleeden. En verschijnen daerentegen te deser reede 2 gillions comende van Palembangh, doch het een bevorens uijt Andragirij, metten anderen aen de merckt brengende omtrent 150 picol peper en gemant wesende met 35 eoppen.

Soo arriveert mede van Aimuij uijt China voor dese stadt een joncque ofte groote wanckan met 450 man, hebbende 53 dagen op de reijse geweest en tot cargo medebrengeende niet anders dan alderhande grove Chinese coopmanschappen van cleen valeur.

13 d^o. Heden versejlen uijt dese haven naer Tegael, Tiassem, Samarangh, Japara, 't Cherbon, Bantam, Damacq ende Grissicq veertien inlantsche vaertuijgen, te weten: een talamba, een lamboe, 5 continghs, 2 joncken, 4 tingangs ende een bhalonw, alle met malcanderen van hier uitvoerende 2372 R^a aen verscheijde cleeden, 8 gantangh comijn, $\frac{1}{2}$ picol benzuin en 67 $\frac{1}{2}$ realen aen Chinese waaren.

Van Joboor arriveert een giljontje met 8 persooenen, niet anders medebrengeende als 800 stuex cadjangs nevens eenige snuijsteringe van cleene valeur.

14 d^o. Op dato vertrecken wederom van hier naer 't Cherbon, Grissick, Lossarij, Bantam, 't Chillemajo, Tiassem, Tegael, Samarangh en Japara vijfthien Indische vaertuijgen, namentlijk: een lamboe, 8 contings, een joncq ende een balou, gesamentlijk wechselepande 3277 realen in cleeden van diverse

sorteringen, 96 $\frac{1}{2}$ reael aen Chinese waaren nevens 500 stucx kommen ende schottels.

Daerentegen comen weder alhier binnen van Banca, Panaroebang, Japara ende Cojangh een champantje, giljontje, contingh, tingangh ende lamboe, alle met den anderen gemant wesende met 37 koppen ende aen de merckt brengende niet anders als 13 $\frac{1}{4}$ lasten rijs.

15 d^o wert alhier wederom een keijman van middelbare groote binnen 't casteel gebracht, sijnde door de Javanen in de reviere gevangen.

Van Grissick comt een contingh met 6 persoonen, alhier te coop brengende 600 bossen thammarine. 30 bossen padij ende $\frac{1}{2}$ last rijs.

Soo arriveert insgelijcx voor dese stadt ter reede het nieuwe schip de Prinsesse Roijale, sijnde op 16 September voorleden jaers (nevens 'tfluitschip de Witte Duive) uijt Tessel met 367 koppen 'tseijl gegaen, 14 Januarij met omtrent 70 siecken ende 26 dooden aen de Caeb de boa Esperance gecomen ende den 28 d^o werom van daer gescheijden, tsedert wanneer noch 106 persoonen (daeronder een vrouw) waren overleden, sulex dat gemelte schip op de reijse in alles 132 menschen heeft verlooren en niet meer int landt brought als 75 soldaten ende 161 varende luijden, van dewelcke weijlige ofte geene gesont sijn.

Bequamen met dese gelegentheijt wederom een briefken van den ondercoopman Leendert Jansen, opperhoofd van het overgebleven volck vant gesneuvelde schip N. Haerlem, waeruijt den continuerenden welstandt desselfs als der gesalveerde goederen vernamen mitsgaders dat hij aen de opperhoofden van de Prinsesse Royale distincte reijsen hadde versocht, dat aldaer tot de compste der retourvloote wilden verblijven om ondertusschen (alsoo niet mogelijk sij vermits de dagelijcx stercke suidewinden ende harde brandingen ijets te water of te scheepe) van 'tfort Zandenburgh tot aen de Zoute riviere, wesende 2 mijlen weechs, de voorseijde goederen met karren te helpen overbrengen, opdat gemelte vloote hare reijse na Nederlandt te eer mochte spoedigen, maer hadden geseijde vrunden doordien hun handeren last mede gegeven en haer volck seer swacq was daertoe niet connen verstaen, ende eenelijck in dien corten tijt metten anderen vier metale stucken uijt N. Haerlems romp met exeessive moijte op de straat geeregen, waervan niet meer als een aen de logie bij de Zoute riviere tot de defencie gebracht was, blijvende de andere 3 door gebreck aen tijt en volcq noch aen den over leggen.

16 d^o comt alhier ter haven van Grissick een lamboe met 15 koppen, inhebbende 10 caijangh rijs nevens eenige snuijsteringe.

Soo arriveert mede met een tingangh van Palembangh Sr Mocda ofte Pasquael Rodrigo Parnigees, comende in qualite van gesant en medebregende eenen brieff ende geschenek van den pangeran aldaer aen d'Ed^e Heer Generael.

Op dato is Pieter Janssen van Amsterdam, schipper op tjacht Hulst

(waarmede aent eijlandt Onrust te vertimmeren lach), door sijnen scheeps-corporael seer schandelijk omgebracht.

Tegens den avondt zijn de Johoorse gesanten, item die van Keeij Angapraija ende Keeij Soeta, binnen 't casteel met eenige Nederlanderen van aensien vergeselschap gecomen, een tijt lanck ten huijse van de heer Gouverneur Generael door sijn Ed. als d'heeren Raden vrundelijk getrackteert, en eijndelinghe met goedt genoeghen afscheijt gegeven omme weder naer hun landt respectivelijk te retourneren, ende werdt dien van Johoor benevens 10 vaten bosernit noch ter handt gestelt een missive aen haren coninck, soodanich tot maintnue van onderlinge vruntschap ingestelt als int briefboecq onder dato deses can werden nagesien.

Aen Angapraija ende Soeta mitsgaders aen den Tommagon werdt insgelijcx een briefken ijder apart gesonden, waerbij aen deselve ten principalen versekeringe deden dat met den eersten een aensienelijke besendinge aen den Sousounangh (gelijk al over 6 maenden aen sijne Maj^{te} ambassadeurs hebben toegeseijt) souden doen, twelek tot nu ('t onser leetwesen) niet en was geschiet vernits de non paresce onser scheepen uijt Hollandt ende Cormandel, waarmede diverse rareijten en cleeden voor den Sousounangh waren verwachtende etc. Drij stuex comiters ende sooveel tapesarassen gingen daer nevens tot conservatie van vrundtschap en goede correspondentie aen den Tommagon Mataram, aen wiens gunst en hulpe omtrent den Sousounangh d'E. Comp^{te} sonderling gelegen is.

17 d' 'smorgens zijn de Johoorse legaten met 3 vaertuijgen van dese reede naer hnn plaetse verseijlt, wesende tolvrij van de goederen die se uitvoerden, ten respecte van de alliantie tusschen de Comp^{te} ende haren coninck.

Omtrent den middach is den Palembangsens gesant Pasquael Rodrigo, met redelijk geselschap van gequalificeerde Nederlanderen, binnen't casteel met gewoonlijke sermonie van musquetten en canonschooten verschenen ende voorts ten huijse van d' heer Generael geintroduceert, alwaer des pangerangs brieff en bijgevoechde schenckagie overleverde, welck van teneur bevonden wierdt te wesen als volgt:

Translaet van den inhoudt der missive van den
pangeran van Palembangh aen d'E. Heer Gouverneur
Generael, per Sr Pasquael Rodrigus.

Vorders ben ick sendende Sr Moeda aen den capiteijn om desen mijnen seer goeden brieff te brengen, ende ingeval S^r capiteijn mij gelieft vruntschap te doen. hebbe ick verstaen van de Battavise coopliden datter vrouwen doctours sijn, die raadt weten voor alle sieckte; ick hebbe mede verstaen dat 2 vrouwen sijn, die daer beijde goede kennisse van sijn hebbende, ende

ingeval den capiteijn mij gelieft vruntschap te doen, soo versoeck ick seer minnelijk de selve persoonen. d'Oorsaeck dat ick mij derff verstouten aan Sr capiteijn is om datter noijt van sijn leven eenich miscontentement en is geweest tot afkeer van bejide onse landen, dat oock hoope niet geschieden en sal soo langh maen en son sullen schijnen, alsoo het landt van Palembangh, Jambij ende Battavia te saem als een landt sijn, ende ingeval ofte ick gesont ofte niet gesont en worde, in 't Godt almachtich gelieft, soo sal ick se in Battavia bestellen. Ick sal seer hartelijk hopen dat den capiteijn mij desen vruntschap [gelieft] te doen omme oft mocht wesen dat ick van dese mijne sieckte genesen werden mocht.

Vorders ingeval dat den capiteijn mij gelieft vruntschap te doen ende dat den capiteijn eenige goede cleeden hadde bewaert, soo hebbe ick belast aen Sr. Moeda dat hij deselve sal coopen.

Vorders en hebbe ick niets om aen den capiteijn tot vereeringe te mogen senden als een cris met een goude becht, met een silver schee, nevens 2 picol peper: ziet niet naer de waerdie van dien, als sijnde maer een bloemken ende tot een teijcken dat ick noch int leven bin.

Naar lecture der missive is den gesant een tijt lanck door haer Ed^e met wijn, pinangh en eenige versnaperingen (onder diverse discoursen) getracteert, ende voorts blijten 't casteel vertroocken.

18 d^o. Heden verseijlen uijt dese haven nae Grissicq ende 't Cheribon twee gillions, een tingangh ende een schnijt metten anderen vervoerende 424° realen en verscheijden cleden nevens 50 R^a comptant.

In contra comen alhier van Grissick, Japara, Gembongh ende 't Chillemajo te arriveren, 1 joncq, 3 contings en 1 tingangh, gesamentlijk ophebbende 49 persoonen en te coop brengende 't gene volgt:

72 lasten rijs,	5500 bossen suijcker.
1100 bossen padij,	250 d ^s thamarindi,
10 lasten sout,	15 zacken capock,
2 picol drooge gemeelen.	6000 jagongh,
4000 cleene kneppel suijcker en de 60 stuex hoenders.	

19^{en} d^o. Desen morgen varen uijt dese riviere naer Bantam ende Pama-
laugh 2 tingangs en 1 conting, te samen van hier voerende 86½ R^a aen
cleeden, 12½ R^a comptant, 50 picol zwavel, ½ d^o thee, 15 realen aen aerdewerek
ende 3 realen aen zoute east.

Ende comen a l'encontre wederom van 't Cherbon ende Balliton alhier
binnen een joncgje ende lamboe, alle met malcanderen gemant met 86 koppen
mitsgaders aen de meret brengende tnaervolgende:

340 korven swart suijcker,	7000 stuex parringsh,
6 lasten rijs,	100 allions ende
300 zacken capock [met] eenige andere cleenicheden.	

20 d^o. Van dage vertreet een contingh naer Palembangh, niet anders uitvoerende als $44\frac{1}{4}$ R^a aen eleden.

Daerentegen arriveren alhier van Palembangh, Japara, Berbas, 't Cherbon ende Siassem een giljontje, setia, lanangh, contingh en twee tingangs, al te samen ophebbende 58 koppen en te coop brengende 33 picol peper, 6 lasten rijs, 500 bossen padij, 1300 d^o snijker, 22 picol bruijne d^o, 250 stucx steenbraessesms, 20 hoenders nevens een weijnich cadjangh ende arpuijs.

Tegens den avondt sijn de Atchinese gesanten, met eenige Nederlanderen van qualiteit geaccompagneert wesende, binnen 't casteel verschenen om den heere Generael (naer hun oude gewoonte) te besoneken, ende is henlieden bij sijn Ed. als de heeren Raaden een wijle tijds goet ende vrundelijk onthaelt aengedaen, soodat sij enfin seer wel gecontenteert naer hun logement vertrocken.

21 d^o. Des morgens in de coelte sijn de voorgemelte ambassadeurs, in geselschap van den ontfanger-generael Sebalt Wonderer en andere Comp^a dienaren naer de reede en aen boort van het nieuwe schip la Princesse Roijale gevaren, alwaer de selve na gelegentheijt vrundelijk tracktement genoten en met besichtigen van dat schoone schip hare curiosheijt voldaan hebben.

's Voormiddachs wert alhier een cleene kajman binnen het casteel gebracht, deweleke door de Chinesen in Battavia's riviere gevangen was.

Van Surbajja compt op heden alhier binnen een lamboe ende van Grissick een contingh met den anderen gemand met 25 persoonen ende inhebbende $7\frac{1}{2}$ last rijs, 60 picol snijcker en andere kleenicheeden.

22 d^o. Op dato verseijlt uijt dese haven een wanckantje naer Palembangh, en een champan naer Grissicq, te samen van hier wechvoerende 743 R^a aen verscheijden doucken ende een picol poetsjocq.

Ende arriveren weder hier binnen van diversehe gewesten 8 stucx Indiaense vaertuijgen, te weten: een balouw, 4 tingaus, een joneque, een contingh ende een lamboe van Palembangh, 't Chillemajo, 't Cheassem, Japara, Jortangh ende Billitongh. alle met malcanderen ophebbende 108 persoonen en geladen wesende met de onderstaende goederen, te weten:

270 picol peper,	700 stucx parrings,
40 d ^{os} cattoen,	150 biljons,
$8\frac{1}{2}$ lasten rijs,	710 stucx hoenders,
1450 bossen padij,	2 potten olie, nevens
1800 d ^s snijcker,	1 picol garouw.

Depescheerden oocq op heden aen Ratou Iboe, moeder van den Sousou-nangh Mattaram, door hare gesanten een briefken dienende eijgentlijk tot antwoord op het schrijven van 4re courantij, van daer becomen, ende nevens dien oock streckende tot honderdhondige van hare Hooch's goede genegentheijt 't onswaerts, tot welken eijnde dan als in recompense der genoten schenekagie

bij het schrijven een vereeringe gevonght wierdt van een Mattaramse gobar, twee committers ende twee stux tapesarassen.

23 de. Van Grissieq ende Caliwongen arriveren huden drie inlantsche vaertuijgen, namentlijk een talamba, contingh ende tingangh, te samen gemant wesende met 20 koppen en alhier ter meret brengende niet anders als 3 lasten rijs ende eenige geringe snijsteringe.

In contra verseijlen uut dese haven na Grissick, 't Cherbon ende Palembang 1 giljon, tingangh ende lambou, gesamentlijk nijtvoerende 169 realen aen cleden, 50½ R^a comptant, 12½ realen aen groff aerdewerck, nevens een picol comijn.

Vertrecken op dato mede van hier naer Siam voor d'eerste besendinge, de fluijschepen Berckhout, Gecroonde Liefde en de Witte Duijve, wesende in de twee eerste geladen een wel geassorteert cargasoen, bedragende een somme van f 60644,8.6 en bestaende in 15000 teijlen Japans schnijtsilver, 513 picol lichten Jambijzen peper, veelderleij doucken beneffens eenige provisien en andere nootsakelijckheden, sijnde deselve fluijten gedestineert omme voorts op 't spoedichste de geprocureerde Japanse coopmanschappen naer Nangasackij. en de Duijve, om vandaer het timmer- en sappanhout etc. naer Taijonan te voeren, voor welcke plaetse alhier daerin oock hebben gescheept 91524 ponden van het jongst become Malacxe tin, item daarmede laten overgaen 40 soldaten tot versterckinge van Taijonais guarnisoen.

Nevens de vereijste advijsen en verdere papieren aen het opperhoofd van 't Siamse comptoir, Jan van Muijden, souden insgelijx eenen brief g'accompagneert met een gonde kettingh en 4 picol sandelhout, te samen weerdich f 525,6 strs, tot vereeringe aen den Oija Berequelangh, waerbij ten principalen sijn faueur en hulpe over 's Comp^s affaires aan dien cant versochten en met eenen adverteerden dat als nu het schrijven aen den coninck excuseerde, vermits alsoech 3 schepen van daer waren verwachtende, dewelcke verschenen wesende souden alsdan des Maj^{te} missive punctneel beantwoorden.

Des middachs is den scheepscorporael (genaemt Coenraadt Boek van Boextheoede). die op 16 stantij sijnen schipper Pieter Jansen soo schandelijck heeft neergeleijt, volgens sentensie van den achtbaren Raadt van Justitie naer mutnlatie sijner rechterhant (waarmede dat enorme feijt geperpetreert heeft) voorts onthalt mitsgaders 't hooft op een penne ende den romp (tot een proije der vogelen) op een radt geleijt.

24 de is alhier niet voorgevallen. dat aenteijckeninge in desen weerdich sij.

25 de. Van dage seijlen nijt dese reviere naer Bantam, Grissiek en Japara een talamba, tingangh ende contingh, te samen niet anders wechvoerende als 243½ realen in diversehe cleden.

Ende arriveren voor de stadt 2 contings van Samarangh niet vercoopelijcks medebrengeende, alsoo met eenen expressen door de keeij's Angapraja ende

Soeta waren afgeveerdicht om een briefken van weijnich supstantie aen d'Hr. directeur Francois Caron te bestellen, mitsgaders alhier te onderstaen of den gesant van d'Ed. heer Generael haest soude comen, waernaer in den Mattaram seer verlanght wierdt.

Ons gewerdt mede op heden per Javaens vaertuijgh over Japara een briefken van den coopman Jan Sas uijt Atchin gedateert 3^{en} van December passato, nevens copie eener missive twee maenden te voren aen voorseijden Sas door onsen Perhasen resident gesonden, waeruit (met misnougen) vernamen dat des Comp^{ies} [negotie] in Atchin seer sober, item den tinhandel in Pera door de stercke vaert der Mooren en Atchinders van weijnich emporte jae genoegsaem geen was, alle 't weleq mitsgaders tgene meer in geroerde brieven g'adviseert werdt staet wijtlopiger bij besonder verbael van dat geweste aengeteeckent.

26 d^o. Heden varen van hier naar Paradisje, Palembangh ende 't Cherbon een wanckan, tingangh ende gillion, metten anderen uitvoerende 2880 realen in diverse cheeleen.

27 d^o. Desen morgen vertrecken wederom naer Bantam drij distincte tingangs, te samen derwaerts brengende 120 R^a aen cleden, 500 R^a comptant, 2 picol coperdraet, 99 R^a aen aerdewerck ende 18½ R^a aen verscheijde Chinese waaren.

Daerentegen comen hier ter haven van Japara, Succadana ende Tamalangk een champan, gilliontje ende barangen, gesamentlijk gemant met 39 coppen en aen d'ingesetenen te coop brengende 70 corven swarte suijcker, 6 coijangh rijs, 30 bhaer peper, 1 picol was ende 2000 stucx parrings.

Paresceert mede voor dese stadt een der lang verwachte Siamsvaerders, het fluijschip Hillegaersberch, sijnde benevens de schepen Nieu Amsterdam ende Zantdijck op 24^{en} Februarij in comp^e afgeveerdicht met een cargo, be-loopende int geheel ter somme van f 18864,4,6 en consisterende in:

75 lasten rijs,
951 stucx plancken en swalpen,
100 stucx boecken,
107 stucx kromhouten,
433 cattijs aguil ende
3000 picol sappanhout.

Hoedanich het aldaer met de negotie, procureren der noodige coopmanschappen als behoeften voor Japan ende Taijouan ende andere Comp^{es} affairen stoudt werdt bij 't particulier verbael van Siam largo aangewesen, derhalven geen verder uytbreijdinge in desen wert gemaect, eenelijcq dient alhier noch bijgevoecht dat alsnu van den conincq een missive met 3 stucx elephanten tot vereeringe aen d'Edr hr Generael gesonden wierdt, welck met den eersten behoorlijcq sal werden ingehaelt.

28 d^o verschijnt alhier met het jacht de Michiel de Engelse vicepraesident Mr Henrij Greenhil van Bantam, comende (soo voorgaff) eenelijck en expres omme dese stadt en fortressen, welcq noijt gesien hadde, te besichtigen mitsgaders sich alhier een weijnich te vermaecken.

Soo comt alhier ter haven 1 lamboe met 9 van Grissieq en een tingangh van 't Cerbon met 5 personen. te samen aen de merckt brengende $6\frac{1}{2}$ lasten rijs nevens andere snuijsteringe van cleender waerden.

Ende vaert van hier naer Bantam een contingh met 50 realen aen cleden ende soo veel in comptant.

29 d^o. Desen morgenstondt navigeren van dese reede voor d'eerste depesche naer Taijouan de fluijschepen Patientie ende Os, met een capitael van f 884933,18,2, bestaende in f 669193,6,4 comptant, 142393 daer van in de Witte Duijve over Siam, 91524 ponden thin, 5466 picol peper, 950 stucx calituers hout, 10089 stucx Chinese eangans tot cleedinge voor 't guarnisoen en andere cleenicheden meer; den Almogenden woude dese schepen als die noch te volgen staen spoedich en behouden tot haer gedestineerde plaetsen overbrengen, amen.

Als nu sonden (benevens de nodige advijsen aen den Formosaensen raadt) mede derwaerts noch 80 crijghsluijden tot versterckinge van de besettinge aldaer.

Naer 't Chcassem, Grissieq ende 't Cherbon varen van dage drij Indiaense vaertuijgen, te weten: een lamboe, champan ende giljon, met maleanderen wechvoerende 1820 realen in cleden van diverse slach.

In contra arriveert van 't Cherbon een tingangh met ses personen, geladen sijnde met 116 picol swart zuijcker.

30 d^o. Heden voor den middach is de missive van den Siamsen conincq (op 27 deses nevens drie elephanten tot vereeringe van daer becomen), met displosie van diverse canonschooten als 3 charges van musquetten en andere solemniteijten, van boort binnen het casteel gebracht ende aen den Gouverneur Generael ter hant gestelt, werdende bevonden van soodanigen conteneue als het onderstaande translaet dicteert.

Translaet van den inhoudt der missive van Oija
Berequelang uijt den naem van den conincq van Siam
geschreven aen d'Ed^r Heer Gouverneur Generael.

Den capiteijn van Jacattra heeft getoont teecken van oprechte genegentheden aen Nilaradel. Prabata, Saudijck, Jackata, Sarrata, Isuar, Bermanata. Brem, Bastaer, Priapoo, Siouhowa, Pratchaouchaja, Poeuwa, Pachau, Prachata, Tongh, Trongtus, Padi, Radja, Darma, Imperfeet, dit sijn de titels van sijne Majt.

Den brief, die den capiteijn van Jacatra voor desen gesonden heeft, vermeldt dat, ingeval sijne Majt van Sirij Indra iets overquam, dat als dan alle de Nederlanders int landt van Sirij Indra woonende alsmede alle de Nederlanders, die gaan en comen om de brieven te brengen ende haelen, alsmede alle negotianten dat se ons in alles souden helpen, dat van nooden wesen mocht, tselve laet Ul. weten aen den capiteijn van Jacatra, noch ten anderen den brief en alle de geschenken van den capiteijn van Jaccatra, het welke heeft gebracht den commandeur Abel Jansen Tasman. Uitwysende dien brief is den capiteijn van Jacatra wel bekend die verraderie, welc die van Queda hebben begaen, daer over hebt licentie versocht om u schepen te mogen senden om naer Queda te nemen, dit reverentlijk versoecq staet sijn E. toe, daerover heeft sijne Majt den commandeur voor desen gesonden met eenen brief aen den capiteijn van Jacatra, op den Saterdag 15^{en} daer van den maendt te ant (*sic*!) apenjaer, den selven brief was hijdende dat hadde gesonden Oekja Nakora, Sirij Derma Rocija, die panglima gemaeckt is over 10,000 persoonen al'tsamen welgewapent, ende noch een ander macht met Oekja A piensangh Crangh, den selven is mede gegeven met een macht van 10,000 gewapende persoonen, omme het landt van Sangora te winnen ende, als wanneer Sangora gewonnen wesen sal, dan sal de selve macht mede voortgaen om Queda mede te winnen ende ingeval datter een oprechte suijsere genegentheijt is tot sijne Majt dat dan den capitain van Jacatra gelieft sijne schepen gereet te maecken ende ordonneren dat se Queda helpen winnen, mede dat den capitain van Jacatra mede eenige schepen sent met eenen commandeur omme in comp^e van de slaven van sijne Majt Sangora te helpen winnen, ende als wanneer Sangora gewonnen hebben, dan sal men mede Queda gaan veroveren, volgens rechte costume opdat het wercq van den capiteijn van Jacatra oprechtelijk blijken mach.

Dese twee armados die vertrocken sijn, deselve en hadde geen groff geschut mede genomen, ende nu is sijne Majt zedende Ackou Tsiong Tsioocq ende Mansoet Serlingh met 17 dienaers omme 12 stucken groff geschut met haer earuijt ende coegels, de welke in galeijen was geseheept, omme het selve te brengen naer mijn leger. Maar naar 't hun liet aensien soude het lange dujren eer 't selve daer comen sonde, daerom is geresolveert dat het met een Hollandts schip haest aldaer soude comen gebracht werden, daeromme is het selve geschut met het eruijt ende coegels en vernoemde persoonen over geseheept in 't Hollandts schip, dat nu Japan gecomen is, omme naer Sangora te brengen, ende soo haest als het selve schip in Sangora garriveert sal wesen soo sal 't selve dadelijk sijn reijs naer Jaccatra vervorderen. Noch gelast sijn Majt 't seggen hoe Ouloang Assonw, Ranat, Ranwie, Sirij Wammadaugh voor desen in geen spraeq ofte lantsecostumen ervaren en was, maer jegenwoordich can hij de spraeck ende costume wel ende achtervolght oock alles wat de toleken hem leeren, daerom is hij bequaem omme als capiteijn te resideren in Cron,

Dewa Praa, Maakamagora, Sirij Judia omme aldaer alles te regeren neffens Oekon Sorasien Petaraga en den coopman, 'tgeen voor desen is geschiet geweest van sijnen dienst daarvan was sijne Maijt niet wel g'informeert.

Sijne Maijt is tot vereeringe sendende 3 stux eliphanten, den eenen hooch 4 asta ende 3 vingeren, d'ander 4 asta en 2 vingeren ende den derden 4 asta, die den capiteijn van Jaccatra geschoncken sijn, het is tot een teecken dat sijne Maijt in vrientschap is met den coninek van Hollandt ende dat van houde tijden tot heden toe, mede met de goede resoluittien van den capiteijn van Jaccatra; laeter doch geen differenten coomen maer dat alles mach werden verbeterd door toedoen van den capiteijn van Jaccatra in alle dingen, die tusschen ons beijden zoude mogen voorvallen.

Den brieff is geschreven op den Saterdag van de derde maandt den 6 dach, naer de doenckere ofte volle maen, int apenjaer.

Uijt welcq schrijven van den Siamsen vorst wij dan onder anderen sien dat de fluijt Sandijcq (waervan den coopman Jan van Muijden geen gewach maeckt) en passant eenich geschut, ammonitie van oorloge en volck soudon naer Sangora voeren ten behoeve van des coninx leger, ende van daer voorts sijn reijse herwaerds performeren.

In dese voorleden maandt sijn alhier ter stede (volgens opbrengen van den dootgraaff) gestorven 45 Comp^s dienaren, 28 vrije liijden ende 2 slaven.

Op dato vaaren van hier naar Bantam, Crawangh, Jortangh en Japara, 4 distincte inlantsche vaertuijgen, te weten: 2 tingans, een lamboe ende een giljon, gesamentlijcq wechvoerende 2292 R^a in diverse doucken, 25 R^a contant, nevens 12½ R^a aen aerdewerck.

Primo Maijus a^o 1648. Van dage verscijlen uijt dese haven twee contings naer Japara ende Gembong, met den anderen vervoerende niet anders als 107 R^a aen cleeden.

Daerentegen arriveert van Banca een giljon met 16 personen, medebrengende 1000 corgie groote matten, 50 stux coejangs ende vijffendertich picol arpuijs.

Soo verschijnt mede alhier ter reede 'tjacht den Drommedaris van Masulipatnam op 29^{en} Februarij harwaerts affgeveerdicht, met een welgeassorteert en aldaar ingeladen cargasoen, monterende met de ongelden daerop gevallen ter somme van f 116815,1,14 penningen ende bestaende uijt 540 packen verscheijde cleeden, soo rouwe gebleeckte als getwernde doecken, 94470 ponden Bengaelse tarwe, 17680 ⷑ witte commijn, 14050 ⷑ gerafneerde salpeter, 60000 ponden rijs, 1000 pont zeijlgaaren, 2000 p^s goenijns ende 3000 p^s goenij sacken. Wat de opperhoofden van 't comptoir Masulipatnam wegens Comp^s

negotie ende vorder offaiciëren bij hare missive adviseren wert int Cormandelse verbael pertinent en largo aangewesen.

2 d^o. Heden varen nut Battavia's riviere naer Caliwongen, 't Chiassum, 't Chillemajo ende Japara 2 tingangs, 1 contingh ende een giljon, alle met den anderen wechslepende 668½ R^s in cleeden van verscheijde slach.

Ten selven dage paresseert alhier van Pipelij in Bengalen tfluitschip de Koe, sijnde door ordre van den vicegouverneur Arnold Heusdens van daer herwaerts gedepeschiert op 10^{en} Meert passato met een cargasoentje van f 22142.18.13. 't Consisteerde in 10 packen soektas, 5 d^{es} gestickte deeckens, 10 d^{es} diverse sorteringe cleeden, 2 d^o alcativen, 120134 ℥ geraffineerden salpeter. 99357 ℥ tarwe, 381000 gemeene en 20400 ℥ riecken rijs, nevens 2720 ℥ was. 't Gene volgen schrijven van de oppercoopluijden Martinus de Vroede ende Jan van Elbingh aen dien cant in Comp^{es} commertie als andere saecken omgingh, werdt mede in voormelt Cormandels verbael punctueel geannoteert, derhalven in desen niet en werdt gedicteert.

3 d^o vertreeken weder van hier twee contings ende een tingangh naer Caliwongen, Berbas en Panaroekan, te samen uijtvoerende niet anders als 237½ realen aan diversche doucken ende een mnsqueljaetcat.

Op dato arriveert te deser reede het jacht Lis comende brijten Sumatra's westcust om directelijck van Paliacatte, vanwaer den derden Martij laestleden door de heer Arnold Heussen afgesonden was, met een capitael incoops, met de ongelden beloopende ter somme van f 132883.17.4, bestaende uijt 410 packen geschilderde als andere doucken van verscheijde sorteringe, 12 d^o rochevellen, 1200 parren rijs ende 22 stuex soo slaven als slavinnen. Wat gemelten gouverneur wegens de constitutie van 's Comp^s affairen derwaerts over int breede adviseert, wert al mede in meer gerepeteerde verbael van Cormandel succinctelijck verhandelt, alwaer het selve onder desen dato can werden nagesien.

Soo anckert mede alhier voor de stadt met een jacht ende tingangh den vrijcoopman Sr Hendrick van Gent comende van Malacca over Palenbangh, vanwaer tot cargasoen in beide sijne vaertuijgen medebrenghet hetgene hier onder volght, te weten:

12 pieol garou,

5 d^{es} wasch,

1 d^o cleene oliphantstanden,

4 d^o guittrij ende

895 pieol peper.

Geroerden S^r van Gent bracht mede van den Palembangschen pangoran een briefken van weijnich substantie, weleq vertaelt wesende bevonden werdt te sijn van den volgenden inhoudt.

Translaet van den inhoudt der missive van den pangeran van Palembang aen d'Ed^e heer Gouverneur Generael p^r s^r Hendrick van Gent geschreven.

Vorders hebbe ick Sr Hendrick van Gent, die van Indragirij in Palembangh gecomen is ende is voor mij verscheenen. ende alles wat dat ick te seggen hebbe gehadt, soo wel tot mijnder contentement het sij oock goet ofte quaet, alles hebbe ick aen dito capiteijn te kennen gegeven.

Ick hebbe voor desen een pranw om te gaen negotieren naer Coetchin gesonden ende is d'selve praenw gernijneert door de ingesetenen van Battavia, 'tselve hebbe ick oock mede aen den capiteijn te kennen gegeven, d'oorsaeck dat ick mij tot sulcx durve verstouten is omme, off mij den capiteijn soude gelieven eenige vruntschap te doen ende ingeval den capiteijn genegen is mij 'tselve weder om te geven ende ingeval dat het selve noch niet en hebt gegeven aen nachoda Chilij, soo gelieft den capiteijn deselve waerdie van dien te geven aen den capiteijn Hendrick van Gent, d'oorsaeck dat ick mij derff verstouten is dat ick alles aen capiteijn Hendrick van Gent te kennen gegeven hebben.

4ⁿ d^e loopen nijt dese haven naer Gembongh, Grissieq ende Caliwongen twee stuex lamboes ende een tingangh, gesamentlijk vervoerende 342½ realen in cleeden, ende compt van Japara alhier een tingangh binnen met 8 persoonen ende 5 lasten rijs.

5ⁿ d^e versejlen wederom van hier 3 inlantsche vaertuijgen, te weten: een contingh, joneqje ende tingangh naer Paccalongen, Japara ende Tjasseni, met malcanderen wechvoerende 578½ realen in diverse doucken, 22 R^a in groff aerdewerek, een kiste met cleijn bosgoudtdraedt ende 1 muskeljaetkat.

In contra arriveert op dese reede van Palembangh een inlandts jacht met 20 personen alhier te coop brengende 627 picol peper.

6 d^e vaaren nijt Battavias reede naer Grissieq en Japara 2 giljons, niet anders met den handeren van hier voerende als 300½ R^a in verscheijden cleeden, nevens een picol galnooten.

7ⁿ d^e. Huijden morgen vertreet den vicepraesident der Engelse Compⁿ Mr Henri Greenhil weder (met het jacht de Michiel) naer Bantam medenemende van d'E. heer Gouverneur ende Raaden van India een courtois briefken aen sijn opperhooft de heer Aron Backer, eenelijcq en expres dienende tot antwoord op 3 van sijn E^s missiven, sedert de maandt October van daer successive ontfangen, ende wierdt dit ons schrijven (in wedergeldinge van twee pijpen Engels bier ende 2 stuex casen) geaccompagneert met een vaetje Franse en een d^e Spaense wijn beneffens een d^e booter, om gemelte natie alsoo in beleeftheit niet te wijcken.

Vaert oock een lamhoe nae Japara van hier voerende 233½ realen aen cleeden.

Daerentegen arriveren alhier nijt verscheijden gewesten seven besonder

Indiaense vaertuijgen, namelijk twee giljons, een joneque, een tingangh, een talamba ende 2 contings comende van Cotta Tenga, Japara, 't Cherbon, Grissieq ende Atchin over Sumatras westkust, alle met den anderen ophebbende 130 persoonen en aen dese merckt te coop brengende, 'tgene hier onder volgt namentlijk:

190 picol peper,	3400 bossen snijker.
260 korven swart suijcker,	200 stux dunne plancken,
12 lasten rijs,	22 last sout,

340 soo hoenders als eenden, en andere snuijsteringen meer van weijnich valenr.

Heden sijn d'Atchinse gesanten, dewijle op morgen (volgens hun versoneq) per tjacht de Zeerobbe naer Atchin te vertreeken staen, in Comp^{as} thuijn aen de westzijde der stadt met een eerlijke maeltijdt door de heer Generael vriendelijk getrackteert, ende soo door sijn Ed^e als de heeren Raaden van India en andere Nederlanders tot den avondt toe met aengename discoursen onderhouden.

Verschiijt binnen dese reviere een giljon van Chillebaer met 8 ende 1 baloutje met 11 persoonen, met malcanderen hier te coop brengende 40 a 50 bharen peper en eenige cleenicheden van geringe weerde.

Soo seijlen oocq van hier nae Samarangh ende Tjassem een giljon ende tingangh, gesamentlijk uijtvoerende 1557 R^a in diverse doucken neffens 240 R^a in specie.

Tegens den avondt sijn de ambassadeurs der Atchinse coninginne met hare suite en geselschap van verscheijden gequalificeerde Nederlanderen ten huijse van den Ed^e heer Gouverneur Generael op sijn Ed^e onthieden verschenen, alwaer eenigen tijdt met pinangh en andere versnaperinge door gemelte sijn Ed^e als de heeren Raaden van India onthaelt, wijders elck met een goude kettingh ider naer sijne qualiteijt en weerdicheijt beschoeneken, en ten laetsten naer genoemde vrundelijke afscheijt van weder zijden nijt het casteel door de waaterpoorte vertrocken sijn, passerende tussehen 2 rijen gewapende soldaten door tot aen de chaloupen toe, en andere vaertuijgen voor haer geprepareert, waarmede even voor sonnenondergancq (op 't afsteecken met displosie van diverse canons ende 3 charges van musquetten gevalediceert werdende) naer de reede en aen boort van tjacht de Zeerobbe gevoerd werden. Omme nu dese gesanten ten respecte der Atchinse vorstinne op de reijse t' aecompagneren, soo is den oppereoopman Sr Hubrecht van den Broecq nevens haer mee scheep gegaen, expres gecommitteert wesende om deselve 'thuijswaerdte te geleijden, onse missive en geschencken die nu mede sonden aen de Coninginne over te leveren, mitsgaders na verrichtinge van andere nodige dingen meer 's Comp^{as} comptoir en residenten van daer te lichten en deselve tot Malacca over te brengen.

Tussehen 8 en 9 uren is meergenoemde Zeerobbe nevens 'tfluijtschip den Zajer ende tjacht Cleen Battavia met een favorabel landwindt onder seijl

gegaen om te samen hare reijse te vorderen naer Malacca, werwaerts aan de vieegouverneur Jan Thijssen, benevens onse nodige advisen tot ordre over diverse saacken, alsnu consigneerden een cargasoen van f 142284.13.12, bestaende ten principalen in 12000 teijl Japans schuijtsilver tot den handel op Ligoor, 24000 rijexdaelders, nevens goede quantiteit diverse sorteringe cleeden, provisien ende andere behoeften meer.

9 d^o. Heden comt alhier van Japara binnen dese haven een contingh met 6 persoonen, 3500 bossen suijcker ende 100 rijswannen. Item een joncgje van Indrapoera met 14 koppen, ingeladen hebbende 1800 Palembangse gantangh peper.

Soo varen daerentegen nijt dese reviere naer Grissiek, Bantam ende Canjanghai lamboe, tingangh ende contingh, te samen van hier voerende 193½ R^a aen cleden, 35 R^a aen Chinese waaren, ½ picol poetsjocq ende even soo veel galnoten

10 d^o. Van dage arriveren alhier van Priaman twee giljons, met den anderen ophebbende 43 persoonen en tot ladinge medebrenghende ongeveer 120 bharen peper. Verschijnt mede te deser rheede van Palembangh een jacht van den vrijborger Jean Ferman geladen sijnde met 8 lasten rijs ende 20 d^o padij.

Soo is oocq huijden morgen vermits de lange tardance van het oude schip Amsterdam, 24^{en} Februarij nevens Sandijcq ende Hillegaersberch van Siam gescheijden, van hier nijtgesonden tfluijtschip de Noordsterre om geroorde schip te gaen opsoecken ende noodich sijnde te secondeeren, maer siet tegens den avondt comen sij beijde, malcanderen 't allen geluck bij de eijlanden gemoet wesende, alhier ter reede 't arriveren, werdende 't schip Amsterdam 't enemael onbequaem bevonden en geoordeelt om meer over zee te comen vaaren. derhalven eerstdaechs van sijne ingelaaden houtwercken en verdere cargo sal ontlost en alhier aen de wal geleyt werden.

11 d^o. Op dato comen hier ter haven van Dermajo ende Grissicq 1 contingh, tingangh ende jonckjen, alle met den anderen gemant wesende met 35 koppen en aen dese meret te coop brengende 15½ lasten rijs, goede quantiteit padi, 4 lasten sout nevens 90 stuex hoenders.

12 d^o verseijlen nijt onse riviere naer Panaroekan en Japara twee contings ende een lanangh, niet anders met malcanderen vervoerende als 184¼ realen in diverse cleeden.

13^{en} d^o. Desen morgen verseijlen 2 tingangs naer Bantam, te samen uijtvoerende 236¼ realen aen diverse waaren.

In contra comen hier ter haven van 't Cerbon en Japara een contingh, champan ende tingangh met den anderen ophebbende 21 coppen en te coop brengende 110 picol swarte suijcker, 2 lasten rijs en verscheijde snuijsteringe van weijnich valenr.

Voor den middach sijn de 250 soldaten, tot de Manilhase expeditie geordineert wesende, in de wapenen op het pleijn vant casteel verschenen mitsgaders over de acht scheepen der vloote behoorlijk verdeelt.

14de. Naer Chillemaijo, Pamanoekean ende 't Cerbon vaaren van dage 2 tingangs ende een contingh te samen bevracht wesende met 108½ realen in cleden ende 43¾ realen comptant.

Omtrent 9 uren sijn de bovengenoemde erijghslujden andermael in de volle wapenen ter voorschreven plaetse gecomen mitsgaders de g'eligerde officieren door den heer Gouverneur Generael over de 5 compagnien geauthoriseert, ende aen een ijder voort gelast sich van dage aen ofte op sijn bescheiden schip te vervoegen.

Des middachs is ten huijse van d'heer Generael een eerlijk afscheijmaelteijt ghonden, op welke den commandeur en de principaelste officieren der Manilhase vloote nevens eenige gequalificeerde Comp^{te} dienaaren (volgens invitatie) gecompareert sijn, sullende de selve op morgen vertreeken, tot weleken eijnde d'instructie en andere noodige papieren voor den raadt der vloote werden veerdich gemaect.

15de. Heden arriveren alhier van Currebajja, Suecadana ende Japara twee lamboes, een giljoen ende een tingangh, alle met malcanderen ter merckt brengende tgene volght:

15 lasten rijs,	150 stucx steenbrasems,
3½ d ^e sout,	1000 soute eijeren,
5 picol was,	2400 bossen suijker.
4 d ^e blauwe veruwe,	24 eorven swarte ditto.
2 d ^e taback,	eenijge biljons en parrings,
460 stucx kistplancken, weijnich garouw ende andere snuijsteringe van weijnich emportantie.	

Ende was de eene lamboe van Surrebaja hier ten principalen gecomen om met onse passe te mogen vaaren nae Malaeca.

's Morgens tijdelijcq is de heer Gouverneur Generael in comp^{te} van eenige der heeren Raaden en andere gequalificeerde personen naer de rheede aent commandeurs schip Banda gevaren, op 'tweleke de voornaemste officieren der Manilhase offentsie-vloete door ordre van sijn Ed^e vergadert wesende, soo is den E. Abel Jansen Tasman in aller tegenwoordicheijt met publijcke lecture sijner commissie tot commandeur over de voorseijde vloote (bestaende in de schepen Banda, Jonge Prins, Reijnsburgh, Snouck, Arent, Arnemuijden, Luijpaert ende Popkenburgh, geauthoriseert, werdende den schipper Direq Jansen Ogel tot vice-commandeur ende den coopman Johan Truijtmann, die (als voor desen twee mael, 't viscaelsampt weder soude bedienen, tot schout bij nacht gestelt.

Halff voormiddach is gemelte vloot met een labber coelte uijt de wal onder seijl gegaen, de Heere geve dat onse dessinen omtrent de custe van Manilba daer mede geluckelijcq mogen werden uitgevoert tot voordeel der E. Comp^{te}, welstant onses lieven vaderlandts ende afbreuck van den Spaengiaerdt onsen ouden erffvijhant, amen.

Corts daer aen heeft de heer Generael, nadat aen den commandeur Tasman de commissie behandicht, den selven als de verdere raedtspersoonen der vloote de nodige instructie voorgelesen, op diverse saken ordre gestelt en een ijder op de reijse des Heeren segen toegewenst hadde, wijders een vrundelijk afscheijt genomen ende is soo voorts met sijn Ed^e geselschap weder herwaerts geretourneert, comende omtrent den middaeh met goetd weder binnen het easteel.

16 d^o. Van dage seijlen nijt dese reviere naer Grissick, Palembangh en Japara 2 balous ende een tingangh, te samen van hier voerende 470 $\frac{3}{4}$ realen in diverse doucken, 75 realen comptant nevens 25 realen aen verscheijden cleenicheden.

Ende paresceert alhier ter reede nijt Siam het fluijschip Sanddijck, sijnde van daer op 24^{en} Febrnarij laestleden nevens de schepen N. Amsterdam ende Hillegaersberch geseheijden, met tamelijke quantiteijt sappan- en timmerhout als partije Japanse goederen, welck in comp^e van ditto Hillegontsbergh op haere g'ordineerde cruijsplaetse omtrent Siquo 't Siagos in seeckere Chinese joneque, van Nangasackij naer Cambodia tenderende, hadde veroverd. Volgens 'tschrijven van ons opperhoofd in Siam, dato voorsejld, was dese fluijtte om twaelff metale stucken, 500 potten boscruijt en andere materialen voor des Siamsen coninx leger in Sangora te brengen omtrent die cust geweest, maer verstaende d'opperhoofden, dat de macht ten principalen afgetrocken ende naer Ligoor geweeken was, hadde sich mede derwaerts begeven en geroerde ammunitie van oorloge inder ijl gelost.

Bequamen mede bij dese gelegentheijt een missive van 's Comp^{es} resident in Ligoor Aert Lambertse Cocq, die ons omstandelijk de welstandt van 's Comp^s saken derwaerts over aencundichde alle twelec na desen int particuliere verbael van Malacca behoorlijk werdt geinsereert, waeraen ons in desen gedragen.

Soo adviseerde d^o resident ons mede dat de bovengenoemde veroverde joneque met 10 Nederlanders, 2 swarten ende 16 Chinesen (onder opsicht van den opperstierman Adriaen Bouillon) door sijne onbeseijltheijt, snelle contrarie-winden int varen naer Siam van de twee fluijten was afgeraeckt, ende voorts niettegenstaende alle debvoir gestadich soo te rugge geset dat, aent gewinne der geintendeerde reijse despererende, genoodsaeckt waeren (als nu de provisie op 80 ponden rijns nae geconsuumeert was) Ligoor als de naeste plaets wesende aen te doen, alwaer den 25^{en} Januarij ter reede Tassongh 6 mijlen benoorden den riviere van Ligoor t'arriveren quam. Veertien Chinesen van de 16, die daer op hadden, waren ter eerster aeneompste wechgelopen en naderhant ses persoonen (door hulpe der grooten aldaer) weder gecregen, ende hadde den resident het vaertuijgh met eenige provisien, touwerek en andere nootwendicheden monterende in alle f 287.7.11 aldaer wederom versien, mitsgaders op 11^{en} Febrnarij met een briefken aen S^r van Muijden naer Siam gedimiteert.

17^{en} d^o. Van dage seijlt nijt dese haven een eontingh nae Japara, item

een giljon nae Andragirij. met den anderen van hier voerende voor 1314 realen in verscheijden cleeden nevens 20000 papieren gontdraet.

18de comt alhier ter haven een tingangh met 5 man van 't Cerbon ende 1 contingh met 8 personen van Japara, te samen aen de merckt brengende 2½ lasten rijs, 60 picol swart suijcker, 2 sacken tabacq en andere cleijnicheden.

In contra versejlen nijt dese reviere naer Bantam en Japara 2 tingangs, een balou ende een giljon, alle met den anderen uijtvoerende voor 476½ realen in verscheijden cleden, 69½ reael in diverse andere waren benccffens 50 picol cattoen.

19de d^e. Heden varen van hier naer Pamanoeckan, Japara. Grissicq twee lamboes ende een tingangh, gesamentlijk wech slepende 298 realen in cleeden, 125 realen comptant ende 10 cattijs amphioen.

Daerentegen comen twee lamboes van 't Cherbon en Passaroewangh, met malcanderen ophebbende 24 coppen en alhier te coop brengende 9½ lasten rijs, 20 groote kneppel suijcker ende partije bossuijcker.

20de. Van dage seijlt een giljon naer Andragirij, een schuijt naer Samarangh ende een tingangh na 't Cerbon, gesamentlijk vervoerende 692 realen aen diverse doucken, 7 picol oudt ijser, 2 picol was, 25 realen comptant ende 5 realen in Chinese waaren.

Ende arriveren weder twee vaertuijgen (te weten een chaloup en een groote champan) van Samarangh en 't Cerbon, te samen gemant met 28 coppen ende hier te coop brengende 16 lasten rijs, 160 corven swart suijcker, 80 picol lange peper ende een deel andere snuijsteringe van weijnich valeur.

21de. Van Japara ende Grissicq verschijnen heden drie vaertuijgen, namelijk een jonckje, giljon en balou, de 2 eerste gesamentlijk ingeladen hebbende 25 lasten rijs, 11de sont, 100 bossen padij, partije swart suijcker nevens eenige cleenicheden meer, het derde quam eenelijck volladen met sout en versocht een pas om naer Malacca te mogen varen.

22de. Desen morgen versejlen een contingh ende lamboe nae Japara, uijtvoerende als ander niet als 217½ realen aen cleden.

In contra versejlen alhier van Paccalongen, Dermaijs, Japara, Champan, Grissick, Jortangh en 't Cherbon vier contings, een champan, jonckje, lamboe en talamba, alle met den anderen ophebbende 84 persoonen en geladen wesende met hetgene volgt:

18½ lasten rijs.	3400 bossen suijcker,
18 d ^e sout,	4600 groote kneppel d ^e ,
ruijm 450 picol sappanhont.	3400 cleen ditto,
600 stuex drooge cabos,	17 picol swarte d ^e ,
100 d ^e steenbrasems,	3 sacken tabacq,
60 d ^e hoenders,	6 corgie grove matten.

Doch quam de talamba eenelijck met sout geladen om een pas te versoucken op Sillebhaer.

23^{en} d^e is alhier niet aenteijkenenswaardich voorgevallen dan dat van Battangh een contingh aenquam, inhebbende 4400 groote kneppel suijker ende $\frac{1}{2}$ last rijs.

24^{en} d^e. Huiden varen uijt onse haven naer Grissick, Japara, 't Cherbon ende Bantam een contingh, talamba, lamboe ende twee tingans, alle 'tsamen van hier slepende 675 realen in diverse cleeden, 9 realen aen aerdewerck nevens 217 realen aen verscheijden andere cleene coopmanschappen.

Daerentegen comen hier ter haven van Banjermassingh ende Succadana 2 gillions, een wanckantje ende een champan, gesamentlijk gemant wesende met 94 personen en te coop brengende 1000 picol peper, 20 lasten rijs, 2 picol garouw ende 100 eadjangs.

25 d^e. Van dage loopen uijt dese riviere naer 't Cerbon, Grissieq en Bantam 2 contings en een tingangh, te samen uijtvoerende 25 realen comptant, 61 $\frac{1}{2}$ realen aen diverse waaren, 20 realen aen aerdewerck ende 1 $\frac{1}{2}$ picol missou. Soo comen aen d'ander sijde van Paccalongen, Japara ende Succadana twee contings ende een gillion ophebbende 34 personen en te coop brengende 23 lasten rijs, 2 picol garouw, nevens diverse cleenicheden meer.

Tegens den avondt verschenen de twee Palembangse gesanten Nachoda Chillij ende Pasqael Rodrigues binnen 't casteel ten huise van d^{hr} Gouverneur Generael, alwaer door sijn Ed^r als de heeren Raaden van India eenigen tijt met pinangh, wijn en andere versnaperingen als verscheijde discoursen wierden onderhouden mitsgaders eijndelinge geliecentiert weder na Palembang te keeren, des hun daer benevens ter hant stelden een missive aen den pangoran dier plaetse dienende eigentlijk tot antwoord op desselfs 3 ontfangene brieven, gelijckerwijs int boecq der afgesondene brieven onder dato 23^{en} deses wijtloopich can werden nagesien. Bij gemelte sehrijven voughden noch in teijken onser suijvere genegentheijt, tot continuatie van oprechte vrientchap als recompense der ontfangen schenekagie, een vereeringe aen d^e pangoran van vijf vaetjes boscruijt, 9 stucx eomitters, 9 gobers ende 15 p^e eaingoelongs.

26 d^e. Desen morgen verseijlen de voorgenomineerde gesanten met twee gillions (haere goederen te dien respecte tolvrij uijtvoerende) naer Palembang Soo vertrecken oecq 3 tingangs en een lamboe naer Bantam, Surbaja, Samarangh en Tjassem, gesamentlijk wechlepene 127 $\frac{1}{2}$ realen aen eleden, 30 realen comptant, 128 realen in diverse andere waaren, 2 stucx smalle schits ende 15 picol aluin.

In contra arriveren alhier van Jortangh, Banjermassingh ende Grissieq 2 lamboes ende een jonckje, die metten anderen gemant sijn met 70 personen ende te coop brengen 27 cojangh rijs, 80 picol sappanhout, 20 potten southe cost nevens 4000 gantangh peper.

Voor den middach wiert hier binnen 't casteel een kajman ofte crocodijl van middelbare groote door Chinese visschers gebracht, die den selven gevangen hadde in de reviere van Anke.

27 d°. Heden loopen uijt Battavia's riviere naer Malacca. Japara, 't Cerbon, Tanara ende Palembangh 7 Indiaense vaertuijgen, namelijk 2 lamboes, een contingh. tingangh, gillion, vlieger ende wanekan, alle 'tsamen van hier voerende tgene volgt:

82½ realen comptant, 1841½ d° in diverse cleeden, 200 stucx grove kommen ende 88 R^a aen Chinese waren.

Daerentegen verschijnen alhier uijt diverse gewesten 22 stucx inlandtse vaertuijgen van verscheijden slach, comende met 10 van de selve (wesende alle contings ende tingangs) twee gesanten van den 't Cerbonsen coninck, medebrengende een briefken en gesehenck aen d'Ed^e heer Gouverneur Generael welck ter eerster gelegentheijt sal werden ingehaelt.

De resterende 12 vaertuijgen (sijnde 3 gillions, 3 contings, 5 lamboes en 1 champan) quamen van Banjermassingh, 't Cheassem, Damack, Japara, Grissieq ende Jortangh, waaren 'tsamen gemant met 151 koppen ende brachten hier ter meret 500 picol ende 2000 gantaugh peper, 200 picol sappanbout, 34 lasten rijs, 4 d° sout, 10 picol cattoen, 40 corven swart suijcker ende veelderhande snijsteringe van weijnich valeur.

In de voornacht paresceerde voor de stadt het fluijschip Maeslandt. sijnde in comp^e van den Swarten Beer (welck om sijn wauladinge te suppleren Amboina aengelopen was) van daer gescheijden op 24 April laestleden, en hebbende ingeladen een treflijcq Bandas retour van:

10391 cattijs Banda suijvere macis,

61570 d° goede noten, als rompen,

200 pont olie van noten in coucken,

2 leggers gepeeckelde noten,

item 8000 stucx Battavise realen, monterende gesamentlijk met de ongelden op 't een en 't ander gevallen ter somme van f 65808.14 stuivers. Den continuerenden welstandt van 's Comp^es affairen over dat gantsche gouvernement vernamen wij uijt de overgesondene advijsen en appenderende papieren van de heer Cornelis Willemse van Outhoorn, waarvan de principale substantie bij expres verbael van dat geweste can werden nagesien

Op heden ontgingen mede per Maleijts vaertuijgh een briefken van den gouverneur panglima van Cillida, twelecq in onse tale overgeset wesende van dusdanigen inhoudt bevonden is. te weten:

Translaet van den inhoudt der missive van den
panglima van Sileda aen d'Ed^e heer Gouverneur
Generael.

Vorders ben ick sendende mijnen broeder Radja Magat ende Maradja

Datoe om den Goeserouwan Gambot te nemen alsoo hij wechgelopen is van Atchin Darondonja Daron Salem. daerom doen ick veel tabee seggen aen den Generael dat mij doch gelieft te laten helpen, opdat den selven bij den cop mach werden gecregen, ende gelieft hem [te stellen] in handen van den capitein ofte den coopman, die naer Priaman gaen sal.

Vorders mijn broeder Radja Magat ende Maradja Datoe den Generael gelief se te helpen int een ende tander dat sij luijden soude mogen versoucken, die hulpe die den Generael aen mijn broeder sal doen 't sal wesen gelijk off aen den panglima van Sileda selfs dect.

Noch ten anderen van wegens den ponoulouw dat hier ende den schrijver ende den pangonlouw Cawol, de selve hebbe ick naer Battavia gesonden, dat nu al langen tijt is geleden, ende ingeval dat den Generael mij vruintschap wilt doen, dat den Generael doch in der haest sendt den capiteijn Baart ende den coopman Abraham om in Sileda te comen handelen, alsoo sij de tael seer wel verstaen, vermits mijn landt een nieuwe plaets is, laet se comen met een schip dat 1200 bhaer laden can, alsoo den peper gereet leijt ende wacht naer de compste van het schip.

Mijn vereeringe is een cleedt souckit om hier ofte daer toe te gebruijcken.

28 d°. Van dage varen van hier naer Japara twee gillions ende een lamboe, met malcanderen wechslende voor 1208½ realen aen diverse cleeden nevens 165 realen comptant.

Desen morgen omtrent ten half achten ontstont eenen grooten brandt aen de oostzijde der stadt, die door den sterck doorwajende lantwint soo geweldig in corten tijt voortginck. dat niet geslist nochte gestut conde werden voor en aleer bijna het gantsche Taijolis quartier (daer 's Comp^a lijfeijgenen alle bij den anderen wonen) in d'assehe lach tot dicht bij d'ouue redout Gelderlant, sijnde 't logiment van den capiteijn Johannes Philippus Silvernagel, blijvende in gemelten brandt veel van dier arme menschen verckens, ander eleijn ¹⁾ ende plunderagie. dat lamentabel om sien was. Godt de Heere wilt ons voortan genadelijk voor diergelijke swaricheden behoeden, amen.

Tegens den middaach sijn de op gisteren g'arriveerde 't Cherbonse gesanten statelijk van hnn boort aen landt gehaelt, mitsgaders binnen het casteel met alle gewoonelijke solemnitejten voor d'Ed^e H^r Gouverneur Generael als de heeren Raaden van India nevens hares conincx missive en geschenck geintroduceert, als wanneer geroerde schrijvens aen sijn Ed^e behandicht en terstont gelesen wierdt, wesende van contenne als volght:

---

¹⁾ Hier schijnt het woord *ree* of iets dergelyks in de pen te zyn gebleven.

Translaet van den inhoud der missive van den Coninck
van 't Cherbon aen d'Ed. H^r Gouverneur Generael.

Vorders ben ick sendende Agus Barap ende Oedjonw om desen mijnen brieff te brengen aen den capiteijn alsoo ick mij seer vastelijck ben vertronwende dat mij den capiteijn gunstich wesen sal, daerom versoeck ick dat den capiteijn voor mij gelieft op te laten soecken diamanten waerdich ider hondert realen ende 50 realen, verlaekte ingeleijde Japanse kisten ende, ingeval dat mijn genegentheijden cont becomen, soo gelieft hetselve te intregeren aen Agus Barap omdat ick het tatsoen eerst eens soude moge sien, ende ingeval soo de selve mij aenstaen dan sal ick daer voren de betalinge doen brengen.

Wijders hebbe ick niets om tot vereeringe te comen senden als alleenlijck 12 picol peper, 't is niet anders als tot een teecken van een oprechte vruntschap.

Vorders ende ingeval dat den capiteijn mij wilt gheven gobbaer ende tapis, gelijk voor desen is geschiet, soo 't wesen mach laet sulcx geschieden.

Naer genomen lecture deser missive sijn de voorscijde gesanten een weijnich tijts met sijn pinangh en bijgevoegde discoursen onderhouden, ende voorts met contentement geschieden.

Op den avondt is den ontanger Generael Sebalt Wonderer door d'H^r Gouverneur Generael en d'heeren Raaden van India afgeveerdicht om in qualite van ambassadeur geaccompagneert met den opperecoopman Rijckloff van Goens, als den capiteijn der Maleijers alhier Intche Amatj te reijzen na de Mattaram, aldaer de brieven van gemelte haer Ed. heeren aen den Sousounangh ende Tommagon nevens treffelijke schenckagie over te leveren, mitsgaders voortert verrichten 'tgcen den dienst der E. Comp^r omtrent de Maj^t ende sijne grooten requireren sal. Ende is voornoemde ontanger des avonts laet met tjacht Lis ten eynde als geseght van dese reede nae de Oost van Java afgevaren.

29^e d. Heden loopen nijt dese riviere naer Lampon. Dermaiyo, Japara ende 't Cherbon 2 contings, een lamboe ende champan, te samen vervoerende 300^l R^e in cleeden nevens 1000 stuex soo kommen als schootels.

Ende arriveren in contras nijt verscheijde quartieren seven Javaensche vaertnijgen, namelijk 2 jonquen, 2 gillions, 2 tingangs ende een contingh, te samen oplebbende 142 koppen, comende van Benjarmassingh, Passir, Japara, 't Cerbon en Jontangh item hier te coop brengende 'tgene volght:

650 picol peper,	500 bossen rottangh,
10 lasten rjs,	11800 d ^s swart suijcker.
7 d padie.	parthie gedrooghde vis,
16 d sout, ende andere cleenicheden meer.	

Voor den middach wiert een groote kajman door Javaense visschers binnen 't casteel gebracht, hebbende den selven aen een houcq in de reviere van Anke gevangen.

Omtrent de noene is door ordre van d'Ed^e Hr Generael en de Raaden van India voor 't stadthuijs publijckelijck afgecondicht, dat op morghen (volgens jaerlijcx costume, gedaen en gehouden sal werden een algemeijne danck- en bededach; ende dat wegens de veroveringe deses conincrijcx Jaccatra, op 30^{en} Meij A^o 1619 door des Heeren genade geschiet.

Des avondts is door de heer Carel Reniers, Raadt van India ende praesident van 't eersame collegie van schepen deser stede, na jaerlijcx gewoonte in Raade van India schriftelijck overgegeven een dobbel getal van Comp^s dienaeren en Battavia's fatsoenelijckste borgeren, waernijt (naer accurraet overlegh, de verkiesinge en continuatie van soodanige personen tot nieuwe schepen is gedaen als bij resolutie onder dato deses can werden nagesien.

30^{en} d^o. Desen morgen vaert van hier een tingangh naer Bantam, een ebaloup naer Japara, een contingh naer Grissicq ende een balou naer Malacca, de 3 eerste niet den anderen wechvoerende 52½ R^a aen cleden, 25 R^a comptant, item 141½ R^a aen diverse andere waren, doch voerde de laetste gantsch niet nijt, sijnde hier eenelijck aangeweest om een pas.

Volgens de publijcke insinuatie, op gisteren als geseght voor 't stadthuijs gedaen, is desen ganschen dach soo wel int casteel als de stadt den Heere geviert, ende sijn tegens den avondt de schepenen, die nu afgaen als mede de aencomende, binnen het casteel (op gedane citatie, gecomen ende voor den complete Raade van India ordentlijck verscheenen, als wanneer de oude door d'hr Generael voor gepraesteerde diensten bedanckt en van gedane jurament ontslaagen, daerentegen de nieuw vercoorne (onder den daertoe staenden eedt) weder in hare ampten met geluckwenschingen bevesticht wierden.

Onderwijlen sach men drie schepen van de Oost comen aensejlen, van de weleke een stuck in den avondt noch twee voor de stadt gearriveert sijn, wesende 't schip den Griffioen ende de fluijt Heemstede nijt Moluco en Amboina herwaerts afgesonden, in vongen als hier onder perfectelijck sullen aenteijckenen.

Noch arriveerde alhier op dato een joncque (niet 12 man) van Maccassar, ingeladen hebbende 7 lasten rijs ende 65 picol buffelsboorns, ende leverde den nachoda (genaemt Lianjock) aen de heer Generael een missive van 's Comp^s resident Evert Jansen Buijs, gedateert 30^{en} April passato, waeruijt wij 't naervolgende 's Comp^s affairen aldaer betreffende verstonden, namentlijck .

Dat hij resident aldaer op 15^{en} Februari passato met Castricum behouden gearriveert, mitsgaders dito fluijtschip soo haest moegelijck gelost en den 24^{en} daeraen naer Amsterdam gedepescheert was.

Dat 18^{en} van geroerde maendt wiert hij Buijs te hove ontboden om de brieven en geschencken (van d'Ed^e heer Generael aen den coninc ende prince

Crain Patengalo gesonden over te leveren, alle twelec met behoorlijke solemniteiten geschiedde. De stukken tot schenckagie gekomen waren de Maj^t ende sijne hoocheijt sonderlinge aengenaem en bethoonden deselve 'tgroot contentement dat schepten uijt onse oprechte genegenheijt tot d'onverbreeckelijke onderhoudinge van vrede, behagende onder anderen hare hoocheden uijtermaten wel dat wij op haer instantie wegens tjacht, in Manilhas vaerwater A^o 1646 veroverd en tot Taijouan opgebracht, aen hun gesant Francisco Viera de Figuredo, die in corten van Goa stont te comen, behoorlijke restitutie souden doen, maer wenschte sijn hoocheijt dat alsnu sijn volck met voorseijde galeije genomen weder becomen hadde, sulcx niet geschiet wesende versocht deselve met d'eerste gelegentheijt uijt Taijouan onthoden ende naer Maccassar gesonden mochten worden.

Op ons versoeccq, dat hare hoocheden die van Manilha niet en wilden assisteren met ammunitie van oorloge ofte vivres ofte dat voor goeden buijt souden aengehaelt werden, bequam Sr Buijs tot antwoordt tselve noijt gepleecht noch daer toe oocq sin off voornemen hadden, soo dat het immers schijnt onse alliantie en vruntschap dese princen ter herten gaet en haerersijden ernst sij, blijkende noch te meer hier uijt dat se soo ter eerster aencompste van onsen resident aen den selven ter handt stelden seecker Comp^s matroos, die op 't vertrecq van tjacht Arnemrijden sich naer landt begeven, aldaer wel veel moetwilicheden gepleecht en diverse malen 't Moors gheloove aen te nemen versocht hadde, 'twelck hem noijt en was geconsenteert.

Wijders was de negotie aldaer maer redelijk, ende dat door de frequenten van andere natien die dapper de cladde in alle coopmanschappen brachten, sijnde door de Engelschen aldaer (met hun jachten d'Adviso ende Zeevloot) ruim 300 packen (meest Gusaratse) cleeden aengebracht, waer van het provenu niet en souden in andere waren connen omsetten, des goede partij tegens duur Andragirijs en Manilhas gout, oocq wel 12000 masen onder Portugesen (onder seeckere conditien) hadden uijtgeseth. Dito vrunden gaven aldaer voor dat noch een schip te comen stondt met den praesident van Bantam, die de Maleijers ende Maccassaren souden trachten te bewegen tot de vaert naer Amboina en Moluco, waerin Sr Buijs vertrouwde weijnich soude uijtrecchten, dewijle hun de lust van Amboina apparent nu al vergaen mitsgaders 't navigeren op Molucco jaerlijcx afnemende was, sijnde tot dato van hun voorjarige jonquen niet vernomen, derhalven voor eenich ongeval beducht waren.

Twee jachten waren aldaer uijt Maccau verschenen met partij Bengaelse cleeden, 300 potten geconfijtte gember, weinich suijcker, Chinees schuijtgoudt (dat tegens 25 a 26 masen den teijl vercocht hebben) en andere cleenicheden. Van Negepatnam hadden in December voorleden een Portugees jacht daer aen de merct gebracht 180 packen cleeden, ende die tot goeden prijs (hun niemant in de wech wesende) gevent, haer retour soude meest bestaen in Manilhas goudt.

Met onse negotie stondt het aldus: de meeste coopmanschappen waren al vercocht ende dat voor de volgende prijzen.

Guinees lijwaet	110	} masen de corgie.
witte salemvoerijns	60	
33 blaauwe d ^{es}	65 70	
witte pancallen	30	
roode betillies de 40 asta	110 120	
d ^{es} de 32 asta	90 95	
33 blaauwe bethilles de 32 asta	60	
cassa Bengale	70	
gebleeckte sanen	42	
tape sarassen	25	
nequanido	38	
breede Suratse sits	45	
roode chelas, aste caricans	30	
swarte kannekijns	10 12	
swarte smalle baftas	45	
petholen de 8 asta	160	
d ^{es} de 7 asta	140	
d ^{es} de 5 „	100	
d ^{es} de 4 „	80	

Noch eenige doecken lagen onvercocht, die hoopten mede haest stonden aen de man te raken.

Aengaende den inkoop van andere waren, daermee was 't maer redelijk gestelt, geen geconfijte gember noch benzuin hadde onsen resident connen negotieren, sijnde al door d'Engelsen, Portugesen en andere wel hoogh en duir aengeslagen. 425 picol benzuin met 3 vaertuijgen van Cambodia gecomen was ten meerderen deele bij d'Engelsen en de rest, tot groot miscontentement der selver die daer over hardt doleerden, door den prince opgedaen voor Viera, die (op sijn arrive alhier van Goa) sijn hoocheijt inder ijl advijs toegesonden en 't versamelen dier specie hoogh gerecommandeert hadde soo dat ic de ordre van Battavia onsen resident te spade geworden was. Enfijn de onse hadden tot dat niet meer connen bemachtigen als 't onderstaende:

omtrent 81 bharen wasch, tot 85, 90 ende 95 masen de bhaer.

9 bharen schildpadshoorn a 350 ende 40 masen,

75 picol suijcker, tot 8 maes.

Sandelhout wasser niet meer onvercocht, radix China gantsch niet aengebracht en 't Chinees goudt al te duur, gelijk oock de realen in specie dieder oocq weijnich waren, maer wasch en schildpatshoorn soude apparent noch wel ijets connen versamelt worden.

Francisco Viera was aldaer den 30^{en} Meert van hier geparesceert, 16

daghen daeraen met twee scheppraenwen naer Soloor gevaren en 27^{en} d^o weder onvolbrachter reijse op Maccassar gekeert, van waer (om de veelheijt sijner affairen) niet langer conde absenteren: des hadde d'eene praenw en daermede onse brieven aen de majoor van der Beeck laten voortvaren, bevorens hadde Sr Buis aen den selven 3610 masen. op reekeninge van 't gene wegens de genoemde galeije noch voldoen moesten, betaelt.

Den 2^{en} van April wierden de missiven van d'Ed. H^r Generael als den Goasen vicereij (beijde door Viera overgevoert) aldaer te hove ingehaelt ende voor de Maj^t gelesen, wanneer des coninx genegentheijt 't onswaert andermael bleecq, werdende onsen brieff voor die van den vicereij in lecture geprefereert.

De Engelse vrunden hadden int geheel boven eenich gout, daer van hier voren geseght. connen bemachtigen d'onderstaende goederen, te weeten:

300 potten gekonfijte gember a 8 masen 'tpicol,

12 bharen schildpatshoorn tot 450, 400 en 300 masen de bhaer,

265 picol benzuin a 35 masen 'tpicol,

37½ bhaeren slecht sandelhout tot 38, ende 20 d^o boter a 50 masen de bhaer,

8 bharen wasch tot 85 en 90 masen de bhaer.

100 d^o swavel a 6½ maes de bhaer,

58 picol thin tot 14 maes 't picol. item

20 lasten rijs a 34 masen 't last, met alle twelecq de Zeevloot primo Maj naer Bantam soude 't zeijl gaen.

Op 3^{en} Februarij was aldaer van Saboango en de quartieren daer omher den Portngees Johan Gomes 'medebrengende, in retour sijner cleeden, gout en weijnich realen in specie) aangelandt; gelijk oocq den 2^{en} April een van des coninx ende princen vaertuijgen nijt Manilha, met wel 50 à 60,000 masen in gemaect als ander gout, durvende 't ander uijt vreesse onser scheepen sijne reijse naer Manilha niet voorderen. Onsen resident conde niet vernemen dat den Spaengiaerdt Pedro de la Matta met deselve eenich secours becomen hadde, doch stooijde hij uijt dat den Manilhasen gouverneur hem schrift dat een vaertuijgh wilde derwaerts senden, soo haest onse schepen van sijn kusten vertrocken waren. La Mattas saecken stonden derhalven sober en was niet apparent hij dit saijsoen ijets besonders sonde connen uijtrecten, gaff nochtans voor een schip naer Gamme Lamme met rijs te sullen senden, dat niet gelooft wierdt, maer tjacht van Gomes wierdt weder claer gemaect gelijk oock dat van den coninck ende 't Goase vaertuijgh van Viera, alle drij om met cleeden wech te varen, 't eerste naer Soubou, d'andere naer Manilha, doch het laetste van daer voort naer Maccan; sullende geen van allen, soo immers gerucht wierdt, uijt vreesse van onse schepen, ammonitie van oorloge innemen.

Aldaer was tijdinge becomen dat omtrent 50 Ternataense correccoren Gorontale aengetast en niet verriecht, doch naderhant (door twee Hollantsche schepen gesecondeert wesende) de plaetse vermeerstert, wel 300 man soo gedoodt

als gevangen, jae selis den coninck nae Ternate gevoerd hadden, waerover den Maccasser seer t'onvreden wesende, besonderlijk op Hamsia vergaderde van alle canten volcq om die sterckte te recupereren. Ende soude sulck ons doen indien waer was weijnich vrantschap baren. vermits den Gorontaelsen coninck een onderdaen is van den Maccasser.

Den 28^{en} April was aldaer een champan g'arriveert van Solor, waermede Sr Buis geen schrijven maer mondeling bescheijt bequam dat de heer majoor noch welvarende, tjacht de Zeemeeuw 'om sandelhout naer Coupan. item ons fort Henricus door aertbevinge onder de voedt gevallen. een soontje van den coopman ter Horst met een slavinne daer onder doodt gebleven ende eenige provisien vernieticht waeren.

31 d^o arriveren hier 2 vaertuijgen van Benjarmassingh te weten een giljon ende 1 contingh, te samen gemant wesende met 37 koppen mitsgaders aen de merckt brengende 612 picol peper nevens 1½ last rijs.

Soo comt mede het derde van de schepen op gisteren gesien voor de stadt ten ancker, sijnde Middelburgh geladen met nagelen nijt Amboina. Na de middach wierden wederom twee schepen t'een oostwaerd en t'ander om de west) gewaer, weleke 's avonds noch op de reede quamen, ende was het eerste t'jacht de Leeuwercq, eenelijck en expres door de heer Antonio Caen op 4^{en} couranti van Ternate afgeveerdicht met secrete advijsen raeckende sijn E. verrichten in Moluco, alwaer soo mede nijt dat schrijven vernamen naer een moeilijke en penible reijse van thien weeken eerst den 18^{en} van April voor t'casteel Maleijen g'arriveert was. Het tweede schip was de fluijt den Swarten Beer, sijnde (als op 27^{en} deses hebben aengeteijckent) nevens Maeslant van Banda geseijt en om sijn wanladentheijt te vervullen naer Amboina gelooopen.

Voorschreven Griffioen hadde den 25 Febrnarij laestleden van den vice-gouverneur Wouter Seroijen nijt Moluco, mitsgaders nevens Middelburgh en Heemstede van de heer Arnold de Vlamingh van Outhoorn op ultimo April in Amboina, sijn diemissie erlanght, waerop den Beer 10 daghen daer nae gevolght was.

Met dese vier schepen beqnamen onder anderen soo extraordinairien quantiteit nagelen dat van diergelijck in een jaer nijt Amboina noijt gehoort sij, wesende met de selve alhier, de Heere sij gedaenckt, behouden aengebracht hetgene volght:

nijt Molucco:

per den Griffioen:

98215 ₧ nagelen, costende met de ongeden als de 4000 realen aen coninck Hamsia (volgens gebruik vereert f 33406.18.4.

Uit Amboina:

met Middelburgh	ponden	587895.—
Heemstede	₧	268135.—
den Griffioen	₧	313379.—
den Beer	₧	92100.—
comt ponden		12'1509 —

Monterende incoops, met alle de onkosten daer op gesupporteert nevens 4750 st^e Battavise realen, ter somme van f 438004.17.1 penninck.

Uit Banda:

met den Swarten Beer:

10872 $\frac{1}{4}$ cattij suijsere Banda macis,

27835 cattij harde nooten,

18700 cattij rompen,

95 cattij nagelen, item

52237 $\frac{7}{8}$ reael in copere silvere Battavise munte, bedragende int geheel, met de ongelden daer op gevallen, f 55771.14.14 penningen. den Almogenden sij voor dese groote segen gedanekt.

Door Battavia's dootgraver is ons naer gewoonte opgebracht 't getal der persoonen, welke in de gepasseerde maent binnen dese stadt sijn overleeden, wesende 35 Comp^s dienaers. 17 vrijluijden en 3 lijfheijgenen.

Primo Junius a^o 1648 comen nijt diversche gewesten alhier ter haven 4 stuex inlantsche vaertuijgen, wesende een der selver een giljon van Grissick met 14 koppen ende 6 last sout versoeckende eenelijck van ons een pas op de Sumatrane Westeust, d'andere drij 'sijnde een lanangh, talamba ende contingh) waren samen gemaendt met 25 persoonen, quanien van Singenap omtrent Madura en Benjarmassingh ende brachten aen dese merckt te coop 4 lasten groff sout, 1 $\frac{1}{2}$ last rijs. 15 sacken kapock beneffens 110 picol peper.

2^{en} ditto verschijnen weder nijt verseheijden quartierien hier omher binnen Battavias riviere vijftien Indiaense vaertuijgen, te weten: 2 lamboes, 6 tinganghs, 2 champans, 2 contings, 2 lanangs ende een balou. alle met den anderen ophebbende 124 persoonen, comende van Jortangh, 't Cherbou, Japara, Dermaijs, Trousse, Tegael, Madura, Grissick en Balliton en alhier te coop brengende tgene volght:

36 lasten rijs,

$\frac{1}{4}$ d^e groene ertjes,

13 d^e sout,

12 picol peper,

10 d^e cattoen,

20 cattijs schiltpadshoorn,

12 gansen, mitsgaders diverse andere cleenicheden meer.

3^{en} d^e. Heden vertrecken nijt dese haven naer Bantam, Japara ende

Priaman 2 tingans. een gillioen ende een jachtje, te samen vervoerende 409 realen aen diversche cleeden, 10 R^e comptant ende drie picol blaauwe verwe.

Vaert mede naer China een wanckan met 28955 cattijs peper ende 14 picol cattoen.

In contra arriveren alhier weder van Balij, Singenap, Japara, Rimbangh,

't Cherbon, Cangiagh en Candael 3 gillions, 6 contings, een champan ende een tingangh, met malcanderen ophebbende 116 persooenen en alhier ter merckt brengende 'tgene volght:

12 $\frac{1}{4}$ lasten rijs,	200 stux drooge cabos,
32 d ^{os} sout,	5600 d ^o mastbancker,
5700 bossen suijcker,	200 d ^o steenbrasems,
900 d ^{os} ajuijn,	200 d ^o hoenders,
100 d ^{os} padij,	28 verckens,
100 picol sappanhout,	10 slavinnen, nevens
9 d ^{os} blauwe verwe [ende] eenige audere snuijsteringe.	

Soo verschijnt mede hier ter reede van Soloor met het fluijtschip de Wolff den majoor deses guarnisoens Willem van der Beeck, sijnde van daer gescheijden den 12^{en} der voorleden maendt, 20^{en} d^e tot Maccassar aengelandt ende den sesten dach daer aen weder herwaerts vertrocken, de ladinge van de respective comptoiren mede gebracht consisteerde int naervolgende, te weten:

van Soloor:

2836 cattijs was,
 92 teijl, 7 maes swaerte gout,
 42 bhaer, 300 cattijs sandelhout,
 500 cattijs slangenhout,
 5 $\frac{1}{8}$ reael swarte silverwerck,
 27 slaven en slavinnen, mitsgaders
 145 stux schapen.

item uijt Maccassaer:

879 $\frac{1}{2}$ cattijs schiltpatshoorn,
 75 picol witte Maccaeuse poeijersuijcker.
 2488 cattijs sandelhout ende
 6643 d^{to} was,

bedragende dese cargasoenen gesamentlijk een somma van f 45068.19.4 stuijvers.

't Verrichten van gemelte majoor als de constitutie van 's Comp^{es} affairen op Solor verstonde wijtloopich uijt desselfs gehouden dachregister en bijgevoechde papieren, waervan 't bèsonderste kortelijck is het gene volght:

Nae dat sijn E. met voornoemde Wolff ende tjacht de Zeemeenw op 2^{en} Januarij laestleden van hier vertrocken was, hadde doorgaens soo goede spoet dat den 13^{en} daeraenvolgende voor 's Comp^{es} fort Henricus op Solor met beijde scheepen behouden arriveerde, hebbende den 4^{en} d^o een jongen (die overt boort viel) en 'snachts daeraen boot ende schuijt insgelijcx met een matroos door den harden voortganck verlooren, item om de selve reden genootsacckt geweest de straet Balij voorbij te loopen sonder des coninx gesanten met den brief en schenckagie van d'Ed^e H^r Generael daer te connen uijtsetten, oversulcx waren deselve mede naer Solor gevaren, sullende aldaer blijven tot in Augustij aen-

staende om alsdan (volgens d'aldaer gelaten ordre) met een van 's Comp^{te} vaertuijgen in 't Ooster mousson naer hun landt gedimitteert te werden.

Sedert dat de h^r majoor A^o 1646 van daer geseheijden was hadde d'Ed^e Comp^e elf harer dienaren verlooren. De lieutenant Hendrick Hendricksen (sijnde opperhoofd) quijnden aen langbduerige sieekten en quam den 20de van meergeroerde maendt Januarijs te overlijden.

't Fort Henricus was 't noech vast in eenen standt als over 2 jaren, sijnde door de landsaten daeraen niets gerepareert, waertoe nu aengemaendt en ijveriger wierden.

Overmits voorleden jaer geen secours van hier becomen hadden, soo wast aldaer met onse residenten vrij sober gestelt, sijnde deselve genootsaecht geweest padij van de omliggende plaetsen te gaen opdoen om hare hongerige buijcken te vullen, dewijle bijna van alle provisien destijntijt waren ende int laetste niet anders als gemelde padij bij te setten hadden.

Door het overlijden van den ondercoopman Albert Puijt waren de negotieals guarnisoensboecken heel ongereddert, sijnde deselve (op 't hart acnhouden van den lieutenant) door den chirurgijn aenvaert doch sonder fatsoen vervolght, ende wierden oock attestatien tegen d^e opperhoofd verleent, docerende dat den selven eenijge vuile ontrouwigheden gepleecht hadden. Op 2^{en} Februarij hadden aldaer naer eenige voorgaende middelmatige schuddingen soo swaren en formidabelen aertbevingen gehadt, dat die van de fliijt den Wolff perfect konden sien de fortressen instorten, comende 'tvolcq uijt de sterckte na de strandt vluchten en om vaertuijgh tot hulpe roepen, waerop d'heer majoor inderijl aen landt varende bevont het fort seer desolaet ende gestelt te wesen in manieren als volght.

De punten mitsgaders de gordijnen rontsom waren heel ingevallen, de muragie bij den afganck des forts, die over veele jaren ghebout ende diep onder d'aerde bemetselt was, wiert met groote cracht daernijt geruckt, de stucken geschuts drijvende uijt de rampaerden gesmeten, 't geberchte achter 't casteel 't eenemael van den anderen gescheurt en eenige groote clippen uijt de aerde wechgeworpen de provisien met den Wolff aldaer gebracht als mede eenige grove waren, te voren noch in de magasinen resterende, werden meest verplettert, sijnde de wijn, boter, olie, asijn, speck- en vleeschvaten meest geborsten, soo dat alles onder een liep en naderhant niet te separeren was excepto weijnich vleesche en speck, dat weder in andere vaetwerk herpackt doch (door gebreek van sout) niet goetgehouden maer door verrottinge en wormen voorts bedorven is.

Maer 't was een deerlijk speektakel dat onder de invallende muragien vier menschen doot ende 8 personen gequest bevonden sijn, wesende jammerlijk omgecomen een soontje van den coopman ter Horst nevens een van sijn slavinnen en 2 d^{es} van d'E. Comp^e, mitsgaders 4 slaven en 1 slavinne de Comp^e

toebehoorende, 2 soldaten, den chirurgijn van 't fort ende een Solorees gewondt. En verclaerden de lantsaten eendrachtelijk dat aldaer bij menschen gedenecken soodanigen aertbevinge niet en was geweest. De Portugesen op Larentouneque waren daer mede niet vrij van maer wierden hare woonplaatsen ende vastigheden mede seer gedestneert en diverse groote enilen in 't aerdtrijck gescheurt. Dese aertbevinge duirde voorts doch niet seer hardt noch al eenige daghen, en wierden d'onse door een Solorees bericht dat nijt dorp Corewato, achter 't casteel op 't geberchte gelegen, oock vijf persooenen door 't afroeren van groote steenen om hals gecomen waren

Dns lach 's Comp^e fortresse genouchsaem gedemanteleert en open, echter heett den E. Verbeeck door geduijrige arbeit van ons volcq en hulpe der inlanders (die bambousen, adap, hout etc. bestelden) soo veel te wege gebracht dat die sterckte voor ¹⁾ zijn vertreck weder redelijk in defencie, item de wooningen en packhuijsen in bequame posture gebracht zijn.

Den handel was dit jaer voor d'E. Comp^e in die quartieren slechtjes uijtgevallen, blijkende bij het cargasoentje dat alhier is aengebracht, in vongen als hier boven hebben aengeteijckent. Op Coupan hadde d'heer majoor geduirende zijn aenwesen aldaer eenige cleene besendinge gedaen, ende soude nae zijn afscheijt 't jacht de Zeemeenw, dat door gebreck van ervarene persooenen naer Timors binnencust, als wel van meijninge was, niet en condon senden, een tocht naer 't eijlant Sabo doen om slaven te gaen procureren, sullende interim, dewijle noch wel een maendt te vroegh was, palisaden en ander houtwerck tot bouwinge der fortresse nodich halen. Diverse natien als Portugesen, Maleijers, Maccassaren, Javanen en andere continueerde noch als voor henen de frequantatie van die quartieren, en wiert de heer majoor int begin van zijn E. arrive bericht dat de Portugesen een fort op Coupan maeckten, waernae vernomen en de plaetse expres besichticht werdende, soo bevondt men dat het maer een huijsinge was voor drie a 4 persooenen.

De landtsaten in gemeen waren als voor henen tot de onse noch reedelijk genegen. Op de iterative aanmaningen van den majoor beloofde Meij, de weduwe van den ouden Quitheil (die lange sieckelijk geweest doch nu wat beter gestelt was), dat metten eersten nevens haer volcq bij onse fortresse soude comen woonen volgens 't contract met d'Ed^e Comp^e aengegaen. Gaf oock ordre dat haer onderhoorige singnadjes van gelijken doen sonden. dat mede te geschieden stont. Dit hadde dat oude bijcans afgeleefde, sieckelijke wijf liever te doen dan van de regeringe (als haer wiert voorghehouden) te desisteren.

Eijndelinge heeft meergenomineerden commissares van der Beeck op 11ten Meij volgens d'ordre van d'Ed^e Heer Gouverneur Generael den coopman Hendrick ter Horst tot opperhoofd der fortresse Henricus en voorderen omslach

---

¹⁾ Het HS. heeft: *van*.

behoorlijk geautoriseert, met instructie (tsijner narichtinge) versien, mitsgaders aen den selven laten opdracht doen van 's Comp^{es} effecten aldaer, bestaende in comptant, diverse cleeden, gereetschappen, provisie, ammunitie van oorloge etc. en te samen monterende f 64611.14.10 penningen, te weten: aen vorige restanten, aldaer noch bevonden . . . . . f 9597.11.8
 't nienwe cargasoen, per de Wolff ende Zcemecuw metgebracht - 55014. 3 2

compt als boven f 64611.14.10.

Even 58 Duijtsche koppen bleven noch int geheel op Solor, namelijk 44 in de sterckte ende 14 op de chaloupen Orangieboom ende Solor.

Alles dan aldaer bestelt wesende is den E. van der Becck des anderen daechs medenemende een brieff van d'honde regente aen d'Ed^e heer Generael, van daer verseijlt, gemoetende int naeuw van Larantouque een Portugees vaertuijgh. waarmede ons schrijven van 11^{en} Martij (door Francisco Viero na Maccassar gesonden) eerst bequam, sijnde nochtans den 14^{en} van April door Sr Evert Jansen Buis derwaerts afgeveerdicht.

Tot Maccassar g'arriveert wesende werden bovenaengetogen (sijn voorraedt sijnde) goederen op 't spoedichste geembarqueert, waarmede, naerdad de missiven van den coninck, prince en het opperhoofd aldaer aen d'Ed. heer Generael gedi-rigeert ontfangen, voorts vertrocken is.

Uijt het schrijven van Sr Evert Buis, waarmede ons 't voorgevallene aldaer sedert sijnen jonghsten van ult^o April laestleden aencondichde, verstonden in substantie 'tgene volght.

Dat den Spaensen resident Pedro de La Matta op 13^{en} Meij een schep-praeuw naer Manilha hadde afgesonden, soo vertrouwt wiert tot geenen anderen eijnde als om den gouverneur dier plaetse te verwittigen, wat novos van Battavia en andere quartieren becomen hadde.

Juan Gomes volghde drie dagen daeraen, nemende omtrent 25000 realen (daervan wel 15000 d^e een Spaengiaert in Manilha competerende waren) in diverse cleeden nevens 14 bharen Maccause salpeter mede

Den 23^{en} d^o voer noch derwaerts voor reeckeninge van den prins Patengalo het jacht door Francisco Viera in Goa gecocht, insgelijcx met cleden geladen, sijnde eer sijn last begon in te nemen bij d'onse gevisiteert, op de ladinge continueel gepast jae de sleutels van de ruijmen in bewaringe van Sr Bujs geweest, die oock sijnen naem onder sijn hoocheijt schiap gestelt hadde. opdat onse schepen rescontrerende niet soude aengehouden werden. Met sijn ander vaertuijg soude Viero dit mousson naer Goa verseijlen.

In negotie passeerde aldaer weijnich. De Engelse vrunden (apparent niet wetende waer in al hun masen sonde besteden) hadde onlangs noch 5 à 6 bharen wasch tegens 100 masen de bhaer aengeslagen dat excessijf hooch is, en hadden d'onse sedert haer laetste schrijven noch vercocht de blauwe chiavenijs tot 20, roode d^e a 40 en 44, de witte betilles, de 32 asta tegens

50 en 55. mitsgaders 1 pack witte chiavenijs voor 26 masen de corgie, blijvende d'ander twee packen der laestgenoemde cleeden item de witte betillies de 40 asta noch ongevent.

Om den prince Patengalo volcomen contentement te doen hadde Sr Buijs aen desselfs factoor 50 masen meer betaelt dan van hier geordineert hadden, overmits bevonden wierdt dat desselfs thien corgies Guinees lijnwaet, in de liste der Maccassaerse praetensie wegens 'tgenomen jacht in Manilhaes vaerwater begrepen, 5 maes per corgie minder getaxeert was als 't selve van de Engelse hadde gecocht.

Drij Maleijtse joncken wierden aldaer g'equipeert om een maent daeraen met partij cleeden (tot procure van benzuin) naer Cambodia te vertrecken.

4^{en} ditto. Desen morgen vaeren uijt dese haven naer Tembolangh, Bantam, 't Cherbon en Japara vijff vaertuijgen, te weten een talamba, tingangh, gillion ende twee contings, alle met den anderen wechvoerende voor 590½ realen aen diverse cleeden, 10 realen comptant, 119 R^a aen Chinese waren ende vijff picol coperdraat.

Arriveren daerentegen van Samarangh. Paccalongen, Caliwongen ende 't Cherbon 4 tingangs ende een contingh, gesamentlijk ophebbende 38 personen en alhier te coop brengende tgene volgt:

5¼ lasten rijs,	120 picol swart suijcker,
2 d ^o sout,	partije kneppel d ^o ,
½ d ^o swarte boonen,	80 stux kistepiancken ende
20 potten olie.	eenige snuijsteringe meer.

5 ditto. Van daghe seijlt van hier naer Japara 1 lamboe met 63 realen aen cleden, item een gillion naer Malacca, welck hier eenelijck was aengecomen om een pas.

In contra comen weder alhier ter haven 2 contings van Samarangh, een tingangh van Grissick. een talamba, balou ende lambou van Banjermassingh, een contingh van Crawangh ende een lamboe van Jawanna, alle te samen gemandt met 71 personen en te coop brengende de onderstaende goederen:

14 lasten rijs,	200 bossen padij,
2 d ^{os} sout,	380 d ^{os} rottangh.
230 picol peper,	2400 d ^{os} suijcker,
150 d ^{os} sappanhout	1300 stux onde clappus

ende eenige andere cleenicheden.

Omtrent den middach sijn de missiven en geschencken van den Maccassaersen coninck ende prince Crain Patengalo, item den brief van de Soloorse regenten, de weduwe van den onden Quitehil met behoorlijke ceremonien (als geleijde van de heer majoor Willen van der Beeck ende andere gequalificeerde Comp^a dienaren, drij charges met mnsquetten, displosie van groff canon etc. van de reede binnen 't casteel gebracht en in volle vergaderinge van den Raadt van

India aen d'Ed^e heer Gouverneur Generael overbandicht. werdende (na genomen lecture) respectivelijk van teneur bevonden als hier onder volgt.

Translaet van de missive van Craijen de Goa ofte
coninek van Maccassar aen d'Ed^e heer Gouverneur
Generael.

Desen brieff geeff ick Sirij sultan Goa Galijdnlla Molkabout Wasultanna, gaet aen Cornelis van der Lijn, Gouverneur Generael, en d'E. heeren Raden van India, die het ghebiet sijn hebbende over alle landen, casteelen, schepen ende jachten ende alle Nederlanders benedens wints alhier, denwelcken seer magtigh sijn om te regeren soo te lande als ter zee, dewelcke seer vermaert sijn om int velt te strijden, waerdoor alle hare vijanden doen vreesen, die oock seer rechtvaardich sijn om met oprechticheijt alles af te handelen.

Vorders den brieff ende geschenek van den Gouverneur Generael, die den coopman Evert Jansen Buijs heeft gebracht, hetselve heeft Craijen altsamen naer behooren wel ontvangen. neffens drie persoonen van den Boegissen die den Gouverneur Generael hadde gelargeert, als mede den brief die Francis Viero heeft gebrocht neffens de restitutie van de goederen die in Manilha hadt genomen, de selve heeft Craijen mede wel ontfangen.

Den Gouverneur Generael is indachtigh de oude gemaeckte contracten, dat 's geene daer alle de gemeene menschen naer sijn wenshende.

Vorder den Sarangh ende d'ander bootsgesellen, die in de Manilhas mede gevangen geworden sijn, gelieff den Gouverneur Generael de gunste te doen aen Craijen ende geven deselve altsamen wederom. alsoo alle dese luijden altsamen vrouw en kinderen sijn hebbende in Maccassar ende daer onder oock eenige, die met schulden sijn beswaert.

Het schip en de pranwen, die Craijen naer de Manilhas heeft gesonden, daer van heeft Craijen Evert Jansen Buijs ondersoeck van laten doen, 't is waer ick hebbe salex gedaen maer het was alsoo niet gecontracteert int voorgaende gemaeckte contract, doch Craijen isser seer wel mede tevreden om in vruntchap ende eenicheijt te mogen continueren.

Vorders laet Craijen aen den Gouverneur Generael weten hoe dat Craijen is versoekende een paer camelen namentlijk een manneken ende wijffken, 't geen deselve comen te costen sal Craijen aen den Gouverneur Generael daer voor betalen.

600 d' comen alhier ter haven van Japara, 't Cheribon, Tchassem ende 't Chillemaijo twee contings, 1 joncque ende tingangh, te samen gemant

wesende met 48 personen en te coop brengende 21 lasten rijs, 8 dⁿ sout, 260 picol swart suiker, 12 dⁿ peper, 125 stuxx hoenders, 8 bocken ende een hart.

Ende vertrecken nae Japara een champan ende gillion, met den anderen vervoerende 69 realen in cleden ende 393 realen in Chinese waren.

Heden is in Raade van India resolutie genomen over de verkiesinge van nieuwe weesmeesteren, commissarissen van houwelijexs saecken, regenten van 't spinhuijs ende burgerlijke krijghsofficieren.

7^{en} dⁿ. Desen morgen seijlen van hier nae 't Cheribon, Battangh, Japara ende Paccalongen twee contings, een joncke ende een jacht, alle met den anderen vervoerende 217 $\frac{3}{4}$ R^d in diverse cleden, 60 realen in specie, etc.

Nae de achtermiddachspraedicatie sijn de alsnu afgaende weesmeesteren, commissarissen van huijwelijckxe saecken, regenten van 't vrouwen-tuchthuijs ende burgerlijke krijghsofficieren voor hare gepraesteerde diensten bedanckt ende de nieuwvercoorne (onder gewonelijcken eedt) weder aengenomen, waervan de resolutie onder 6^{en} deses can werden naegesien.

Soo wierden ook de boedelmeesters alsnu wegens hare bedieninge bedanckt ende dat collegie (in conformite van ons arrest van den ¹⁾ passato) affgeschaft, mits dat dⁿ boedelmeesteren eerstdaeghs pertinente reequening ende staet harer administratie sullen overleveren, om dan wijders over 't emplotij der overige comptanten gedisponeert te werden.

8^{en} dⁿ arriveren binnen Battavia's reviere 4 contings ende een giljon van Jawana, Japara, Grissicq, Damack ende Benjarmassingh, metten anderen ophelbende 48 koppen ende alhier te merckt brengende 7 lasten rijs, 12 dⁿ sout, 20 picol peper ende 100 bossen rottangh.

9^{en} dⁿ vertrecken van hier twee joncken naer Aimnij in China ende Taijouan, alwaer respectivelijck thuijs hooren, hebbende te samen ingeladen hetgene volgt:

2586 picol peper,	14 picol buffels hoorns,
21 d ⁿ cattoen,	5 d ⁿ thin ende
6 d ⁿ poetsjock,	820 bossen rottangh.
524 d ⁿ sappanhout.	

Ende varen daerenboven noch 3 contings, 1 giljon, lamboe en giljon naer 't Cherbon, Paccalongen, Japara, Amboina, Jortangh ende Tiassem, gesamentlijck van hier slepende voor 2481 $\frac{1}{2}$ realen aen diverse cleden nevens 300 comptant, item een giljon naer Priaman niets van hier uijtvoerende maer eenelijck om een pas hier aengecomen wesende.

Soo compt oecq een lamboe van Japara met 8 personen ende soo veel lasten sout, hebbende slechts een pas (om naer Priaman te navigeren) te versoecken, mitsgaders noch een giljon van dⁿ plaetse met 18 man geladen hebbende 11 lasten rijs ende drie ditto sout.

¹⁾ Niet ingevuld in het HS.

10^{en} d^e des morgens is de Ed^e heer Gouverneur Generael, geaecompaneert wesende met de heeren Raaden François Caron ende Gerard Demmer, na de reede gevaren om de schepen voor de stadt vertimmerd ende tot verscheijden vojagien gepraepareert werdende te besichtigen, ende keerden haer Ed^e tegens den middach weder binnen het casteel.

11^{en} d^e verscheijnen alhier ter haven van Grissiek ende Cherribon, een giljon, eontingh ende tingangh, te samen ophebbende 27 koppen en aen dese merckt brengende 200 picol sappanhout, 10 d^e cattoen, 4 $\frac{1}{2}$ lasten rijs, 2 $\frac{1}{2}$ d^e sout, 4 Siamse potten olie, 1300 bossen ajuin, 2500 stuex soute visch, 600 bondels suijker ende 4500 kneppel suijker.

12^{en} d^e des morgens is d'Ed. h^r Generael. andermael vergeselschaft met de heeren Caron ende Demmer, gevaren na het eijlandt Onrust om de scheepen aldaer in 't kielhalen ende vertimmeren leggende te visiteren, keerende voor den avont (nae verrichter saecken) alhier binnen het casteel.

Dito comen hier binnen de reviere ten anker 3 vaertuijgen, te weten een contingh van Grissiek met 7 man, te merckt brengende 3 $\frac{1}{4}$ lasten rijs, 250 bossen loock, 200 bossen ajuijnen ende 300 stuex gedroochde tagons, mitsgaders een lamboe van Troussen met 12 man, 4 lasten rijs, 68 p^s hoenders als gansen, ende een gillion van Parradijsie met 16 man, brought 20 lasten sout mede, ende comen dese laeste principalijk een pascudulle (om naer Palimbangh te mogen varen` halen.

13^{en} d^e. Voor de middach heeft d'Ed^e h^r Gouverneur Generael de Cheribonse gesanten met een briefken ende een proper geschenck aen haren coningh gedespecheert. soo vertrecken oock op dien dagh 12 andere vaertuijgen naer verscheijde om de Oost gelegene plaetsen, voerende met maleanderen nijt 650 $\frac{1}{2}$ reael aen verscheijde sorteringen cleeden, 80 R^a comptant ende 20 cattij amphioen.

14^{en} d^e compt een vaertuijgh van Grissieq met 4 man ende brought 2 lasten witte rijs aen de merckt.

15^{en} d^e verschijnen alhier binnen de haven een tingangh van 't Cheassem ende drie continghs van Damack, tsamen gemant met 55 eoppen, brengende te coop 7 $\frac{3}{4}$ last witte rijs, 540 p^s hoenders, 6 p^s bocken, 24 bossen ajuijnen ende een weijnich bos suijker.

16^{en} d^e compt de groote pranw toebehoorende den Chinees Mocko van Palimbangh met 30 man ende 400 picol peper, brengende een briefken ende geschenek van den Palimbangsen pangoran aen de Ed^e heer Gouverneur Generael mede.

Daerentegens vertrecken twee tingangs naer Bantam, d'eene voert nijt voor 48 ende d'andere voor 50 R^a aen diverse waaren ende twintigh realen comptant.

Desen achtermiddagh is door de Chinesen een middelbaren kaeijman binnen 't casteel te besiehtigen gebracht, die deselve in de gracht omtrent 't Bandanees quartier gevangen hadden.

17de d^e comen drie lamboesen van Surrabaija met eenen Wiera Gattie als gesant van den coninck der selver plaetsen, brengende aen den Ed^e heer Gouverneur Generael eenen brief mitgaders een geschenck van 2 lasten rijs ende 2000 stux *sic!* hartevleijs mede, item 2 lanangs van Surrabaja voorschreven, sijnde gesonden nijften Mattaram van Keij Nebeij Wiera Patra, brengende mede een brieff ende geschenck van 2 lasten rijs voor hare bovengenoemde Ed^e. Beijde dese brieven sijn omtrent de middach met gemeene statie sonder schieten ingehaelt, ende gelesen sijnde bevonden de selve in substantie te wesen als hier naer volght, die van de coninck van Surrabaija.

Translaet van de missive van den Adipatti Surrabaja, aen de Ed^e heer Gouverneur Generael.

Desen brieff is van den Adipattij Surrabaja, denwelcken brengt Wiera Gatti ende Poetoe ende gaet aen mijnen broeder den capiteijn moor in Battavia. Desen Wiera Gatti ende Poetoe send ick om UEd. te comen begroeten. Soo het met U E. gelegen comt, soo versoeck ick dat doch alles wederom maech gaen niet ons gelijk het voor desen is geweest ten tijde van capiteijn moor Jan Coen ofte ten tijden van captein moor Carpentier, datter altijt vaert is geweest op Surrabaja, alsoo Battavia is als Surrabaja ende Surrabaija als Battavia. Ende alle hetgeen dat U E. van doen sout mogen hebben dat in Surrabaija te becomen mocht wesen ofte op Jortangh ende Grissick, ick sal alles voor U E. gereet laten maecken. De oorsaeck dat ick mij derff te verstouten om besendinge aen U E. te doen is alsoo ick groote genegentheijt ben hebbende tot U E., alsoo het nu niet anders en is als 't was ten tijde van den capiteijn moor Jan Coen ende den capiteijn Carpentier, maer nu sout U E. noch veel meer couden doen alsoo alle Javanen seer tot U E. genegen sijn

Capitain moor gelieft mij te excuseren dat niet anders tot vereeringh ben sendende als weijnich rijs, te weten 2 cojangh, ende 2000 stueckjen gedroocht vleijs, 't is niet naer behooren, daer d'oorsaeck van is dat ick niet in Surrabaja maer in de stadt Mattaram bin, alle het geene ick vorders te seggen hebbe, sal Wiera Gattij ende Poetoe U E. verhalen.

Translaet van de missive van Keij Bebeij Wiera Patra aen d'Ed^e heer Gouverneur Generael.

Desen brieff is van Keij Nebeij Wiera Pattra aen mijnen broeder den capiteijn moor van Battavia, omdat ick met een oprechtigheijt met U E. in broederschap mach comen, daerom derff ick mij verstouten om aen U E. besendingh

te doen, alsoo U.E. mij veel meerder vriendschap bewijst als mijnen eijgen coninck mij doet, ende indien U.E. genegen is om 't een off 't ander van mij te willen hebben, laet het in U.E. hart niet verborgen blijven, ick sal alles gereet laten maecken waer U.E. genegentheijt mocht toe hebben, ende ingeval dat U.E. tot mij genegen sijt, soo versoeck ick als U.E. een besendinge naer den Mattaram doet dat dan eens mij mede compt besoecken, 't sal strecken tot een teecken dat U.E. een broeder van mij is.

Wijders capiteijn moor dese mijn gesant genaemt Darpaitta sal U.E. mijn vereeringe overhandigen. 2 eojjangs rijs, tot een teecken dat ick seer genegen ben om in broederschap met u te [mogen] treden, alle 't geen ick vorders te seggen hebbe is mijn gesant bekend.

Heden keeren weder thujs een ehiampan ende een lamboe naer Japara, mitsgaders een talamba naer Benjarmassingh ende een contingh naer Cerribon, gesamentlijk wechslende voor 1255½ realen aen diverse sortementen eleeden ende 10 realen aen contant.

15de d^e zijn wederom ses stux separate vaertuijgen uut dese haven 't zeijl gegaen, medenemende 3365½ reael aen eleeden, 50 realen in comptant ende 58 realen aen Chinese cramerijen. Met voorseijde ses stux vaertuijgen quamen oock te vertreeken een talambo naer Priaman, een gillion naer Cillebaer ende een ander giljon naer Palembangh, hebbende eenelijck om een pas sedullen, dat wijders van daer elders mochten gaen handelen, te impetreren hier geweest.

19de d^e navigeert van hier naer Siam 't fluijtschip Zandijck met een eargasoen van f 49474.5.4, consistende ten principalen in Japans schuijtsilver ende goede sorteringe Choromandelse doecken, staende 't gemelte fluijtschip van daer wijders naer Taijouan met het geeijschte voor die plaets te vertreeken.

Soo keeren oock weder thujs 2 contings naer Japara ende 1 lamboe na Cerrebon, tsamen uitvoerende voor 1189 realen aen diverse sorteringe eleeden ende 20 R^a comptant.

Encontra verschijnen tegens den avondt hier binnen de reviere vijf stux vaertuijgen, te weten: drie van Damack en twee van Cerrebon met 40 personen ende brengen aen de merckt 't naervolgende.

30 picol suijcker,	500 p ^s eendeneijeren,
8400 bossen suijcker,	1800 p ^s soute d ^s ,
2000 p ^r drooge caboes,	200 p ^r smalle kistplancken,
	3 lasten sout.

20de d^e arriveert 't fluijtschip de Juffrouw uijt Suratte en Persia met een eargasoen monterende volgens factura f 75817.1.11.

Soo comen oock binnen seven stux Javaense vaertuijgen van verseheijde

quartieren sijnde gesamentlijk gemant met 72 koppen en brengen ter vente dese onderstaende goederen namentlijk:

400 picol peper.	1400 knepper snijcker,
10½ lasten rijs,	150 p ^s hoenders,
6¼ d ⁿ sout,	50 p ^r eenden.

Daerentegen vertreckt een contingh naer Jawana ende een giljon naer Jortangh, niedenemende 132 realen aen cleeden ende 65 realen aen Chinese waaren.

21^{en} d^e raecken hier binnen ten ancker een giljon van Crasickan ende drie tingangs van Japara, tsamen met 50 koppen gemandt, ende brengen aen de merckt tnaervolgende:

14 lasten rijs,	3 picol wasch,
16½ d ^e groff sout,	400 bossen suijcker,
4 picol cubebe.	500 drooge cabos ende
4 d ⁿ toeback,	andere snuijsteringe meer.

22^{en} d^e. Tegens den avondt passeert voor dese stadt 't schip Nassouw met den directenr Arent Barentsen uijt Suratte, brengende van daer een treffelijk vaderlants cargasoen ter monture van f 473649.—.15 mede. Ende verstaen nijt de overgeleverde papieren, door den oppercoopman Joost Direk herwaerts gesonden. als uijt het mondelijk rapport bij voornoemde E. directeur gedaen dat Comp^s commercie in die quartieren allerwegen eenigen tijt herwaerts seer was comen te declineren, ontstaende ten princialen door der Mooren monopolie en de quade actitaten, die deselve dagelijcx tegens d'onse sochten int werck te stellen, sijn oock eijndelijk soo verre gekomen dat haer niet eens hebben ontsien jongst, tusschen den 19 ende 20^{en} April snachts. met meer als 150 gewapende mannen Compagnies logie in Suratte te beclimmen ende t'eenemacl te spolieren, breckende ende slaende al in stucken wat niet mede weghslepen ofte brengen conden, waerbij niet alleen de Comp. maer oocq particulieren merckelijke schade geleden hebben, sijnde in sulcken furie daerenboven drie onser dienaren deerlijk gequest geworden, soo datter daeghs daeraen een der selver is comen te overlijden. Van dese openbare gewelden en andere onlijdelijke Moorse vexatien meer, mitsgaders in wat coopmauschappen de voorseijde twee aengebrachte cargasoenen hebben bestaen, wert int Suratse verbael breeder gesprooken ende elaelijk aangewesen

Soo verschijnt mede op dien dagh over de Sumatrane westenst 't fluijtschip Postpaert van Cruex de Gale op Ceijlon met 600 packen off 150 bharen caneel, mitsgaders 91 packen verscheijde sortementen van Caijlpatnamse cleeden ende Spahans leer, costende met alle de ongelden daer op gevallen volgens factura ter somme van f 18797.64. 't Geene d'E. heer gouverneur Joan Maetsnijcker wegens Comp^s stant ende gelegentheit op dat eijland bij sijne missive van 17^{en} Majj laestleden daer benevens adviceert is bij appart verbael g'extenteert naer te sien.

Negentien stux diversehe inlantsche vaertuijgen sijn desen dach hier binnen de reviere ten ancker gecomen, gesamentlijk gemant met 195 persoonen, ende brengen uijt verscheijde quartieren alhier aen de merckt dese onderstaende goederen, te weten:

50 stux slaven als slavinnen,	8000 p ^s drooge vissen,
60 ³ lasten rijs,	1300 bossen ajuijnen,
540 p ^s hoenders,	11000 d ^{es} suijker,
100 p ^s korte kistplancken,	2500 kneppel suijker,
4 lasten sout,	40000 p ^s oude pijnang.

Behalven de voornoemde 19 stux vaertuijgen comen noech 5 andere van Brebes nevens twee gesanten van den tommagon Mattaram, brengende een brieff aen de Ed. heer Gouverneur Generael ende twee gevangene Javanen (die een onser Mardijeker omtrent Battangh leelijk om den hals gebracht hadden) mede, waerbij den tommagon versoeckt deselve volgens onse costuijmen exemplariter mochten gestraft werden, gelijk uijt het subsequerende translaet der voorseijde missive te sien is.

Translaet van den inhoud der missive van den tommagon Mattaram aen de Ed^e h^r Gouverneur Generael.

Vorders mijn broeder den capiteijn moor van Battavia, desen Penenga Naja Cartij ben ick sendende om UE. te comen begroeten, alsoo UE. Javanen inwoonders hebben van haerluijder medegesellen een dootgesmeten, dese moordenaers sijn geweest 4 Javanen, ende sij hebben eenen swart vermoort. ende naer sijn doot hebben hem een pot aent lijff gebonden, ende daer hij vermoort was is in Battang geweest, ende van de moordenaers sijn twee af gevangen geeregen ende d'ander twee sijnt ontloopen, daerom en is mijn hart niet gerust geweest voordat ick het selve reverentelijk den Sousounangh hadde te kennen gegeven ende den Sousounangh heeft deselve aan UE. doen leveren. De bringers van dien sijn mijn gesanten Penenga ende Naijr Cartij Broeder capiteijn moor van Battavia, den Sousounangh heeft gesecht dat UE. gelieffte daer mede te doen soo als 't UE. gelieft. 't geen ick vorders te seggen hebbe is Panenga ende Naija Cartij bekend.

Heden vertrecken 2 contings, d'eene naer Surrabaja ende d'ander naer Campan mitsgaders een giljon naer Dillij, tsamen wechvoerende 738 realen aen cleeden.

23^{en} d^e anckert voor dese stadt het schip Maestricht, comende a droicture van de Malabaerse cust met 181 lasten peper. Den oppercoopman Dirck Schoorl sendt daermede een cleijn briefken geschreven aen Cabo Coelangh in dato 5^{en}

Majj, waarbij vernemen 't gemelte schip door een hart aendringende langhduijrige storm aldaer niet langer houden conde maer mosten om alle perijckelen voor te comen nootwendich ancker lichten ende reijse herwaerts aen bevorderen, invoegen voor desselts vertreck daer noch aen landt omtrent de 100.000 R peper bleven berusten, die om redenen boven geciteert niet hadden kunnen ingenomen ende dit sijsoen herwaerts gebracht werden.

Insgelijcx van de selve cust, doch over Ceijlon. tjacht Ackersloot, medebrenkende 44 lasten peper ende van Ceijlon 330 packen ofte $82\frac{1}{2}$ baeren goede eaneel, mitsgaders een ende deselve advijsen als per de fluijt de Post op gisteren van de E. heer gouverneur Joan Maetsuijcker gesonden sijn.

Heden vertrecken vijf vaertuijgen naer Bantam, Japara, Grissick ende Benjarmassingh, medenemende $1989\frac{1}{2}$ R aen verscheijde sorteringe cleeden, 40 p^s ijsere rijspannen, $27\frac{1}{2}$ R aen groff aertwerek, 20.000 pampiertsjes blatgout, $38\frac{1}{4}$ reael in comptant ende $38\frac{1}{4}$ R aen verscheijde Chinese cramerijen.

24^{en} d^e comt van Benjarmassing een tingangh met 11 man geladen hebbende 100 picol peper, item van Grissick een chiampan met 6 man medebrenkende 12 lasten rij, ende een tingangh van Pamalangk met 8 man ende 13 lasten rij.

Daerentegen vertrecken een giljon naer Japara, is hier eenelijck om een pascedulle te halen geweest, mitsgaders een contingh naer Surrabaja ende een lamboe naer Grissick, beijde nijtvoerende 73 R aen cleden ende 52 realen aen diversehe cleene waren.

25^{en} d^e comen hier binnen de reviere ten ancker twaelf stucx vaertuijgen van diverse plaetsen, te weten: 4 contings, 2 talambas, 2 chiampanen, een tingangh, een giljon, een chialoup ende een galeij, tsamen gemant met 90 eoppen, ende brengen aen de merckt dese naervolgende nootwendicheden, namentlijk:

46 $\frac{1}{2}$ lasten rij,	70 bossen rottangh,
2 d ^e sout.	1200 bossen snijcker,
200 picol snijcker,	300 bossen aijnijn,
60 d ^e peper.	3 p^s harten,
25 p^s slaven en slavinnen,	5 p^s boeken,
290 p^s hoenders,	50 p^s eenden,
	3 $\frac{1}{2}$ picol wasch.

Vertrecken daerentegen een tingangh naer Paccalangen met $38\frac{1}{2}$ R ende een contingh naer Samarangk met vijftich realen aen cleden.

26^{en} d^e compt hier binnen ten ancker 1 jonckje van Japara met 16 man, inhebbende 14 lasten sout ende 2 lasten rij, daerentegen keert weder naer Bantam een tingangh met 65 realen aen cleeden ende 1000 p^s gedroochde caboes ofte vis.

Heden voor de middach heeft d'E. heere Franchoijs Caron den capitein Johannes Burgers over de comp^e van den afgesturven provisionelen capitain

Hendrick Man (guarnisoen hondende aen de westzijde deser stadt) in presentie van de E. heer Gerard Demmer ende den sergiant majoor deses guarnisoens geaucthoriseert en voorgestelt omme als formeel capitain (gelijk hij is) over de selve compagnie voortaan te commanderen.

27^{en} d^r comt een jonckje van Japara met 40 man ende 30 lasten rijs, mitsgaders een somme (sic!) van d^r plaets met 36 man, hebbende geladen 20 lasten rijs, 5 lasten sout ende 1400 plancken.

Daerentegen retourneren vier vaertuijgen, te weten: 2 lamboes, een contingh ende een tingangh naer Bantam, Tronsse ende Pontangh, medenemende 526½ R^a aen diverse sorteringe cleden.

's Achtermiddaghs is een grooten tijger hier binnen het casteel te kieken gebracht, die seecker Duits man dicht onder de stadtsmuiren aen de westzijde bij 't revierken Croccot in een thuijn doodgeschooten hadde, werdende door ordre van de Ed. heer Generael daer voor nijt Compagnies cassa betaelt 20 R^a van achten.

25^{en} d^r comt een contingh van Paeaalongen met 7 man, 2 buffels, 75 p^s hoenders ende 1¼ lasten rijs, item van Crawangh een tingangh met 4 man ende 1½ lasten rijs.

Vertreken drie contings naer Japara ende een gillion naer Cherribon, voerende met maleander wech 1212½ realen aen cleden.

Soo seijlt oock voor de middaach van dese reede tjacht de Leenwerck met 40 lasten rijs naer Banda, sijnde ten principalen geordonneert omme te ondersoecken off de gemelte eijlanden door een ongewoone passagie, namentlijk door de Straadt Sunda langs de eust van Zuijtlant, te seijlen sij, ten eijnde dit costelike Compagnies pant bij eenigh overcoment ongeval (des Gods verhoede) soo wel tegen als met het Wester mousson doorgaens van hier naer eijseh can werden geassisteert.

29^{en} d^r verschijnen seven stuex inlantse vaertuijgen hier binnen in de reviere, gesamentlijk gemant met 82 coppen, ende brengen aen de merckt 't naervolgende:

9½ lasten rijs,	500 bossen snijker,
613 picol peper,	200 d ⁿ ajuijnen,
600 p ^s hoenders,	10000 p ^s onde pijnangen

Encontra seijlen hier weder van daen 10 stuex separate vaertuijgen, meest alle naer Japara, hebbende alhier voor hnn aengebrachte maincements ingecocht voor 4724 realen aen diverse sorteringh cleden, 40 picol cattoen 65 realen aen comptant, 2 picol injoe ofte dnijvelsdreek ende 6 realen aen geringe Chinese waaren.

30^{en} d^r comt Boedjangh met een giljon van Succadana met 13 man brengende eenige rouwe diamanten te coop.

Twee giljons naer Banjermassingh ende een jonckje naer Japara ver-

trecken naer de middagh, ende nemen mede wech 1176 R^e aan cleden, 420 realen aen diverse cleijne waaren, 4 picol dick cooperdraet ende 1000 strengen goudtraet.

In dese voorledene maent Junius zijn alhier op Battavia comen te overlijden 32 Compagnies dienaers, 22 vrije luyden ende drie lijffelijken.

Primo Julius aen 1648 comen hier binnen de reviere ten ancker 3 contings, drie giljons, twee lamboes, een tingangh ende een chianpan van Japara. Grissick, Benjarmassingh, Succedana ende Jortangh met 120 man, brengende met maleanderen aen de merckt dese onderstaende Javaensche coopmanschappen, namentlijk:

608 picol peper,	240 p ^r hoenders.
1700 stuex bultjes,	25 p ^r bocken.
190 stuex parrings,	340 steenbrasems.
1 p ^l garon,	3500 bossen suijcker.
31 lasten rijs,	15000 p ^r oud. pijnaugh.
2 d ^e groff sout,	ende eenige rouwe diamantjes.

Daerentegen vertrecken twee contings naer Japara, een tingangh naer Pammanoekan ende een talamba naer Grissick, uitvoerende 253 $\frac{3}{4}$ reaet aen cleden, 55 realen in comptant ende 300 bossen ajuijnen.

2^{en} d^e comt een giljon ende een lamboe beijde van Geleij. d'eerste met 11 ende d'ander met 14 man, brengende 12 lasten witte rijs.

Tegens den avondt vertrecken weder 3 vaertuijgen. te weten: een wanckan naer Benjarmassingh, een tingangh naer Japara ende een tingangh naer Bantan, nemende van hier mede 755 realen aen cleden, 10 R^e comptant ende 3 p^s gebroockene pannen.

3^{en} d^e. Desen morgen vroegh is den coopman Paulus Baerth per de fluijt de Noortstarre naer Cilleda op de Sumatrase Westenst tot procure van peper vertrocken.

Soo keeren ook drie stuex Javaense vaertuijgen jegens den avondt weder thujs, 't eene naer Damack, 'tweede naer Cerribon ende 't derde naer Surrabaja, slepende met maleanderen wech 1553 $\frac{1}{2}$ realen aen cleden ende een picol poetsjock.

4^{en} d^e pasesceert hier binnen de reviere 6 stuex Javaensche vaertuijgen met 68 coppen ende brengen te coop 't naervolgende:

60 bharen peper,
30 stuex slaven en slavinnen.
12 $\frac{1}{2}$ lasten rijs.

's Ochtens vroech is den coopman Hendrick Craijer nevens sijn geselschap per de fluijten Wolff ende Swarten Beer naer Tico en Priaman, mede op de Cust van Sumatra, tot bemachtingh van goede quautiteit peper onder een wel g'extenteerde instructie vertrocken.

Heden retourneren oock twee contings, 1 lamboe ende een tingan naer Damack, Japara ende Chillemajor, uitvoerende 295 $\frac{1}{2}$ reaet aen cleden.

5^e d' verschijnen acht stuex verscheijde vaertuijgen hier binnen de reviere ten ancker, sijnde gemant met 64 coppen, ende brengen aen de merckt dese aenstaende goederen:

57 p ^r peper,	300 bossen ajuijnen,
11 lasten fijn sout,	130 p ^r hoenders,
41½ d' rijs,	10 p ^s gansen,
100 bossen rottangh,	200 p kiatij plancken.
30 stuex cadjangh,	6000 p ^r oude pijnangh.
10 sacken toeback,	

Daerentegen vertreckt een contingh naer Passorwan ende een lamboc naer Grissiek, beide wechvoerende 166 realen aen elden.

6^e d' is d'E. heere Anthonio Caen per tjacht Sluijs weder nijt sijn commissie nijt Ternaten gekeert, medebrenghende 25156 ₧ suijsvere nagelen monterende met de ongelden daerop gevallen f 5168.10.10, ende rapporteert sijn bovengemelte E. soo bij monde als ampele geschriften dat, gedurende den tijt aldaer domicilium gehouden heert, dagelijcx met redresseren van veele ende verscheijde grove abuijsen ende misverstanden bij den gouverneur Wouter Seroijen gecommitteert beesigh sij geweest, ende eijndelijk de saecken soodanich gestelt bevonden dat nootsaekkelijk om Comp^r standt in die quartieren in geen meerder swaricheijt ende verwarringh te helpen heeft veranderingen moeten doen, hebbende tot dien eijnde den gemelten gouverneur van daer gelicht ende gelast sich benevens sijn familie op 'tjacht Heemskereke te transporteren ende met den eersten herwaerts aen te vertrekken omme sijn bedrijf alhier voor den achtbaren Raadt van Justitie te verantwoorden, surrogerende bij provisie in dessels plaats den oppercoopman ende alsdoen presente opperhoofd op 't eijlant Macqian St Gaspert van den Boogaerd, mitsgaders in d Boogaerts plaats tot opperhoofd des gemelten eijlants den oppercoopman Jacob Hustaert. Van alle dese veranderingen ende redressementen wert bij 't Moluese verbael claerder ende naerder gesproocken.

Heden vertreckt Annom met een tingangh naer Cawan ende voert nijt 53½ realen aen elden.

7^e d' verschijnen hier binnen de haven seven stuex diverse vaertuijgen van meest al op de Javise oostcust gelegene plaatsen, gesamentlijk ophebbende 75 coppen ende brengen aen de merckt dese onderstaende nootwendigheden

8 lasten rijs,	2 p ^r harten,
5 d' groff sout,	120 p ^r hoenders,
5 sacken witte boonen,	700 bondel suijsker.
60 bharen peper,	1500 p ^s onde pijnangh,
200 picol peper.	ende verscheijde snuijsteringh.

Gevolghlijk vertreckt een tingangh naer Pamanouckan ende voert nijt 52 R^e aen diverse waren van geringh valeur.

8de d^r comen drie vaertuijgen van Japara, een van Timbaugh ende een van Cerebon. Van dese Japaerse vaertuijgen wasser een, daer de amachoda desselts een pas com naer de Sumatrase Westcust te varen alhier versochte, wesende met malcanderen gemant met 80 persooenen ende brengen aen de merckt 't naervolgende:

10 lasten rijs,	20 p ^s groote plancken,
85 d ^{rs} sout,	50 corven swarte snijcker ende
andere manetementos meer.	

Vertrecken daerentegen een talamba naer Bantam met 52 R^r ende een contingh naer Japara met 60 realen aen eleden.

9de d^r is den oppercoopman Pieter de Gojer per 'tschip Wesel naer de westenst van Sumatra, namentlijk naer Indrapoura, tot procure van peper vertrocken, zijnde dese de laeste besendinge die dit jaer derwaerts gedaen zij.

Soe keeren oec regens den avondt weder 'thuijs 4 inlantsche vaertuijgen, hebbende alhier ingecocht 258 R^s aen cledingh ende verscheijde andere barring barringh.

10de d^r. Voor den middagh receipt d'Ed^e H^r Generael een briefken van den ouden sultan van Bantam, geaccompangeert met twee cleene diamantjes, welken brieff behoorlijk met soldaten in 't geweer, doch sonder chergies te doen, ingehaelt ende gelesen sijnde is deselve van dusdanige teneur bevonden:

Translaet van den inhoud der missive van den ouden
sultan van Bantam aen d'Ed^e H^r Gouverneur Generael.

Vorders heeft den sultan tijdingh becomen datter een schip van de Oost op Battavia was gearriveert, daerom versoeckt den sultan aen den capiteijn Gouverneur Generael dat hem gelieft eenige tijdinge van de Oost te laten weten, alsoo de tijdinge die op Bantam hebben becomen is dat de vaertuijgen van de Oost gereet sijn om naer Bantam te comen, daerom heeft den sultan geordonneert dat alle persooenen in de dorpen buijten Bantam wonende met vrouw en kinders ende alle haerluijden padij binnen Bantam sonde comen, maer nu hebben wij weder tijdinge becomen dat alle vaertuijgen die gereet waren geweest ider wederom naer sijn eijgen plaets vertrocken was, ende daer over versoeck iek oprechte tijdinge van den capiteijn Generael

Den sultan en heeft niets om tot vereeringh te comen senden aen den capiteijn Gouverneur Generael als eenelijck twee stux diamantjes: gelieft niet te sien naer de waerde van dien alsoo 't niet naer behooren en was.

Heden sijn 15 stux verscheijde vaertuijgen van diverse plaetsen hier

binnen de reviere ende haven ten anker gecomen, 'tsamen gemant met 153 coppen, brengende aen de merckt dese onderstaende goederen:

156 p ^l peper,	130 eorven swarte suijcker,
39 $\frac{3}{4}$ lasten rijs,	600 bondel suijcker,
3 d ^e boonen,	5 potten olije,
300 p ^s hoenders,	10000 enekan Bantam,
7 p ^s bocken,	200 p ^s drooge vissen ende
100 p ^s eenden,	andere snijsteringh.

Soo is oock naer de middaach tjacht Heemskerek nijtte Moluccos met den gewesen gouverneur Wouter Serolien alhier verschenen.

Tegens den avondt vertreckt een talamba naer Sillebaer, een tingan naer Japara ende een giljon naer Grissick. d'Eerste neemt een pas ende de twee andere voor 198 realen aen eleden mede.

11^{en} d^e brengen twee contings van Japara ende een giljon van Majjuta, gemant met 34 coppen, dese onderstaende lijftochten aen de merckt, te weten:

247 picol peper,	195 p ^s hoenders,
4 lasten rijs,	1100 p ^s drooge steenbrasems,
3 d ^e sout,	1100 p ^s drooge caboos,
800 bossen zuijcker,	1100 p ^s drooge masbancker,
600 d ^e ajuijnen,	340 kneppel suijcker.

Daerentegen vertreckt een giljon naer Dillij met een pas ende een giljon naer Indrapoura met 623 $\frac{3}{4}$ R^a aen eleden, 20 gantangh comijn, 50 realen comptant, 28 lasten sout ende 2 slavinnen.

12^{en} d^e 's ochtens gewert d'Ed^e Heer Gouverneur Generael een brieffken geschreven bij de opperhoofden van 't schip de Vogel Struijs, dicterende ten principalen dat d^e opperhoofden met het voornoemde schip op 17 Januarij passato uijt Texel geloopen en behouden in de straet Sunda omtrent Anger geracckt waren, ende dat wijders alle debvoir souden aanwenden omme spoedich op Battavia's reede te comen. Omtrent de middaach verschijnt alhier per seecker chialoup uijt de Mattaram de h^r ontfanger Sebalt Wonderer nevens den oppercoopman Rijkloff van Goens, hebbende tjacht Lis daarmede derwaerts vertrocken waren omtrent Crawangh gelaten. Brengen een brieff van den Sousounangh Mattaram aen den Ed^e heer Gouverneur Generael en eenige orangcaijs mede, welleke tsijner tijt mette vereijachte ceremonien staetinghaelt ende gelesen te werden. Hoe beijde de voornoemde heeren ontfanger ende oppercoopman met haer vorder aengewesen geselschap gedurende hare legatie in des Sousounangs lant onthaelt, bejegent ende getracteert, mitsgaders hoe en wanneer dan weder vandaer gedemiteert sijn, can den coriensen leser bij 't subsequerende daghregister. bij voornoemde legaten ordentelijk gehouden, alles clacrlijk beoogen.

Dagbregister gehonden bij den E. Sebalt Wonderer, ontanger generael, gaende geaccompagt met den oppercoopman Rijkloff van Goens ende den capiteijn van de Maleijers Intie Amath in ambassade aen den Sousounan Mattaram machtighste coninc van 't eijlant Groot Java, affgesonden door d'Edr Hr Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn ende de EE. Heeren Raaden van India omme nijt de name van hare Edr desselts missive benevens de geordineerde vereeringe aen den Sousounangh genoemd over te leveren, ende wijders den inhondt ten dienste van de generale Comp te bewerken, wat dien aengaende mitsgaders op de reijse voorgevallen is.

Adij 28^{en} d' 's nachts omtrent den 11 uren sijn met het jacht Lis van Battavia's reede onder zeijl gegaen de wint N. O., stellende onsen coers naer de boeck van Carrawangh.

29^{en} d' 'smorgens hadden Carrawangh op zij van ons, de wint ende coers gelijk vooren.

30^{en} d' zagen de bereh Z. O. van ons. Desen dach rescontreerden drie schepen, die oordeelden nijt Amboijna quamen: s'achtermiddaghs bejegende insgelijcx tjacht de Leeuwrick nijt de Molnceos, daer alles Godt loff wel stondt, 't savons settent op vijf vadem.

31^{en} d' maeckten weder seijl, de wint variabel, bejegenen de fluijt de Wolff, daer op was den zergiant majoor Willem van der Beeck. comende over Maccassaer van Soloer, desen dach hebben 'savonts voor de tweede mael geanekert op 8½ vadem

Primo Junius. 's Morgens hebben weder ancker gelicht met een Z. O. Z. O. ten Z. wint ende settent 't savonts omtrent Indermajouw.

2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 en 11 d' sijn naer verscheijde contrarie zijnde winden ende stilte omtrent Samarangh aengecomen op 7½ vadem. Op den 8^{en} deser verstonden nijt 2 Javanen, van den tommagon Mattaram naer Battavia afgesonden, hoe seeckere slaeff van d' hr majoor genaemt Mathijs door vier Javanen, inwoondres van Battavia, moordadich was omgebracht voor de mondt van de reviere Brebes met een pot water, die aen sijn lichaem gebonden sijnde hem overt boort hebben geworpen, daervan 2 achterbaelt waren en d'ander wierden noch gesocht omme aen ons overgelevert otte wel door haer selfs naer Battavia gebracht te werden. Heden werden uut de name van de gouverneur van Japara ende Samarangh versocht ider om aen sijne haven aen te comen, dat in consideratie genomen sijnde is Samarangh geprefereert omdat van daer moesten opreijsen, te meer omdat de paerden voor den Sousounangh al vrij gemagert waren, beloofde echter aen Wiera Sittia soo haest met lief van den Mattaram arriveerde op Japara bij hem mede aen te comen.

12^{en} d^e. Heden maecken weder seijl tot voor Samarangh, alwaer op 3½ vadem anckerden. Aenstondt wierden [van] Queeij Soeta, gouverneur van dese plaetse, gevolght met sijn vrouw verwilkomt, insgelijcx 'sachtermiddaeghs van den gouverneur van Japara, Wiera Sittia, mitsgaders Queij Angrepaja met sijn vrouw, die ijder na tijts gelegentheijt soo veel traectement als doenlijk was aendeden, ende hun op den avondt afscheijt gegeven met uutstel, om 'sanderen daechs de paerden mitsgaders de vereeringe des Sousounangs te comen lossen.

13^{en} d^e zijn de paerden mitsgaders de resterende vereeringe van boort gebaelt, 'sachtermiddaechs is d'heer ontfaenger met den oppercoopman van Goens naer landt gevaren op 't noodigen van Queeij Soeta, doch s'avonts weder aen boort gecomen, met toesegginge om 'sanderendaechs met onse particuliere menblen weder aen landt te comen; is onderwijlen ordre gestelt om des Sousounangs goederen te prepareeren tot de opreijsen naer de stadt Mattaram.

14^{en} d^e sijn met den brieff aen den Sousounan ende onse goederen (gevolght met redelijke static) aen lant gevaren, ende wierden door Queij Soeta ende Angapaja gebracht in een steene woningh die redelijk accomodabel was, alwaer malcanderen tot in den avondt geselschap hielden hebbende diverse discoursen. Onder anderen bespeurden in de 2 gemelte Queijs (naer nutterlijke schijn) een besonderlijk teecken van blijdschap over onse comste, voorgevende dat als de laestemael ten hove waren verscheijden grooten aen de comste van een ambassadeur, speciaalijk capiteijn Tiema, getwijffelt hadden, ja soodanich dat eenige grootse edelen hun pijek ende verdere eerteecken (volgens hare qualiteijt) wilden afleggen sooder oijt besendingh van den Gouverneur Generael met Nederlanders verscheen, dat bij dese Queijs soo heviech was tegenstaen dat hun hoofden daer voor te pande stelden, gevende tot bewaerheden van hunne redenen voor, dat den tommagon Mattaram haer seggen hadde gepatrocineert ende dese wantrouwende heeren gewaerschout haer selven voor diergelijke redenen moesten wachten, tensij (wanneer de Hollantsche gesanten quamen) van hare qualiteijt wilden berooft zijn. De 2 gemelte Queijs hebben hun vertrouwen gesteret ende aengeseijt dat den Gouverneur Generael niet gewoon was aen groote heeren iets toe te seggen ofte tselve wiert punctuelijk achtervolght. Geduijrende onse tsamenkomsten verschenen op den avondt twee huysdienaers van den tommagon Mattaram met een briefken, daerinne bleek hoe den Sousounan reede van onse comste verwitticht was, ende wert daerinne aen Queij Soeta ende Angapaja g'ordineert ons soo haest als doenlijk was op te brengen, alsoo den Sousounangh gereet was omme voor eenige maenden op de jacht te gaen, ende dat om onse komste sijn reijs gestaect hadde, sulcx gemelte Queijs op alles soodanige ordre stelden als hun mogelijk was, die naer een matige vereeringe genoten hadden ons daer lieten ende vertrocken.

15^{en} en 16^{en} d^e zijn alle de goederen, soo wel ons particulier als de vereeringe aen den Sousonnaugh, behoorlijk geprepareert ende gepraeserveert voor de vochticheit van 't aertrijk ende den regen van boven, soo dat daarmede gereet waren omme 's anderen daechs onse reijse naer boven aen te vangen.

17^{en} d^e hebben een brielken met den burger Samsoen aen d'Ed^e Heer Generael afgesonden ende zijn omtrent ten negen uren voor de middach te paerde gegaen, reijsende dien dach over 't voorgeberchte, passerende verscheijden dorpen, ijder bewoont ongeveer van 50, 60 a 70 huysgesinnen, hun alle met planten van padij emerende, omtrent 4 uren 's achtermiddachs arriveerden bij't dorp Maara om te rusten, hebbende dien dagh meest zijtwaerts g'advanceert 6 mijlen.

18^{en} d^e voor dagh zijn weder met alle de bagagie, die ongeveer van 400 mannen gedragen wierde, voortgereijst over diverse geberchten, passerende dien dach ettelijke dorpen als gisteren. 's Achtermiddaechs quamen bij 't dorp Chiandij, daer om de lastdragende mannen in te wachten afsaten, slapende dien nacht op een heuvel bij 't gemelte dorp, alwaer het snachts soo koel bevonden dat 's morgens veel van d'onse ende veele inwoonders clappertanden. Onse mede genomen pot met booter was soo hart geworden dat de selve met mes sneden sonder dat de selve bijzonderlijk daer aen bleeff hechten, dien dach hadden zijdwarts ruijm g'advanceert 6 mijlen.

19^{en} d^e hebben voor daech weder wechgespoedicht, reijsende door heuvelich landt, langs 't hooge geberechte passerende veel dorpen ende rijstvelden. 's Avonts namen onse rustplaats in 't dorp Ambo, hebbende dien dach gadvanceert omtrent 7 mijlen zijdwarts.

20^{en} d^e zijn voor daech al voort gereijst, passerende omtrent de middach d'eerste poort Selimbij ende voorts niet als rijstvelden soo verre rondom 't gesicht toereijckte, des nachts onse rustplaetse in 't dorp Louso hebbende, dien dach tussehen 't zijden ende westen gadvanceert 6 mijlen.

21^{en} d^e Sondaeghs passeerden omtrent den 8 uren de tweede poort Tadil, ten 10 uren de 3^e poort Oupan, alwaer van 12 loeras ofte Javaense edele, door den tommagon Mattaram (door den last van den Sousouan affgesonden) te paerde wierden verwelcomt, die ons tot in de Mattaram verselschapten. Op de middach reijste door de laetste poort of d' 1^e van den Mattaram genaemt Caliadjar en quamen omtrent ten 1 uren binnen de stadt in het daer toe gedestineerde woonhuys, alwaer redelijk gelogeert waren, daer aenstont van eenige des coninx loeras werden versocht De vereeringen wierden oock alle geprepareert omme sanderendaechs voor den Sousouan te brengen. Desen daech waren ongelooflijke groote rijstvelden, die alle rondtsom den Mattaram wel een dach reijzens groot zijn, gepasseert, insgelijx ontallijcke menichte van dorpen, ongeveer binnen de henvels van voorseijde velden een groote musquetschoot van den anderen. Naer calculatie hebben dien dach tussehen 't westen

ende zijden gereijst 5 mijlen, soodat den wech van Samarangh tot den conincx hoff aestimeren op ruim 30 mijlen weechs, dan in de rechte zijden ende noorden van Samarangh wert getaxeert niet meer te wesen als 18 a 20 mijlen.

22^{en} d^e sMaendaechs was alles vroeëh gepraepareert omme voor den Sousounangh te verschijnen, daerop omtrent ten 8 uren de queijs Soeta ende Angapraja bij ons verschenen, rapporterende dat den coninc ons op sijn suijtleijn (sijnde sijn waerdichste andientieplaets) verwachtete, sulcx aenstonts niet alle de vereeringen vooraengedragen te paerde gingen sitten ende quamen omtrent ten halff tienem voor 't hoff, daer g'ordonneert wiert dat alle de schenekagien ende onse suite soude buijten blijven, gaende alsoo gesamentlijk binnen 't beheekte pleijn. Den heer ontfanger wiert een geel baentje om den hals gedaen ende g'ordinneert den brieff te dragen tot omtrent 18 a 20 treden van den coninc alwaer gesamentlijk gekrujst op het zant nedersaten, wanneer Angapraja den brieff voor den Sousounan voortbraecht ende wert aenstonts door hem gelesen ende int Javaens vertolekt. In 't lesen quamen de pangorans Porbaja en Sarbaja al kruijpende omtrent 5 voeten van den Sousounan op d'aerde bij hem nedersitten, den Sousounan geboot naer 't lesen van den brieff de vereeringe voor hem te brengen, dat met ongeloofelijken ijver achtervolght werdt, daerop de 3 paerden die op den wech wel gevoert ende in lange niet bereeden sijnde tot ons groot genoeg en seer moedich ernst binnen quamen, makende op sommige plaetsen onder d'edele, die daer in groote getal saten, lustigh ruim baen, alle d'andere schenekagie in de geel bekleet volghde ordentlijk daer aen ende wierde ter sijden den Sousounangh nedergestelt. Den coninc sat onder een houten somerhujsken, omtrent 3 vadem ¹⁾ met een steene voet van d'aerde verheven, op een viereut stoeltjen sonder leen, aen sijn rechter zijde zaten op d'aerde neder 3 jonge vrouwen ijder een pijek met het seherp voornijt vellende, achter hem insgelijcx 6 vrouwen eleg met een musquet, sonder dat op thien treden een manspersoon hem genaeekte. Den Sousounangh vraechde den H^r ontfanger off buijten de brieff eenige last hadden ende wat den Gouverneur Generael van hem eijshete, daer op de gemelte heer antwoorden: anders niet als 't gene in den brieff gemelt was ende dat d'H^r Gouverneur Generael niets en begeerde als eenlijk d'onderhouding ende continuatie van vruntschap ende gedeurige preuen van een oprecht en zuiver hert, gelijk het selve bij onsen Generael altoos soude achtervolght werden. Daer op den Sousounan repliceerde dat Battavia ende Mattaram nu een lant was ende dat tselve altoos soude volherden, oock alles [wat] in sijn landt was stont voor den Gouverneur Generaal open, ende hadde sijn begeren maer te eijsschen als hij oock bij gelijke occasie doen soude seijde verder wij mosten daer aen niet twijffelen, daerop hem

¹⁾ Het H^s. heeft: *vaten*.

verseeckerden wij 't selve niet deden. Den Sousouman vraechde ofte op Bantam gesanten van Balij gecomen waren, d'heer ontfanger verseeckerde hem van neen; vraechde wijders wat handel wij op Balij dreven, daer op repliceerde geen handel van emportantie daer hadden als eenelijck onse ledige schepen, die naer inwaerts aen voeren, daer aenlicpen heen ende weer om koebeesten te coopen, daer op een tijt langh stilzweegh. Eindelijk seijde den Sousoumangh dat hij gereet was om op te reijssen naer de jacht, doch dat om onsent halven drie dagen vertoeven soude en telcken voor hem doen comen, dat wij dan sijn landt soude gebruijcken naer ons welgevallen, alsoo Battavia en dit landt nu een geworden was, daer voor hem bedanckten. namen afscheijt ende ver troocken in onse wooninge, daer van verscheijde personen wierden versocht, 's Achtermiddaechs sont ons den Sousoumangh groote quantiteijt frenijten om te ververschen ende 6 koebeesten. 's Avonts gingen met den geconcipeerden brieff van de Gouverneur Generael ende de vereeringe naer den tommagon Mattaram, die ons nijttermaten groote vruntchap bewees. comende d'hr ontfanger aen sijn binnenste deur inhalen met omhelsingh ende leijde hem verder met de hand tot op een alcatijff om neder te sitten, daer al sijn vrouwen ende sijn eygen slaepplaets was. Angapraja las hem den brieff voor. die door hem verstaen zijnde verseeckerde ons van de versoeckinge aen den Sousouman gedaen wegens 't varen van sijn volck naer Peera ende het overleveren van de Battavise wechge loopene Chinesen, bewijssende ons verder groote teckenken van vruntchap, begeerende op de Hollantse manier met ons vrolijk te zijn. De schenckagie van d'Ed^e heer Generael wiert soo beslooten ongeopend wechgeleijt, daernijt oordeelden den selven den Sousouman te willen verthoonen. gelijk 't selfde 's anderen daechs vernamen dat den Sousoumangh alles den tommagon weder sondt exept het stuck laeckens ende het stuck Persiaens fluweel, 't welek hij voor sieh selven behielt. Naer ongeveer ruijm middernacht was naemen afscheijt ende vertroocken seer vernoecht over 't onthael van desen man, die in waarheijt bethoonde een goet vrunt van d'Hollanders te zijn

Adij 23^{en} d^e smorgens ten negen uren zijn weder voor den Sousouman ontbouden, daer terstont naer toe gingen, hem andernael op 't snijderpleijn rescontreerende. Wij wierden nu naerder geordineert te zitten als daechs te voren tot onder een zonnendaek, den Sousouman sat van sijn verheven huijsken om laegh op 't gister gemelte stoeltjen met de selve ongemeene lijffwacht bewaert; sijn grooten saten op de selve maniere als gisteren, sijnde de naeste ten minsten 8 a 10 treden van hem. die dichtst bij saten waren de pangorans Parbajja, Sarbajja, Biliton ende andere onbekende grooten tot 10 a 12 in 't getal: den tommagon Mattaram was heden noch gisteren noch niet present. De vereeringe, van d'Ed^e Hr Generael aen voorseijden tommagon gedaen, lach in de selfde witte packskens in 't pleijn op d'aerde neder. Den Sousouman hadde op de wijs als gister eenige redenen van Balij, hoedanich tselve lach, waerin haer macht bestondt

ende diergelijke, daer op hem antwoorden dat het landt van Balij seer berch-achtich en vol volck was. daerop den Sousounangh lange tijt stil sweegh, sonder dat echter conde bespueren tot onse adsistentie genegen te sijn tegens den Baelier. Den Sousounangh sach dat wij op haer ofte suijders manier neder-saten, beval ons te sitten naer ons believen alsoo wel wist dat het de Hollanders pinlijck viel. Hij vraechde oock off wij het Persiaens paert begeerden te sien, dat hem voorleden jaer van den Gouverneur Generael verzert was, daerop hem d'Hr ontfanger antwoorde. ingevalle het den Sousounangh beliefd, ons 't selve aengenaem soude sijn. Daerop beval hij het paert te brengen, dat in der waerheijt schoon, vet ende sijn vorige gestalte onkenbaer geworden was, soo 't scheen wilde ons den coninck hier mede te kennen geven ofte wel berispen dat hij sijn paerden [beter] dan wij wisten te voeden, voegende bij sijn redenen dat onse gebitten voor de paerden te fel waren ende die mager maeekten, vragende wijders naer andere goede paerden, daer op d'h^r ontfanger dienden dat den Sousounangh beliefd om (offer eenige storven) 5 personen mede te geven naer Persia die kennisse hadden hoedanich sijn Majjt die begeerde, opdat den Sousounangh naer sijne genegentheijt mocht g'accommodeert worden, den Sousounangh antwoorde 3 personen genoeg te sijn ende, ingevalle die alle gelijk storven, dat hij echter 't vertrouwen op de Hollanders hadde om g'accommodeert te werden, toonende wijders groote teecken en van vruntchap in 't bevestigen van Battavia ende Mattaram een landt te sijn, ende dat wij overal soude gaen plaisier nemen sonder eenich achterdeneken. Ten laesten vraechde ons den Sousounangh wat voor vijanden wij noch hadden hier in India. daer op d'h^r ontfanger antwoorde dat d'H^r Gouverneur Generael noch met Cambodia, Manilha, Quinam ende Banjermassingh oorlooghde, ende hoe veel schepen naer de Manilhas gesonden waren. Den Sousounangh sprack tot besluit weder van sijn reijs naer de jacht, doch dat ons 's anderen daechs noch wilde sien ende den brief aen den Gouverneur Generael beantwoorden oock met eenen ons afscheijt geven, daer voren hem bedanekt hebbende namen oorloff ende vertroeken, doch eer naer huijs gingen besochten andermael den tommagon Mattaram. die ons tot 's avonts tot sijnent op hare wijze tracteerde.

24^{en} de sijn voor de derde mael in 't selve zijtpleijn verschenen. Den Sousounan sat op de maniere als gisteren ende wij op de selve plaetse, den tommagon Mattaram was nu mede praesent ende sat omtrent 3 a 4 treden van onse zijde, den Sousounan dede alle onse suite binnen comen. die de vorige twee dagen moesten bujten blijven, ende vraechde voor 't eerste of den Gouverneur Generael niets eijsschte, daer op wij gelijk den eersten dagh antwoorden. sulcx den Sousounangh ons belaste den Gouverneur Generael aen te seggen, als wat in sijn landt was hadde maer te eijsschen ende soude hem geworden. Het versoeck op hem gedaen, dat sijn volck niet meer naer Pera soude varen, hadde op lijfstraffe publijck doen verbieden, insgelijcx alle de Chinesen, die in

zijn landt ende aen de Hollanders schuldich waren, hadde hij Soeta en Angapraja belast bij wanbetalinge ons ter hant te stellen, niemant nijtgesondert, in wat plaetse deselve mochte wesen. Wijders gaff met woorden ende gelaet te kennen dat, ingevalle wij meerder versocht hadden, meerder geobtineert soude hebben. Den Sousounangh dede ons aenseggen dat bij Grissick een groote revier lach, genaemt Bonghou, die op 2 a 3 mijlen nabij de stadt Mattaram uitquam, daer veel rijs, jatijhout ende suijcker was te negotieren, soo wij daer handelen wilden, tselve soude door hem geerne bewillicht werden. Verder vraechde weder iets van Balij, daer op hem na gelegentheijt antwoorden, wijders hoe Battavia van Bantam lach, twelck hem d'hr ontfanger met sijn vinger int zant afmaelden. Eijndelijck liet een swart, groot Javaens paert door een van sijn opperste grooten berijden, dat seer schoon van gestalte was, ende seijde soodanige paerden wel begeerde ende dat tot dien eijnde volck sonde met ons senden. Den Sousounangh dede oock vragen wat goederen sijn volck mede moesten nemen omme paerden te coopen in Persia, daer op geraden vonde te antwoorden dat den Sousounans voleq niets behoefden mede te nemen, alsoo wij daer middelen genoeg hadden omme ten dienste van den Sousounangh paerden te coopen; dat men in dat landt niet handelden als met comptant geldt ende daeromme den Sousounangh 't sijne niet en behoefde in perijckel te stellen, dat den Gouverneur Generael tselve wel soude verschieuten. die 't ons qualijck afnemen soo sijn Maji^t gelt mede gaff. Eijndelijck heeft den Sousounangh geboden den brieff aen den Gouverneur Generael den hr ontfanger over te leveren, die van Angapraja belast wiert op sijn hoet te steecken, doch seijde den Sousounangh 't selve niet en begeerde als willende hem selven naer onse ende ons niet naer zijne maniere voegen. Den Sousounangh belaste Soeta ende Angapraja ons overal te leijden ende dat sij bij ons soo lange in den Mattaram soude blijven als 't ons behaechde, daer mede dan den Sousounangh een langh leven gewenscht hebbende namen afscheijt ende gingen naer onse wooninge. Den Sousounangh bevonden in dese 3 dagen een stil man te wesen, die seer weijnich woorden gebruijckte, blijkende echter nijt al sijn reden een actijf en gaeuw man te wesen, die van sijn groote extraordinarij gevreesd is, zijn ouderdom aestimmeren ongeveer op 30 jaren.

25, 26 ende 27^{en} d^e hebben in den Mattaram stil geweest ende den tommagon Mattaram mitsgaders queeij Nebeij Wiera Patra als eenige cleijnder personen besocht, alwaer seer wel ende beleefd telkenmael sijn getraekteert, speciaalijck van den tommagon. Wij hadden geerne Rato Ibij, des Sousounanghs moeder, als andere grooten besocht, doch 't scheen dat den tommagon Mattaram niet seer daartoe inclineerde. weshalve oock niet insisterden in ons voorslach, connende echter de redenen niet wel bevroeden waerom den toeganck tot andere bij hnn niet bewillicht wierd, hoe wel niettegenstaende gelooven dat, soo den Sousounangh niet op was getrocken in sulcken gevalle meer grooten

besoekt souden hebben, ten sij uit jalousie d'een tegen d'ander. Want wanneer op 't versoeck van voorschreven Wierra patra bij hem versehenen, soo bespeurden terstond afgunstigheijt tegens den tommagon Mattaram, ons soetelijk reprocherende hoe wij soo weijgerich waren geweest tot sijnent te comen daer doch soo diekmael bij den tommagon gingen, daerbij voegende seijde den Sousonnangh tegens den tommagon vader hij noemden hem ontsten broeder. 't Is ook seker dat dese queej wel ten hove staet, mits van geringh tot een groote qualiteijt is gevordert; dit verstonden nijt sijn eijgen redenen noemende hem selven grooter meester als den voorsejden tommagon. Uijt sijn woorden conden geen ofte weijnich verstandt bespeuren. maer scheen eer een groote opsnijder ende blaeskaeck te sijn, daar ter contrarie in den anderen bevonden een gesatigh gemoet gewoon met luijden om te gaen in wien oock geen sucht bleeck, maer scheen eerder een arch sachtsinnich man om de werelt vrij beter als den anderen te gebruijken. Op den 26^e versochten aen den tommagon Mattaram onse dimissie. alsoo verstonden dat sijn Ex^{te} 's daechs daeraen vertrecken ende den Sousonnangh volgen soude, die 25^e 's morgens voor hem heen was getogen. Den tommagon advoijeerde ons versoeck tegens 27^{en} deser, hoewel 't selve tot den 28^{en} (mits de dragers door 't opreijsen van den Sousonnangh swaerlijck te becomen waren) is uitgereckt. Van gemelten tommagon heden oock afscheijt genomen. ook bevorens met een matige vereeringe begifticht, die d'Heer ontfanger ter hand stelde sijn briefken aen den Gouverneur Generael, daerbij voegende tot vereeringe aen sijn gem. E. drij lasten rijs, voor den Heer ontfanger Sebalt Wonderaer $\frac{1}{2}$ last rijs ende 150 stux dunne jattij plancken. voor den oppercoopman van Goens $\frac{1}{2}$ last rijs ende 100 plancken; voor Intche Amat $\frac{1}{2}$ [last] rijs. daer toe seecker queej Ange Juda last hadde om ons te leveren. Van den Sousonnangh wiert d'H^r ontfanger begifticht met een Eierlijke kris, 't hecht met gont overslagen, ende 2 lasten rijs, den oppercoopman van Goens met een gelijke kris ende $1\frac{1}{2}$ last rijs, den capiteijn van de Maleijers Intche Amat met een pijek ende een last rijs, dat ons door queej Soeta ende Angapraija soude werden overgelevert.

Gedurende ons aenwesen in de Mattaram wierden diekmael van de 5 resterende getrouwe Nederlanders om hare verlossinge te bewereken lastigh gevallen, 't welck om die menschen niet andermael in perijekel van de doot te stellen, gelijk 't selve door 't onvoorsichtich versoeck van den oppercoopman Jan Hermans 't voorleden jaer was voorgevallen. te meer dat daertoe oock geen last hadden voor dees tijt gelaten is. maer om haer niet meer te bedroeven hebben hun zedurich goede hoope gegeven om bij d'H^r Generael ende Raden van India voor haer te spreeken. De gemelte Nederlanders, insonderheijt den schipper Hendrick de Rijke, bevonden soo hermelijck gestelt dat een barbaer sich daerover sonde hebben erbarmt, daerbij blijkt dat de mededogentheijt onder dese menschen uitgebannen is. De voor-

schreven schipper gelijk oock alle d'andere, claecheden seer over den voorschreven St Hermansen, die sij seijden gewaerschout te hebben omtrent Wiera Goena voor haer niet te versoecken ofte des niet dat haer bloet op hem soude comen, 't welck 't eenemaal contrariert 't geene voors Hermansen daervan bij sijn dachregister genoteert heet. 't Schijnt dat den Generael Wiera Goena een groot vijant van deselve is geweest, die de Nederlanders, welke doenmaels gedoot wieden, uijt eigen sucht heeft veroordeelt sonder des Sossoumans bevel, om de resterende een agrijsen te doen hebben van op hare verlossinge oijt te dencken. Den voorschreven schipper verclaerde oock heijlichlijk dat hij ende noch een van de vier resterende personen onbesneden gebleven waren, maer alleen was gepersuadeert om een vrouw te nemen, praesenterende sich voor gecommiteerden (wanneer eenmaal sijn vrijdom hadde te doen visiteren ende, soo 't selve contrarie bevonden werde, dat in sulcken gevalle hem alle straffen van Godt ende de werelt onderwierp. Hun kinderen waren 15 in 't getal, alle knechtjes, die noch onbesneden gebleven sijn. Op ons afscheijden van den tommagon Mattaram, soo versochten wij aen hem dat de Nederlanders wat beter mochten getracteert en meerder vrijchheijt toegelaten worden, soo 't scheen was gemelte Queij tot haer verlossinge genegen, sich excuseerende over de absentie des Sossoumangh, andersints soude soo sulcx begeerden wel obtineren een te verlossen, daer doenmaels op antwoorden dat zulx den Gouverneur Generael noch wij niet versochten, maer wilde den Sossoumangh ofte den queeij aen ons ijemant schencken, dat in sulcken gevalle haer oedankeel souden, wij persisteerden bij ons vorich versoeck ende versochten maer wat meerder liberteyt voor haer, om, gelijk Mattaram ende Battavia nu een laut was, dat sij, als des Sossoumanghs volck sijnde, heen ende weder mochten varen benevens den Sossoumanghs andere onderdanen, tweick den tommagon aennam omtrent den Sossoumangh voor haer te versoecken.

Heden hebben oock (geleijdt van queeij Soeta ende Angapraja de oude ende nieuwe stat Mattaram doorwandelt omme daardoor een genoeghen van dese plaetse aen haer te betoonen, ende bevonden dat, 't elckemaal als hier een nieuwe coninck geworden is, oock de plaetse ende sijn hof verandert wert. Den ouden Sossoumangh heeft sijn stat ende residentieplaetse gehadt bewesten dese tegenwoordige, die noch met een groot stuck oude muer van 1½ mijl lanck beheyt is, loopende met een stract uut deselve tot de nieuwe stadt, dat maer een streeck ofte straet is, lanck omtrent zijden ende noorden ruym anderhalf mijl. Aen 't zijdeinde dessels comt des coninck hof ofte dalem, viercant opgetrocken met gebaeken metsesteen, groot in sijn omganck 600 roeden, hebbende aen 't zijt- ende noorteijnde maer een uitganck, alwaer denselven audientie geeft ofte sich vertoont, de ordinarij uiteomst is 't noorderpleijn corresponderende op de voorseijde streeck daer oock sijn rijplaetse ofte renbaan is, doch sijn extraordinarie uiteomste ofte vergaderinge is in 't zijderpleijn alwaer wij audientie gehadt

hebben, daer niemant mag binnencomen dan sijn beste vrinden ende heeren, daerop sich vertrouwt, ende uut deselve niemant dan die door hem daer geroepen wierden. Verders is den Mattaram een 't eenemaal open plaets, die sijn sterckte bestaet in 't getal van de dorpen daer rontsom, mitsgaders die tselve bewoonen.

28^{en} d^o. Onse goederen geprepareert sijnde hebben omtrent 's middaechs de stadt verlaten, ende onsen wech in comp^e van queij Soeta weder naer Samarangh aengenomen. De gevangene Nederlanders hadden bevorens met alle onse overige provisien, soo wel ons particulier als Comp^s, ende (volgens specificatie) met eenige cleden tot deckinge hares lichaems begifticht, die ons versochten voor 't laetste dat doch voor haer bij d'Ed. H^r Generael ende Raden van India wilden versoecken, ons tot dien eijnde seecker request aen haer gemelte Ed. ter hant stellende, 't welck alsoo beslooten te doen. Desen dach condon weijnich avanceren doordien geen genoeg draechvolck hadde, 's avonts quamen bij de eerste poort Caliadjar, alwaer dien dach onse rustplaets namen. Alhier verstonden uijt eenige queeij's hoe dat de principale oorsaeck, daerom den Sousounangh sijn reijse om de zijt hadde aengenomen, was om eenige van d'houde grooten daar hij noch op gebeten was om den hals te helpen, als den tommagon Arta Tales ende den tommagon Wiera Sastra. 't Stondt noch te [ge]loven dat het getal met geen 2 ofte 3 soude ophouden, daar door de vreemde maniere van hunne regeringe can bespeurt werden, die voor d'onse onbegrijpelijk is mits d'oude vermoort werden om de jonge plaetse in te ruimen, ende is 't oock seecker dat den roep die voor datum gegaen heeft, dat den Sousounangh Bantam wilde beoorlogen anders, niet geweest is dan om sijn vijanden in gedurige vreesse te houden, ofte sijne wangunstige onderdanen aen kant te helpen wanneer al schoon ten oorloch gaet. De redenen van de gemelte geruchten sijn eenelijck ontstaen omdat den Sousounangh op alle zijne zeehavens hadde bevolen in generale monsteringe op Japara te verschijnen, alwaer voor weijnige dagen 170 oorloghsvaertuijgen getelt, die alle reede ijder naer sijn plaetse vertrocken sijn.

29^{en} d^o sijn 's morgens vroeck voort gereijst door de selve wegh die gecomen waren en quamen 's achtermiddaechs in 't dorp Madilanghou, daer onse rustplaets naamen.

30^{en} d^o deden een groote wech aff, des avonts sliepen in 't dorp Salatiega.

Julius. Adij primo d^o sijn 's morgens voor daech voortgetrocken, deden insgelijcx een groote wech aff, 's nachts sliepen in 't dorp Poeda Poejangh, ongeveer 4 mijlen van Samarangh.

2^{en} d^o sijn omtrent den 10 uren geluckigh in Samarangh aengecomen, verstonden uijt den schipper van tjacht Lis datter twee van onse Nederlanders overleden waren, ende bleven d'anderen noch tamelijck gesont. Onse particuliere bagagie afgecomen sijnde sonden deselve aenstonts naer boort ende versochten aen queij Soeta dat ons niet langer geliefden op te houden als tot den 4^{en}

deser. Gemelte queij versocht ons eenige dagen te blijven om ons wat vermaeck aen te doen alsoo hem 't selve van den Sousounangh belast was, 't welck beleefdelijck afsloegen, ende sijn dien nacht naer boort gevaren ende voorts naer Damack om 't selve eens te besichtigen.

3de d^e sijn voor de middaech binnen Damack wel aengecomen. Dese plaetse heeft een schoone rivier, daer met springh 10 a 11 voeten water is ende ordinarij 7 a 8 voeten. hier comt veel jattijhout aff ende werden oock veel dunne plancken gesaecht. doch anders is daer sonderlijcx niets emportants te verrichten. 's Avonts voeren weder na boort, [daer] omtrent 10 uren in den avondt aenquamen.

4de d^e sijn gesamentlijck weder naer landt gevaren en versochten aen queij Soeta ende Angapraja dimissie [ende] met eenen iemandt om met ons naer Japara te vertrecken, omme 't bevel van den Sousounangh te achtervolgen in 't lichten van de Chinesen, die ons toesejden in persoon derwaerts te willen comen, daer mede tot 's avonts van hun getracteert sijnde namen afscheijt ende quamen 2 a 3 uren voor daech aen boort, wanneer terstond zeijl maeckten naer Japara.

5de d^e ontrent den middaech sijn voor Japara ten ancker gecomen, daer terstont van Wiera Sittia. gouverneur aldaer, door den sabandaer Abdulatijff wierden aen landt genodicht, 't welck alsoo Soeta ende Angapraja noch niet verschenen waren excuseerden tot 's anderen daechs.

6de d^e sijn gesamentlijck naer landt gevaren op de 2de noodinge van Wiera Sittia ende wierden door Abdulatijff ende de 2de sabandaer ingehaelt met afblasen van ses schooten canon voorts aen landt met goede statie van piecken op haer wijze tot in sijn huijsingh, doende ons aldaer groote eere. Gemelte queij versocht dat d'H^r Gouverneur Generael hem gelietde toe te staen, dat sijn vaertuijgen die uijt inwaerts aenquamen 2 a 3 picol nagelen. nooten ende roelje voor de prijs als in dat lant comen te costen mochten mede brengen voor den Sousounan, 't welck hem door d'H^r ontfangen plat wierde aengeseijt 't selve door d'H^r Generael niet soude werden toegestaen. Ten 2de versocht den gemelten queij dat hij Abdulatijff met onse scheepen om een tocht te doen heen ende weder naer Choromandel sonde mogen senden, 't welck d'H^r ontfangen aennam bij d'H^r Generael voor te dragen. Insgelijcx seijde gemelte queij dat op Amboina noch twee Javanen in de kettingh gingen die gedurende den oorloch genomen waren, d'H^r ontfangen verseeckerde hem soo 't selve waer was die aenstont door d'Heer Generaels bevel sonde gelargert werden. Wijders verstonden uijt hem dat reede ordre was gestelt ende een ijder op lijfstraffe verboden naer Pera te varen, alsmede hoe de twee Javanen, welke de hier vooren gemelte swart Matthijs vermoort hadden, door den tomagon Mattarams volek naer Battavia gebracht waeren. Daermede genoecht sijnde namen na 3 a 4 uren sittens afscheijt ende vertrocken ten huijse van queij Soeta ende Angapraja, die reede

nijl Samarangh daer aengecomen waren, alwaer op hun bevel (door den Chinesen boomwachter Jan) geroepen wierd den fugativen Quanco, welke maer gecomen zijnde wert ons terstont overhandicht ende naer boort gesonden vermits onmachtich was sijn schuld te comen betalen, daerbij oock sagen dat het bevel van den Sousoumangh standt griep. d'Andere Chinesen, welke van Quanco weedervaeren verwitticht waren, verberchden haer soo dat genootsaecht waeren voor die tijt tevreden te wesen, weshalven seijden de twee queijs (gelijk oock Wiera Sittia gedaen hadden) aen hoe sanderen daechs voornemens waren ons afscheijt te comen nemen ende alsdan seijl naer Battavia te maecken, daemede ons naer boort verrocken.

7ten de sijn voormiddachs naer lant gevaren met ons nemende de vereeringh aen Wiera Sittia, Soeta ende Angapraja, doch om de Chinesen te becomen gingen eerst bij Soeta ende Angapraja, alwaer noch 2 fugative Chinesen bequamen, genaemt Leanco en Hanekij, welke van de queijs wierden voorgehouden, soo geen gelt hadden om haer schult te betalen, dat in sulcken gevalle terstont naer boort moesten varen, gelijk t selve geschieden, daerop afscheijt van hun namen, haer bevorens ider met een matige vereeringe versien hebbende doch wat meer aen Soeta dan Angapraja, vermits sich gemelten Soeta vrij reckliker ende dienstbaerder voor ons hadde gecomporteert. Van hun afgescheijden sijnde gingen insgelijcx onse demissie van queij Nebeij Wiera Sittia versoeken, die ons andermael wel tracteerde ende versocht aen d'H^r ontfaenger om een dach noch te blijven, 't welck beleerd excuseerden dewijl alles nu verricht sijnde geen tijt moesten verliesen. Wij bemercten een groote bitterheijt tusschen den gemelten Wiera Sittia ende Soeta met Angapraja, voor desen ontstaen dat Soeta ende Angapraja eenige vaertuijgen met rijs hadden affgesonden die op Japara niet vertolt waren, daerover Wiera Sittia bij den Sousoumangh geclaecht heeft haer beschuldigende dat zij extraordinarij veel rijs naer Battavia hadden wechgesonden. Echter hebben sij hun seer wel weten te diffenderen voorgevende dat het maer acht praeuwen met rijs waren geweest, die aen d'H^r Generael ende andere grooten op Battavia tot vereeringe was gebracht, nijl crachte van des Sousoumangs bevel dat alles wat op Battavia van nooden was door hun sonde werden versien, protesteerende verder over Wiera Sittias bedrijf dat alle de vaertuijgen (in de wint) op Japara comende veel onder wegen affdroopen sonder tol te betalen tot naedeel van de Sousouman. Daerop dan eijndelijck gevolcht is dat alle des Sousoumans zeehavens haer eijgen gerechtigheijt sullen ontvangen ende reeckeninge aen den tonmagon Mattaram doen, wacrin d'eene partie gelorjeert ende d'andere met wraeck en smaet beswaert blijft. Oock hadden wij geensints gedocht dat voorseijde 2 queijs bijten kennisse des gouverneurs vermogen hadden de fugative Chinesen nijl Japara te lichten ende ons over te geven, doch seijde Wiera Sittia ons gants niet daer aff maer sprack tegens de sijne in ons bijwesen spotswijse dat Soeta

ende Angapraja gaerne sijn plaetse hadden, 't welck hij alsoo out was wel wenschten. Wij namen naer 3 uren sitens afscheijt ende gingen in passant queeij Adje ende Abdulatijf ijder een cleijne vereeringe brengen ende voorts de 2 residerende Engelse vrienden besoecken welke seer sober gelogiert waren, ende vandaer voeren naer boort, alwaer van eenige cleijne queijs gevolcht werden op hoope van wat te erijgen, dat aen eenige is achtervolght omme hare gierigen haert sooveel doenlijk is tevreden te stellen. Aen boort bereijden ons om ancker te lichten en voorts 't zeijl te gaen, gelijk omtrent midder-nacht geschiede.

Adij 8de 's morgens vroeg bevonden ons ongeveer 5 a 6 mijlen geadvanceert te wesen, heden hebben onse reeckeningh vaerdich gemteekt omme op Battavia aen d'H^r Generael ofte sijn Ed. gemachtigde over te leveren ende bevonden dat de generale schenckagie bedroech de somma van gl. 18786.15.5, te weten door d'H^r Generael ende EE. Heeren Raden van India volgens factur ende missive aen den Sousouman ende den Tommagon Mattaram mede gegeven 't bedragen van gl. 17485.6.1 ende was bij ons volgens specificatie vereert 1301.94 maeckende gemelte somme van gl. 18786.15.5. Onse oncosten int op-ende affreijsen, mitsgaders op Japara ende Samarangh, bedroech 80½ ende in specie ofte gl. 205.5.8. Daerentegen hadden op eenige vereochte cleden geadvanceert gl. 1144.10.6. De terughgebrachte cleden bedroegen gl. 5027.14.14, daeronder 634½ ende in specie, alles pertinent blijkende bij de geslooten reeckeninge daeraff gemaect, alwaer tselve wijtloopich can werden gesien.

9de, 10 en 11de d^e zijn met tamelijke voorspoet lanex de enste van Java tot omtrent Battavia's reede wel aengecomen, daervoor den Almogenden Godt gedanekt sij.

Int jacht Lis zeijlende naer Battavias reede desen 11de Julij A^o 1648. Ende was onderteeckent: Sebalt Wonderer ende Rijkloff van Goens.

13de d^e. 's Morgens vroeg is d'h^r fiscael nevens gecommiteerdens met een goede chaloup uitgevaren om 't schip de Vogel Struijs op te soecken. de brieven bij onse heeren majores daarmede gesonden over te nemen ende herwaerts te brengen.

Tegens den avondt is tjacht Lis, daarmede d'H^r ontfanger vijften Mattaram gecomen ende omtrent Crawangh met een chaloup van affgegaen was, voor dese stat ten ancker gecomen.

Heden comen hier binnen ten ancker acht inlantse vaertuijgen, te weten: twee contings, twee tingangs, twee champans ende twee giljons van diversehe plaetsen, met 88 coppen ende brengen te coop:

40¾ lasten rijs,	1000 cloot suijcker.
900 p ^r hoenders,	100 p ^r drooge cobos ende
4000 bossen zuijcker,	½ last witte boontjes.

Voeren daerentegen uijt met een giljon ende een lamboe naer Jortangh voor 159 realen aen cleden ende 16 R^a aen Chinese cramerije.

14^{en} d^o verschijnen binnen de haven 3 tingangs. twee lamboes, een gillion ende een jonckje, comende gemelte gillion eenelijck een pascedulle om naer de Sumatrase westcust te mogen varen versoecken, sijnde in alles gemant met 86 persoonen ende brengen ter vente dese naergenoomde lijfftochten:

20½ lasten rijs.
40 picol sappanhout,
400 d^o swarte zuijcker,
1500 bossen zuijcker,
2500 keneppeel suijcker,
270 p^s hoenders,
5 p^s bocken.

Gevolchlijck keeren weder thujs 4 contings ende een tingan naer Banjer-massingh, Japara ende Grissick, medenemende voor 768½ R^a aen cleden.

Tegens den avondt heeft d'Ed. heer Generael den Bantamsen gesant met een brieff ende eenige schenekagie (naer genooten vrundelijck onthael) wederom laten vertrecken.

15^{en} d^o verseijlen van hier a droieture naer Taijouan de fluijschepen Koe, Maeslandt ende Hillegaersberch nevens 's Comp^e jonckje Hoorn, sullende de Koe van daer voorts met den oppercoopman Dirck Snoeck naer Japan, om volgens jaerlijcx gewoonte den E. Fredrick Coijet te vervangen, navigeren met een wel gesorteert Japans cargasoen dat volgens facture compt te dragen f 206176.2.—, ende in de voornoemde twee fluijten is voor Taijouan gescheept 120.000 gulden in contant ende 80.000 gulden aen coopmanschappen, de Heere wil deselve met hare costelijke cargasoenen salvo geleiden ende tsijner tijt met rijcke retouren behouden hier wederom laten verschijnen. Wat den president Pieter Anthonissen Overtwater in Taijouan mitsgaders den oppercoopman ende dirigerent opperhoofd Fredrick Coijet in Jappan daarmede aengeschreven ende in mandato gegeven zij, is in 't copieboek onder dato 14^{en} deser wijtloopich naer te sien.

Heden is een lamboe van Surrabaja met 13 ende een cleen galjoentje van Japara met 10 coppen alhier aengecomen. medebrengeude 2½ lasten rijs, 3 d^o sout, 6500 groote kneppels suijcker ende andere snuijsteringe meer. Daerentegen vertrecken een jonck naer Palembangh, 1 lamboe naer Samarangh ende een champan naer Malacca, tsamen uijtvoerende 213 R^a aen cleden, 105 R^a aen aerdewerck, ½ picol witte eomijn ende 2 picol drooge pijsanghbladeren.

16^{en} d^o arriveert een contingh van Grissick met 10 man ende brought 3 lasten rijs ende 3 picol wasch mede.

Tegens den avondt vertrocken vijf vaertuijgen naer Bantam ende Palembangh, daarvan de overhoofden van 't eene alhier een pas om naer de Sumatrase

westenst te mogen varen gehaelt hebben, medenemende 353½ R aen elden ende 54 R^a aen diverse cleenigheden

Naer de middach is d'H^r fiscael met de gecommitteerde wedergekeert van 't schip de Vogel Struijs, medebrengeude desselts ondercoopman met de brieven van de heeren meesters, die noch desen avondt in raade geopent ende gelesen sijn, hebbende d' schip op gisteren gelaten omtrent Toppershoetje.

Adij 17^{en} d^r. Vijff vaertuijgen comen voor de middach van Pamalangk ende Grissiek hier binnen de haven ten ancker met 52 persoonen, brengende aen de marcet 16 lasten rijs, 75 p^r hoenders, 3 picol peper, 4 picol wasch ende 1100 groote kneppel snijcker.

Daerentegen sleepen met 5 andere vaertuijgen naer verscheijde plaetsen van hier wederom wech voor 4699½ R^a aen verscheijde sorteringe cleeden ende 30 realen aen comptant.

Omtrent de middach is den brieff van den Sousounangk Mattaram, ons door d'H^r ontfanger op 12^{en} deses toegebracht. met eerlijke statie ende diverse gequalificeerde Comp^s dienaers van boort gehaelt. oock met alle ordinaire teijkenen van eere ende solemnitejten binnen 't casteel voor den vollen Raet van India geintroduceert, welke geopent ende gelesen sijnde bevonden deselve van dusdanige continue te wesen.

Translaet van de missive van den Sousounan Mattaram
aen d'Ed. H^r Gouverneur Generael.

Desen brieff is van Ratou Mattaram, den welken van Godt verheven, die alle het landt van Java toecomt, den welken nu verheven is met den naem van Sousounan Angalaija, gaet aen den Gouverneur Generael, die het gouvernement van Battavia toecomt, ende aen alle de E. Heeren Raaden van Indien ende alle andere groote Nederlandtse natie, soo te lande als in de schepen, resortierende alhier benedenswints, deweleke seer vermaert sijn om alles te connen gouverneren, dien oock haerluijden woorden seer vastelijken sijn onderhoudende.

Vorders heeft den Gouverneur Generael gesonden capiteijn Tima, genaemt Sebalt Wonderer, ende den oppercoopman genaemt Rijkloff van Goens ende den capiteijn Maleija Intche Amadt om mijn te comen begroeten, ende hebben medegebracht den oprechten suiijveren brieff van den Gouverneur Generael aen mij, den welken naer behooren mij wel is overhandicht, daerover ben ick in mijn hert seer verheucht geweest te mogen verstaen den inhoud van den brieff, alsmede verstaen dat den Gouverneur Generael noch in goede gesontheit en welvaren was econtinuerende, ende heeft mijn hert noch dies te meer verheucht geweest te mogen verstaen dat den Gouverneur Generael met een oprechticheijt met mijn vereenicht wert, alsmede alle de pointen in den brieff

verhaelt, namentlijk, dat ick mijn onderdanen soude verbieden van niet naer Pera te mogen varen om te handelen alsoo met haer lijden in differentie wert getreden, alsmede de Chinesen die met de Nederlanders goederen van Battavia waren gevlucht, 't selve hebbe ick oock alsoo mede wel verstaen, daeromme hebbe ick geordonneert aen den tommagon Mattaram dat hij aen alle mijne zeehavens soude laten verbieden datter niemant naer Pera en soude mogen varen, en van wegens de Chinesen, Angapraja ende Soeta hebbe ick belast om alle de schuldenaers die aen de Nederlanders op Battavia schuldich sijn te doen betalen, en bij faute van dien deselve Chinesen te leveren in handen van den Gouverneur Generael.

Wijders de vereeringe tot een oprecht waerteecken van den Gouverneur Generael aen mij was namentlijk twee diamantringen, een gouden geamaldeerden verrekijker, een grooten spiegel, een stuck goet agelhout, een alcatijff, rooswater, een cleen scheepjen, een eorgie zijde elindes, een eorgie batia brootchia, een eorgie nieuwe Mattaramse gobaers, drie stucken purperflaweelen, een stuck fijn root scharlaecken, drie stucken carmosijnroot laecken, een pack Mattaramse gobbaers, een pack sarassa gobbaer, een pack moeris, een pack roode berams, een pack goelangs, een pack tape sarasse, een pack tape pettiwalen, een pack tape goelangs ende 32 packen Jappans iser. Dit selve hebbe ick altsamen naer behooren seer wel ontaugen, daerover ick den Gouverneur Generael hertelijk ben bedanckende voor sijne goede genegenheijt tot mij, ende daer ick op 't alderhoogste danckbaer voor blijff is dat den Gouverneur Generael met een oprecht suiwer hart tot mij genegen zijt, dit is mij veel aengenameer als de aengenaemheijt van paerden, daerom gelieff den Gouverneur Generael niet in sijn hart voor mij verborgen te houden, ende ick en hebbe niets om te versoecken als alleenlijk dat alles altijt wel mach gaen.

18de d^e. Heden sijn negentigh Javanen en Chinesen met thien gemeene vaertuijgen hier binnen ten ancker gecomen, brengende te vercoopen dese naervolgende coopmanschappen, namentlijk:

20 picol peper,	980 p ^s hoenders,
13½ lasten rijs,	1350 p ^s steenbrasems,
1½ d ^r witte boonen,	2200 bossen zuijker,
150 p ^s oebies,	200 d ^e ajuijnen ende
120 bossen pijsangh,	een groote quantiteijt sout

19de d^e zijn egeene schepen of inlantsche vaertuijgen alhier aengecomen ofte vertrocken, is oock vorders niet remercabels voorgevallen.

20de d^e comt een lamboe van Sampangh met 11 ende een contingh van Lassem met 5 mau, den eersten heet 7 lasten witte boontjes ende 150 steenbrasems ende den tweeden 1½ lasten rijs te vercoopen.

Naer de middach met de zee-wint is 't langh verwacht schip de Vogel Struijs behouden (Godt loff) nutter vaderlant voor dese stadt ten ancker gecomen, ophebbende 10 soldaten, 207 zeevarende als andere personen, 14 vrouwen ende 4 kinderen zijnde op 17^{en} Januarij uut Texel geseijlt ende hadden int begin (vermits harde stormen) in Duins oock naderlant St. Vincent aengeweest ende in 't geheel niet meer dan drie soldaten op de reijse verlooren, daervan een per ongeluck bijten boort in zee geraeckt en verdroencken was.

Adij 21^{en} d^e comen hier binnen ter haven acht stuex vaertuijgen van verscheijde plaetsen, zijnde onder malcanderen gemant met 79 copen ende brengen aen de merckt sulcx als volgt:

24 lasten rijs,	600 p ^r hoenders.
6½ d ^e witte boonen,	30 p ^r eenden,
450 steenbrasems,	120 bossen padij.
800 stuex cuijt.	1 picol toubacq.

Tegens den avond vertrecken 3 praeuwen naer Jawana, Lassem ende Battangh, uijtvoerende 1006½ R^d alle aen gesorteerde elden, item 2 talambas naer Atelin, hebbende ider niet als 2 passen om elders te mogen vertrecken gehaelt.

22^{en} d^e comen twee tingangs van Cerbon met 18 personen, geladen met verscheijde snuijsteringe van weijnich waerdije. Gevolchlijck vertrecken acht separate vaertuijgen naer diverse plaetsen ende voeren met malcanderen van hier 630½ R^d aen elden ende 18¾ realen comptant.

24^{en} d^e compt van Japara 1 contingh met 7 man ende brengt 2½ lasten rijs, 500 bossen suijcker, 500 steenbrasems ende 60 p^r hoenders mede. Daerentegen keeren weder naer hanne wooninge 4 stuex vaertuijgen ende nemen mede wech 228 realen aen elden ende 271 R^d aen diverse Chinese waeren.

25^{en} d^e. Van Samarangh comt een contingh ende een chaloup met 12 man, brengen 16 lasten rijs ende 8000 bossen ajuijnen te coop, item van Japara den nachoda Hancko met sijn jonck, ophebbende 42 Chinesen, geladen met sout, comt hier eenlijck een pascedulle om naer de Sumatrass westcust te mogen vertrecken halen.

Des middaechs zijn de twee Javanen, die op 23^{en} des voorleden maents over begane manslach aen een onser Mardijckers uut den Mattaram herwaerts gesonden waren, nevens een zoldaet, insgelijcx over doodslagh, gedecolleet ende andere criminele sententien g'excuteert.

Naer de middach vertrecken acht vaertuijgen naer verscheijde plaetsen, nutvoerende voor 2608½ R^d aen diverse elden ende 659½ R^d aen alderhande Chinese waren, item naer Taijouan den Chinees Santouw met sijn wanekau, nemende 143 picol peper, 365 picol sappanhout ende 20 picol buffelshoorn mede derwaerts.

26de de paresceert ter deser reede tjacht van den vrijkoopman Hendrick van Gent met 15 man, hebbende op de oosteust van Java goede partij zont en rijs geladen. mitsgaders van Japara een jonckje met 27 man, brengende insgelijcx goede parthije sont ende verscheijde andere maintementos mede.

Soo arriveert oock na de middach voor de stadt den Portngesen edelman Sr Francisco Viero de Fignredo met sijn jacht genaemt Nossa Senora Nazaredo de Pedronel als gesant van den coningh ende princee van Macassar, brengende van d' coningh een missive in 't Maleijtsch ende een ander van den prinsche Pattangaloe in 't Portugees geschreven aen den Ed. Hr Gouverneur Generael mede, die beijde op morgen door gecommitteerde mette vereijste solemniteijten sullen werden van boort gehaalt. Onse aldaer residerende coopluijden Evert Jansz. Buijs ende Davidt Verdonek sonden met d' Viera aen haer gedachte Ed. oock een briefken gedateert 16^{en} deser, waerbij geadviseert wert tgene volght:

Eerstelijck dat de langh verwachte 3 Maleijtsche jonqueen in Macassaer daer thuijs hoorende op 16, 17 en 21 Junij voorleden uut Ternaten van 't Spaens casteel Gamma Lamma met ongevaerlijk 60 baaren nagelen ende weijnich gepeeckelde nootemschaten aldaer waren aangelandt. de vierde jonck door Pedro de Lamatta ende eenige Chinesen utgerust stont binnen corte dagen met parthije nagelen te volgen, daerentegen waren uijt Manilha 2 jachten ende drie sampans met seeours van het geseijde easteel verschenen, en soulen de Castilianen bij langer tardanee des voorschreven secours volgens 't seggen der Maleijers hunne vastigheden moeten verlaten ofte van honger vergaen hebben.

Soo haest de voornoemde jonqueen in Macassaer verschenen waren hadden d'Engelse vrunden groote neersticheijt aengewent omme alle de nagelen, door d' Maleijers derwaerts gebracht, alleen te mogen becomen. Sijlieden dit bemerekende hielden deselve seer hooch ende op 300 masen de bhaer, daervoor eerst sehenen weijnich trek daerna te hebben doch naderbant, beducht zijnde dat haer de geseijde nagelen wellicht van d'onse ofte de Portugesen mochten ontset ofte door voorseijde Maleijers selfs wijders naer Atelin vervoert werden, gingen haer naer den coningh (die omtrent 1 a 8 bharen van den coningh van Tidor met de voorschreven jonque hadde becomen) begeven en kochten die voor 280 masen de bhaer op, met eenen versoeckende dat sijn Majt wilde gelieven de Maleijers te doen aenseggen nagelen aen niemandt anders als aen haerluijden ten prijse als vooren sonden leveren. twelek oock alsoo geschiet is, invoegen omtrent 50 bharen in alles hebben becomen, dat (volgens 't getuigenisse van veele luijden) noijt meer gesien sijn dat in Macassaer diergelijcke slechte vochtige ende onsuivere nagelen dierder ingecocht sijn, daer die toch wel tot minderen prijs indien niet soo gretich ende precipitant waren geweest; hadden connen becomen, zulex niet anders condon bemerken off deden 't expresselijck daerom omme die luijden daerdoor weder tot vaert naer Amboina 't animeren,

daertoe eenige wel scheenen tinclineren ja wel plat nijt te seggen, indien den coninck licentie wilde geven, elderwaerts ¹⁾ niettegenstaende Amboina tegenwoordich in onse gantsche gewelt was, wilden keeren.

De prince Patangaloe hadde een jonck gecocht, die men seijde vol rijs naer de Moluccos wilde senden, dat den tijt wel openbaren sou. Gemelte prins was d'Engelschen, soo voor 't gene sijn hoocheijt van haer gecocht hadde als wegens Pedro de la Matta, noch goede somme gelts schuldich, claecheden echter niets conde becomeen. 't Jacht d'Advijs was op 10de deser met het opperhoofd Mr Thomas Pinston over Japara naer Bantam vertrocken, waerin behalven voorgemelte 56 baaren nagelen noch gescheept hadde omtrent 27 bharen sandelhout a 25 masen, 19 bharen wasch a 95 en 100 maes, ende 18 bharen schiltpatshoorn a vier hondert masen de bhaer.

Op 5 en 28de des voorledenen maendts waren van daer twee joncken naer Cambodia met cleden en slaven tot opsamelingh van benzuin vertrocken. 't Fregat van Intche Mameth nevens twee joncken stonden binnen weijnich dagen te volgen. Met Padueca radja ende eenen Intche Esso waren d'Engelsen veraccordeert dat alle het geene met hume twee joncken van daer mochten brengen gehouden soude sijn aen haer te leveren ten prijse van 35 maes 't picol ende daerop ider 200 masen op de hant gegeven. Intche Assam, aldaer woonachtich, hadde niet willen contracteren voorgevende soo lange wachten wouwtot dat sijn jonck weder verscheen. Met eenen Intche Douwt die mede een jonck naer Cambodia van sins was te senden) hadden d'onse oock willen contracteren, doch niet eens connen werden, willende 600 masen op de hant hebben dat te veel was ende niet wel buijten ordre dorsten bestaen: indien 't om 200 masen (gelijk d'Engelsen hebben gegeven) ware te doen geweest, souden 't hebben aengegaen.

Naer Manilha ende Sebow waren op 13 en 14de passato twee joncken met parthie cleden ende eenige droguen, door den coninch, prince en andere grooten nijtgerust, vertrocken op sijn Maij^s versoeck, hadde ons opperhoofd sijnen naem onder desselfs chap ofte segel op de pascedulle gestelt, de resterende witte bethilles van 40 asta als witte chavonijs hadde sedert haren jonghsten mede vercocht, te weten de bethilles ten prijse van 56 en 58 maes, de chavonijs a 23 maes de eorgie; item 4 bharen schiltpatshoorn a 400 maes ende 3 bharen wasch a 95 maes de bhaer, mitsgaders eenige realen tegens 12³/₄ ende 13 voor een tail aengeslagen. Wasch resteerde geen meer in Macassar onvercocht, realen waren oock weijnich ofte geen meer te becomeen, schildpatshoorn wiert soo nu als dan met cleijne partijtjes aengebracht. Aen Sr Francisco Viero hadden 1056 masen betaelt, daervoor den coninck aen d'onse 33 lasten rijs, eer weder van daer vertrocken, souden leveren. 't Rijsgewasch was

¹⁾ Het HS. heeft *elderwaerts*.

dit jaer aldaer sober maer op Biema abundant gevallen, sullen alle neersticheijt aanwenden dat noch partije van dat graen becomen om 't overbrengen der masen soo veel doenlijk te excuseeren. Sr Viero bovengemelt hadde voor sijn vertreck 116 bharen en 11 cattij sandelhout ten aensien 't selve in sijn jacht niet laden en mede herwaerts aenbrengen conde) aen d'onse onder behoorlijke quitantie geleverd, die 't selve sijner tijt met onse schepen herwaerts sullen brengen ende wijders aen de Comp^e sullen leveren.

27^{en} d^e. Heden sijn negen stux Javaensehe vaertuijgen hier binnen dese rivier ten ancker gecomen, sijnde met malcanderen gemant met 64 coppen en brengen te vercoopen sulcx als volgt:

13 $\frac{3}{4}$ lasten rijs,
 1 $\frac{3}{4}$ d^e witte boontjes,
 395 p^s hoenders,
 3500 groote { kneppel suijcker.
 2200 cleene }
 3 p^s Javausche paerden,
 4 p^s oude buffels, ende
 2 potten olie.

Behalven dese vaertuijgen verscheenen oock een jonck van Japara met 39 coppen, geladen met groff sout, comende ten principalen een pasceddulle versoecken omme daarmede naer de custe van Sumatra te verseijlen.

Tegens de middach sijn beijde de missiven van den Maccassaersen coningh ende prince, nevens den gesant Sr Francisco Viero de Figuredo, door gequalificeerde persoonen met alle behoorlijke solenniteijten van boort gehaelt ende voor d'Ed. H^r Gouverneur Generael en de Heeren Raden van India gebracht. alwaer geseten sijnde bevonden deselve naer genome lecture van dusdanigen inhonde te wesen, eerstelijck die van den conincq.

Translaet van de missive van Craijen de Goa otte coningh van Maccassaer aen d'Ed^e H^r Gouverneur Generael.

Desen brieff geve ick Sirij Sulthan Goa Galijdulla Molekabout Wastulanna, gaet aen Cornelis van der Lijn, Gouverneur Generael, ende d'Ed. Heeren Raaden van India, die het gebiet sijn hebbende over alle landen, casteelen, schepen ende jachten ende alle Nederlanders benedeus wints alhier, dewelcke seer machtich ¹⁾ sijn om te regeren soo te lande als ter zee, dewelcke seer vermaert sijn om int velt te strijden, waerdoor alle hare vijanden doen vreesen. die oock seer rechtveerdich sijn om met gerechtigheijt alles aff te handelen.

¹⁾ Het HS. heest: *atich*.

Vorders den brieff ende geschenck van den Gouverneur Generael, die den coopman Evert Jansz. Buijs heeft gebracht. hetselve heeft Crajen alsamen naer behooren wel ontfangen neffens drie personen van de Boegiesen die den Gouverneur Generael hadde gelargeert, alsmede den brieff die Francisco Viero heeft gebracht, neffens de restitutie van de goederen die in Manilla hadde genomen, deselve heeft Crajen mede wel ontfangen.

Den Gouverneur Generael is indachtich de oude gemaecte contracten, dat is 't gene daer alle de gemeene menschen naer sijn wenshende.

Vorders met ¹⁾ Sarangh ende d'andere bootsgesellen die in de Manillas mede gevangen geworden sijn. geliect den Gouverneur Generael de gunste te doen aen Crajen ende geven deselve alsamen wederom. alsoo vrouw en kinderen sijn hebbende op Maccassar ende daer onder oock eenige die met schulden sijn beswaert.

Het schip ende praenwen die Crajen naer de Manillas heeft gesonden. daervan heeft Crajen Evert Jansz. Buijs ondersoek van laten doen, 't is waer ick hebbe sulcx gedaen, maer het was alsoo niet gecontracteert, doch Crajen is er seer wel mede tevreden om in vruntschap en eenicheijt te mogen continueren.

Vorders laet Crajen aen den Gouverneur Generael weten hoe dat Crajen is versoeckende een paer cameelen ende namentlijk een manneken en een wijfken, tgene deselve eomen te costen sal Crajen aen den Gouverneur Generael daervoor betalen.

Ende het translaet van den tweeden brieff, van den
Maccassaersen prins geschreven aen haer bovengemelde
Ed., is aldus lujdende:

Den prins Crajen Patingaloa, Gouverneur van Maccassar, sendt desen brieff aen Cornelis van der Lijn, Gouverneur en Capiteijn-Generael van de deelen van India wegens den raadt der Staten van de Vereenichde Provintien van Hollandt, weleke wenscht gesontheit ende rust.

Twee brieven hebben wij desen jare van U Segnorie ontfangen, den eersten door sijnen coopman Everardo Buijs, met welcken ons adviseert de afhandelinghe gehouden met Francisco Viero de Figuredo met groote voldoeninge, ende den tweeden door den selven Francisco Viero, waerbij U.E. belotte van voldoeninge doet in alles dat van U Segnoria verwacht als een waren vriend en met soo groote beteeckening ende van lietde ende vruntschap onderhoudende als een goet onderhouder van de capitulation van onsen vrede. Ghij sult ons niet min bevinden soo lange als het U Segnoria sal gelieven, want dat onderhouden sijnde en zal het noijt aen onse zyde gebreecken om de goede correspondentie, die wij altijt gehad hebben met U.E. Segnorie, die wij verlangen

¹⁾ Het HS. heeft: *naer*.

met waare teecken en aengenaem te sijn, sulcx in praesenterende oecasionen, die ons sullen voorcomen, t'sijnen dienste sullen betoonen.

't Is ons seer aengenaem dat ghij gedaen hebt aen Francisco Viero de Figuredo, soo in dit Battavia als daerin dat ghij hem geleijde gegeven hebt met een schip naer de stadt Goa ende alle andere nootsaeckelijckheit meer 't onsen respecte, wij en verwaekten niet min dat U Segnorie ons weder sal toesenden onsen Sarangue ende sijne andere metgesellen, naer dat sijn genereux gemoedt sich vertoont heeft in vier Bongesen die ons gesonden hebt.

Om den goeden wille, die wij in U Segnorie bevonden hebben in 't gene ghij ons adviseert, van dat wij onse vaertuijgen naer Manilha senden, sal ons dienen tot beweginge om het int werck te stellen met het scheepken dat geseijden Francisco Viero van de Cust van India gebracht heeft, ende sullen uwen coopman laten weten dat hij een persoon stelt daer hij op vertrouwt, de goederen die wij daer inladen om satisfactie te geven aen onse vruntchap, soo mede hebben wij aen den geseijden coopman gelast over te geven een Hollander die hem voorleden jaer g'absenteert heeft.

Op 't hoogste smakelijck sijn geweest de boeken die U Segnorie ons gesonden hebt, die waerdich sijn om daeraen te gedencken, die ons sullen dienen als de dingen van U en U gouverno, in geen gebreecke blijvende van onse sijde met groote danckbaerheit soo wegen die als mede van de praesente dienst die ghij ons doet, wij laten aff U Signoria langer hinderlijck te sijn met desen uut te recken, hebben dese int Portugees geschreven omdat verstaen hebben dat U Signoria dat wel uitlecht ende doen om wat copieuser te sijn, sooals wij mede voornemen met de laeste schepen te doen, wij hebben niet anders als dat U persoon de Heer beware. Uut dit Coninghrijk van Maccassaer adij 25^{en} Maj Aⁿ 1648.

Heden vertrecken vier Javacse vaertuijgen naer Pamalangk ende 't Cherbon, medenemende 194½ realen aen cleeden ende 45 realen in comptant.

Tegens den avondt ontstont subtelijck buijten 't casteel in 's Comp^{es} swavelmagasijn eenen brant, sonder eigentlijck te cunnen vernemen wie hier van soude mogen oorsaecke geweest sijn, doch wierde (Godt sij gedaecht) vermits de veelheit van voleq in corten wederom geblust.

28^{en} d^e paresceert over Ceijlon van de Mallebaerse cust den opperecoopman Direk Schoorl ende den coopman Reijnier Seraeskercke met de schuijt van tjacht Lillo, hebbende d^e jacht omtrent 6 mijlen van hier bij d'eijlanden gelaten, ende brengen van de voornoemde cust niet meer als 12½ ende van Wingurla (daer in 't herwaerts comen oock hebben aangeweest) ongeveer 20 lasten peper mitsgaders 152 paeken Ceijlonse caneel mede, wat beijde de voornoemde coopluijden noopende hun verrichten langhs de voorschreven cust rapporteren,

mitsgaders wat hoope tot vervolgh van dien peperhandel geven, is alles bij appart verbael claeerlijk bekend gemaect ende aangewesen.

Soo arriveert des achtermiddaechs oock over de Malebaerse cust ende Ceijlon uut Suratte 't fluijtschip de Salm, sijnde door den E. directeur Arent Barents (op 't serieucx reconmanderen van den heer Arnold Heussens, gouverneur op de kuste Chormandeli over Wingurla naer Bancquore met 300 Spaense realen versonden, om daervoor 150 a 200 lasten rijs te coopen ende spoedich naer Ceijlon te brengen, dat alsoo achtervolcht ende derwaerts beschickt is, alwaer dan wijders ontlast sijnde voor vaderlantsch retour 950 packen ofte 237½ baren canneel ingenomen ende herwaerts gebracht heeft.

Insgelijcx verschijnt des achtermiddaechs van 't eijlandt Mauritius de fluijt 't Witte Paerdt met 1544 mooten ebbenhout, waernevens d'Ed. Heer Gouverneur Generael ende d'Heeren Raden van India recipieren een missive, geschreven bij 't aldaer residerende opperhooft den coopman Jacob van der Meersche in dato 26^{en} Majj passato, waerin aenvanckelijck bericht dat op 11^{en} April jongstleden het voornoemde fluijtschip met verscheijde coopmanschappen als nootwendicheden, die volgens overgesondene specificatie, f 10482.6.— quamen te bedragen, nevens desselfs verlosser den coopman Reijnier Por aldaer behouden was verscheenen, voor al hetwelcke 't generael behoorlijk gecrediteert ende ijder sorteringe en contra gedebiteert hadde

Over 't misnoegen, die haer bovengedaechte Ed. bij hunne missive van 14^e Meert voorleden wegens 't eschapperen der twee banditen Willem Daniels van Londen ende Gaspar Nones hadden gelieven te toonen, excuseert hem den voorschreven van der Meersche eenichsints, voorgevende sulcx niet geheel bij sijn versuijm toegecomen sij, aengesien den voornoemden Daniels (welcke volgens ordre int bosch ebbenhout vellen moste ende in geen kettingh hadde connen geslagen gaen) al op den 9^{en} October A^o 1646 (twee dagen voor desselfs wederkomste van 't eijlandt Madagascar) 't sijnen leetwesen met d'Engelsen ontsnapt was. Belangende Gaspar Nones, die hadde tot opsiender van 's Comp^s thuijn gestelt, gelijk bij den commandeur Stel zal^r voor desen mede 4 achter-eenvolgende jaaren alsoo is gebruijkt geweest, geensins denckende dat sich deselve sou derven onderwinden over landt naer d'Engelsen te vluchten, te meer (als geseijt) vier jaren voor desen, daer nochtans verscheijde gelegentheden 't ontcomen voor hem hadde, sich stille gehouden ende noijt blijk van fugitijff te willen worden gegeven heeft. Versocht derhalven seer ootmoedelijck dat haer Ed. om boven verhaelde redenen hem wilden gelieven t'excuseren: op de verdre aenwesenden banditen, principalijk den nachoda Binckij ende de snoode Amboinesen, soude in toecomende wat naeuwer gelet ende beter reguard genomen werden.

Na dit vertreck van d' fluijtsehepen bleven aldaer noch voor de te verwachten scheepsruymte overich 458 mooten ebbenhout, die gemelte van der

Meersche gaeren tot op 800 stucx soude willen vergrooten, doch gemerekt het selve nu niet als wel voor desen met karren uut het bosc h aen strandt of ter plaetse daer het de scheepen bequaemlyk connen innemen can werden gebracht, maer moet met cleene vaertuijgen ende groote moeite omtrent 5 mijlen weechs verre ende dat noch met sprinckvloet gehaelt werden, soo gingh het opsamelen seer langsaem in sijn werck. echter soude naert vertreck des voorschreven fluijtschips alle neersticheijt aanwenden om het voorschreven getal te becomen.

Van al het ebbenhout dat aldaer noch soude gevelt werden. waer het selve te soecken sij, hoe men het bequaemlyk aen strandt sal mogen brengen en wes meer ten dienste van de generale Comp^e diende gerecommandeert te werden, daarvan soude meergemelten van der Meersche voor desselfs vertreck aen sijnen voornoemden successenr een largo instructie laten, ende hem wijders van alle des Comp^{es} wesentlijke middelen goet ende behoorlijk transport doen.

Tegens den avondt heeft d'Ed. H^r Generael den tommagon Mattarams gesanten met een complementbriefken ende een proper geschenck naer eenich beleef onthael wederom laten vertrecken.

Desen dach sijn van verscheidene plaetsen hier binnen de reviere ten anker gecomen 8 stucx Javaense vaertuijgen, gemant met 74 personen, brengende aen de merckt dese onderstaende gerietelijckheden, namentlijk:

19½ lasten witte boonen,
3 d^{es} groff sout,
5 d^{es} witte boomen,
200 picol sappanhout,
120 zacken capock, ende
430 p^s hoenders.

Onder voorschreven acht stucx vaertuijgen wasser een twelek, naerdar het sijn aengebracht sout te gelden gemaect hadde, met een g'impetreerde pascdulle naer de Sumatrase Westeust te vertrecken stont.

Omtrent zonnenondergauck keeren weder thujs 5 stucx andere vaertuijgen, uitvoerende voor 418 realen aen cleden.

29^{en} d^e verschijnen twee contings van Pamanoekan ider met 7 man ende een giljontje van Majuta met 14 man, geladen hebbende 30 bharen peper, 100 p^s hoenders, 500 bossen padij ende ¼ last rijs.

Daerentegen vertrecken 4 vaertuijgen naer Japara, 't Cerbon ende Benjar-massingh, mede wechnemende 822 R^a aen cleden ende 300 realen aen groff aerdewerck.

30^{en} d^e 's morgens vroeck verschijnen van hier over Malacca naer Pipelij in Bengale tjacht den Griffioen, mitsgaders de fluijten Heemstede ende Post, sillende d^e Post van daer wijders over Masulipatnam na Persia navigeren ende hebben de 2 eerste voor 't comptoir Pipelij ingenomen een capitael ter monture van t 1111-41.1 stuijvers, bestaende ter principalen in 35 duijsent tailen Japans

schuijtsilver, 20 R^s goede rompen, 3 stux eliphanten ende 2000 R^s in specie. Wat de aldaer residerende oppercoopliijden Martinus de Vroede ende Jan van Elbingh daar benevens aengeschreven ende t' observeren belast is, can in 't generale copieboek onder dato 29 deser naergesien worden.

Inlantsche ofte Javaense vaertuijgen vertrecken tegens den avondt oock acht stux. en slepen met malcanderen van hier aen 1040 $\frac{1}{4}$ realen diverse sortementen eleden.

Ult^e d^e compt van Samaraugh een tingangh met 5 man, item 1 d^e van Maratsiangh met 2 Chinesen ende 5 Javanen, beijde te coop brengende 2 $\frac{1}{2}$ lasten rijs, 3 p^s buffels, 13 p^s bocken, 80 p^s hoenders ende 80 bossen padij.

In contra vertrecken naer de middach vijff andere vaertuijgen, nemende een merckelijke partie namentlijk voor 3274 realen aen eleden ende 37 $\frac{1}{2}$ realen comptant mede.

Tegens den avondt cregeu tijdinge dat het schip 't Hoff van Zeelandt in de straet Sunda omtrent Anjer uut het vaderlandt behouden g'arriveert was.

Bij perfecte opneminge der lijste van den dootgraver wert bevonden, dat in dese gepasseerde maendt Julius alhier ter stede overleden ende begraven sijn geworden 38 Comp^s dienaers, 24 vrije luijden ende 3 slaven, 'tsamen 65 personen.

Primo Augustus anno 1648 comen hier binnen ten ancker vijf Javaense vaertuijgen van verscheijde plaetsen, met maleanderen ophebbende 27 copen, daeronder een jonckje was, welekers opperhoofden alhier een pas om naer Malacca te mogen varen vereregen hebben; voorts brachten aen de merckt 't gene hiernaer volgt:

14 $\frac{3}{4}$ lasten rijs,

4 $\frac{1}{2}$ d^e zout,

500 p^s baggervisch.

200 bossen zuiker ende andere snuijsteringe meer.

Daerentegen vertreeken vijff andere vaertuijgen ende nemen mede wech voor 1227 R^s aen diverse sorteringe van eleden ende $\frac{1}{2}$ picol witte comijn.

2^{en} d^e. Heden voor de middaech comt voor dese stadt ten ancker 't schip 't Hoff van Zeelandt, g'equipeert bij de Camer tot Middelburgh, met 301 redelijk gesonde copen, sijnde nergens aangeweest ende hebben gedurende de reijse, buijten het voorschreven getal, 34 personen verlooren.

Tegens den avondt hebben 7 vaertuijgen alhier ingecocht ¹⁾ ende mede wechgenomen voor 396 $\frac{3}{4}$ R^s aen eleden ende 198 R^s aen verscheijde cleene Chinese coopmanschappen.

3^{en} d^e loopen hier binnen de reviere zes Javaense vaertuijgen met 42

¹⁾ Het HS. heeft: *inlantsche vaertuijgen sijn tegens den avondt enz.*

coppen ende praesenteren te vercoopen 14 lasten rijs, 210 p^s hoenders ende 3500 p^s kneppel zujcker.

Naer de middaech loopen drie andere weder uit met 217½ realen aen eleden ende 30 p^s groote ijsere arackspannen.

4^{en} d^o. Desen dach sijn 11 stux verscheijdene inlantsche vaertuijgen hier binnen onse haven ten ancker gecomen, sijnde tsamen gemandt met 137 coppen ende brengen aen de merckt dese onderstaende gespecificeerde goederen:

34½ lasten rijs,	1 buffel,
5 d ^o sout,	8 bocken,
1½ d ^o witte boonen,	1270 p ^s hoenders,
250 corven zujcker,	300 p ^s dunne jattijplancken,
100 picol zujcker,	1300 bossen padij ende
	500 p ^s cobos ofte visch.

Onder dese voorschreven vaertuijgen was een lamboc van Japara ende 1 d^o van Grissick, die beijde versochten onder onse passe naer de Sumatrasc Westcst te mogen varen. Soo quamen oock deselve tijt Queij Soeta ende Angapraja met ettelijke praenwen van Samarangh, gesonden door den Sonsounangh Mattaram aen d'Ed. H^r Generael, tgeen dat ten principale uut den naem ende van wegen sijn Majjt voornoemt te versoecken hadde, was dat 3 Javanen (naer huijt van de gemaecte contractatie, met onse schepen naer Persia vertrecken mochten omme aldaer voor den Sonsounangh eenige schoone paerden op te soecken ende met de eerste gelegentheijt daarmede weder herwaerts laten keeren.

Naer Taijouan is desen morgen vroeck voor desen jaers laeste besendinge vertrocken 't fluijtschip de Juffer met den oppercoopman Sr Gabriel Happart, welcke aldaer 't fiscaelsamt, in plaetse van Direk Ewoutsz. Snoecq (die geordineert is omme dit jaer de gewoone reverentie aen den keijser ende de rijcxraden in Japan te doen volgens desselfs verleende commissie waernemen sal. In d^o fluijtschip gaet 't geijtschte voor Tonequin als oock noch eenige provisien ende nootlijkheden voor Taijouan mede, 't gebreeckende staet niet eer als toecomende jaer vermits de tardance der vaderlantsche schepen te volgen.

5^{en} d^o is niet anders gepasseert als dat een jonckje naer Cerbon met 180 R^a aen eleden ende 30 stux groote ijsere arackspannen vertrocken sij.

6^{en} d^o. Behalven een giljon dat van Grissieq met partie sout eenelijck om een pas naer Priaman te halen compt, verschijnen heden noch 7 andere vaertuijgen met 52 coppen ende brengen aen de merckt sulcx als hier onder gespecificeert staet, namentlijck:

3½ lasten witte rijs,
2 stux buffels,
190 p ^s hoenders,
400 p ^s korte kistplancken.

1500 Benjarmassarse gantanghs peper ende verseheijde cleenicheden meer.

Desen middach heeft Barent Barentsz, gewesen directeur in Suratta, als gedesigneert opperhoofd en commissaris over de nutgesette navale macht naer de custe van India, Persia, Suratte, Ceijlon etc, nevens alle de vertreckende schippers ende coopluijden hier binnen 't casteel in de thuijn van d'Ed Heer Gouverneur Generael een vrolijk afscheijtnael becomen.

Tegens den avondt quamen weder 4 Javaense vaertuijgen ijder op een besondere plaetse thuijs hoorende te vertrecken, medenemende 301 realen aen diverse cleeden.

7de d^e. Smorgens vroeck is d'Ed. H^r Gouverneur Generael verselschapt ¹⁾ met d'E. Heeren Caron en Demmer op de rhee de aen tjacht Bergen-op-Zoom gevaren, omme aldaer den voornoemden Arent Barentsz voor alle den volcke, bescheijden op de schepen ende jachten Bergen-op-Zoom, Maestricht, den Haen. Sluijs ende Heemskerck, te authoriseren ende voor haren opperbevelhebber bekend te maecken, twelec gedaen sijnde laet haer bovengedachte Ed^t terstont alles tot de zeijlagie veerdich ende in Godes name een beginsel tot de bevoorstaende reijse maken. Middelerwijle gingen gesamentlijk naer achter eenen goeden ontbijt doen. alwaer een weijnich geseten ende in alles omtrent 3 a 4 uren verbleven sijnde onder malcanderen afscheijt namen. Sijn welgemelte Ed. nevens de voornoemde E. Heeren Caron ende Demmer keerden per seecker chaloup aen landt ende quamen 's achtermiddaechs omtrent drie uren weder hier binnen in 't casteel.

's Achtermiddaechs compt een lamboe van Damack met 13 man ende een contingh van Crawangh met 15 man, brengende beijde te verecoopen 3 stucx koebeesten, 7 bocken, 60 hoenders ende verseheijde snuijsteringe meer.

Daerentegen vertrecken 4 andere vaertuijgen, ijder naer een besondere plaets, ende nemen wech voor 468 realen aen cleden.

8^{en} d^e. Heden middach sijn 2 lamboes van Cerbon ende een scheppraentjen van Maratsiangh met 17 man door den boom gepasseert, aenbrengende 3 lasten rijs, 4 d^e witte boontjes, 1 d^e padie, 2 p^s hartjes, 40 p^s hoenders ende andere cleenicheden.

Gevolghlijk vertrecken 7 inlantsche vaertuijgen naer verseheijde quar-tieren (daeronder 2 waren, die wijders van hier met passen naer Priaman wilden) ende nemen met malcanderen wech voor 2682 R^a aen cleden ende 327½ R^a aen veelderhande cramerije, meest op de oostent van Java getrocken.

Tegens den avondt paresceert te deser rhee de over Malacea van de custe Chormandel 't fluijtschip Overschie met een goet cleden capitael, ende van Malacea met 11676½ in getrockene Battavise realen. Wat beijde d'heeren gouverneurs der voorschreven plaetsen, namentlijk Arnold Heinssens ende Johan Thijs aen onse hooge overicheijt bij hare nevensgesondene missiven adviseren ende versoecken, is in ijdern apart verbael claerlijk bekend gemaect.

¹⁾ Het HS heeft: *verscheept*.

9^{en} d^r. Desen avondt zijn weder nijt dese reviere verseijlt 7 stucx Javaense vaertuijgen, daeronder was er een die over Malacca sonder tol te betalen naer Atchin te navigeren stont, mede wechslepende 592 realen aen cleden, 37½ d^e aen comptant ende ¹⁾ p^s groote porceleijne rijscoppen.

10^{en} d^e compt van Cillebaer een giljon met 11 man, [van] Damack een contingh met 5 ende van Crawangh noch een contingh met 4 man, tsamen aen de merckt brengende 2 koebeesten, 10 bocken, 70 p^s hoenders, 3½ last rijs, 50 bossen padij ende 30 bharen peper.

Item van de Sumatrase Westcust, namentlijk van Indraponra, retourneert den oppercoopman Pieter de Gojer per 't schip Wesel, ende van Sillida den coopman Paulus Baert per de fluijt de Noorsterre, sonder beijde een correl peper van daer mede te brengen. d'Eijgenste oorsaecke hier van soude wesen dat beijde de voorschreven coopluijden, conform d'instructie haer door d'Ed. Heer Generael ende d'Heeren Raaden van India voor hun vertreck ter handt gestelt, Comp^{es} kostelijke Coromandelse als Guseratse doecken in beter reputantie dan wel voor desen zij geschiet hadden willen honden, ende getracht de Choromandelse met ruym een per cent ende de Suratse cleden met niet min als 80 ofte 75 percents advance, tegens 20 R^a de bhaer gereeckent, te pajen ofte te contracteren, ende dat wijders voor comptant deselve niet hooger als tot 14 R^a in specie de bhaer, gelijk die a^o passato door Chinesen is betaelt ende herwaerts gebracht, begeerden aen te nemen, waertoe de panglimaes ende grooten aldaer in geen en deelen hadden kunnen verstaen maer schenen die liever op hooger prijs als eenige jaren herwaerts vercocht en geleverd is te willen stellen; desniettegenstaende meergemelte coopluijden hun oock weijnich om haren peper schenen gelegen te laten sijn, als wanneer wel konden bemerken met dit hartneckige gepeupel voor die tijt geen lant te beseijlen was, dienvolgende onverrichter saecken van daer weder opgebroocken ende als geseijt met ledige schepen alhier verschenen sijn, op hoope onse competensie tegens 10 courante realen den picol (gelijk tegenwoordich dagelijcx geschiet) genoegh in Battavia te sullen erlangen.

's Achtermiddaechs keeren weder thuijs 10 verscheijde vaertuijgen naer diversche plaetsen, hebbende alhier voor hare aengebrachte ende te gelde gemaecte goederen ingecocht ende mede wechgenomen voor 2824½ R^a, alle aen gesorteerde cleden.

Den oppercoopman Rijkloff van Goens is desen morgen per 't schip de Vogel Struijs ende tjacht Lis tot procure van goede quantiteit sware peper (omme noch dit jaer voor vaderlandts retour te dienen) weder naer Jambij vertrocken, nemende tot dien eijnde van hier mede derwaerts een wel gesorteert cleden cargasoen, dat (volgens facture) nevens 24000 R^a in specie comt te bedragen 116476.15.8. Wat den voorschreven oppercoopman wijders in Jambij ten

¹⁾ Niet ingevuld in het HS.

meesten dienste van de generale Comp^e te verrichten gelast blijft is bij desselfs medegegevene instructie (die in 't generale copieboek onder dato 10 deser geinsereert staet) claerlijk na te sien.

11^{en} d^e. 's Morgens omtrent 7 uren is d'E. Heere Anthonio Caen, Raedt ordinares van India (naerdatt omtrent drie weecken langh het bedde behouden ende een teerende pinnelijke ziekte ontgestaen hadde) dese broose werelt door den tijdelijcken doot comen t'abandonneren.

Van Battangh comen 2 tingans met 13 ende een contingh van Samarangh met 7 man, aenbrengende 3½ lasten rijs, 6 buffels, 14 p^s bocken, 114 hoenders, 100 bossen ajuijnen ende andere dingen van geringe valeur.

In contra vertrecken 2 tingangs naer Pamalangh ende [1] contingh naer Pamanoekean, untoerende 571 R^s aen cleeden.

12^{en} d^e des morgens vroegh vertreckt van hier tjaecht Aechtekereke naer de vloot, die op 7^{en} deser onder 't commando van den E. Arent Barentsen naer Persia, Suratte etc. vertroocken is. sijnde dus lange noch aen Onrust met vertimmeren ende repareren besich geweest, ende blijven desselfs opperhoofden gerecommandeert 't goede beste te doen om spoedich bij de voorschreven vloot daer onder bescheijden sijn te comen, ten eynde in de voornoemde quartieren combinative ende te aensienlijcker verschijnen mitsgaders Comp^s desseijnen aldaer gevocchlijcker uitvoeren mogen.

's Achtermiddaechs comt nachoda Gomelangh van Lassem met een giljon geladen met zout, versoeckende een pas dat wijders van hier naer Dellie mach varen, item een talamba van Mandawe met 5 man ende een tingangh van Japara met 7 man, 3 lasten rijs, 20 p^s bocken, 50 p^s hoenders ende 300 bossen rottangh.

Gevolghlijk vertroocken tegens den avondt 4 andere vaertuijgen en nemen voor 149½ realen aen cleden mede wech.

Des naermiddachs omtrent de klokke 4 uren is de op gisteren overleden heere Anthonio Caen sal^r seer magnifiquelijck ende statich, ten aensien van desselfs honorable charge als omdat de Comp^s veele jaaren hier te lande goede ende getrouwe diensten gepraesteert heeft, bujten in de stadtskercke onder d'aerde gebracht, ende sijn de daertoe geordonneerde persoonen, die voor het lijk voorrijtgetreden sijn als die met en naer het lijk met alle de ornamenten hebben moeten volgen, dese onderstaende geweest:

Eerstelijck de heer majoor Willem Adriaensz. van der Beeck, marcheerende met sijn comp^e in goede ordre, naer crighsgebruijck met omgekeerde musquetten ende sleepende pijcken vooruut.

Hier naer volghde den trompetter van d'E. Gouverneur Generael ende cort daerop:

den boeckhouder-generael Direk Steur, dragende het wapen van sijn afgestorven E.

den cassier Hendrick van Zeelst met het helmet,
 den coopman Abraham du Cologne met de handschoenen,
 den opperchirurgijn deses casteels Mr Pieter Andriesz. met de sporen,
 den ondercoopman Thomas van Brengel met den deegen,
 Hiernaer volghden 6 lijffschutten, dragende altsamen vierroers.

Daerop het lijk gedraegen van vier respective oppercoopliijden, vier capitainen ende 4 schippers.

Achter het selve den capitein Maximiliaen Bontemps met den coopman Paulus Baert, gevolghlijk d'Ed. Hr Gouverneur Generael ende d'H^{rn} Raden van India mitsgaders den achtbaren raadt van justitie. 't eersame schepencollegie, d'eerwaardige predicanten, d'heeren weesmeesteren, de commissarissen van huwelykx saaken, d'honderlingen ende diaconen, ende voorts alle commandeurs, oppercoopliijden, schippers, d'aenwesende Portugese vrunden, d'burgers, als eenige der gequalificeerde Chinese ingesetene alhier.

Wederom terugge gecomen zijnde wierden d'heeren en vrunden naer ouder gewoonte met wijn en bier beschoencken, oock voor de laeste eer sijn affgesturven E. in sijn uitvaert bewesen seer vrundelijk bedanckt.

Tegens den avondt is een tingangh onder onse pascendulle naer Malacca vertrocken, mitsgaders twee contings naer Samarangh ende een giljon naer Champan, met malcanderen uijtvoerende 149½ R^a aen diverse sorteringe cleden.

13^{en} d^o. Heden voor de middach omtrent de klokke acht njren heeft den Portugesen edelman ende gesant van sijn Ex^{tie} Don Philippo de Mascarenho, vicereij in Goa, Sr Francisco Viero de Figuredo van d'Ed. Hr Gouverneur Generael ende d'heeren Raden van India sijn afscheijt becomen, ende hebben denselven door aensienelijke gecommitteerdens met behoorlijcke eer buijten 't casteel aen boort laten leijden, alwaer gecomen sijnde de voorschreven gecommitteerdens weder vriendelijk onthaelt ende voor d'bewesene conrtosie seer hoochlijk bedanckt hadde, invoegen omtrent de middach met sijn jacht onder seijl ginck ende voornemens was directe weder naer Goa te keeren. De vereischte schriftelijcke debatten, die aen haer bovengenoemde Ed. op des voors. vicereijs ongefundeerde pretensien hebben gedaen ende met d^o Viero derwaerts gesonden, zijn int briefboeck onder dato 12^{en} deser geinsereert naer te sien.

Naer de middach comen vijff Javaense vaertuijgen hier binnen de reviere met 58 persoonen ende brengen aen de merqct 100 picol peper, 3½ lasten rijs, 300 bossen rottangh ende verscheijde andere cleenicheden meer.

14^{en} d^o verschijnt een contingh van Samarangh met 5 ende een giljon van Maccassaer met 22 man, brengende ter vente korte kistplancken, 5 picol cattoen ende eenige slaven als slavinnen.

Daerentegen vertrecken 15 andere inlantsche vaertuijgen (daeronder twee giljontjes waren die met onse pascendulle naer Priaman tendeerden) nemende mede wegh voor 1277½ R^a aen diverse sortementen cleeden ende 58 R^a aen Chinese waren.

Des naermiddaechs verschijnt niſtet vaderlandt wegens de camer tot Amsterdam, Godt hebbe loff. ter deser reede 't schip den Oliphant met den opperecoopman ende commandeur Coenraedt Salomons van Duiren nevens 329 gesonde coppen. hebbende gednurende de reijse buiten het voorschreven getal 14 doode gehadt ende becomen, daarmede nevens verscheijde coopmanschappen ende nootlijkheden, oock een comptant capitael van f 50000.

Insgelijcx ter selver uijre tship Zeelandia geequipeert bij de camer tot Rotterdam met 202 noch redelijck gesonde menschen hebbende op de reijse (ten aensien met de voorschreven Oliphant nergens om te refraischeren aangeweest waren) 56 coppen verlooren, waarmede oock op den voorledenjarigen gedanen eijsch diveersche gerieffelijkheden ende f 50000 in contant becomen.

15^{en} d^o compt een lamboe van Cherribon met 8 ende een d^o van Damack met 10 mannen, geladen hebbende 3 lasten rij's ende alderhande snuijsteringe.

's Naermiddaechs kceren weder terugge acht diverse inlantsche vaertuijgen, medeslepende voor 71¹/₂ R^a aen gesorteerde cleeden.

16^{en} d^o. Tegens den avondt verseijlen uijt dese reviere naer Benjarmassingh twee contings ende naer Pamanoecan een champan met 560 R^a aen cleeden.

Heden is een redelijke groote caijman door eenige Javanen hier binnen 't casteel te besichtigen gebracht, hebbende deselve hier in de groote reviere gevangen. waervoor 10 R^a tot vereeringe hebben becomen om door dien middel andere tot diergelijke vangst aen te porren, soowel ten eijnde dese binnen- en buitengrachten als de voornoemde reviere doorgaens van die schadelijke gebroetsel mogen gesuijvert werden.

17^{en} d^o. Voor de middach sijn 10 stucx Javaense vaertuijgen, meest alle hier om de oost, hier binnen de reviere ten ancker gecomen, zijnde met malcanderen gemandt met 85 coppen ende brengen aen de merckt dese naervolgende coopmanschappen. te weten:

81 ¹ / ₂ lasten rij's,	50 stroosacken,
2 ¹ / ₂ d ^o witte boonen,	6 p ^s buffels,
1 d ^o sout,	340 p ^s hoenders ende eenden,
2 picol buffelsvlees,	3000 bossen ajuijnen,
12 ¹ / ₂ d ^o wasch,	550 p ^s steenbrasems. ende
	andere snuijsteringe meer.

18^{en} d^o. Twee tingans, een lamboe ende een giljon comen tegens den avondt van Cherribon ende Tegael met 48 mannen ende brengen samen ter vente 12¹/₂ lasten rij's, 450 p^s hoenders, 6 p^s bocken. 2 p^s schaepen ende 2000 p^s oude pijnangen.

Gelijekelijck vertrecken op dien dach vier contings. 2 lamboes ende een gillion naer Dellij, Grissicq, Paccalongen ende Damacq, uijtvoerende 450³/₄ R^a aen diverse sorteringe cleeden.

19^{en} d^o sijn hier binnen ter haven comen anckeren 3 giljons ende twee

tingans van Japara, Damacq ende Samarangh met 39 coppen ende brengen $5\frac{1}{4}$ lasten rijs, 4 d^o sout, 4 p^s huffels ende andere cleenicheden te coop. 2 der voornoemde giljons hadden passen geimpetreert om wijders van hier naer Jambij ende Priaman te vertrecken.

Drie andere vaertuijgen keeren daerentegen thuijs ende nemen 127 R^a aen cleden ende 40 R^a aen grove rijscoppen mede wegh.

20^{en} d^o. Des morgens heel vroegh vertrocken van hier a droicture naer de cust Chormandel tjacht Hulst mitsgaders de fluijten de Gulde Gans ende 't Witte Paerd met een capitael van f 492569.10.4, bestaende ten principale in 400000 guldens aen gout ende sulcx meer als uijt die emportante negotie-plaetsen successive van hier geeijscht werden.

In contra verscheen naer de middach met de zeewint alhier ter rheede 't schip de Provincie uijtset patria geeqipeert bij de Camer tot Middelburgh. sijnde empassant St Jago aangeweest ende hebben aldaer een goedt refraischement becomen. echter waren naderhant door een grasscerende aenclevende sieckte een merckelijk getal van volcq, namentlijk 75 coppen, geduirende de reijse comen te verliesen, invoegen hier noch met 223 meest siecke ende impotente menschen verschenen, daarvan veele in Comp^s sieckenhuijs gebracht sijn ende aldaer hehoorlijk geaccommodeert werden.

Soo comen oocq tegens den avondt 2 contings ende twee tingans, ijder van een besondere plaets hier binnen ten ancker, met 34 coppen ende hebben geladen 't naervolgende, namentlijk:

8 $\frac{3}{4}$ lasten rijs,	2 sacken toeback,
23 picol peper,	300 drooge vissen,
50 tombetombetjes,	15 p ^s bocken,
60 bossen rottangh,	205 p ^s hoenders en diergelijcken.

Vertrecken daerentegen acht diverse vaertuijgen naer distincte plaetsen ende nemen met malcauderen wech voor 494 $\frac{1}{4}$ R^a, alle aen cleden.

21^{en} d^o. Heden voor de middach paresseert te deser reede uijtte eijlanden van Banda den vrijman Abraham Abrahamsen, alias Buffel, met sijn jonckje ende brieven van den oppercoopman Leonhaert Winninx (aengesien d'heer gouverneur Outshoorn die tijt apsent ende naer de Suijt-Ooster eijlanden om aldaer de visite te doen vertrocken was) waerbij bericht dat daer alles noch in goeden terminis stont. behalven dat eenigen tijt herwaerts swaere heete coortsen geregneert hadden, daeraen niet alleen verscheijde der onse maer oocq veele inlanders waren comen 't overlijden. d'Vordere advisen consernerende Bandaes constitutie is bij appart verbael te vinden.

Naer de middach compt een giljontje met 20 man van Benjarmassingh ende brengt 120 picol peper mede, item van Rambangh en Talamba ende van Lassem een giljon, beijde met groff sout geladen, ende versoecken dat onder onse passe naer de Sumatrased Westcust mogen vaeren. Twaelff separate

vaertuijgen keeren tegens den avont weder thuijs ende slepen met maleanderen wech voor 2234 R^a, alle aen gesorteerde cleeden, 87½ d^o aen comptant ende 17½ d^o aen groff aerdewercq.

22^{en} d^o. 's Ochtsens vroegh is het jacht van den vrijcoopman Hendrick van Gent weder op den gepermitteerden coophandel van hier naer Palembangh, Andrigiri, Malacca vertrocken, ende is vorders niet aenmerckens waerdich voorgecomen.

23^{en} d^o. Heden comt een jonckje van Cherribon met 39 man, heeft geladen om alhier te vercoopen 130 corven swarte zuiker, 30 picol peper, twee coijangh witte boontjes ende 3 lasten rijs.

Daerentegen vertreckt den burger Evert Michiels met sijn jacht naer Malacca ende voert nijt 297 R^a aen goede sorteringe cleeden.

Tegens den avondt recipieert d'Ed^r H^r Gouverneur Generael een brieffken van den Engelsen president Aron Backer van Bantam, tenderende ten principale tot geleijsde van 2 pijpen Engels hier benevens recommandatie van seecker medegesonden jonghman sijnde de broeder van Mr Hendrick Grenhil, opperhoofd op de custe Cormandel, om mette eerste gelegentheijt per onse schepen derwaerts medegesonden te mogen werden.

24^{en} d^o naer de middach arriveert mede, Godt sij gelooft, behouden nijt het vaderlandt voor dese stat 't schip Schiedam, bij de Camer tot Delft uijtergest, zijnde den 13^{en} Meert passato uijtset Goereesche gadt met 216 coppen geseijlt. en hebben gedurende de reijse niet meer als 5 personen (daervan twee per ongeluck buijten in zee geraect en verdroencken waren) verlooren. soodat noch 164 matroosen, 36 soldaten, 11 vrouwen en kinderen, tsamen 211 gesonde coppen, hier te lande brachten.

Dato sijnde maendach treckt de Nederlantsche burgereij deser stede naer jaerlijckse gewoonte op, bestaende tegenwoordich maer in een compagnie, die echter groot ende met eenige Comp^s getrouwe dienaeren wel 180 coppen sterck bevonden wiert. Sr Hendrick Horst, out-scheepen alhier, was daerover tot capitain, den vrijcoopman Hendrick van Gent tot lieutenant ende den juwelier Jan Ferment tot veendrich gestelt. Int casteel gecomen zijnde wierden de principaelste officieren door den Gouverneur Generael met wijn beschoencken ende de comp^r volgens nsantie met een legger Spaense wijn vereert.

Heden sijn nijt verscheijde hoecken hier binnen de reviere ten ancker gecomen 2 lananghs, 2 tingans ende een lamba tsamen ophebbende 39 coppen, ende brengen met maleanderen ter merckt 7½ lasten rijs, 80 p^s hoenders, 4 p^l peper, 3000 kneppel zuiker ende andere cleijne coopmanschappen meer.

25^{en} d^o verschijnt van Cherrebou een praenw met 5 ende van Crawangh een tingan met 10 personen, brengen 3 lasten rijs, 270 hoenders, 19 stux bocken ende andere cleenicheden mede.

26^{en} d^o. Voor de middach ankeren vier vaertuijgen hier binnen de haven, comende van Japara, Pamalangh, Cherribon ende Banjermassingh, tsamen

gemant met 64 coppen, te coop brengende 3 lasten rijs, 600 p^r hoenders, 1500 jattijplancken, 1200 gantangh peper ende alderhande snorren meer.

Daer jegens vertrecken 6 vaertuijgen naer Japara en Jawana, met malcanderen uitvoerende voor 557 R^a, alle aen cleden.

Tegens den avondt sendt d'Ed H^r Gouverneur Generael per Javaens vaertuijg en met seecker Engelsman, genaemt Mr Pinston, wederom een antwoortsbriefken aen den H^r president tot Bantam, waerbij belooft den selven in plaetse voor de op 23^{en} deser gesondene brieven binnen weijnich dagen met onsen coopman Petrus Ceporinus een vat goede witte wijn tot een recom-muncratoir geschenck te sullen sterven. ende dat wijders den gerecomman-deerden Engelsman op 20^{en} deser met onse scheepen naer de custe Chormandel tot sijn broeder hadt laten vertrecken.

27^{en} d^o. Heden naer de middach zijn 13 Chinesen met een champan van Balij gecomen, medebrenghende acht Balische vrouwen ende 27 varckens, item van Trousse een contingh met 4 mannen, hebbende omme te vercoopen mede herwaerts gebracht 10 bocken, 320 p^s hoenders ende 1½ lasten witte rijs.

Des middaechs is d'Ed. H^r Gouverneur Generael met desselfs gemalinne ende kinders, mitsgaders d'heeren Raden van India sampt der selver hujs-vrouwen, met 2 groote scheppraenwen de reviere op naer de heere Carons nieuw opgemaecte tuijn gevaren, alwaer door welgemelten heere gesamentlijk geïn-viteert sijnde, heerelijck getrackteert ende onthaelt sijn geweest, drivende savonts in de coelte wederomme de reviere aff, ende quamen omtrent te acht uren met malcanderen hier weder binnen int casteel

28^{en} d^o. Van Grissick compt heden een giljon met sout geladen ende versoeckt van den Gouverneur Generael een pas om naer Malacca te mogen varen, item van Benjarmassingh een lamboe met acht man ende brenghet 40 a 50 picol peper ende 200 bossen rottangh te coop.

29^{en} d^o ankeren hier binnen de reviere 2 tingans, d'eene quam van 't Cheassem met 17 ende d'andere van Cerribon met 12 personen, beide geladen hebbende 8 lasten rijs ende 360 p^s hoenders, mitsgaders seecker vrijman genaemt Albert Jans met een schuijtjen van Cerribon, inhebbende 3 mannen en 54½ picol zuijcker.

Naer Tegael keert weder thuijs een giljon en voert 99½ R^a aen cleden mede wech.

Soo verseijlen oock een tingan ende een talamba, beide met des Gouver-neurs Generaels passen, d'eerste naer Priaman ende d'ander naer Bencalis.

30 en 31^{en} d^o zijn egeene scheepen ofte inlantse vaertuijgen aengecomen nochte vertrocken, is oock vorders niet aenmerckenswaerdichs voorgevallen.

In dese voorledene maandt Augusto zin hier binnen der stede ende de jurisdictie comen te overlijden 25 Comp^s dienaers, 21 vrije luijden ende twee slaven, tsamen 48 personen.

Primo September a^o 1648 verschijnt een contingh van Samarangh met 5 man, medebrenghende 1½ lasten rijs. 240 p^s hoenders ende 10000 p^s oude pijnangh, item van der Majo een contingh met 15 man, 4 lasten rijs. 150 p^s hoenders ende 5 pⁱ harteveles, insgelijcx van Sarabaja een lamboe met personen ende 4½ lasten rijs.

In contra vertrocken drie vaertuijgen ende nemen mede van hier 99 R^a aen cleden.

2^{en} d^o comen hier binnen de revier ten ancker een balouw ende een contingh van Samarangh, ophebbende 10 mannen. mitsgaders van Jortangh een lamboe met 14 coppen, tsamen aenbrenghende 9 lasten rijs, 4 dⁱ witte boontjes, 25 p^s hoenders, 2 sacken toebacq ende andere snuijsteringe van geringe valeur.

3^{en} d^o. Voor de middach sijn hier weder 8 verscheijde vaertuijgen [in] de reviere ten ancker gecomen, gesamentlijk gemant met 57 coppen ende brengen ter vente 16¾ lasten rijs. 420 p^s hoenders. 20 picol harteveles. 5 sacken toubaeq ende verscheijde andere geriefelijckheden van cleender waerde meer.

Ende vertreckt dien dach een tingangh naer Siasseima, uijtvoerende 65½ R^a aen cleeden.

4^{en} d^o compt van Rambangh een giljon met sout. waarvan den nachoda alhier een pas om naer Malacca te moogen gaen versocht ende verkreegen heeft, item twee contings, de eene van Palimbangh ende de andere van Tjassum, tsamen ophebbende 16 coppen, ende brengen ter vente 5½ lasten rijs, 150 p^s hoenders als eenden ende andere cleenicheden meer.

5^{en} d^o keeren weder thuijs 5 inlantse vaertuijgen, nemende mede van hier voor 258 R^a aen cleeden, 38 R^a aen comptant ende 1 pⁱ benjuin.

6^{en} d^o. Heeden 's achtermiddaghs verscheenen een tingangh van Maceassar brengende eenige slaven ende slavinnen aen de merckt, waermede een briefken van ons opperhooft Evert Jansz. Buyl d^o 21 Augusto des voorleden maents becoomen, daerinne ten principalen aenroerdt dat in geseijde maent aldaer waren eomen te arriveren eenige Javanen met een siampan, die volgens hun voorgheeven seeckere joncq comende van Gamma Lamma door quaet weeder omtrent Buton soude hebben verlooren. edoch had niet connen vernemen datter eenige nagelen in waaren geweest. De geseijde Javanen claegden over der Castiliaenders quade betalinge seer ende souden naer hun vertreeq noch wel over de 3000 R^a schuldich gebleven sijn. De joncq, door Pedro de la Matta a^o passato derwaerts gesonden, was omtrent met 20 bharen nagelen in comp^e van voornoemde Javanen van Gamma Lamma vertrocken ende sijn cours benoorden om Celebes cust gestelt, soodat de selve voor 't begin van 't wester-mousson daer niet stonden te verschijnen. Drie joncken met een jachtjen wierden weder door eenige Maleiers ende verscheijde Portugeesen mistieen claer gemaeckt, om met rijs, aracq, cleden als eenige cleenicheeden

eerstdaechs weder derwaerts te tendereen, die wel lichtelijcq d'onse int cruijssende vaerwater voor die fortresse bejeegenen ende soodanich onthaelt werden mochten, dat vergaten weder te keeren.

In negotie ¹⁾ passeerde doen ter tijt weijnich off niet, als wesende Maccassar van eenige coopmanschappen destitnijt. Wasch wasser gants niet te becomen; schiltpatshoorn wiert soo nu als dan bij cleijne parthijtjes aengebracht, hadde omtrent 3 bharen tegens 400 masen in den tijt van twee maenden daervan in handen becomen; realen waren der oocq niet terlangen, soo dat geschapen stont meer masen als hem lieff sonde weesen op Battavia te brengen, doch wilde hoopen in dese maent September, wanneer de vaertuijgen nijtte Timorse quartieren ten voorschijn quamen, van 't een en 't ander voor d'overige maasen sijn quotum wel erlange sou.

Den Maccassarsen conincq hadde hem eenigen tijt berwaerts naer 't overlijden van sijn moeder (voor de welcke van te vooren seer ingebonden van leeven scheen) heel seltsaem ende ongeregelt aengesteld, soeckende 's daeghs sijn vermaecq met het hanengevecht ende des nachts met tuijsschen ende speelen door te brengen, jae oock soodanich dat nauwelijcx sijn nature daer door eenigen rust quame te genieten, ende dat noch in 't openbare soo wel tegens de minste als de grootste van 't land, ende soo wanneer den verlieser niet dadelijk sochte 't verlorene met gelde te voldoen, soo moste met slaven off slavinnen betalen, waerin sijn Majjt onder anderen oock den voornoemden Spaensen resident Pedro de La Matta ende eenige andere Portugesen dapper aen de hant te gaen ende hun eijgen nut daarmede te doen wisten. Welcke onbetamelijk conings leeven den prince Patangaloe (die een groot vijant van tuijscherie was) langer met geen goeden oogen had connen aenschouwen, sulcx hem uijt het hof ende mettenwoon naer sijn negrije begeben hadde, dat licht int aenstaende eenige veranderingen in dat rijk baeren moghte.

7^{en} d^o. Heden voor de middagh sijn wederom acht stuex inlantse vaertuijgen van verscheijde plaetsen hier binnen de reviere ten ancker gecoomen. wesende onder malcanderen gemant met 60 coppen, ende brengen ter vente dese onderstaende gerieffelijkheden:

13½ lasten rijs,	240 p ^s hoenders,
5½ d ^o sout,	3 p ^s buffels,
¾ d ^o witte boontjes,	150 p ^s oude clappusen,
11 sacken witte erretjes,	eenige bossen suijcker ende
3 d ^o toebacq,	verscheijde snuijsteringh.

Naer de middagh is volgens usantie de Battavische inlantsche burgerije opgetrocken, bestaende in vijf compagnien, te weeten 3 compagnies Mardijckers die onder malcanderen hebben nijtgemaect 419 coppen, item een compagnie

¹⁾ Het HS. heeft: *nolite*.

Bandaneesen van 86 ende een d^o Javanen van 257, tsamen sterck 762 coppen, die alle (excepto de Javanen in schietgeweer redelijk geoeffent waren. Ende naer dat omtrent twee uijren voor 't Casteel op 't pleijn gestaen ende d'hooft-officiers d'eer van met wijn beschoncken te worden genooten hadden, troeken in goede ordre voor de Ed. Heer Gouverneur Generael ende d'heeren Raaden van India wederom aff.

Tegens den avondt vertreeken vijf separate vaertuijgen ijder op een bijzondere plaetse thuijs hoorende, ende nemen mede wech 374 R^s aen cleden ende 100 dittos aen comptant.

8^{en} d^o. Des smorgens vroeck vertrocken van hier naer Siam onder 't gesach van den oppercoopman Pieter de Gojer de scheepen 't Wesel, Middelburgh, Zeelandia, Schiedam ende de fluijt de Noortstarre, omme soodrae het mogelijk zij met goede quantiteit rijns, houtwercken ende de vordere gereet vindende coopmanschappen hier weder de retour te comen, ten eijnde de innewaertse quartieren mede spoedich van dese behoefticheden connen werden gesecondeert.

Thien stux verscheijde vaertuijgen zijn desen voormiddagh hier binnen de haven verschenen, daeronder drie d^{os} van Japara waren die onder onse passen naer Johoor en Malacca wilden, zijnde gesamentlijk gemant met 81 coppen, ende brengen te coop sulcx hier naer volght, te weten:

45 lasten witte rijns,

1½ d^o boontjes.

440 picol peper,

90 p^s hoenders ende

verscheijde cleijnicheden meer.

Daerentegen vertreeken naer verscheijde plaetsen twee contings, een tingan ende een balouw met 380 realen aen cleden.

9^{en} d^o. Heden voor de middagh sijn noch seven stux vaertuijgen, te weeten twee tinganghs van Samarangh, een giljon van Sampangh, drie continghs van Japara ende een lamboe van Surrabaja ¹⁾, tsamen gemandt met 53 coppen, hier binnen gecomen ende brengen aen de merckt dese onderstaende goederen, te weeten:

37 lasten rijns,

400 bossen suijcker,

5½ d^o boonen,

1200 p^s steenbrasems ende

91 p^s hoenders,

30000 p^s oude pijnangh.

10^{en} d^o. Desen dagh sijn egeene scheepen nocht inlantsche vaertuijgen alhier aengecomen nochte vertrocken, is oecq anders niet voorgevallen als dat d'E. heer Gouverneur Generael met d'E. heeren Caron en Demmes 's ochtens vroegh per chaloup naer 't eijlant Onrust (om eenige scheepen te besien die aldaer in 't vertimmeren laagen) gevaren. ende naer de middagh hier weder binnen 't casteel geretourneert is.

¹⁾ Het HS. heeft: *Arisbaja*.

11^{en} d^o. Heden zijn 5 stux vaertuijgen in de reviere geschooten, comende twee [van] Cherrebon, twee van Pamanoe kan ende een van Banjermassingh, ophebbende 45 coppen ende brengen ter vente sulcx hiernaer volgt:

4 lasten rijs,	100 onde clappusen,
12 p ^s bocken.	200 groote knippelznijeker,
270 p ^s hoenders,	200 p ^s crisbechten ende
133 picol peper,	2000 p ^s oude pijnangh.

Daerentegen vertrocken drie contings naer Bantam, Palembangh en Damacq, mitsgaders twee lamboes naer Paccalongen, untvoerende met malcanderen 513 R^a, alle aen gesorteerde cleedingh.

12^{en} d^o raecten wederom hier binnen de reviere seven stux groot en cleijne vaertuijgen uijt verscheijde gewesten met 50 coppen ende brengen ter merckt:

11½ lasten rijs,
450 p ^s hoenders,
1200 p ^s steenbrasems,
6 p ^s hartgens ende andere snuijsteringh meer.

13^{en} d^o vertrecken weder 6 vaertuijgen naer Samarangh, Cherribon, Bantam ende Surrabaja met 911½ realen aen cleeden.

14^{en} d^o. Heden sijn derthien stux inlantsche vaertuijgen hier binnen onse haven coomen loopen, te weeten: 8 contings, 4 tingangs ende een giljon, 't samen ophebbende 97 coppen ende brengen dese naergenoemde behoeftegheeden mede, te weten:

39 lasten rijs,	2 sacken toebacq,
3¼ d ^o witte boontjes,	2½ picol gedrooght vlees,
178 picol peper,	325 p ^s hoenders,
100 p ^r drooge baggers,	3 p ^s buffels
100 p ^s breede kistplancken,	ende ander goetje.

Gevolghlijcq vertrecken tegens den avondt 4 andere vaertuijgen, daer onder een naer Pencoela met onse pas ende nemen mede wegh 763 R^a aen cleden.

15^{en} d^o zijn egeene vaertuijgen alhier aengecomen maer wel 6 stux naer diverse plaetsen met een goede parthij cleeden, namentlijk voor 1538 R^a, vertrocken.

16^{en} d^o is een contingh met 7 man van Damacq ende 1 d^o met 6 man van Samarangh hier binnen de reviere comen setten, mede brengende 4½ lasten rijs, 12 sacken capock, 25 p^s hoenders ende andere snuijsteringh.

Des avondts vertrocken vijf vaertuijgen naer Japara, Lamboe, Damacq ende Samarangh, medenemende 2109½ realen aen gesorteerde cleeden.

17^{en} d^o verseijlt van hier 't schip Nassouw mettet quel de Hasewint over Ceijlon ende Wingurla naer de quartieren van Suratten ende Persien, met een comptant capitacl van f 58012.10 voor Ceijlon, nevens sooveel drooge ende natte vivres mitsgaders ammonitie van oorloge en andere geeijschte nootlijck-

heeden als desen jaare nijt onse magazijnen heeft kunnen gemist ende medegedeelt worden. Heeden sijn twee contings, 2 lamboes ende een chianpan van Damack ende Lassem met 45 eoppen verscheenen, aenbrengende $12\frac{1}{2}$ lasten rijs, 8 p^r buffels, 5 picol salpeter ende andere menndentien meer.

Daerentegen vertrecken 9 andere vaertuijgen naer verscheijde plaetsen, daeronder twee tingangs ende een lamhoe waren die met onse passen wijders naer Palimbangh ende Malacca wilden, nijtvoerende 781 $\frac{1}{2}$ R^a aen diverse sorteringe cleeden.

18^{en} d^e verscheenen van Damack een talamba ende een tingangh, mitsgaders van Lassem twee lanangen, gesamentlijk gemant met 32 eoppen, ende brengen aen de merckt 6 lasten sout, 2 $\frac{1}{2}$ d^e rijs, 6 p^r buffels, 6 sacken witte boonen ende verscheijde andere menndentien.

's Achtermiddaeghs recipieerde d'Ed. h^r Gouverneur Generael een briefken geschreven bij Nebeij Wiera Sittia, gouverneur van Japara, welckers inhoud aldus was luydende:

Translaet van de missive van kiej Nebeij Wiera
Sittia aen d'Ed. heer Gouverneur Generael.

Desen brieff is uijt een oprecht suiwer hart van wegens kiej Nebeij Wiera Sittia, gaet aen S^r capitain moor Cornelis van der Lijn, Gouverneur Generael, die het lant van Battavia gouverneert, dien Godt een lanek leven wilt verleenen. die seer oprechtelijk sijn verbonden onderhout met alle sijn vrunden, daerover seer vermaert is van booven tot beneden swints, daarom en sal hij sijne vrunden niet kunnen vergeeten soo langh als son en maen sullen sehijnen.

Vorders ben ick sendende Galon om mijn broeder Sr Cap^a te comen begroeten, ieq versoecq dat Sr Cap^a mij wilt helpen ende voor mij eoopen goede nienwe cleeden, die breet ende fijn zijn ende bequaem om aen den Sousomangh te mogen vereeren, al was 't maer 1 of 2 stnux cleeden.

Vorders en heb ick niet om tot vereeringh te eommen senden als eenehjeq 100 Japaerse gantangh rijs ende een hartjen. Cap^a gelieft mij te excuseeren alsoo 't niet naer behooren en is.

Jegens den avont keeren weder thuijs 6 stnux vaertuijgen. te weeten: 3 tingangs, 2 lamboes ende een gillioen, nemende mede van hier 553 R^a aen cleeden en 12 $\frac{1}{2}$ d^{os} in comptant

19^{en} d^e zijn hier binnen ten aneker geomen vijf vaertuijgen van verscheijde plaetsen ophebbende 48 eoppen ende brengen aen de merckt dese onderstaende coopmanschappen:

6 lasten rijs,	1 corge grove matten,
17 p ^s bocken,	312 p ^s hoenders,
4 p ^s gansen,	400 bossen padije,
8 p ^s eenden,	1200 groote kneppelsuijker.

's Avonts vertreekt een tingangh naer Samarangh met 120 R^a aen cleeden, oocq heeft d'H^r Generael desen avondt een gesant van Nebelij Wiera Patra, naer eenigh vrundelijck onthael, met sijn vaertuijgh wederom naer Damaeq laten vertreeken.

20^{en} d^o. Des naermiddaechs vertreeken weder 4 Javaense vaertuijgen, medenemende 828 R^a aen alderhande cleeden ende 2 picol massoiij.

21^{en} d^o. Des naermiddaeghs versehijnt schipper Manuel Alberts per de chaloup Solor over Balij van Solor met een missive, geschreven bij 't aldaer resideerende opperhooft Hendrick ter Horst aen de Ed. Heer Gouverneur Generael en d'heeren Raaden van India in dato 30^{en} der voorleden maendt Augustij. Waernijt verstaen dat op 29^{en} Julij passato aldaer van Coupau was comen te paresseeren tjacht de Zeemeeuw, waerniede becomen hadden 339 cattij wasch ende 116 stucx palisanen om aen de neergestorte muragie ende bressen der Nederlandtse fortresse Henricus te gebruijcken. Oock bleven alle de singuadjes gelast, ijder voor sijn hooft twee calcqovens, volgens gedane belofte op te reechten, ten eijnde d'voorschreven fortresse (die soo nu als dan door sware aertbevingen merckelijke schade geleden hadde) wederom tegens 't Wester monsson bij aencompste der Battavische scheepen mochte gerepareert ende in d'vorige posture gebracht werden.

't Vooraengetogen jacht hadde 't voornoemde opperhooft naer ontlossingh wijders met een redelijcq cargasoentje onder d'administratie van den boeckhouder Barent Hunnius naer 't eijlandt Groot Sabo verseijlen laten omme te vernemen, off aldaer sooveel ende goede coop lijffeijgenen, wasch als andere cleijnicheeden soo als men wel voorgaff van d'E. Comp^e soude te bemachtigen zijn, doch cort daerna weder op Solor comende verstonden nijt genoemde boeckhouder dat naer veele aengewende mocijte niet meer als 19 stucx slaven (daeronder drie manspersoonen ende de rest kleijne kinderen waren) had connen becomen. d'Oorsaecq hiervan soude sijn geweest, dat 3 a 4 dagen voor de paresse van d^e jacht aldaer 100 stucx lijffeijgene door de singhuadja van Lammahala ende die van Japara waeren vervoert geworden

Soo hadde 't voornoemde opperhooft oocq den ondertimmerman Michiel Jochensen met seecker soldaet, die redelijck wel in de Portugese tale ervaren was, op 6^{en} Junij jongstleden naer Larentucque gesonden omme d' rest van Comp^s uijtstaende schulden in te vorderen, alwaer gecomen zijnde haer ten huijse van seecker padre genaempt freij Antonio Cabrael vervoechden, om nijt den selven te verstaen wie gevoimagticht mochte wesen omme Maria Terceras schult te voldoen, waerop den gemelten paep gerepliceert hadde daer niet aff

en wiste, seggende wijders in een hevigh ofte verstoort gemoet tegens den voorschreven stierman ende toleq dat voor die tijt haer schulden wel innen maer datelijck weder vertreeken mochten, haer wijders insinuerende dat sich d'onse generaliter te wachten hadden in 't toecomende weder op Larentocqua te verschijnen nochte de minste correspondentie met hun natie aldaer te houden, want seijde hem noch in verscher memorie bleeff hoe onfatsoenelijck omtrent 2 jaren geleden hier op Battavia van den Gouverneur Generael en d Raden van India was getracteert geworden, wanneer hem ter selver tijt niet allen niet willen toestaen per onse scheepen naer de cust van Indien te vertreeken, maer dat hem aldermeest smarte was dat niet eens aen landt had mogen comen, maer ter tijt sijns aenwesen doorgaens in sijn eygen vaertuijgh evenals een traicter gebannen had moeten blijven leggen, invoegen dese geleedene affronten bij gelegentheijt d'een off d'ander Hollanders te passe brengen son. d'Onse bemerckende omtrent dese vermetele paep als alle d'andere arrogante Portuguesen doch weijnich soude te obtineeren wesen, sijn onverrichter saceke wederom per vooraengetogen chaloup naer Solor gekeert, des gemelte opperhoofd genootsaecht was sighselven derwaerts te transporteeren, alwaer gecomen zijnde den ouden capitain moor Francisco Ferdinandus vout, denweleken terstont om de voldoeninge van sandelhout aenspraec echter niet (vermits 't selve door 't massacreren van eenige van zijn volcq op Mena niet had connen laten halen) erlangen cunnen, maer eenen Bastiaen Gonsalvo (die last tot betalinge van voorsehreve vrouwe hadde) hadde hem gewilligh tot betalinge aengesteld, verthoonende tot dien eijnde t'sijnen huijse acht bharen schoon, groot en gaeff sandelhout, dat datelijck met hem nemen ofte halen soude, 'tweleq ons geseijde opperhoofd alsoo te doen belooft ende met eenen afscheijt genomen had.

In negotie passeerde daer soo op Solor als d'andere omgelegene plaetsen niet sonderlings, soo ten aensien desen jare de Portuguesen egeene comptanten ofte gout nijt de stat Maccanw become hadden als de quaetwilligheijt van den voornoemden pater vicario op Larentoneque, die aldaer vrij wat scheen te seggen te hebben ende geensints gedooogen en wilde eenige goederen ofte coopmanschappen aen ons voornoempt casteel ter vente gebracht wierde, dat nochtans directelijck met de gemaecte contractatien strijdigh is ende in 't toecomende hierin anders sal moeten werden versien.

Op 24te Majj passato was op Solor alweder sulcken afgrijpselijcken aertbevinge geweest dat allegaer dochten 't geheele fordt termeer souden storten, ende is bij sulcx vreeselijck geschudden des aertrijcx ijets admirabels gepasseert namentlijck dat verscheijde soldaten, die op d'schiltwachthuijskens haer residentieplaetse hadden, alle gelijckelijck van boven neerwaerts gesprongen waren, ende niettegenstaende het van een ongelooffelijcke hoochte was soo wasser echter geen van allen (d'Heere sij gedanckt daervan in 'twinste beschadight ofte verseert geworden.

Voor meergemelte quartieren wert geeijscht ende versoght per d'eerste gelegenheijt te mogen becomen dese onderstaende cleeden te weten:

- 6 packen tonrias ofte tapechindes met eliphanten als andere gedierten geschildert ,
- 4 d^{os} smalle ehits,
- 4 d^{os} dragams lisietieme root ende swart,
- 2 d^{os} sock tocke .
- 2 d^{os} peta Maleije ,

16 packen tsamen.

Versochte oocq eenige sleghte roode laeckenen om op Groot Sabo tegens lijffelijgenen te trocqueren, alwaer verhoopte in 't aenstaende (vermits daer dagelijcx veel vragens naer was, goede winsten daerop soude vallen.

Heden sijn vier vaertuijgen, ijder op een bijzonder plaets 'thuijs hoorende, hier binnen de reviere geschooten tsamen ophebbende 51 coppen, ende brengen ter vente 6 lasten rijs, 405 stucx hoenders, 7 p. buffels, 6 p. bocken, een hartjen ende eenige rouwe diamantjes.

Jegens den avondt varen weder vijff andere vaertuijgen van hier ende sleepen met malcanderen wegh voor 3469 r^u alle aen diverse sortementen eleeden.

22^{en} d^o comen van verscheijde plaetsen, doch meest alle uijt des Matarams lant, 11 vaertuijgen, gesamentlijk gemant met 97 coppen ende dese onderstaende coopmanschappen aen de merckt brengende:

27½ lasten rijs,	26 p ^s buffels,
4 d ^o sout,	81 p ^s bocken,
15 p ^l peper,	765 p ^s hoenders,
6 sacken toeback,	1200 bossen suijker
300 jattijplancken,	ende andere cleijnicheden.

Jegens den avondt liet d'E. H^r Generael beide de gesanten van den Tommagon van Baccalongen ende den gouverneur van Japara, ider met een complement briefcken ende wedergeseheuken, vertrecken.

23^{en} d^o sijn 7 inlantse vaertuijgen hier binnen de reviere ten ancker gecomen, 'tsamen gemant met 40 coppen, ende brengen te vercoopen sulcx als hier naer gespecificeert wert, namentlijk:

- 25 lasten rijs,
- 9 picol peper,
- 12 d^o toebacq,
- 10 p^s bocken,
- 6 p^s harten,
- 415 p^s hoenders,
- 10000 oude pijnangh,
- 25 bossen pissangh en diergelijcken goet.

Daerentegen vertrecken drie andere d^{os}, te weeten: een champau naer

Cerribon, een lamboe naer Grissick ende een contingh naer Samarangh, 'tsamen uijtvoerende 849½ realen aen cleden.

24^{en} d^o. Heden zijn van Paecalongen, Japara, Samarangh en Damack 10 stuex verscheijde vaertuijgen hier binnen de reviere ten ancker gecomen, niet malcanderen ophebbende 90 persoonen, ende brengen aen de merckt dese onderstaende coopmanschappen, te weten :

33 lasten rijs,
6 d^o sout,
90 korven swarte suijsker,
15 picol peeper,
150 bossen rottangh,
160 sacken capock,
335 p^s hoenders,
1200 bossen suijsker ende verscheijde mainctementos meer.

25^{en} d^o verschijnt een joneq van Tambangh geladen met sout, waarvan den anachoda ofte schipper genaamt Iutsche Miemingh een pas (om naer Palimbangh te vaeren) versocht en vereregen heeft.

Insgelijcx van de Sumatrasc Westeust, namentlijk van Ticeo ende Priaman, 't fluijschip de Wolff, brengende niet meer dan 182 bharen peper ende noch veele packen onverhandelde cleeden mede.

Gevolghlijk vertrecken tegens den avondt 6 vaertuijgen naer Tegal, Grissicq ende Samarangh. mede wechnemende 459 R^a aen verscheijde sorteringe cleeden.

26^{en} d^o. Heden voor de middagh, omtrent de clocke 9 uren, is den Chinesen capiteijn Bingam, vergeselschapt met omtrent noch wel 25 a 30 der gequalificeerste Chinese coopluijden alhier, op het alderkostelijkste toegemaect, met vliegende vaendels, trommen en scharmeien, twee en twee achter den anderen, in goede ordre hier binnen int casteel verscheenen, latende met vier Chinesen voor hun heenen dragen een cleijne viercante houten huijsken seer eierlijcq toornse wijze toegemaect, daerinne een kettingh en aen de selve een groote bagge hingh, achter 'twelcke noch verscheijde andere persoonen, d'een voor den anderen, met eenige rollen van Indische stoffen volghden. ende wierden alsoo naer weijnigh vertoevens 't haren versoncke in den vollen raadt voor d'Ed. Heer Gouverneur Generael en d'heeren Raaden van Indien geintroduceert, als wanneer een weijnich geseten sijnde d'oorzaecq van haer dus ongewoonelijck aencompste affgevraecht wierdt, waerop in antwoorden diende d'selve tot geenen anderen eijnde als tot een erkentenis van schuldige gratitugo voor de onlanghs aen haer natie bewesene generale weldaet int diminueren van haer soolangh gedragen lastigh hooftgelt ende 't afschaffen der Chinesen boedelmeeesters streckende was, derhalven gans eerbiedelijck versochten dat haer Ed. dese bovengespecificeerde cleene gedachtenis aenvaerden ende haer vorders gunstigh blijven wilden, gelijcq haer

E. 'tselve dan oocq met alle danckbaerheijt aengenomen ende de Comp^s goetgedaen hebben, latende haer voorts naer eenigh vrundelijck onthael naer hun wijs met trommen en pijpengespeel wederom vertreeken.

Heden zijn binnen de reviere comen setten een tingangh van Tegal met 9 man, mitsgaders van Benjarmassingh een giljon met 17 man, beide aenbrengende 150 picol peeper, 3 lasten rijs ende 160 p^s hoenders. Item van Cerribon een giljon ende van Paccalongen een talamba, beide geladen met sont, die wijders onder onse passe naer Malacca varen wilden.

Jegens den avondt maecken weder zeijl acht verscheijde andere vaertuijgen die alhier ingecocht en mede weghnemen voor 894 R^a, alle aen diverse sorteringhe cleeden.

In de voorledene nacht is omtrent een halve nijre gaens huijten dese stadt aen de reviere Anckee seker out Batavis burger genaemt Albert Carstensen in zijn eijgen huijs met noch een ander burger ende een Comp^s chirurgijn van omtrent de twintigh g'armeerde Javanen subijtelijck besprongen ende alle drie seer moordigh om 't leven gebracht, niettegenstaende daeghs te voren nevens noch twee andere Nederlanders ende des geseijden chirurgijns huijsvrouwe de voornoemde reviere een goet stucx weeghs op om eenigh ongevelt timmerhout te halen waren geweest ende verscheijde Javanen ontmoet, gesien en gesproocken, echter niemant gemolesteert noch de minste oorsaeq tot dese detestabile moort gegeven hadden, gelijcq sulcx naderbant door de 2 Nederlanders ende des gemeltens chirurgijns vrouw (die mede de reviere op geweest ende snachts in 't voorschreven burgershuijs slapende wonderlijcq uijt der moordenaers handen ontkomen waren) ter requisitie van d'heer balliaw Mr Johan Cuneus voor gecommiteerde heeren schepenen gedeposeert geworden sij. Voorts weet niemant te verclaaren waer dese booswichten vandaen gecomen, werwaerts weder gevluht ende wie d'oorsaecke van die horrible daet moet geweest zijn, doch vertrouwe eenige der selver noch eerlangh in onse handen vervallen ende hare competente straffe ontfangen sullen.

27^{en} d^e vertreeken 2 eontings, 2 lamboes ende 2 tingangs naer Cerribon, Samarangh ende Tegael met 949½ R^a aen diverse sorteringe cleeden.

28^{en} d^e. Heden zijn elff diverse vaertuijgen meest alle om de Oost hier binnen de reviere ende haven ten ancker gecomen, brengende 85 personen ende dese onderstaende coopmanschappen mede, namentlijck:

29½ lasten rijs,	2 sacken toebacq,
3 d ^e sout,	283 p ^s hoenders,
1½ d ^e witte boonen,	4000 p ^s oude clappus,
30 picol peper,	6000 p ^s groote kneppelsuijcker,
110 bossen padij,	5000 bos suijcker etc.

Dato paresseert nijt Amboina over Maceassar d'fluitschip Castricum ende 'tjaecht der Gapingh, waermede nijt Amboina 't restant der overgeblevene nagelen

des opulenten saisoens in dat gewest becomen zijnde een quantiteit van 113.933 R , die met alle ongelden daerop gevallen volgens facture comen te bedragen f 39313.16.12. 't Gunt den E. gouverneur Arnold de Vlamingh van Outhoorn nevens desselfs raet daer benevens bij missive van dato 25^{en} Augustij passato aen de Ed. H^r Gouverneur Generael ende d'heeren Raden van India adviscert is bij appart verbael circumstantialiter aangewesen.

Ende van Maccasser retourneert hier weder per voorschreven fluijt onse opperhooft den ondercoopman Evert Janssen Buijs, medebrenghende een cargasoen van f 13635.16.2, bestaende in 512 $\frac{1}{2}$ cattij schiltpatshoorn, 643 d^r wasch, 241 d^r sandelhout ende 45 $\frac{7}{8}$ lasten rijs, item noch 116 baren 11 cattij ongetaxeert sandelhout, toebehoorende Sr Francisco Viero. omme door den selven alhier aen de E. Comp^e tegens een civilen prijs geleverd te mogen werden. Den coningh ende prince tot Maccassaer sonde daarmede oocq aen haer gemelte Ed. ijder een brieff ende geschenck, die metten eersten met de vereijste ecermonien sullen werden ingehaelt.

Wanneer 't geseijde opperhooft met de voorschreven fluijt en jacht op 11 deser naer becomen afscheijt van de vooraengetogen coningh ende princee aldaer van Maccassars reede vertrocken ende omtrent d'eijlanden Tannakera gecomen waren, bevonden meergenoemde fluijt seer leck ende onbequaem oocq, volgens getuijgenisse van den schipper en stuijrluijden, al vrij wat overladen te wesen, des (om alle bedenckelijke swarigheden voor te comen) onder malcander te raade wierden wederom terugh naer Maccassar te loopen omme deselve aldaer door 't ontlossen van partije sandelhout, rijs etc. te repareren ende bequaem te maecken.

Gevolghelijck wederom op Maccassaer verschijnende hadden haer datelijck naer sijn hoocheijt den prince Patangaloe begeven ende denselven de motijven van hun wederkeeren voorgedragen, met eenen versoeckende (vermits nootsaeckelijck eenigh sandelhout aldaer mosten laten) dat 5 a 6 Nederlanders tot bewaringh van tselve dit jaer mochten overblijven, dat sijn hoocheijt metten eersten. alsoo het buijten usantie ende strijdigh met het gemaecte contract was, gaerne hadde affgeslagen, echter op 't sterck aenhouden ende dat d'ongeleghentheijt sulcx voor die tijt medebrachte naer eenigh cort beraet toegestaen. mits naer desen geen anderen staet als ter geprefigeerden tijt tot vertreeq maecken mosten.

Op de toelatinghe was bij meergenoemden opperhooft goetgevonden den ondercoopman David Verdonck nevens een assistent, een jonck barbier ende vier matroosen aldaer te laten verblijven. hebben hem Verdonck voor sijn vertreeq ter hant doen stellen 1673 $\frac{1}{2}$ gonde masen en 1804 $\frac{3}{4}$ R^a van achten in speeie, omme de selve middelerwijle ten meesten dienste van de Comp^e soo veel mogelijck in goede coopmanschappen te besteeden ende 'tsijner tijt daarvan behoorlijk bewijs te doen.

Heden sijn negen inlantse vaertuijgen (daeronder een met een pas om

naer Palimbangh te mogen gaen) vertrocken, sleepende met malcanderen van hier 1056 R^a aen alderhande slagh cleeden.

29^{en} d^o comen daerentegen seventhien stuex andere vaertuijgen hier buijten en binnen den boom op ancker, tsamen gemant met 144 coppen [van] verscheijde natien uijt diverse gewesten, ende brengen dese onderstaende goederen te coop, namentlijk:

54 lasten rijs,
80 picol peper,
2 picol toebacq,
370 p^s hoenders ende cenden,
3 p^s bnffels,
250 bossen padij,
400 drooge vissen,
60 sacken capock,
5 p^s gedrooght harteveleijs,

2200 groote kneppel suijcker ende alderhande nootwendigheden meer.

Desen middagh zijn de op gisteren van Maccassar gecomen coninghs ende princen brieven door gecomitteerdens mette vereijste solemnitejten van boort gehaelt ende voor d'E. Gouverneur Generael ende d'heeren Raden van Indien gebracht, alwaer geopent ende gelesen sijde bevonden de selve in allen gelijkvormigh den eersten, op 26^{en} Julij passato per den Portugesen edelman Francisco Viero de Figuredo herwaert gesonden, te wesen, behalven dat den coningh daerbij een last rijs ende den prince een Maccassaeise met sijde gebordeurde slaepsack voor den Gouverneur Generael tot geschenck gevoecht hadden.

Des avonds verseijlden weder van hier een giljon naer Palembangh, een tingangh naer Crawingh ende een lamboe naer Tjasseem, tsamen uijtvoerende voor 1280 R^a, alle aen diverse sortementen cleeden.

30^{en} d^o comt een lamboe met 7 man van Cottaringen ende brengh 215 bossen rottangh, 2 lasten padij en 1½ d^o rijs mede, item een lanangh van Bcuarmassingh met 11 coppen, aenbrenghende 50 picol peper ende 400 bossen rottangen.

Daerentegen keren weder thuijs vijff verscheijde vaertuijgen, nemende mede van hier 420 R^a aen cleeden, oock varen ter selver tijt mede uijt een giljon [ende] een tingangh voornemens onder onse passen naer Malacca te vertrecken.

In dese voorledene maent September zijn dese naervolgende personen hier op Battavia comen te overlijden, als te weeten: 44 Comp^s dienaers, 20 vrije luijden en 4 slaven, tsamen 68 coppen.

Primo October anno 1648 vertrecken een lanangh naer Lassen, een contingh naer Damack ende een lamboe naer Grissick, 'tsamen uijtvoerende voor 340 R^a aen cleeden.

2^{en} d^o comt een baloutje met 5 man van Japara ende brenght 1½ lasten rijs mede, item een lambhoe met 7 man van Passorwangh, hebbende te coop 7 lasten rijs en 7000 groote kneppel suijcker.

Soo verschijnt oecq tegens den avondt nijt Banda het fluijtschip Petten met 554 sockels getrapte macis wegende suijver 14985½ cattij Banda, 28020 d^o harde nooten, 10845 goede ende 1240 d^o sleghte rompen, nevens 4 leggers gepeeckelde nooten, die met 674½ R^a op gewisselde silvere en coopere Battavisc munt waren volgens facture comen te monteren f 54062.13.2. Wat den E. gouverneur Cornelis Willemsen van Outhoorn daer benevens bij sijne missive van den 11^{en} September voorleden adviseert, is bij appart verbael wijtloopigh g'extendeert naer te sien.

3^{en} d^o. Heden zijn drie tingaus ende twee continghs van diverse plaetsen hier binnen de boom met 29 coppen ten ancker gecomen, medebrenghende 3 lasten rijs, 5 p^s buffels, 470 p^s hoenders. 10 p^s hartjes ende andere cleemigheden meer.

4^{en} d^o compt een giljon van Biema, een tingangh van Palembangh ende een talamba van Banjermassingh, 'tsamen gemant met 40 persoonen ende brengen ter vente 24 lasten rijs ende 140 picol peper.

5^{en} d^o verschijnen 6 stuex andere inlantsche vaertuijgen, ijder van een bijzondere plaets met 52 coppen ende brengen dese onderstaende goederen mede, te weeten:

78 picol peper,
8 lasten rijs,
120 p^s hoenders,
125 bossen pijsangh,
400 korte kistplanckjes,
280 p^s eadjanghs ende andere snuijsteringe meer.

Daerentegen vertrecken elf vaertuijgen naer verscheijde meest alle op de Javise Oosteust gelegene plaetsen ende nemen mede van hier 1541½ R^a, alle aen gesorteerde eleeden, 200 p^s groote rijscoppen, 12 p^s groff aertwerq ende 1½ last sout

6^{en} d^o raecken hier weder binnen de reviere ten ancker 4 continghs, 2 tingangs ende een giljon, 'tsamen 7 stuex, gemant met 69 persoonen, ende brengen dese naergenoemde leefoght aen de merckt. namentlijk:

79½ lasten rijs,
8 p^s buffels,
2 picol drooge vleijs,
165 p^s hoenders,
2800 bos zuijcker,
1200 p^s oude clappusen,
48000 p^s oude pijnangh.

Gevolchlijk vertreeken tegens den avondt acht andere vaertuygen naer distincte plaetsen ende nemen eene merckelijke parthije, namentlijk voor 5886½ R^a aen cleeden ende 300 grote aerde commen, mede.

7^{en} d^o. Heden voor de middagh comen vijf vaertuygen, namentlijk 3 contings ende 2 tingaus van Damack, Candael ende Japara binnen, gemant met 31 coppen, medebrengeende 96 picol peper, 2 lasten rijs, 2000 bossen suijcker ende andere menidentiën van geringe valeur meer.

8^{en} d^o. Voor de middagh comen weder 5 vaertuygen van Samarangh, Bicma en Japara met 44 coppen, ende brengen te marcet 29 coijangh rijs, 3 p^s buffels, 14 lasten sont, 360 corven swarte suijcker, 500 bos padij, 50 p^s hoenders, 4 sacken toebacq ende diergelijken goetje.

9^{en} d^o. Des morgens heel vroegeh vertreckt de fluijt Overschie ende tjaecht Ackersloot naer Malacca, waervan 't eerste wijders naer Bengale navigeeren ende 't ander in 't Malaex vaerwater blijven sal, hebbende voor die stadt alhier ingenomen 153 lasten rijs mitsgaders 16000 R^a comptant, daeronder duijssent in pajement, item soodanige provisien ende gereetschappen meer als volgens gedanen eijsch heeft comen werden gemist, monterende ter somme van f 60943.17.

Inlantsche vaertuygen zijn heden uijt verscheijde gewesten 8 stucx aengecomen, wesende onder malcanderen gemant met 64 coppen ende brengen ter vente sulcx als volghet, te weten:

- 40 lasten rijs,
- 20 picol peper,
- 30 p^s bocken,
- 3 p^s buffels,
- 405 p^s hoenders,
- 20000 p^s oude pijnangh,
- 3 sacken toebacq,
- 125 bossen rottangh,
- 100 corven suijcker.

Tegens den avondt verseijlen weder uijt dese reviere 7 andere vaertuygen naer diverse plaetsen. medenemende voor 1323 R^a aen alderhande slaghe cleeden.

10^{en} d^o comen een tingangh van Berbas, 1 lamboe van Samarangh ende 1 joncq van Japara, 'tsamen met 39 coppen, brengen te merckt 72 coijangh rijs, 12 lasten boontjes, 120 p^s hoenders ende 1200 p^s steenbrasems.

Daerentegen vertreeken 12 vaertuygen, alle Javaense, ende nemen voor hun aengebraghte leeftoghten in retour voor 1593¼ R^a aen diverse sortementen cleeden mede.

11^{en} d^o verschijnt niet meer als een vaertuijgh, namentlijk een chianpan van 't Cerribon met 8 man, binnen ende brengt 200 corven swarte suijcker mede, anders is niet voorgevallen dat aenteijekens meriteert.

12^{en} d^o. Heden zijn 12 Javaensche navetten (daeronder 1 giljon ende 2

tingans die onder onse passe wijders naer Malacca wilden) hier binnen op ancker geëomen, zijnde gemandt met 63 coppen ende brengen te coop dese onderstaende menudentien, namentlijk:

20 bharen peper,
 11 lasten rijs,
 75 p^r hoenders,
 200 bossen rottangen.
 250 oude clappusen,
 130000 p^s oude pijnangh,
 2200 groote kneppel snijcker.

13^{en} d^o compt een contingh van Benjarmassingh met 6 man ende brengt eenige rottangh als arpuijs mede, item van Succadana een joncq met 9 man, te merckt brengende 4 coijangh rijs ende 50 picol harpuijs.

Dien dag retourneert oecq over Amboina nijt Banda tjacht de Leewereq, hebbende de reijse derwaerts langhs de custe van het groote onbekende Zuytland door een ongemene ende noijt meer besochte passagie (hoewel met veele perijckel storm en onweer) echter, den Heere sij voor dese goede beginselen gedanckt, geluckigh ten eijnde gebracht, gelijk 'tselve alles bij de dagelijcx pertinent aenteijckeninge, door d'opperhoofden van d^o jacht gedaen ende tot dien eijnde sesmael gecopieert mede naer Nederland gaende, can werden naergesien; mitsgaders 'tgeene d'respectieve gouverneurs Cornelis Willemsen van Outhoorn in Banda ende Arnold de Vlamingh van Outschoorn in Amboina op hare daermede becomene missiven aen d'hooge overigheijt alhier rescriberen. is bij ijders apart verbael (alwaer alles claerlijk aangewesen staet) insgelijcx naer te sien.

14^{en} d^o comen van Benjarmassingh en Macassar 3 contings ende 1 giljon, 'tsamen gemandt met 30 coppen, waervan d'opperhoofden van 't voorschreven giljon wijders onder onse passe naer Palimbangh voornemens sijn te vertrecken, brengende verscheijde vendible coopmanschappen mede. te weten 190 picol peper, 3 lasten rijs ende 200 stucx slaven als slavinnen.

15^{en} d^o zijn des naermiddaechs noch 7 stucx diverse vaertuijgen om de Oost comen aenseijlen ende tegens den avondt hier binnen de boom met 76 personen ten ancker geraeckt, ingeladen hebbende dese ondergespecificeerde gerieffelijkheden als:

92 lasten rijs,
 15 d^o sout,
 11 p^s buffels,
 46 picol swarte zuijcker,
 5 p^s slavinnen,
 120 p^s hoenders,
 1000 bossen padij ende andere mainctementos.

En contra keren weder 'thujs twaelff alderhande vaertuijgen naer diverse

plaatsen ende nemen mede van hier voor 955 R^a aen eleden, 12½ d^o aertwercq ende 40 p^s groote araxpotten.

16^{en} d^o. Heden zijn 8 stucx Javaense vaertuijgen, namentlijk 6 contings, een lambœ ende een chiampau van Damacq, Paccalongen ende Japara hier binnen de reviere comen setten. gemandt met 56 persoonen. ende brengen dese naervolgende goederen mede, te weten:

21½ lasten rijs,
3 p^s buffels,
5 p^s koebeesten,
75 p^s hoenders,
½ picol wasch,
8 sacken toeback,
200 bossen padij,

600 oude clappusen ende andere cleenighbeeden van geringe valeur meer

17^{en} d^o. Des ochtens is d'Ed. H^r Gouverneur Generael vergeselschaft met d'heeren François Caron ende Gerrit Demmer wederom per chialoup naer 't eijlant Onrust gevaren omme te bevorderen dat de in vertimmeringh leggende schepen spoedigh voortganck nemen mochte, ten eijnde de selve des te eerder innewaerts off daer van nooden sijn gebruijckt connen werden.

Heden is een lambœ met 14 mannen van Jawana mitsgaders een contingh van Cheribon met 9 coppen hier binnen de reviere comen seijlen, gelaaden met 10 lasten rijs en 5000 bossen suijcker als andere snuijsteringh, item een jonckje van Grissick gelaaden met sout, welckers opperhoofden eenelijck seijden gecomen te sijn om een pas dat naer Malacca varen mochten te versoucken.

Gevolghlijck vertrecken drie contings ende een tingan naer Paccalongen ende 't Cherebon, nijtvoerende 189½ R^a aen eleden ende verscheijde Chinese cramerijen.

18^{en} d^o. Desen dagh is gantschelijck niet gepasseert dat annoterenswaerdich is.

19^{en} d^o comen van Japara, 't Cheribon ende Dermajo twee chiampans, een tingan ende twee contings, tsamen stercq 29 coppen, ende brengen te vercoopen 15 lasten rijs, 3500 bossen loocq, 2500 d^o ajuijn, 1600 groote kneppel suijcker, 700 bossen padij. 25 p^s hoenders ende andere snuijsteringe meer.

20^{en} d^o compt een chiampau van Cheribon met 11 man, brenght 400 pieol peper, 14 cojangh rijs als andere cleijnicheden mede, item van Paccalongen een tingan met 5 man, hebbende gelaaden 3 last witte boontjes ende een alff last groene erretjens.

21^{en} d^o compt een lambœ van Damacq met 5 ende een lanangh van Biema met 7 coppen, tsamen aubrengende 14 cojangh rijs ende 12 p^s hoenders.

Daerentegen slepen seven andere vaertuijgen van hier voor 1064½ R^a aen diversche sorteringh cleeden ende 400 p^s groote rijscoppen.

Ten aensien van de blijde inangnratie wegen des op 2^{en} deser [gebooren]

ende op den 15ⁿ daeraen gedoopten eerst gebooren generaels soon hier in India hebben haer alle onse Nederduijtsche matroosen, soldaaten etc., die over geperpetreerde missedaden ende gepleechde insolentien met twee en twee aen malcanderen vast in de kettingh dus laagh voor den heer hebben moeten arbeijden, desen naerdemiddach voor d'Ed^l H^r Gouverneur Generael en d'heeren Raaden van India comen nederwerpen, hare feijlen bekennde ende met gevouwen handen vergiffenisse ende relaxatie versoeckende Waerop hun voornoemde Ed., naer eenich beraat om voorverhaelde reeden als de gedaane intersessie van verscheijde gequalificeerde persoonen, der voorschreven delinquanten ootmoedich versoucq voor die tijt toegestaen ende van haren slavelijcken bant gelargeert heeft, haerlieden met eenen ernstelijck waerschouwende op dese bewesene genaade niemant steunen maer voortaan een ijder sigh van voirder moetwil wachten mosten, ofte zoude in toecomende bij attrappe een veel swaerder straffe onderworpen wesen. Waerop gesamentlijk opgestaen zijnde goede beetersehap belooft ende schuldige danckbaerheijt betoont hebbe.

22ⁿ d^o raecken hier binnen de reviere ten ancker twee contingts van Damack ende een tingangh van Tegael met 26 persoonen ende brengen ter vente 4 lasten rijs, 4 picol peper, 170 jattijplancken ende vijffenseventigh p^s hoenders.

Gevolgblijck verseijlen andere 6 Javaense vaertuijgen uijt dese reviere naer Jawana, Tegal ende Damack, nemende voor hun aengebrachte vercochte goederen weder in retour mede 1563 R^a aen verscheijde sortementen cleeden ende vier lasten sout

23ⁿ d^o. Heden verschijnen weder thien ceparate vaertuijgen uijt verscheijde gewesten, daeronder een jonck ende een ehampan was die wijders met onse passe naer Bantam meenden te tendeeren, sijnde gesamentlijk gemandt met 65 persoonen, ende brengen dese naergenoemde nootlijckheden ter vente, als te weeten:

16 lasten rijs,

$\frac{3}{4}$ d^o witte boontjes,

25 pieol peper.

65 d^o suijker.

60 corven met swarte zuijker,

3 p^r buffels,

8 p^s boeken,

200 p^r hoenders ende andere cleenicheden meer.

Vijff andere vaertuijgen, namentlijk 3 tingangs, een contingh ende een jonck, keeren tegen den avondt met 386 R^a aen cleeden weder thujs.

24ⁿ d^o pareseeert tjacht de Macereel van Malacca met 445 picol peper waeronder 29 bbaren sijn, die d'Aetchinse vorstin nevens hare brieven en gesanten aen haer Ed. tot een yereeringh sent, costende de rest aldaer nijt andere quartieren aengebracht f 11602.10.—.

Wat d'E. gouverneur Johan Thijssen van die stad als derselver voirders gelegentheit bij sijne missive van dato 22^{en} der voorleden maandt daer benevens adviseert staet bij 't particulier verbael claerlijk aangewesen.

Niet meer als een gillontje van Biema is desen voormiddach met 29 mannen en 29 cojangh rijs hier binnen de reviere ten ancker gecomen.

Met 355 R^a aen cleden ende een picol comijn vertreckt van avondt een contingh naer Grissick ende een tingan naer Bantam.

25^{en} d^o. Van dage vertrecken wederom twee vaertuijgen naer Surrabaja een tingan en naer Cerribon van hier, bejide medenemende 821 R^a aen cleden. Vorders is dien dach niet aenmerckenswaardich voorgevallen

26^{en} d^o. Omtrent de middach sijn door heeren gecommitteerden de op eergisteren van Malacca becomene acht Chinese brieven ende gesanten met de vereijchte ceremonien van boort gehaelt, ende hier binnen 't casteel naer disposie van eenige canonschooten ende drie ehergien musquettados voor d'Ed^e Gouverneur Generael ende d'heeren Raaden van Indien gebracht, welckers inhoudt bij translaet in appart verbael achter de Malacxe advijsen geinsereert naer te lesen sijn.

Van Lassem, Japara, Grissicq, Tegal ende Challemaja sijn heden 10 stucx separate vaertuijgen hier binnen de boom geschooten, gesamentlijk gemant met 64 personen, ende brengen aen de merckt dese subsequerende gerieffelijkheden, te weten:

12 lasten rijs,
 3 d^o witte boontjes,
 80 p^s hoenders,
 800 p^s steenbrasems,
 100 sacken capock,
 700 onde clappusnoten,
 5000 p^s oude pijnangh,
 4500 bossen suijcker ende verscheijde maincementos meer.

Daerentegen keeren weder thuijs 5 stucx andere vaertuijgen, nemende in retour voor hun aengebrachte liefftochten mede wegh voor 2173 R^a aen alderhande slaghe cleden.

27^{en} d^o. Heden sijn van Maccasser, Cheribon en Japara vijff vaertuijgen met 59 coppen verschenen, aenbrengende 32 lasten rijs, 4 d^o witte boontjes, 2 picol peper, 160 corven swarte suijcker, piesangh, dourioens ende meer andere versnaperingen.

Andere vijff vaertuijgen vertrecken daerentegen naer Damaek, Maccasser ende Dermajo. hebbende voor hun uijtgevente coopmanschappen alhier ingekocht ende in retour weder weghgevoert voor 941½ R^a aen meenigerhande cleden

28^{en} d^o. Desen morgen verschijnt een joneque van 't eijlant Balijs met 20 personen ende brengt 70 stucx slavinnen te vercoopen mede, den conincq

van 't selve eijlandt sont daerbenevens per een sijner dienaaren seecker Nederlands matroos, die voor desen (wanneer 't fluijt de Sajer aldaer in ladingh) aen landt was blijven staen. mitsgaders noch twee onser fugative slaven wederom toe.

Jegens den avondt versejlen weder uijt de reviere in de haven naer Palimbangh een conting, naer Crawangh een tingan, naer Surrabaja een d^o ende naer Grissicq een giljon, 'tsamen weghslepande voor 1947 realen aen diverse cleeden ende 38½ aen groff aertwerq.

29^{en} d^o. Heden is een lamboe van Passoroangh met 15 coppen ende een contingh met 9 d^{os} van Damacq verschenen, bejide aenbrengende 13 lasten rijs, 1200 groote kneppel suijcker ende alderhande snijsteringh.

Naer Cerrebon, Japara, Surrabaja en Tegael vertrecken daerentegen drie contings ende een chiampan. met malcanderen uijtvoerende voor 1401½ realen aen cleeden.

30^{en} d^o. Des morgens vroeck vertreckt over Malacca ende Wingurla naer Suratte en Persia tjacht de Leeuwerick om in dat vaerwater de vloote van de E. Arent Barentsen op te soecken ende sich met de selve te conjungeeren, hebbende in d^o jacht alhier voor Wingurla doen innemen een specerije cargasoen, 't welcq met 20000 fl Japans staeffcoper als eenige provisien quam te monteren ter somme van f 11866.1.6, zullende d^o jacht noch daerenboven tot Malacca een quantite van 30000 fl tin in der ijle inscheepen ende naer 't voorschreven comptoir Wingurla medenemen, om alles tegens goede cardemoni voor Persia ende peper geemplojeert te worden.

Heden zijn twee contings van Pamalang en een tingan van Balij, 'tsamen met 38 personen, gecomen brengende 14 lasten rijs. 28 p^s slavinnen, 30 p^s hoenders ende andere mainctementos mede.

Daerentegen vertrecken twee contings met een tingan naer Jassem ende Japara ende nemen mede wegh voor 131 R^a aen cleeden.

Ultimo verschijnt seker nachoda ofte schipper met een chiantje van Biema met 13 personen, relateerende dat nevens sijn groote jonek van voornoemden plaets gelaaden met 40 coijangh rijs omtrent drie weecken geleden tzeijl gegaen was omme d'voorschreven rijs herwaerts aen te coop te brengen, doch ongeveer het eijlandt Balij comende was op het alderonversienlijkste van een hart weder belooopen ende consequent door het hol gaende waeter soodanich overstolpt geworden, dat d'voorschreven jonek geen uure langer boven waeter had kunnen houden maer was met voleq en al te gronde gegaen, sulcx in die watersnoot 22 menschen waaren eomen te blijven. Eenige. die haer met swimmen wisten te behelpen, hadden haer in het voorschreven chiantje gesalveert, met hetweleke wonderlijk behouden ende als geseght noch met 13 mannen herwaerts aengebracht zijn.

Soo quam oocq dien dach Joan Paijs per een tingan van Grissicq.

verhalende mede dat insgelijx (wanneer uijt Amboina met sijn joncq naer Biema vertreeken wilde) dit voorschreven quaa de weer aengetroffen hadde, doch was noch behouden maer 't eenemael ongereddert in Grissieq comen te vervallen, versoeckende derhalven als nu met eenich ijser- ende touwercq voor sijn gelt mocht werden geaccommodeert, ten eijnde de voorseijde joneque wederom toetaeckelen ende sijn reijse naer Biema bevorderen mochte.

Inlantsehe vaertuijgen sijn heden thien uijt diverse gewesten met 102 eoppen hier binnen den boom versehenen (daeronder een giljou van Tegael was, wiens opperhoofde met onse passe wijders naer Malaeca te navigeren soechte) ende hebben met malcanderen aengebraecht dese onderstaende goederen:

157 cajangh rijs,

10 d^o padije,

60 slaven ende slavinnen,

60 p^s plancken,

400 bondel zuijcker,

120 corven d^o.

102 p^s hoenders ende andere cleijnicheden meer.

Soo keeren weder thuijs naer Japara, Bantam ende Cherrebon 5 stucx vaertuijgen, te weten: drie contings, een lamboe ende een tingangh, nemende en retour voor hun aengebrachte leeftochten mede wegh 407 $\frac{3}{4}$ Realen aen cleeden ende 1000 ditto in specie.

Bij pertinente openinge is bevonden in dese voorledene maent October te deser stede overleden ende begraaven te zijn dese volgende personen, namentlijk: 21 compagnies dienaers, 20 burgers, 3 slaven als slavinnen. tsamen 44 personen

Primo November 1648 zijn ses vaertuijgen [aengecomen], te weten: een talamba van Banjermassingh, twee contings van Japara ende drie d^os van Damaeq, hebbende gesamentlijk 64 eoppen op, ende brengen dese onderstaende goederen aen de marekt, namentlijk: 100 pieol peper, 19 lasten rijs, 70 p^s hoenders, twee sacken groene erretjes ende andere maintementos.

Naer de middagh omtrent de klokke drie uijren compt hier voor dese stadt ankeren 't fluijtsehip de Reijger. geequieert bij de camer tot Amsterdam, met 89 eoppen. te weeten: 64 matroosen, 32 soldaaten ende twee vrouwen, hebbende bovendien noch 4 personen onderwegen verlooren, sijnde nergens als aen St Jago aangeweest, alwaer een matich refraischement becomen hadden. Tegens den avondt vertreekt een tingan naer Bantam met 80 gantangh oliesaet ende een d^o naer Grissieq, medenemende voor 230 R^a aen cleeden.

2 d^o. Heden zijn vier stucx inlantse vaertuijgen van Biema ende Paecalongen aengecomen ende brengende 31 personen, 22 lasten rijs, 200 p^s bocken, 300 p^s hoenders ende andere snuijsteringe meer.

Daer door vertreckt een tingangh naer Japara ende voert mede derwaerts 83 realen aen cleeden.

Soo verschijnt noch desen avondt naer sommen ondergancq rijt het vaderlant te deser reede 't jacht Concordia over St Jago ende Mauritius eijlandt. alwaer eenige vaderlantse provisien ende nootsaeckelijckheden ontladen hebben, zijnde d^e jacht bij die van Zeelant toegernst ende 13 Maert voorleden in compagnie van 't schip de Provincie met 102 coppen van daer tzeijl gegaen, waarvan 6 persoonen geduijrende de reijse overleden ende 4 soldaten op 't voorschreven eijlant Mauritius gelaaten zijn.

Per vooraengetogen jacht Concordia verschijnt oocq van het gemelte eijlandt 't aldaer gewesene opperhoofd den coopman Jacob van der Meersche, met den welcken d'Ed. Heer Gouverneur Generael gewert een missive geschreven door den coopman Reijnier Por in dato 23^e September verleden, waarbij blijkt d^e van der Meersche voor zijn vertrecq conform haer Ed. gegevene ordre behoorlijk transport van alle des Comp^e essentiële middelen gedaen, mitsgaders een schriftelijk reglement aen desselfs vervanger den voornoemden coopman Por gelaaten hadde.

Op het voorschreven eijlandt was noch alles in goeden doene, maer dat in 't aenstaende ebbenhout-balen met grooter moeite ende minder quantiteit soude te becomen zijn vermits al over langh de rijpste vruchten aldaer gepluukt ende weghgebracht waaren. edoeh soude beijveren dat noch jaerlijcx een scheepsladinge van 14 a 1500 mooten bemachtigen con, dat omtrent noch vier jaaren voor sooveel in 't bosch bekend is en bequaem staet om op strant te brengen, soude continueeren, ten waare bij naerstigh opsoecken ende doorcruijsen der bossen sich meerder openbaare als wel gisten, dat den tijt leeren sou.

Gemelten van der Meersche bracht per het voorschreven jacht 270 mooten ebbenhout mede ende hadde aldaer noch 930 d^es gelaaten, die excepto 141 stuex op 't strant gereet lagen, doch mosten noch alle per een chaloup omtrent 5 mijlen weeghs vervoert werden eer dat in de Schiltpatsbaij costen comen, waertoe omtrent twee maenden seijde van nooden te hebben. weleke voornoemt getal tegens April aenstaende tot 1600 mooten hoopt te vergrooten. Versochte derhalven eerbiedelijck tegens gesejden tijt met bequame scheepsrijmte mocht werden versien.

De aldaer gebannene rebellige Amboinesen hadden diveersche reijsen in raade versoght dat weder naer Battavia keeren mochten doch waren telekens affgeslagen, sustineerde de voornoemde lieden hun aldaer seer ondienstigh zijn, ende souden, bijaldien boswaert en quamen te vluchten, d'Comp^e groote schade met 't verbranden van 't omgekaptte ebbenhout connen doen off, soo wanneer hun met de fugative Madagascarse lijffelijgen quamen te vereenigen, souden connen beletten ten aensien 't hont wijt en breet in de bosschen gesocht ende gevelt werd dat weijnich desselis souden becomen, derhalven om hun geen

oorsaeke tot desperatie van weghloopen te geven hadde den raadt bij resolutie goet gevonden deselve lijber en vrij buijten kettingh, bant ende sonder iets te doen te laten loopen, versoeckende insgelijcx per d'aenstaende gelegenheit van dese menschen mochten werden verlost. Tot de voordere bandijten wisten wel raadt en souden wel besorgen dat tot geener tijt van 't geseijde eijlandt comen te eschapperen.

3^{en} d^o eomen drie eontings, een talamba en een gillion van Damacq mitsgaders een lambhoe van Grissicq met 79 persoonen, brengende 28 lasten rijs, een d^o sout, 120 sacken capock, 35 p^s hoenders, 19 p^s bocken, 5 stucx slavinnen ende andere menudentien mede.

4^{en} d^o verschijnt een contingh ende een tingan van Tjasseem mitsgaders een tingan van Paccalongen met 19 mannen, hebbende gelaaden 4 lasten rijs, 35 bocken, 120 p^s hoenders, eenigh sout ende verscheijde cleenicheden meer.

Daerentegen vertreckt tegens den avondt een contingh naer Japara met 94 R^a aen cleeden mitsgaders een gillion onder onse passe naer Malacca.

5^{en} d^o. Insgelijcx vertreckt een tingan naer Maccassar met een pas van de Ed^r Heer Gouverneur Generael; is anders niet annoteerenswaardich voorgevallen.

6^{en} d^o. Heden zijn negen stucx distincte vaertuijgen van diverse plaetsen hier binnen de boom ten ancker gecomen, gemant met 66 coppen ende brengen ter vente dese onderstaende goederen, te weten:

20 lasten rijs,

5½ d^o sout,

120 p^s hoenders,

20 p^s hartjes,

10 p^s buffels,

12 sacken capocq,

8 d^o toebacq,

150 p^s tomme tommetjes,

diversche truijten ende andere cleenicheden meer.

Gevolghlijk vertreeken dien dagh seven stucx andere vaertuijgen alle naer Japara en Surrabaja, mede weghnemende voor 597½ R^a aen goede getrockene cleeden ende eenige Chijnese cramerijen.

7^{en} d^o eompt niet meer als een contingh van Tjasseem met 5 man ende twee lasten rijs hier binnenloopen, daerentegen vertreckt oocq niet meer als een contingh naer Damacq ende voert voor 102 R^a aen cleeden mede uijt.

8^{en} d^o niet voorgevallen dat aenteijcken en meriteert.

9^{en} d^o. Uijt diverse gewesten zijn desen dagh twaelff stucx ceperate navetten binnen de reviere ende haven onder t casteel hier ten ancker gecomen, wesende gesamentlijk gemandt met 118 persoonen ende brengen te vercoopen sulcx als hier na volghet, te weten:

28 lasten rijs,

30 p^s bocken,

1 d ^e sout,	125 p ^r hoenders.
7 d ^e witte boontjes.	500 oude clappusen,
160 corven swarte suiker.	600 p ^r steenbrasems,
43 picol peper,	600 bossen suiker,
10 d ^e swaewel,	350 p ^r cadjangs,
12 p ^s hartjes,	5500 p ^r billions ende parrings.

diverse fruijt, eenige rouwe diamanten, capoek, toebacq als verscheijde maincements van geringe waerde meer.

Des sijn weder vier andere, te weten: twee contings, een talamba ende een gillion vertrocken, nemende in retour van haer aengebrachte cleenicheden voor 381½ R^a aen cleeden mede wegh.

10^{en} d^e. Van dage sijn vier vaertuijgen van Tegael ende Samarangh verscheenen, medebrengende 25 personen, hebbende gelaaden om alhier te vercoopen 10 lasten rijs, een d^e witte boontjes, 15 p^s bocken, 500 bossen padij, 2000 d^e ajuijnen, 2000 d^e loecq ende 6500 groote kneppel suiker.

11^{en} d^e. Heden sijn drie tingans ende een contingh naer Palumbangh ende Bantam vertrocken, uitvoerende voor 699 R^a aen cleeden ende twee paerden.

12^{en} d^e compt een lamboe van Rimbangh met 11 personen ende brengt 11 lasten rijs ende andere snijsteringe te merckt.

13^{en} d^e. Van Damacq comt een gillontje met 6 coppen, gelaaden hebbende 16 lasten rijs, 50 p^s hoenders ende andere gerieffelijckheeden.

Des avonts keeren weder thujs acht diverse vaertuijgen naer verscheijde plaetsen ende nemen mede wegh voor 1053 R^a aen cleeden.

14^{en} d^e. Twee tingans ende een jonckje van Damacq, Jonwana ende Cheribon sijn 's achtermiddaghs hier binnen den boom geraeckt, ophebbende 26 personen ende orenge te markt 10 lasten rijs, 330 lange en corte plancken, 50 balekjens, 3000 bossen suiker, 400 oude clappasen, 300 sonte eijeren, twee Siamse potten gesonte visch ende andere eetbare waren meer.

Daerentegen sijn 7 andere vaertuijgen vertrocken ende hebben mede weghgenomen voor 397½ R^a aen cleeden.

15^{en} d^e. Van dage sijn twee gillions van Grissieq, drie contings van Pamanoekan en Dermajo, mitsgaders twee tingans van Paccalongen hier aengecomen, tsamen ophebbende 76 coppen ende brengen met malcanderen aen dese onderstaende nootlijckheden, te weten:

107 lasten rijs.
209 p ^s hoenders,
11 p ^s buffels,
46 p ^s swarte suiker,
5 stuex slavinnen,
1000 bossen padij ende andere leeftochten van elijnder waerde meer.
't is heden. Sondagh zijnde, gebeurt dat seecker getrouwt Malejer,

woonachtigh aen dese stadts westsijde, onder de d'achtermiddaeghsprecatie een Malacxe mestiee manspersoon van verre heeft uijt sijn hujs comen sien, waerover hem den selven soodanich met jalousie ende toorn het ontsteeken bevonden dat sich daer opstonts na toe begeven ende de vrouwe seer leelijck getrackteert hadden. Den Malackees dit gerucht van bujten hoorende is stoutelijck (even off dese hoer had willen ontsetten) daer nae toe getreeden, doch omtrent de deure van 't voorschreven hujs genaeckende is hem den gesejden Malejer andermael gewaer geworden, waerop soo furieux met sijn eris op hem is comen uijtspringen dat den anderen sich nootwendich tot deffentie stellen moste, invoegen die twee inlanders malcanderen in een ommesien soodanich met crissen geinfigeert hadden dat bejide te gelijk hertsteeken doot als honden ter aerden neergevallen waaren, dies naer gedane visite den beul gelast wiert deselve noch desen avond bujten te sleepen om op morgen aen de mont van de revier anderen tot horreur op staecken geseth te werden.

Des avondts zijn elff stucx alderhande vaertuijgen naer verscheijde quartieren (daeronder een galjontje dat onder onse passe naer Palimbangh wilde) vertrocken, nemende voor hun aengebrachte menndentiën in retour mede wegh voor 1255 R^a aen versebeijde sorteringe cleeden.

16^{en} d^e. Heden voor de middagh becomt d'Ed. h^r Generael per tingangh een brieffken ende geschenck van den tommagon Mattaram, twelcq uijttet Maleijts overgeset sijnde van continue aldus luijt:

Translaet missive van den tommagon Mattaram aen
de Ed^r heer Gouverneur Generael.

Wij senden Angajuda Marta Giaja ende Martij Pattij, dien ick hebbe last om bij UE. te versebijnen, ick hebse gesonden om mijn vereeringe aen UE. te overhandigen, namentlijk twee cojangh rijs, 400 jattijplanckjes ende een paert genaempt Sipamogari nevens twee koebeesten ende twee buffels. Gelief mij te excuseren alsoo 't niet naer behooren en is, 't is niet ander als tot een teijcken dat icq in vrientschap ben met UE, alsoo ick niet anders in mijn hart en weet ofte den Mattaram is Battavia; ende tgeen icq vorder te seggen hebbe dats Angajuda Marta Giaja ende Marta Pattij bekend.

Des achtermiddaghs vertrecken twaelff verscheijde vaertuijgen uijt dese revier ende haven naer diverse plaetsen, uijtvoerende voor 981 R^a aen alderhande soorte cleeden, 40 p^s arracxpannen ende 12½ R^a aen groff aertwerccq.

17^{en} d^e vertreckt een contingh naer Dermajo ende voert uijt voor 48 R^a aen cleeden, anders is niet voorgevallen.

18^{en} d^e. Van dage is een contingh van Surrabaje met 7 man hier binnen

gecomen, medebrengeude 7 Siamse potten olij, 400 bossen tamborijude ende 400 parrings.

19^{en} d^o. Heden zijn egeene vaertuijgen noch schepen aengecomen nochte vertrocken, is oocq anders niet amotteerenswaerdigh voorgevallen.

20^{en} d^o. Desen morgen vroegh is de fluijt de Reijger van dese reede naer Banda tot eenen voorlooper vertrocken ende staet de fluijt Castricum over Amboina binnen 2 a 3 dagen mede derwaerts te volgen, hebbende alhier ingenomen 6000 R^a comptant, 75 packen diverse sorteringe cleeden, 179 lasten Siamsen ende Javaensen rijs, wijders alderhande provisien van oorloge ende voirder behoefften, monteerende conform bijgaende facture en cognoisement ter somme van f 52071 5.3.

Soo zijn oocq van dage vijff inlantsche vaertuijgen naer Palembangh, Paccalongen ende Damacq mitsgaders een contingh onder onse passe naer Jambij vertrocken uijtvoerende voor 1114½ R^a, alle [acu] diverse sortementen cleeden.

Daerentegen arriveren negen andere vaertuijgen van verscheide plaetsen met 83 coppen, brengende ter vente de subsequerende behoefftheden, namentlijk :

57½ lasten rijs,
3 d^o boonen,
40 picol wasch,
½ d^o cassomba,
15 potten olije.
100 p^s oude clappesen,
250 p^s steenbrasems,
300 bossen tamberinde,
12 p^s gansen,
7 slavinnen en ander snuisteringh.

21^{en} d^o comen weder acht vaertuijgen hier binnen setten, te weeten: 3 contings, 2 tingans, twee lambous, een gillion en een jonckje van diverse quartieren met 73 personen, daeronder een welckers annachoda [een] passedulle versoecken quam dat wijders van hier naer Amboina vertrecken mochte. Ende hebben de voorschreven vaertuijgen alhier aengebracht sulcx als volght, te weeten:

11 lasten rijs,	1 hartgen,
300 p ^s hoenders,	55 picol swarte suijcker,
3 p ^s bocken,	1300 bossen looq,
4 p ^s koebeesten,	2000 d ^{os} ajuijnen ende diergelijken goetje.

Des avonts vertrecken 4 contings met een tingaugh naer Bantam, Japara ende Lassen, 'tsamen uytvoerende voor 356 R^a, alle aen cleeden.

22^{en} d^o. Desen morgen is 't jaecht der Gapinge met de fluijt Castricum van dese reede naer Amboina vertrocken, van waer de voornoemde fluijt wijders naer d'eijlanden van Banda verseijlen ende aldaer tottet halen van 't benodighde timmerhout gebruikt worden sal, zijnde in beijde de voorschreven schepen

naer Amboina tot nader ontset voornijt gesonden 8000 R^r in specie ende 9800 rijexdaelders, item 46 packen cleeden, ammonitie van oorloge, provisien etc., bedragende conform bijgaende facture ter somme van f 78615.12. Wat den vice-gouverneur Arnold de Vlamingh van Outshoorn daer benevens tot een voorlooper op 't een en 't ander aengescreven zij, een bij 't copieboek onder dato 21^{en} deser claerlijk werden naergesien.

Daerentegen verschijnt hier ter reede nijttet vaderlant, te weten van de Camer van Zeelandt, de fluijt den Vergulden Pelecaen met 61 matrosen, 22 soldaten, 5 vrouwens ende twee kinders, tsamen 90 gesonde coppen, zijnde op 13^{en} April passato tzeijl gegaen ende hebben St Jago, Caep de Loop en St Tome vermits contrarie winden ende harde stroomen moeten aendoen, hebben echter in alles niet meer dan 7 maenden en 9 dagen tsoeck gebracht ende niet meer dan 9 personen, te weten 7 die overleden en twee die aen St Jago voornoemt weghgelopen waren, verlooren.

Des avonts verseijlen uijt dese reviere twaelff diverse vaertuijgen naer distincte quartieren ende nemen voor haer aengebrachte coopmanschappen weder in retour terugh voor 1294 R^r aen alderhande slaghe cleeden.

23^{en}. Heden sijn binnen den boom geschooten drie lanangs, twee tingans, een contingh ende een lamboe, comende van Crawangh, Jawana, Japara ende Damacq, met 33 personen ende brengen aen de merckt dese onderstaende coopmanschappen, te weten:

19 lasten rijs,	190 p ^r hoenders,
4 picol peper,	300 d ^e kistplancken,
800 bossen suijcker,	900 d ^e onde clappesen,
100 bossen padij,	600 d ^e lege sacken.
6 p ^s koebeesten,	100 d ^e rijspannen, ende
2 d ^e buffels,	veelderhande cleenicheden meer.
1 d ^e hartgen,	

24^{en} d^e. Des achtermiddaechs verschijnen weder van verscheijde plaetsen 8 stux inlantse vaertuijgen met 62 coppen, hebbende gelaaden sulcx hier volgt, namentlijk:

36 lasten rijs,	11 p ^s Siamse potten olie,
8 d ^e sont,	5 corgie grove matten,
300 p ^s steenbrasems,	20 mantjes blaenwe verff,
400 bossen tamberijnde,	1000 bos padij etc.

Gevolghlijk verseijlen van hier een giljon naer Amboina ende een d^e naer Maccassar beide onder onse passen, item twee contings naer Pamanoekan ende een wanckan naer Palembangh, met malcanderen weghslepande voor 945 R^r, alle aen diverse sorteringe cleeden.

25^{en} d^e. Voor de midagh keeren hier weder nijt Siam de scheepen Zeelandia ende Schiedam, beide volladen met rijs, peper, clappusolie ende diverse hont-

wercken, die volgens facture met al de ongelden waren comen te costen f 33816.18.12. Wat den ondercoopman Pieter de Gojer ende 't aldaer residerende overhooft Jan van Muijden bij hare missive van 25 October passato daernevens cundigen, is bij de summieri adviisen, die materie betreffende, vervolgens aangewesen.

25^{en} d^o comen van Grissieq twee talambas, van Candaël ende Damaeq twee tingaus, van Sampangh een gillioentje ende van Bencalis een chiantje, gemant met 51 coppen ende brengen ter merckt d'on[der] gespecificeerde leeftochten, te weten:

14 lasten rijs,
5 d^o witte boonen,
2 potten olie,
600 dubbelde bossen padij,
300 bossen tamborinde,
1200 p^s oude clappusen,
6000 p^s steenbrasems,
6000 p^s leege stroosaeken,
3500 p^s gesoute kuitten.
125 p^s hoenders,

parthij clootsuijker en andere cleenicheden.

26^{en} d^o. Twaelff stuex alderhande vaertuijgen van diverse plaetsen sijn desen dach met 91 coppen hier binnen de reviere comen setten ende brengen dese onderstaende menudentien mede, namentlijk:

19 lasten rijs,	100 bossen padij.
17 picol peper,	6500 d ^o suijker,
500 p ^s schuijtplanken.	1800 oude clappusen,
60 p ^s hoenders,	3000 p ^s oude eijeren ende
7 Siamse potten olie,	verseheijde mainetementos meer.

Ingevolge vertreeken twee contingts, d'eene naer Grissieq ende d'andere naer Cherribon, mitsgaders een gillioen naer Amboina ende een lamboe naer Grissieq voornoempt, tsamen nijtvoerende voor 2003 R^a aen goede gesorteerde eleeden.

27^{en} d^o. Van dage comt van Paccalongen een tingangh met 5 man, 2 lasten rijs, item van Grissieq een talamba met 19 man, 4 lasten rijs, ende van Japara een lamboe met 9 man, inhebbende diverse snuijsteringe.

28^{en} d^o. Heden sijn 17 stuex alderhande inlantsehe vaertuijgen van verscheijde plaetsen hier ondert 't easteel ten ancker gecomen, gemant met 174 coppen, soo Javanen, Malejers als Chinesen, ende brengen ter vente tgeene hier naer volght, te weten:

61 lasten rijs,	2500 bossen ajuijn,
13 d ^o sout,	2000 d ^o suijker,
30 picol peper,	5000 kneppel d ^o ,
12 Siamse potten olie,	7000 p ^s groote commen,

21 p^s hoenders ,
 112 groote { plancken ,
 1000 dunne {
 13000 p^s dammers ,

12 picol drooge vlees ,
 parthij Chijuese kost ,
 de groff pampier ende
 andere snuijsteringh.

Des middaeghs ontfaengt d'Ed. h^r Generael van den ouden conincq van Bantam per eenen Maija Cartij een briefken, welckers continue in substantie aldus is lujdende :

Translaet missive van den ouden coningh van Bantam
 aen de Ed. h^r Gouverneur Generael.

Desen brieff is van Padueka Sirij Sultan Abdul Massagier tot Bantam , gaet aen den capiteijn Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn , die den troon van Batavia ¹⁾ gouverneert. dien lange in voorspoet moet regeeren.

Vorders den brieff van den Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn , dien Naja Cartij heeft gebrocht, den welken heeft den sultan wel ontfangen, ende als wanneer den selven opende bevondt daer instont van wegen d'Hollanders, die de boose menschen van Bantam met drie praenwen soude hebben geruijneert, ende dat hetselve seecker was, maer den sultan die weet wel dat den brieff die den sultan voor desen aen den Gouverneur Generael gesonden hadde door dengeenen, die den Gouverneur Generael den brieff heeft laten leesen, niet wel verstaen off den selven niet wel begrepen en heeft; den brieff van den sultan en was soo niet lujdende als den brieff van den Gouverneur Generael vermelt, den brieff van den Sultan voor desen was niet anders lujdende als datter ondersoecq wiert gedaen wegens de boose menschen wie datter thuijs bevonden soude worden ende wie niet, ende hebben oecq dier tijt tselve bevonden datter drie praenwen niet thuijs en waren, ende daerom sustineert den sultan dat het dit voleq wesen moet, die de Nederlanders hebben geruijneert, ende daerom is den sultan voornemens de selve altsamen te laten vatten. doch men weet noch al de gelegentheijt niet, alsoo se noch niet gecregen sijn.

Vorders is den Gouverneur Generael versoeckend aen den sultan alle die lujden altsamen sonde laten vangen, daer den sultan op antwoordt, met Godts hulp en alee den Gouverneur Generael als sulcx geseijt heeft was den sultan al voornemens deselve altsamen te laten vatten, d'oorzaecke dat se noch niet gevonden en sijn is dat se altsamen noch niet bij maleanderen sijn.

Den sultan laet den Gouverneur Generael weeten datter twee Chinesen van den sultan wechgelopen sijn, genaempt Tings Aetsee ende Sietsee een meester smith, deselve is den sultan van den Gouverneur Generael wederom versoeckende, ende soo 't den Generael gelieft, laet se Naeje Cartij ter hant stellen.

¹⁾ Het HS. heeft: *Bantom*.

Vorders heet den Sultan niet om tot een teijcken te comen senden aen den Gouverneur Generael, als dat Godt sijn E. gelieft te segenen.

Tegens den avondt keeren weder 'thuijs drie contings, twee lamboes ende een tingangh naer Madura, Pamalangh, Damacq ende Succadana, nijtvoerende met malcanderen voor 628½ R^a aen cleeden ende 15 R^a aen comptant.

29de de vertrecken vier contings van Paecalongen, Cheribon ende Bantam, mitsgaders twee tingans naer Damack ende twee giljons naer Amboina, item een lamboetje onder onse passe naer Maccassaer, nemende mede van hier voor 2194 R^a aen cleeden ende 214 Realen aen comptant.

Ultimo verschijnt een giljon van Maccasser met 25 personen, gelaaden met vijf cojangh rijs, 5 picol mansoij ende 4 bharen wasch, waermede een briefcken van onsen resident aldaer becomen, berichtende daerbij dat in voorleden maandt September van de Timoorse ende Soloorse quartieren aldaer eenige vaertuijgen met ongeveer 30 bharen wasch verschenen waaren, die den orangcaij Intse Assam ende andere Maleiers tot 95 a 96 maasen de bhaer hadden aengeslagen, tweleq seer hoogh liep ende sooveel daer voor te geven gansch ongeraaden vant, derhalven wilde liever met den incoop van dien soo lange stille staen tot dat de voorschreven Maleiers vertrocken waaren, in welcken gevalle vastelijcq vertrouwde d'baer tot 70 ofte uijtterlijk 75 mazen wel souden t'erlangen zijn.

d'Engelse hadden mede des aengaende niets aengeslagen maer soude nevens d'onse een lager marcktganeck te gemoet sien; de vrunden hadden eenige tijt geleden aen de Maleiers ende Chinesen weijnich comptanten, mitsgaders parthij Chinese lijwaet tot 125 maasen de eorgie tot hooger prijs nijtgeset, onder soodanigh bespreek dat hunluijden daerentegens 't genot van schilpatshoorn jegens 400 mazen de bhaer mocht werden vereffent, waeruijt notoirlijk can werden bespeurt contrarie hun voorgeven seer weijnich penningen bij cassa te hebben.

't Sedert medio des voorleden maents hadde geseijden resident 2 bharen, 22 cattij Banda schilpatshoornu bijeen gesamelt, die soo nu alsdan met eleene partijtjes waren aengebracht geweest, 't meerendeel der realen hadde mede voor gonde maasen soo inecoops eosten als met artijekelen nu en dan aen de man geholpen, except 32 teijlen tot 12¾ R^a ingecocht, die niet minder als tot 13 Realen per taijl comen quijt worden, waerbij d'Comp^e ¼ R^a op ijder taijl quam te verliesen. Tot de resteerende realen souden alle debvoir anwenden om die mede hoe eer hoe liever voor gonde maasen te trocqueeren.

Heden sijn negen inlantsche vaertuijgen van Lambangh, Grissiek, Japara, Bantam en Paecalongen binnen dese reviere ten ancker gecomen, zijnde gemant met 115 eoppen, ende brengen aen de marckt d'naergespecificeerde goederen, te weeten :

42 lasten rijs,	2 p ^s paerden.
17 d ^e sout,	900 p ^s plancken,
5 picol mangsoij.	2000 bossen suijcker,
4 baren wasch,	3700 groote kneppel suijcker.
30 p ^s hoenders.	

In dese voorledene maandt November zijn volgens opgegevene notitien te deser stede overleeden ende begraven geworden d'ouderstaende personen, te weten:

21 Comp ^s dienaren,
12 vrije lijden,
2 slaven.
<hr/> tsamen 35 personen.

Primo December 1648. Heden sijn van 't Ceribon twee contings ende een chianpan van Pamanoekan, een contingh van Palimbangh ende een tingangh van Bantam met 46 coppen hier binnen de reviere te ancker gecomen, medebrengende 8 lasten rijs, 80 picol peper, 120 sacken capoek ende andere snuijsteringe meer.

Des achtermiddaeghs becomen een briefken van onsen resident in Bantam, waerbij bekend maectt dat op desselfs aencomste aldaer drie Engelsche scheepen te weten de Willem (jongst uijt Engelandt gecomen), d'Advisio en de fluijt de Henne ter reede leggende gevonden, mitsgaders haer Ed^e missive nevens 't legger witte wijn aen den heer president Aron Backer behoorlijk overgelevert hadde.

't Voorschreven schip de Willem was op 26^{en} Junij passato met 90 coppen nut Engelandt verseijlt ende nergens aengeweest, maer hadde (om kortheijt des tijts) niet cunnen vernemen waerin desselfs cargo ten principalen bestaende was.

Vooraengetogen president stont dit jaer met vier schepen, namentlijk den Willem, d'Advisio, den Dolphijn en tjacht d'Vaerwel (soo noch tijdich genoegh uijt Suratte verschenen) wederom naer Engelandt te navigeren, hadden volgens sijn seggen voor de gemelte vier schepen ladinge genoegh en soude in d^e presidents plaets die honorabile chergie bij eenen meester Tomas Pinneston tot Bantam ondertusschen waergenomen werden.

2^{en} d^e. Van dage zijn elff inlantsche vaertuijgen van verscheijde quartieren met 77 personen alhier verschenen, medebrengende dese onderstaende leef-tochten, te weten:

77 lasten rijs,
60 bossen padij,
28 potten olije,
54 p ^s hoenders,
10 picol peper,
300 sacken capoek,
2500 bossen suijcker.

Desen dagh syn 21 alderhande vaertuijgen uijt dese stadt naer verscheijde hier omtrent gelegene plaetsen vertrocken, nemende van haer aengebrachte cleenicheden in retour wederom wech een merckelijke parthije kleeden en namentlijk voor 7277½ R^d, mitsgaders 4 picol canneelen en een d' lange peper.

3de d' compt een contiugh van Samarangh met 6, een d' van Tegael mede met 6, ende een gilhoentje van Pamalangh met 5 mannen, aenbrengende 10 lasten rijs, 300 sacken capoek en 6 Siamse potten olije.

Daerentegen sijn 8 andere vaertuijgen naer distincte plaetsen vertrocken ende slepen mede wech voor 1136½ R^d, alle aen goede getrockene kleeden.

4de d' verschijnt een chianpantje van Grissick met 6 man, hebbende niet in als snuijsteringe van kleender waerde.

Soo verschijnen oock des achterniddacchs d'opperhooffden van 't schip Malacca komende nijttet vaderlant met hun sleep hier aen lancit met brieven van de Caep geschreven bij den E. Wollebrant Geleijnssen de Jongh, waarbij vernemen onse vaderlantse retourvlote (die voorleden jaer onder desselts commando derwaerts getrocken was) aldaer in de maent Maert behouden aengekomen ende naer 18 dagen leggens met de overgebleven goederen van 't verongeluckte schip Haerlem vertrocken was.

Tegens den avont retourneert van Ticco en Priaman op de Sumatrase Westcust den coopman Hendrick Crajers per d'fluijt den Swarten Beer met goede partie onverhandelde kleeden ende 772 bharen 76 cattij peper, die de Comp^e met d'ongelden daerop gevallen komen te kosten f 48546.6.9.

Item adroicture van de custe Choromandel 't fluijtschip 't Witte Paert met een eargasoen van f 139424.4.14, consistierende in 307 packen diverse gesorteerde cleden, bosernijt, sout, rochevellen, martavanen ende ealitourshout, gelijk ijdere quantiteijt ende wat den E. gouverneur Arnold Heussens daernevens adviseert bij 't Choromandelse verbael naerder ¹⁾ aangewesen wert.

Daerentegens vertrecken dien dach seven inlantse navetten naer verscheijde plaetsen ende nemen mede wech voor 1009½ R^d aen cleden.

5de d' pasesseert uijt Taijonan 't fluijtschip de Jufferouw eenelijck met 1421 kisten poersuijcker, die nijtwijssende d'facture in 340857 cattijs bestonden, ende quamen met al d'ongelden daer op gevallen de Comp^e aldaer te costen f 51518.18.8. Wat den E. president Pieter Antonissen Overtwater haer Ed. van dat emportante territorium aeneundicht mitsgaders wat tot propagatie dier negocie voorstelt, eijcht ende versoeckt, is alles claerlijck bij appart verbael aangewesen.

Inlantse vaertuijgen sijn desen dach drie hier binnen in de reviere geschooten, namentlijk een talamba van Tamack, een lanangh van Japara ende een talamba van Samarangh, tsamen gemant met 35 coppen ende brengen aen de merckt 27 lasten rijs, 175 p^s plancken, 200 oude clappesen, 200 bossen suijcker en verscheijde andere menudentien.

¹⁾ Het H.S. heeft: *nuechter*.

Gevolchlijk vertrecken tegens den avondt 17 andere vaertuijgen naer verscheijde quartieren ende voeren mede van hier 4147½ R^a, alle aen goede sortementen eleeden ende drie gantangh comijn.

6^{en} d^e. Van Patanij is heden een talamba met 9 mannen ende eenige dammers verschenen

Des avonts outfangen d'Ed. heer Generael en d'heeren Raaden van India nijt Jambij per 't Engels fluijtschip de Duijve over Bantam een missive van den oppercoopman Rijckloff van Goens, gedateert 11^{en} Octoher passato. waerin ten principalen den cours van onsen negotie mitsgaders 't bedrieff der Engelse vrunden en derselver sober gestalte aldaer aenroert, gelijk nijt de copie derselver (die met deses jaers vertreckende retourschepen onder d'Jambijse pampieren staet naer Nederlant versonden te werden) te beoogen zij.

7^{en} d^e. Van dage zijn vijftien stuex alderhande inlantse vaertuijgen van diverse plaetsen alhier aengecomen binnen de reviere geschooten, ophebbende met malcanderen 75 personen ende brengen ter vente dese naer gespecificeerde gerieffelijkheden, te weten:

40 lasten rijs,
 8 d^e witte boonen,
 4 d^e sout,
 400 p^s hoenders,
 70 p^s eenden,
 120 p^s steenbrasems,
 430 p^s lange plancken,
 113 picol peper,
 25 cattij cassomba,
 500 kneppel snijcker,
 150 bossen padij,
 650 sacken capock, ende veel andere clenieheden van geringe waerde meer.

En contra verseijlen van hier 10 stuex andere vaertuijgen en nemen voor haer aengebrachte cleijne marchiandise weder in retour mede wech voor 1714½ R^a, alle aen diverse goede eleeden ende 16 p^s. groote ijsere pannen.

8^{en} d^e. Des morgens vroeëh vertrecken van dese reede door de straet Bonton naer Molucco tjaecht Concordia ende de fluijt den Pelicaen met den oppereoopman Jacob Hustaert nevens sijn familie, die aldaer den president Sr Jaspas van den Bogaerd als tweede persoon bijwoonen ende wijders in dessels plaetse op 't eijlant Macquian als opperhoofd treden sal, waermede dan voor die quartieren en tot nader ontset gesonden wert soo aen comptanten, provisien. ammonitie van oorloge etc. ter somme van f 82905.2.7.

Drie inlantse vaertuijgen zijn tegens den avont vertrocken, te weten: een talamba naer Bantam, een contingh naer Samarangh ende een tingangh naer 't Cerribon, tsamen wechvoerende voor 708 R^a aen gesorteerde cleden.

Daerentegen zijn omtrent d'middach voor dese stadt ter reede verschenen tjacht Deltshaven comende nijt Atchin, alwaer tselve nevens tjacht Grijskerck voor de reviere op der Mooren als andere vreemde vaertuijgen eenige tijt hadde wesen cruijsen, waervan int Malacxe verbael wijtlopijch gesproken werdt; item ter selver nijre recht nijt Bengalen 't fluijschip Heemstede met een cargasoen van 16123.6.3, bestaende in alsulcke elden ende coopmanschappen als bij 't kustverbael specificc nevens 't geadviseerde dier opperhooffden aangewesen sijn.

9^{en} d^e verschijnt insgelijcx te deser reede over Wingurla nijt Suratte en Persia tjacht de Kievith ende [waren] desselts opperhooffden gelast geweest en passant 't eijlant Ceijlon aen te doen om aldaer parthije gereetleggende canneel in te nemen, doch hebben 't selve vernits stercke stroomen ende winden niet bereiken cunnen, dies alsoo ledich hier verschenen sijn; mitsgaders tjacht Hulst directelijck van de Coromandelse kust, namentlijk van Masulipatnam, met een goet cargasoen monterende volgens facture ter somme van f 208020.7.12: ende tjacht den Griffioen, mede nijt Bengalen, mettet aldaer gewesen opperhoofft den oppercoopman Sr Martinus de Vroede, ende brengen voor hnn ladinge mede een cargasoen van f 134411.8.10½, bestaenden in zijde, poejer-snijker, salpeter etc., waervan insgelijcx bij 't Coromandelse kustverbael omstandiger relaes geschiet.

Javaense vaertuijgen sijn desen [dach] drie stuex hier binnen verschenen met 48 coppen, ende brengen 2 lasten rijs, 110 bharen peper ende 2 koebeesten te vercopen mede.

10^{en} d^e comen van Jawana 2 kontings, van Barbes een tingan ende van Palimbangh een gillioentje, tsamen gemant met 32 coppen, ende brengen ter vente 25 lasten rijs, 120 bossen padije, 50 p^s hoenders ende andere leeftochten.

Gevolchlijck keren weder naer huijs 12 stuex distincte inlantsche vaertuijgen naer diverse hier omtrent leggende negrien, ende nemen wech voor 1310½ R^e aen elden ende 26 R^e aen groff aertwerck.

11^{en} d^e comen 7 soo tingans, contings en balous van Damack, 't Zerrebou, Dermajo en Bantam hier binnen zeijlen, brengende voor haer ladinghe niet anders als 27½ lasten rijs ende eenige lange plancken te vercopen mede.

Des namiddaechs arriveert tselip Weser uut Siam met 329 lasten rijs, 25449 cattij peper, 344 stuex ribben en 300 potten clappusolie, al hetwelcke volgens facture en cognoisement was comen te bedragen f 15997.9.4. Den oppercoopman Pieter de Gojer adviseert daernevens, bij sijne missive van dato 8^{en} November der voorleden maendt, dat op 11^{en} daeraen [volgende], wanneer 't voorschreven schip ancker lichten en sijn reijs herwaerts aen persomeran sonw. den voornoemden commandeur Abel Jans. Tasman nijttet Manilhas vaerwater met vier schepen aldaer behouden aengecomen was ende teistont alle desselts gereethebbende papieren aen de opperhooffden des voorschreven schips overgelevert hadde, omme die bij geluckige paresse d'Ed. H^r Gouverneur Generael

ende d'heeren Raaden van India te intregeren, die haer voornoemde Ed^e oocq wel geworden ende naer genomene lecture van haren Manilhasen stant oocq tot genoegen bericht sijn. gelijk dan al het gepasseerde derwaerts over uijt de subsequerende copie desselfs largo missive van dato 11ten November passato can werden naergelesen.

Aan d'Ed Heer Cornelis van der Lijn, Gouverneur Generael en d'E. Heeren Raden van India.

Edele, genereuse, manhalte, achtbaare, welwijse,
voorsinnige Heeren.

Met de jongste offentie-vloot successive voor de derde mael uwer Ed. naer de Manilhase custen tegens den Spangiaert uutgeset ende den 15ten Maji anni courant uut de Battavise reede gelargeert, was het begin onser vojagie seer spoedich sulcx dat den 6ten Junij aenvolgende maents de euste van Mindora al bestevent hadden ende soo voorts behouden in den Embocadero gelaught, daer tot aenvanek onser affairen ongesuijmt onderleijt hebben ten dienste van 't exploit ende tgeene ons vooreerst nodieh ware te verstaen uut de reviere Baco cuntschap te halen, die ons door praeadvertentie des vloots compst mits heure goede macht voor dien tijt outstaen heeft, niettemin in vervorderingh dier passagie geen gelegentheeden ontsien hebbende die notabele bekende bhejen Salvador ende Hijacinto Tigau aengedaen ende behoorlijcq besichticht, hoe wel onbeseth ende tegens vermoeden naer dat staet gemaeckt beijde ledigh bevonden gelijcq mede den gantschen Embocaron deur, soo langs de Luconise Suijtcust als tusschen ende naest die eijlanden. soo stil dattet onverhoort ende dienvolgens om verwonderen waare geenigh vaertuijgh te sien, ende alsoo ons voor eerst aen geender saecke meer gelegen lieten als om vererijgen de noodige cuntschap. hebben in consideratie der desseijnen naer vermogen getracht soo veele bij te brengen als wij konden, tot sulcx scheen ons goede hoop van occasie te geven de beloopen stilde in den Embocadero om door middel van cleijn vaertuijgh dat bedecktelijck te onderleggen, gelijcq als verseheidentlijck het uijtterste best daerin gedaen ende oocq soo gevolcht is, ter tijt. als wij sochten mits bequamen wint die aengeroerde straet te passeeren een cleijn praeuwken met ingesetenen van Mas Batta omtrent het eijlant Tigau ondernaeckten hadden, de notitie uut deselve scheen ons soo vreemt niet als de saecq ons wel leeth om verstaen voor en quam ter opmerckingh van de goede rheede, navolgens die (soo begrepen, ons verseeckert dat ons voornemen in cas van 't eene exploit als geprevent ter cause de besendingh naer Novo-Spaenjen desen jaare uijt Manilha voor ons arrivement al gedaen was door 't beschicq van 't kleijne jacht Cambodia, weleq sij gevangens gesien

in Maijo voorbij Tigau gepasseert, ende alsoo den Embocaron uitgelopen sij sonder daeromtrent eenige plaetsen aengedaen, soo mede dat aⁿ passato naer verlaet van de bhajj Salvador door den oppercoopman de Goijer het daer in gelegen gallioen Nostra Sinhora Dagua corts daeraen nijt vreesse van naeder bestockingh ende invasie van daer naer Cibu geschappeert ende sedert egeene des vijbants galioens ofte jachten in den Embocadero geweest soude sijn, dat te gelooven is, uut beijde welcke merkeijcken hebben gecolligeert onder verbeeteringh dat den vijant die praeadvertentie onser vloots aencompst seer spoedich over Macassar moet toegeoomen sijn, ten aensien dat buijten de goede occasie, die daer toe gehadt heeft, soo tijdich op sijn hoede is geweest niet alleenlijk int reguardt van de vroege despeche naer Novo Spaengien. die niet en twijffelen off bestaet ten principalen ende meer in papier als eenige importante retour, maer besonderlijk oocq in reguard van de opschortinghe der frequenten ende necessairen vaert in ende buijten den Embocadero over ende wederzijts insonderbeijt op die wateren ende nabuijrige stroomen, diese anders buijten hinder en schade dus lange niet en derven comen noch moogen, tensij dat alomme dier contreijen van onse compst gewaerschouwt ende geordonneert geworden die vaert voor een gewissen tijt in suspense te houden ten fine d'aenhalinge eens te prevenieeren. om alsoo daerdoor niet langer de captiviteit subject te blijven ¹⁾ gelijk in de twee achtereenvolgende jongst gepasseerde jaaren sulcx genoech en tot onversettelijcken schade en grooten affbreuck geproeft hebben.

Dan sijn soo voorspoedigh niet als wel int begin onser voorstaenden reijse geweest doordien mits voorverhaelde stilte ende ontmoete heete stroomen bij Capul (hoewel buijten versuijm) eerst den 25^{en} des maents Junij voorschreven nijt den Embocaron geraeckt, beloopende den volgende snachts ongeveer 2½ mijlen buijten de Philippinas ofte Ignatios eijlanden sulc een swaaren storm ²⁾ int beginnen nijtten W. N. Westen, dan W. Z. Westen ende den 27^{en} d' bij continuatie seer verheement uutten Z. Westen dat, omtrent naer gissingh seven mijllen Suijt Oostwaerts van Cabo de Spiritu Sancto zijnde, onse vloot daerdoor meest van den anderen gedwaelt waaren, de schepen Banda, Snoecq, Popkensburgh ende Arent hadden hun den 28^{en} bij minderingh van 't aengeroerde tempeest weder bijeengesamelt, ende vernamen na den middach de jachten Jonge Prins ende Arnemuijden, desgelijeq tegens den avont het jacht Rensburgh sonder groote mast (die in de storm ²⁾ gekerit was geworden, soo desolaet dat tot sinckens toe gecomen was, hadden al tegens het gestadige pompen en boven den grooten gedanen arbeit met 60 jae meer balijs ende emmers te redden seven voeten waaters int ruym, en den aanwasch is ten langen lesten, vermits tjacht door swackheijt ende dien storm ²⁾ sigh heel begeven hadden, soo groot geworden dat het noech dien selven avont gesoncken is juist ende niet lange

¹⁾ Het HS. heeft: *gebleven*.

²⁾ Het HS. heeft: *stroom*.

naer d'affgedwaelde scheepen na den anderen bij ende daer omtrent verschenen waaren, met verlies van sijn artillerie ende voorts watter meest meer op ende in sij geweest except 108 personen, die door de hulprijke genade Gods voor ons mirabeliter ende met groote perijckel in drie boots ende een schep-praeuw gesalveert sijn geworden, daer den Alderhooghten in eenwicheijt voor gedanckt moet blijven Naer onse calculatie sijnder noch 34 personen 't onser droeffheijt daer met verongeluekt ter oorsaecke van 't harde weder. 't Jacht den Luijpaert is op 27^{en} voormelt in 't heetste van 't onweder door die van de Snoeq en de Jonge Prins mede gants desolaet en buijten eenige menschelijke hulp mast- ende sprieteloos gesien dreven, sonder het selve nader bij ons vernomen niettegenstaende terstont [volgens] resolutie van 29^{en} Junij met de resteerende schepen daer behoorlijcq op gecruist zij, zooals bij daeghregister in dato voorschreven ende soo voorts breeder can naergespeurt worden, den almogenden Godt ende genadigen beschermers wil die bedruckte menschen 't haerder behouden in Taijouan gebracht off anders na sijn alweetende wille 't haerder zaligheijt in genade aengenomen hebben, dan twijffelen seer aen de behoudenisse ter aenmerckingh van des jachts gestalte, hoewel het beste mogen hoopen dewijle tot noch toe geen ander bescheet van hebben, welcken dienaengaende uwer Ed. licht voor ons toe te comen staet. En niettegenstaende die wel verdiende straffe Godes hebbe 't verlies van soo een nomber menschen ende het ontseth van twee schepen tot merckelijke verswackingh der vloot ons ter herten getrocken, nochtans herdacht ende wederom getroost met tgeene onfeijlbaer is, dat alles tsij wat de mensche oocq proponeert Godt de Heere disponneert, weshalven ons hierinne gerust gestelt ende in de begonnen ¹⁾ hier om niet een nijre wijs willens geretardeert maer, naerdats aen 't eijlandt Cantanduanos de vloot naer eijsch van 't durftige waater ende branthout spoedich versien waare, wederom in 't rechte vaerwater bij ende omtrent Capo del Espiritu Santo bequaamelijk begeven ende daer tot den 28^{en} Julij gecontinueert, onder wijlen tjacht Arnemuijden dat mede seer sober gestelt is naer gedane visitatie aen de custe van Tandaja bij Ibabau soo veele moogelijk geweest gedaen repareren, ten eijnde van tselve niet mede soo vroege ende tot grooten hinder versteecken werdende al tontijdich daerom verlegen te vallen.

Dan naer wij gesloten dat het noch tijts was om te vervorderen de middelen die noodich waren tot nijtvoeringe van ons wercq. soo sijn te raade geworden om verscheijde respecten als bij resolutie van 28^{en} Julij voorschreven g'exprimeert de blaje van Albaij te besichtigen, uijt vermoedinge een off andere tsij gallion, naveth, immers groot ofte cleijn vaertuijgen daer te vinden, desgelijcx navolgens de communicatie ende desire van uwer Ed. die plaets met sijn dependentie trachten te vermeersteren ten principalen tot destructie des coninx magasin van die proventie Cammarines, daer onder ter contrebntie resorteeren 29 gepepu-

¹⁾ Hier schijnt het woord *wereq* of iets dergelijks in de pen te zijn gelieven.

leerde dorpen incluijs de stadt Nunalabor aen de reviere Nago streckende, daer den bissebop over die proventie en de alcalde majoor resideert, als oocq om 't jacht den Arent dat op nieuws seer lecq waren geworden in den bequamen baven te brengen ende te doen versien, soo mede tot bestandige uijtvoeringh van weleq attentaet 'tselve noch voor depeche der scbepen Snoecq ende Arent naer Tajonan met de meeste macht te onderstaen. Het succes dienaengaende is redelijkerwijse wel uijtgevallen ende heeft soo veele effect gesorteert dat op onse aencompste den ¹⁾ vijandt aldaer in sijn diffensive gelegentheijt met vliegende vaen sich wel verstoudt ende eenige schooten met bassen als musquetten ter contemplatie op ons gedaen heeft, nochtans nijt vreese ende corts voor d'attacque op 30^{en} Julij het fort Albaij gequitteert ende lantwaerts in die voorschreven provintie gevlucht. hebbende wij 't selve bevonden in massiven steen met 4 punten opgetrocken ende in bequamen postuij, edoch niet als met 4 isere bassen versien geweest nevens noch een cort metale stueq mortierswijse om schroodt daer uijt te werpen, ingevolge het magasin voormelt gedestruert ende den voorraet daer in bevonden den vijant ontseth, bestaen hebbende ten principalen in quantite azbaca ofte Indischen bennep daer bun scheepstouwerq van geslaagen wort, voorts quantiteijt rijs, padij etc., item een joncq met 4 groote vaertuijgen beneden des reviers verdreven, andere vier groote champans met quantiteijt olij, hennep, berpuijs gelaaden boven in d^o revier door den vijant selfs in den brant gesteecken om niet in onse handen te mogen vervallen. Dan primo Augusto door eenen landttocht met acht compagnien ende vliegende vaendels twee mijllen innewaerts der gerepeteerden provintie den vijbandt vervolgt, blijvende niettemin tot een open retraicte het g'occupeerde fort van d'onsen besetb, ende den selven naer een gedanen eschermese op den eersten aenval nijt het groote dorp Cagsagua verjaecht niettegenstaende stercq besetb ende met pallisaden gesloten waare. Dienvolgende in 't aftrecken het convent en de kercq St Jago met die voorschreven plaets alles door den brant geconsumeert, daer aff en int quartier aengebracht bebbende tot buijt bij de 64 levende koebeesten, die onse armade tot noodige verversinge sonderlinge wel te staade zijn gecomen. d'Oorsaecque deser optocht naer meergemelte provintie geschieden ten principalen om noodige verversingh voor de vloot, gelijkq ons van een dier gevangen wiert bericht sonder twijffel aldaer beestiael te becomen was, ten anderen off den fugatijff, van ons op 't eijlant Cantanduanes bij den vijant overgelopen aldaer mochte sijn geschappeert ende de vloots gelegentheijt als voorbaelde ongelucq onser twee schepen gereleveert, over sulcx in onse banden mochte vervallen. ende den vijandt daertegen te laten zien wij met soodanigen macht van acht compagnien blancke coppen bujten de machts van aengetogen disastre hem op sijnen bodem quamen besoeccen ende alsoo bem. eervergeten fugatijff, bij haer suspect ende verdacht te maken.

¹⁾ Het HS. heeft: *van*.

Ten laetsten in 't opbreecken van Albaij op 4 Augustij gedictcerden maands het selvige fort soo veele doenelijck geweest oocq gernincert en benevens het convent de kercke S. Gregorio mede door den brant vernielt, desgelijcx het gantsche dorp, soo mede bevoorens de dependentie van dien. Te liever hebben ons oocq van daer gespoet over de contschap, die in Albaij vereregen door seeckere slave genaempt Francisco tot ons overgeccomen van eenen Spaenjaert Juan Correa, cobrador van 's coninc contributie in die proventie, wegens 't verwachte schip uijt Acapulco, dat desen jaare in 't jongste van Junio juijst in voorverhaelden storm ¹⁾ onse vloot geschappeert sijnde langs de noortcuste van Luconia gepasseert ende alsoo aen Cappellangen g'arriveert zoude zijn geweest, van waer (tot reedenen van wetenschap) den bisschop in Minalabaij nevens andere Spaense inhabitanten, daer gemelten cobrador, sijnen meester, mede domicilium fixum heeft ende ter dier tijt in loco was, verscheijde brieven hadden become met d^o schip uijt Novo Spaenjen gebracht, uijt dewelcke men verstaen hadde datter dertich geestelijke personen op waaren ende dat het tot advijs gesonden waare om desen jaare wederom van hier derwaerts te keeren, hadden over sulcx een behouden arrive in die geheele proventie oocq het teijcken van blijchap door 't kloekengeluijt gedaen, al 't weleque door twee gevangens naderhant in Halbaij geatrappeert soo geconfirmeert is geworden.

Wij hebben desen overlooper hierinne geen minder gelooff gegeven als wel d'ander twee Masbatse gevangens int stucq van de besendingh naer Novo Spaenjen gedaen soo als hier vooren aangeroot is, niet alleene ten aensien van de bijgevoeghde goede reedenen ende gesubsequenceerde affairmiatione door de nader gevangens maer oocq door de sterckte vermoedingh dien aengaende naer 't verloop des tijts, in welken soo lange te vergeefs op gecruijst hadden, dat het ten lesten vrij laet scheen voor die paresse. Oversulex hebben d'Albajise inbocht verlaaten ende per resolution van 6^{en} Augustij voorgenomen met de voir[noemde] schepen Banda, Jonge Prins, Popkensburgh ende Arnemuijden, het gepresnpponeerde Acapulcose schip langs de noort- ende oostcuste van Lucon met alle deligentie doenelijckerwijse op te soecken, daerentusschen bij Cantanduanes op 9^{en} gerefereerden maents de schepen Snoecq ende Arent conform uwer Ed. project naer Taijouan gedepecheert, met advijs van ons wedervaren tot soo verde aen den president ende raadt aldaer. Doch zijn genootsaecht geweest, mits het zee incident dat ons getroffen, [dat] wij van uwer Ed^e ordre aengaende de 60 geprojecteerde soldaten voor Taijouan soo veele gedispenseert hebben. datter maer dertich effective affgesteecken ende de rest met bequame matroosen die tot soldaten genegen waaren gesuppleert zijn, onder die hope dat 't jacht den Luijpaert die plaetse mocht erreijckt hebben, in welken gevalle ruijm boven 't geordonneerden getal van soldaten sullen versien sijn

— —

¹⁾ Het HS. heeft: *storm*.

geworden. Desniettemin is 't geprojecteerde getal van 60 coppen uijt onse vloot voldaan. bleven daerenboven de schepen noch gemant. namentlijcq de Snoecq met 97 ende den Arent [met] 77 zeevarende luiden, waermet vertrouwen hunne reijse spoedich derwaerts vervordert sullen hebben, dat Godt geve.

Naert afscheijden van de selve hebben tot ons voornemen devoir gedaen langhs de Luconse noortzijde over Cappellangen en de bocht van Mauban tot aen de oostenst in Lampon toe, ende daer gelijcq op andere plaetsen in geen gebrecq van visitatie gebleven op 16de daeraenvolgende, 't allen gelucq het geschappeerde Acapulcose jacht wel een mijle boven de Soute reviere 'voor ons ter schuijl opgecort ondeckt, door middel van ons cleijn vaertuijgh en ¹⁾ occasie van 's vijandts eijgen santinel die, met een cleijn quenoiij om leeghten uijkijcke gesonden, d'onse naer sich verkent siende door d'eschappe geport deselve naer te jaagen hoewel niet ondernaeckt evenwel nochtans mits de percecucie eijndelijk soo verde gecomen, dat bujten vermoeden ende gants onversients door d'inbochten en kromme boecquen des reviers voor de boeght vant gemelte Spaense jacht geschept hadden. als wanneer door des vijants schooten van die kants eerst gewaerschout sijn geworden: naert become rapport van sulck een gedescouvreerde occasie [ons] die ons soo licff was als eijgen leven, hebbende niets gesuijmt maer stracx de vereijchte ordre daerin gestelt ende versurght 't geene nodich was tot die invasio. edoch den vijandt (soo gebleecken is) vont sijn vertoeven ongeraaden, heeft tegens den avondt in 't vooruijtsenden eeniger onser prauwen tjacht verlaaten ende corts daerop voor onse aencomst selffs den brandt ingesteecken. welcke door 't hevigh springen van 't boscruijt voor ons onblutselijk heeft geweest, gefugeert wesende alsoo door seeckeren moejelijken mooras in de boschagie naer hunne bekende wegen. Ongetwijffelt sijn de principaale ende geestelijke met advijs aen Mauban bevoorens gedisbarqueert ende van daer over landt naer de Manilha gelanght. Wij vonden d' jacht nieuw en fregatswijse gemaect, naer gissingh de groote van tweehondert last met Hollants touwereq toegetaeckelt. seer snedich en tot sulcken exploit bequaem, hadde verscheijde oorloghsgerietschappen aengebracht, gelijcq onder veel ander ijserwereq quantiteit portufllesschen, die door 't vuijr geconsumeert sagen. Niet sonderlinghs is daer nijt gebergh, eenelijck drie anckers geduijckt. Ende naer uijt seeckeren brieff gesien hebben. gedateert Mexico 29 Februarij 1648, naer Manilha geconsigneert ende nijt een verdreven kiste vereregen, soo gissen dat sijn vojagie van Acapulco seer spoedich ende niet verre boven drie maenden geweest zij.

Ten respecte van welcke goede successen, als namentlijk de destructie vant fort ende magasin Albaij mitsgaders de vernielingh van die kereqdorpen, dependentien van dien, als oecq het bederff van de chianpans ende vaertuijgen

---

¹⁾ Het HS. heeft: *ern*.

sampt 's conincx ingebrachte contribntien ende opcoop van verscheijde noot-saeckelijke behoeften aldaer, desgelijcx de ruine vant vleck Cagsagua nevens convent ende kercq met verlies van 't gemeene beestiael, item principalijck het ontseth van 't gearriveerde Aquapuleqse jacht in Lampon, mitsgaders het groot verlies ende schade, welcq den vijant daerbij ende door ons vervolg gehad heeft, daer besijden ten opsichte dat de Manilhase besendingh naer Novo Spaenjen voor onse arrive door den embocaron al beschickt ware, hebben van die twee g'arresteerde ende ons voorgeschreven exploieten niet meer overich gesien te resteeren dan den vijandt oocq om de Noort te gaen bestoocken, ten ejnde ons aen die cnste van Luconia eens rontsom te mogen vertoonen om daerdoor meerder advennen te verkennen ende alsoo den vijandt geen cleijnen schrick aen te jagen. Gelijcq wij dan met verloop van de maent Augustij de Babujense eijlanden mede g'infesteert, ende gesien dat de kercq St Andries, die voor twee jaren geleden door den commandeur de Vries op Carre Caru gedistrueert, noch onherbout waare, oversulex hebben het ander clooster, daer men hier hevooren soo vele van opgegeven heeft, niet mogen voorbijgaen maer opgesocht ende den 26^e Augustij aengedaen. De advenue was beneden het dorp Babujan vlaeq ende een effen santstrandt. en daer verscheijden soo groote als cleijne vaertuijgen lagen, verthoont sich den vijandt int geweer seer stercq, nochtans is op de vlucht geslagen, met verlies van een man aen d'onse sijde nevens eenige gequetsten, ende alsoo door het dorp verjaecht, becomende drie gevangens, van welcke een die seer gewont was, hebbende mede ons volcq daer redelijcken vearvast, daerna 't dorp, convent en de kercq S. Domingo in den brant gesteecken en al 't vaertuijgh bedorven. Dese zijn benevens Albaij ende Cagsagua wederom drie principale plaetsen met onde kerkelijke steenen advacation ende geestelijke residentien, daer [de] onse noch noijt te vooren geweest waaren. Ende dit is (int sommier gerepeteert), boven d'expeditie vant een exploit, den affbrencq en voordere schade, die den Spaenschen vijant desen jaare op de Manilhase custe door onse vloot effective aengedaen zij, hoe wel gaerne bekennen dat het werck niet en heeft de volmaecktheijt, die wij selfs wel wenschten en andere wel sullen mogen vereijsschen, dan 't selve compt niet door eenige sloffigheijt maer bij de voorgenotteerde preventie ende Godes dispositie alleene. Een dingh can uwer Ed^e verseecken, dat besijden 't ontseth van 't Acapulqse fregat de benomen quantite abaca ofte hennep den vijant oocq geen minder verlies zij maer tot merckelijke schade gedijs, ten aensien daeromme soo verlegen moet wesen dat tot bevorderingh en tot meerderen incoop van die specie niet alleene den alcalde majoor Jacinto de Velasko voor onse comst naer boven heeft gesonden, die in loco ende gefugeert was, maer oocq soo den cobradoor voormelt om den voorraet van 't een en 't ander met d'aengebrachte chiampons ende vaertuijgen van daer naer Manilha ende Astillero te vervorderen. En daerbij soo sonden wij noch derven seggen, naer bericht der

gevangenen en medeslepemde onervaren gitsen, dat des vijandts nieuw opgestapelt galjoen op Leijte nevens die scheepen, die bij gebrecq van touwreeq in Manilles baij tot noch toe ongereddert mochten leggen, hier om wel een jaer langh soudon gerctardeert en beleth blijven, ten waare 'soo nader g'intormeert) de plaetsen Tellabe ende Leijte eenichsints mede van dat gewasch uijtleverden, hoewel van weijnich bedrach ende ruym de helft soo grooten quantiteijt niet als de proventie Cammarines wel alleene geeft.

Nochtans isset seecker dat het manquement niet eleijn is ende moet ongetwijffelt in sulcx bestaen dat onomganckelijcq ter equipagie vereijst. doordien desen jaere de galleocus al wederom int nest gebleven sijn, wesende oocq eijgentlijk d'oorzaecq benevens de praeadvertensie voorseijt het onvermogen om heure custen veijl te houden, dat de costumiere onderlinge vaert over ende wedersijtslaghs soo buijten als binnen die wateren voor ons gespart ¹⁾ ende onveijl bevonden zij, wat verclaare in oprechticheijt dat, buijten het onnosel Masbatse praeuwken, sedert ons swerven rontsomme ende langs die custen ende eijlanden niet een vaertuijgh groot noch klein vernomen noch gesien hebben. Evenwel nochtans hoeft men sich bij gevalle int aenstaende op die praesumptie niet te seer te verlaten ende daerom al te seecker te gaen, gemerckt ons deses vijants terdement wel eer gebleecken heeft ende sijn schijnende onmacht voormaels bedrogen, sulcx daerdoor sijne vaintises ons niet onkenneijck blijven. tJacht Cambodia, behouden in Novo Spaenjen g'arriveert wesende, staet apparent benevens sijn gevolge eerstcomende jaere wel soo vroegh te retourneren.

Ende want wij ons doorgaende meester sagen op des vijants custen soo te waater als te lande sijn den 6^{en} September van de Noort opgebroocken ende langs de westeuste [naer] Lueon genavigeert, met intentie buijten uwer Ed. last in Manilhas bhajj te loopen om de hoedanicheijt van 's vijants navale macht 't onderstaen. Edoch d'ongestadicheijt van bequaem weder ende wint, behalven de leeger wal, heeft ons daer in soo seere niet wederhouden als wel d'onbequaemheijt en swacke gestalt van tjacht Arnemuijden, door dient om veele over ende weder te doen leggen onmachtich is bevonden, dierhalven oocq meest van sijn artillerie ontlast. Dan ziende dat voor ons daer omtrent niet meer te doen en was ende den geordonneerden tijt oocq bijna g'expireert, hebbende op 29^{en} September desselven, mits het noordelijck luehtjen begon te wackeren, de voorschreven westeust verlaaten, onse vojagie alsoo in retourne gestelt ende voor eerst tot bevorderingh van de resterende affairen naer Siam op die insichten als bij resolutie van 21^{en} October uijtgedrukt staet.

Wij hebben sedert een peniblen keer getroffen ende int gesicht van 't eijlandt s'Ubajj g'avanceert wesende sijn door schult van de slapende wackerheijt

¹⁾ Het HS. heeft: *gespart*.

der wachthonders op 22^{en} October jongst bij nacht ten deelen van den anderen geraeckt, dan gevolchlijk voor ende in de mont van de Siamse bocht mits continueele harde westelijke winden geheelijken, soo dat evenwel naderhant Banda ende Popkensburgh primo November den anderen wederom gerescontreert omtrent P. Waij. Arnemuïden hadde sich een goet stuq weeghs bij Popkensburgh verhonden dan op seeckeren nacht, niettegenstaende den harden stroom, sijnen voortganck bewerekt ende soo den wal langhs gehouden, de Jonge Prins Willem niet, vertrouwen soo verde bochtwaerts over sal sijn gecomen, dat bij desen tijde 'sjaers van sijn vojagie ten ondiensse soude mogen versteecken blijven, alsoo tot noch geen van beijden sedert gesien hebben. Ende als wij met de voorschreven twee schepen in compagnie den hoeq van Leam bereijkt hadden, sijn mits geduijrige stilte ende weijnich off geen voortganq te raade geworden met twee scheppraeuwen door d'eijlanden vooruijt te gaen ende ons best te doen ten respecte om een off ander gereet leggent schip naer Battavia ter bhaare Siam noch te beloopē, om daer met onse advijsen van de Manilhase expeditien uwer Ed^e noch tijdelijk ende voor 't vertreeq der retourvloot naer 't patria toe te senden, gelijk soo gedaen hebben ende den 11^{en} deser smorgens hier g'arriveert sijn, juijt als 't schip Wesel op sijn vertreeq stont, eeneljk naer de leste bareque was tardeerende waermet dese in haest geslooten, soodat het selvige schip geen oogenblijq onsentwegen geretardeert heeft, wes halven cunnen uwer Ed^e van den Siamsen oorlogh [geen] eijgentlijk berecht doen, insonderheijt dewijle wij van de scheepsopperhooffden omleegh geen seeckerheijt dienaengaende begrepen hebben. Ongesuijmt is een praeuw naer boven gesonden aen de presente opperhooffden in de stad Judia, waermet wij onse compst genotificeert hebben, opdatter hijtijts voor de watersuchtige menschen de noodige verversingh affgesonden soude mogen werden. alsoo vertrouwen dat op morgen door hulp van een bequaem zeeluchtjen de voorgementioneerde twee schepen voor eerst te verschijnen staen. Banda is omtrent met 90 watersuchtige crancken belemmert, die sedert ons vertreeq van de Noort soo subijt ingestort, behalven noch in de 70 personen al overleeden waaren. Arnemuïden bevont sich mede met veel diergelijken ende had oocq omtrent 30 dooden. Van d'andere twee jachten willen swijgen alsoo 't dienaengaende noch redelijckerwijse heeft toegegaen, hebbende nochtans doorgaens op de Manilhase custen mits den g'acquireerde defraische prisen cloecq ende gesont volcq door de geheele vloot gehadt tot op de keer van daer herwaerts over, sulcx den grooten tegenspoet ende het onstuimich weder dat gecanseert moet hebben.

Den schout bij nacht hadde den 28^{en} passado in dese bocht beloopē 't fluijschip Sandijk sonder groote mast, comende van Maccabo, vermits een mislukte reijs gedaen hadde ter oirsaecq van 't beloopē zeeincident eens swaaren strooms tusschen Aijnam en Tijnosa, daer het eerst sijn roer hadde verlooren, dan daerop de groote mast heeft gekerlt moeten worden ende daer-

door om sich te redden in Macao voorschreven geloopt was. Weeten veele te spreekken van de groote onlijdelijcke vexatien hun door de Portugesen aldaer aengedaen, hebben 128 Spaense R^l betalen moeten voor een stucq roers dat met stucken en brocken soo men seijt) noch tsamen was gevoecht ende gansch bedriegelijcq geconditioneert, daerenboven hun genoeghsaam geconstringeert den ingelaaden rijs voor Tajonan tegens comptanten aen haerlieden over te geven, gelijk oocq gedaen hebben. Besijden dien oocq gepretendeert 150 Spaense R^l voor de metage van 't fluijschip hoewel 't niet gesuccedeert is, men heeft d'onse bovendien alleen noch buijten de baij gelaten ende gedaen rheedeboecken (?), ten lange lesten naer wel een maandt langh ophoudens eerst van daer sonder mast wederom herwaerts gekeert zijn, alsoo dat ronthout van die Portugesen soo geestineert soude sijn geweest dat hun niet geschemt en hebben tselve jegens gewieght van silver te presenteeren, behalven dat het noch vrij onbequaem was geweest. Wij hebben naer 't vercregen rapport dese fluijt ongesuijmt bijgeseth ende door Popkensburgh toegesonden een groot stengh met 't noodich touwereq, daerbij gerecommandeert om herwaert aen te volgen, waermet vertrouwen hij sigh bij provisie tot hier toe gereddert sal hebben ende oocq in corten te verschijnen staet.

Met het schip Banda, dat met Godt de voorste desen eerstdaegs moet volgen, sullen aengaende het tweede oorlogsproject in dit gewest ende wat daer op mochte voorgenomen werden uwer Ed^e schuldich bericht van doen, daer benevens toesenden bij verversinge van onse vier seijlen de gesloote scheepsboecken dubbelt stel na volgens d'ordre van UEd., die alsnu t'onsen verdriet niet connen senden hoe wel claer zijn, ende dat ter couse voorschreven. Soo haest als Banda ende Popkensburgh off een van d'andere nu hier ter reede verschijnt sullen eerst ende vooral surgh dragen voor de verquickinge van de siecken, dan ons naer de stadt India transporteren om te hooren wat van d'oorloghsaecten sijn. Soo wij vernemen soo soude het Siamse leger van Sangora verslagen ende daer opgebroocken sijn, sulcx dat naer het gepromitteerde seeours verwaecht wort. De seeckerheijt van die conditien ende 's coninex affairen dienaengaende sullen uwer Ed^e ongetwijffelt door d'aenwesende opperhooffden in India per hun gedepecheerde papieren bij dese gelegenheit vernemen. 't Gene justitiezaecken tot dato deses in onse vloot voorgevallen ende gede-eideert zij, refereren ons aen de nevenscomende documenten van proessen, genumbert 7. Voorts gaen daer benevens oocq de resolutien, dachregisters etc. omdat ons in desen verscheidentlijck daeraen gerefereert hebben.

Hiermede Edele, genereuse, manhaffte, achtbare, welwijse, seer voorsienige heeren bidden Godt om uwer Ed. lichamelijck goeden gesontheit nevens een geluekige regeeringh die, wij in d'opperste macht en behoede des Albestierders willen beveelen.

Ter reede Siam op 't schip Middelburgh desen 11^{en} November 1648. Ende

was geteeckent: Abel Jans. Tasman ende Joan Truijtman. Lager stont: nota bij absentie van de voordere secrete raets-persoonen is desen sonder meer subsignation vooruijt gestuijrt.

Soo comt op dien dach oock 't langh verwachte fluijtschip de Coninck David van de custe Choromandel te verschijnen, hebbende over de vier maenden van Masulipatnam tot hier (vermits groote stilte) toegebracht, wies ladinge ten principale in 476 packen kleeden en 2000 ledige goenijsacken bestont, die volgens facture excepto 50 Gunees lijwaet comen te bedragen f 274062.8.7, 't vordere nieuws daarmede becomen is op sijn plaets in vooraengetogen Cormandelse verbael te vinden.

Adij 12^{en} d^o. Insgelijcx uijt Jambij verschijnt tegens den avondt 't schip de Vogelstruijs met 602475 R snijvere peper, costende volgens de daarmede becomen facture f 127412.10.8, ende stont tjacht Lis eerstdaeghs volladen nevens den oppercoopman Rijckloff van Goens van daer te volgen. Met d^o Struijs becomen een briefken van gemelte oppercoopman, in dato 25^{en} November der voorledene maent geschreven, waarbij vernemen den selven alle mogelijken vlijt in de peperprocure ende 't invorderen van Comp^s uijtstaende schulden hadden aangewent, princepalijk onder de grooten aldaer, welck hierover aengesproken zijnde hun grootelijcx geaffronteert hielden jae dorsten noch wel dreijgen, wanneer hun dagelijcx uiet op een nieuw creditteren wilden, terstont bij d'Engelsen (die die plaetse seer verdrietich maeckten) soudon gaen, edoch bleeff voorschreven Rijckloff vast geresolveert niet een derselver een reael meer te creditteren voor eu aleer alle hun achterwesen 't eenemael vereffent hadden, 't selve soude oock voor sijn vertreck uijt Jambij d'aenwesende ondercoopluijden bij instructie recommanderen alsoo te achtervolgen, aengesien hun vastelijck lieten voorstaen d'eene off d'ander tijt daervan quijt gescholden soude werden, te meer bemerckten wij soowel als d'Engelsen soo vijandich om hun peper woelden, dies waenden dat ons aen die specerie soo veel lieten gelegen sijn dat het hart niet en hadden om haer te vertoornen. Echter bleeff Sr Rijckloff voornemens den coninck daerover ernstigh aen te spreeken ende met eenen schriftelijck antwoort te versoeken, hoedanich dat den selven gesint soude mogen wesen, namentlijk off d'onse begeerden recht te geven ende sijn grooten onse debiteurs ter executie te stellen, ofte des neen, dat alsdan haer Ed. genootsaecht soude moeten wesen daermet anders te versien.

Soo sont vooraengetogen oppercoopman oocq met d^o schip behoorlijk gesloten de Jambise negotieboecken, waarbij bleecq dat de winsten derselven in 13 maenden gevallen quamen te bedragen f 59189.10. — Daerentegen beliepen d'oncosten met equipagien, soldijen, timmeragien, schenckagien, gerechticheden des coninx als andersints f 24055.17.10, d'effecten bij 't slot bleven f 179200.16.7 ende d'uijstaende schulden noch 67104 $\frac{3}{4}$ R^a ofte f 350317.18.11, waarbij haer

Ed. condon sien Comp^a negotic sedert desselfs ¹⁾ al vrij versterect was, dienvolgende vertrouwde goet genoegen in sijn verrichten aldaer sullen genomen hebben.

d'Engelse vrunden hadden voor weijnich dagen aldaer van de cust becomen tship den Dolphijn, van Bantam tjacht Francis; hoedanich daer mede ontsiet sijn geworden hadde als doen noch niet kunnen vernemen, doch vertrouwde dat met het eerste veel cleden en het ander eenich comptanten soude sijn geassisteert geworden, 't welck int eerste voor haerluijden geen verhinderigh can aenbrengen, ten waare de cassa merckelijck begonde te verswacken, gelijk dan dagelijcx met betalinghe van de affcomende peper geschach, stelde derhalven haer Ed. voor off niet dienstigh soude wesen met den eersten een chiampan met omtrent 6 a 800 realen derwaerts soudt, ten eijnde bij goeden aenbrenghe dier specerien met mochte gestut worden.

Heden zijn weder nijt dese reviere verseijlt 6 verscheijde vaertuijgen, ende nemen mede van hier voor 1405 R^a aen diverse sortementen cleeden en 33 R^a aen groff aertwerck.

Daerentegen zijn weder in comen zeijlen 6 stucx, te weten 3 lanangs, twee tingans ende een contingh van Dermajo, Bantam en Paccalongen met 46 coppen, brengende voor hun ladinge mede 12 $\frac{1}{4}$ lasten rijs, 2 d^o sout, 130 p^a hoenders, 600 bossen suijcker, 11 potten olie en andere snuijsteringe.

13^{en} d^o. Dien dach is niet meer dan één vaertuijgh, namentlijk een chiampan van Damack met 5 man en 20 cojangh rijs hier binnengecomen, voorders niet gepasseert.

14^{en} d^o verschijnt alhier van Malacca de fluijt Petten met 3632 picol, 51 cattij peper, 360 cadjangs, 90 stucx goenij sacken, 30 stucx bosplanckjes, costende alles volgens facture f 88750.15.—, nijt Suratta en Persia over Ceijlon tfluijtschip Uitgeest brengende uijt Suratte een cargasoentje van f 12843.17.7 'ende van Ceijlon 571 packen canneel als eenich oudt geweer. Dat den Suratsen directeur en insonderheijt den Ceijlonsen gouverneur d'h^r Joan Maetsuijcker wegens eenige querreleuse saecken, tusschen sijn E. en den predicant d^a Antonius Hilarius op dat eijlant voorgevallen. daer benevens bekend maecken, can in ijder appart verbael, daer alles ordentelijck gecomprenhendeert staet, werden naergesien.

Uit diverse gewesten zijn van dage 13 alderhande vaertuijgen hier binnen in de reviere ende haven geschooten, 'tsamen gemant met 164 coppen, ende brengen aen de merckt d'onderstaende coopmanschappen, te weten :

84 $\frac{1}{4}$ lasten rijs,
12 d^o sout,
510 bharen peper,
25 p^a hoenders,
12 potten olie,

---

¹⁾ Hier is blijkbaar een woord in de pen gebleven. misschien: *aencompst*.

800 bossen loock,
 3000 d^o suijker,
 2500 d^o padije,
 12000 p^s oude pijnangh.

Gevolchlijk keeren weder thuijs twaelff andere vaertuijgen, meest alle op de javise Oostkust thuijschoorende, ende slepen voor hun aengebrachte menudentien in retoum weder wech voor 1536 R^a, alle aen goede cleeden.

15^{en} d^o comen van Tegael, Arrisbaja, Sampangh en 't Cerrebon 6 verscheijde vaertuijgen met 36 koppen, ende brengen voor hare ladinge dese onderstaende nootwendicheden, te weten:

14 lasten rijs,	4000 soute knijten,
2 d ^o sout,	2000 oude clappesen en
2 d ^o witte boontjes,	meer andere clenicheden.

100 picol peper;

Des avonts seijlen weder 10 andere Bantamse, 't Cerebonse ende Pama-noekanse vaertuijgen uijt dese reviere thuijs ende voeren mede wech voor 1425 R^a, alle aen diverse slach cleden.

16^{en} d^o comen vier contings van Samarangh. Tegael, een jonck van Japara ende een tingangh van Palimbangh, met 43 persooenen, hebben op d'voorschreven plaetsen ingenomen alhier te vercoopen 't naervolgende, namentlijk:

4 lasten rijs,
 15 d^o sout,
 37 picol peper,
 50 p^s hoenders,
 25 potten olije,
 1800 bossen suijker,
 200 picol swarte suijker ende andere gerieffelijkheden meer.

17^{en} d^o comen van Surrabaja, Damack, Samarangh, Succadana en Japare 13 stucx separate vaertuijgen hier binnen ankeren, sijnde gemant met 120 coppen, en brengen ter vente de naervolgende leeftochten, te weten:

23½ lasten rijs,
 3 d^o sout,
 7 d^o swarte
 1¾ d^o witte } boontjes,
 11½ picol peper,
 30 p^s hoenders,
 12 p^s eenden,
 12 potten olije,
 100 bossen padij,
 400 sacken capock,
 2600 onde clappusen,

4600 bossen suijcker,

1100 bossen ajuijn.

1300 p^s dammers,

6 p^l garneelen, ende andere snuijsteringe meer.

Daerentegen vertrecken 12 vaertuijgen naer verscheijde plaetsen ende nemen voor haer aengebrachte vercochte mainctementos mede van hier voor 1577 R^a aen alderhande slach cleden.

18de d^o sijn drie lanangs, 2 contings, 2 tingans en een chiampan, tsamen 8 stucx vaertuijgen. van diverse plaetsen hier binnen comen setten ende brengen 55 coppen mitsgaders d'onderstaende menudentien mede, namentlijk:

15 lasten rijs,

2500 bossen ajuijnen,

8 p^s slavinnen.

15000 oude pinangh (?)

120 steenbrasems,

2000 oude clappesen,

400 p^s plancken,

6 corgie grove matten,

100 stucx baleken,

2 p^l wasch,

1800 crishouten.

25 rijsmandekens en

4900 bossen suijcker,

diergelijke goetje.

Des avonts keert een talamba naer Grissick met 196 R^a, ende een contingh naer Pamalangh met 62 R^a aen cleden wederom thuijs.

19de d^o sijn hier weder door den boom gepasseert 15 stucx distincte vaertuijgen comende meest uijt des Mattarains landen, zijnde gemant met 110 personen ende brengen te marckt d'onderstaende lijfftochten, als te weten:

38 lasten rijs,

177 p^l enbebe,

150 d^o swarte suijcker,

500 bossen padije,

703 sacken capock,

12 d^o toeback,

4000 bossen ajuijn,

1200 d^o loock,

23 potten olije.

360 drooge baggers,

3500 bossen suijcker,

2500 p^s oude clappesen,

25000 stucx oude pijnangh etc.

Daerentegen vertrecken achteen stucx alderhande slach van inlantse vaertuijgen naer diverse plaetsen, nemende met malcanderen in retour over hun aengebrachte cleenicheden aen 2749½ Realen, alle in diverse cleden mede.

Soo verschijnt hier oock op dien dach uijt Siam 't schip Banda met 337½ lasten grauwen rijs, sendende den oppercoopman Pieter de Gojer daernevens een briefken tot geleijde, waarbij denselven principelijck 't behouden

arrivement van den schipper commandeur Abel Janssen Tasman aldaer bekend maeckt, gelijk bij 't Sijams verbael breeder te sien is.

20^{en} d^v zijn egeene schepen noch vaertuijgen aengecomen noch vertrocken, is oock vorders niet aenmerckenswaardich voorgevallen.

21^{en} d^v paresceert voor de tweede besendinge uijt Taijouan te deser reede 't fliijtschip den Os met goede partije poeierznijckeren nevens verscheijde andere coopmanschappen, bedragen f 28681.18.15. Uijt de missive, geschreven bij den president ende raadt des Taijouansen gouvernements in dato 24^{en} November passato, vernemen onder anderen dat eenige Chinesen, die nijt Japan in China met twee joncken verschenen ende naderhant in Taijouan gekomen waren, tijdingh hadden gebracht dat ses onser schepen aldaer aengehouden ende des Comp^s packhuijsen daer al de coopmanschappen in lagen noch geslooten waren, sonder dat eenige reden waeromme sulcx geschiet daarvan wisten te geven, edoch hoopten den president ons met de volgende schepen naerder bescheijt disaengaende te sullen connen geven.

Heden sijn van distincte plaetsen 18 stucx alderhande vaertuijgen, gemant met 121 coppen, hier in de revier komen setten, ende brengen voor hun ladinge mede d'onderstaende coopmanschappen, namentlijk:

48 lasten rijs,
2700 bossen padije,
18000 d^v kleene bossuijcker,
1100 p^s oude clappesen,
300 bossen ajuijnen,
100 d^v loock,
13 potten olije,
1200 p^s crishouten,
6 corgie grove matten,
6 p^l buffelsvles,
1 jonck paerdeken, ende andere snuijsteringh.

Vertrecken daerentegen drie andere vaertuijgen naer Amboina, Grissick en Samarangh, medenemende voor 480 realen aen cleden.

22^{en} d^v is niet meer als een contingh van Benjarmassingh met 9 man, 34 picol peper ende 650 bossen rottangh hier binnengekomen.

Tegens den avondt vertrecken naer Crawangh en Samarangh 3 contings, een tingangh en een chiampantje met 518½ R^a aen cleden.

23^{en} d^v. Des achtermiddaechs retourneert den oppercoopman Rijkloff van Goens per tjacht Lis van Jambij met 143350 cattij peper, costende f 30852.2, ende stont in Maert aenstaende de nieuw gecochte Comp^s joncq met goede parthij van dat gewasch te volgen, soodat dit jaer uijt Jambij meer peper becomen hebben als wel gegist hadden.

Desen dach is wederom niet meer dan een eenige tingan met 5 man binnen

de boom in de reviere ten ancker geraeckt, comende van 't Cherrebon, ende brought $1\frac{1}{4}$ lasten witte boontjes, 10 potten olije ende 350 paer houte clompen mede.

Maer zijn met 18 soo groote als cleene vaertuijgen wederom de reviere nijt en ijder sijns weechs verrocken, sleepende samen wech een goede quantite cleeden, namentlijk voor 3646 R^a mitsgaders $\frac{1}{2}$ picol witte comijn, $1\frac{1}{2}$ d^o out ijsen en 200 p^a grove aerde commen.

24^{en} d^o. Des ochtens vroeck vertreckt onder goede instructie den ondercoopman Evert Janssen Buijs tot procure van goede parthije sandelhout, peper, wasch, schiltpatshoorn etc. met de fluijt Witte Paert naer Maccassaer. Wat den coninck ende prince daerbij aengescreven ende hun ijder tot vereringhe gesonden sij can bij 't generale copieboek onder 23 deser naergelesen werden.

Van Battangh comt een conting met 5 man binnen ende brengt $1\frac{1}{2}$ lasten rijs ende eenige snuijsteringe aen de merckt.

Gevolchlijk keren tegens den avondt weder 6 andere vaertuijgen naer Bantam ende 't Cheribon, medenemende voor 621 $\frac{1}{2}$ R^a aen cleden.

25^{en} d^o verschijnt te deser reede 't fluijtschip de Gulde Gans van Choromandel over Ceijlon met een cledecapitael van f 14584.7.6, item 54000 R caneel bestaende in 450 packen op Ceijlon tot Billigam gescheept, costende met alle ongelden f 365.12.8, mitsgaders 36 mutgens olije van caneel ongetaxcert, waervan in 't Ceijlonse verbael breeder gesproken wert.

Van 't Cerribon comt een tingangh met 5 man ende brengt 128 picol swarte suijker, 2000 bos ajuijnen ende 200 d^o loock mede.

26^{en} d^o comt een chaloup van Samarangh met 7 man ende brengen 96 $\frac{1}{2}$ picol swarte suijker ende 30 breede kistplancken mede. Ter selver tijt verschijnen oock Anga Pattra ende Agus Baja van Samarangh, zijnde eenelijck van Kiej Soeta aen d'Ed. H^r Generael gesonden om denselven aen te dienen, hoe hij Kiej in plaats van den gemasacreerden tonmagon Arta Tallis gesucedeeft was.

27^{en} d^o verschijnt van 't Zerebon een gillioen met 10 man geladen met 15 lasten rijs, 150 corven swarte suijker ende 10 potten olije.

28^{en} d^o paresceert te deser reede over Sierraliona aen de Cabo de Boa Esperance uijtset vaderlant te weten van Amsterdam 't langh verwachte jacht de Sperwer zijnde op 26^{en} April in comp^r van 't schip Malacca uijt Texel geseijlt met 92 coppen, te weten 36 vaarende gesellen, 25 soldaten en 4 vrouwen daervan in alles drie persoonen onderwege overleden zijn.

Desen dach zijn 14 stucx verscheijde inlantse vaertuijgen van separate plaetsen met 108 persoonen alhier aengecomen ende brengen mede sulcx als volcht, te weeten:

43 lasten rijs,
 6 d^o sout,
 50 bossen padije,
 120 p^s hoenders,
 12 p^s gansen,
 1200 p^s oude clappesen.
 29 potten olije,
 6 p^l drooge hartevlees,
 6000 p^s gesoute enijten,
 5000 bossen ajuijn,
 1200 d^o loecq,
 1800 d^o bossuijcker, en andere snuijsteringe meer.

Daerentegen vertrecken 19 alderhande vaertuijgen, meest alle om de Javise Oostenst thujs hoorende, ende nemen mede van hier een parthij van 2537 $\frac{1}{4}$ R^a aen cleden.

29^{en} d^o. Heden voeren wederom veertien Javaense en Maleijtse vaertuijgen nijt dese stadt voor 3868 realen aen cleeden ende 400 R^a comptant.

30^{en} d^o comen van Damack, Bantam, Surrabaja en 't Cerrebon 11 (verschillende) navetten, gemant met 124 [man] ende hebben gladen om alhier te vercoopen d'naervolgende mainctementos, te weten:

178 picol peper,
 24 lasten rijs,
 50 bossen padije,
 100 d^o tamberinde,
 11 Siamse potten olije,
 2000 p^s oude clappusen,
 5000 p^s onde pijnangh, ende andere snuijsteringe.

Daerthijen andere, namentlijk 3 tingans, 4 contings, 4 chiampans ende 2 talambas, keru weder thujs ende nemen voor 928 $\frac{1}{2}$ R^a cleden mede.

Ultimo d^o. Een contingh met 6 man, geladen met 31 picol swarte suiijker ende andere cleenicheden, is desen avont van 't Zerebon alhier verschenen.

Den doodegraver Thomas Siwerts brengt op dat in dese voorledene maent December alhier overleden sijn:

26 Comp^s dienaers,
 18 vrije luijden,
 4 slaven en slavinnen,
 —
 tsamen 48 coppen,

sulex in dit gepasseerde duijsent ses hondert en acht en veertich jaer
eenelijck hier ter plaetse generaliter gestorven ende begraven sijn :

421 Compagnies dienaers, soo duijtse als inlantse,

236 vrije luijden ende

49 slaven en slavinnen,

tsamen 706 eoppen.

EINDE.

REGISTER

VAN

PERSONEN- EN PLAATS-NAMEN.

A.

Abrahamsen alias Buttel (Abraham), 138.
Acapulco, 178, 179.
Ai (Poeloe), 7, 182.
Ajudhja, 182, 183.
Albay (baai van), 176, 178—180.
Albay (fort), 177.
Alberts (Manuel), 146.
Aleppo, 28.
Ambo, 109.
Ambon en Amboneezen, 23, 29, 39,
80, 83, 84, 87, 95, 107, 117,
124, 125, 129, 150, 155, 161, 165—
167, 169, 188.
Amoy, 31, 62, 95.
Ampalo, 36
Amsterdam (kamer), 12, 40, 83, 137,
160, 189.
Andriesz (Pieter), 136
Anjer, 106, 131.
Anjol, 18.
Anke (rivier), 10, 38, 79, 82, 150.
Arosbaja, 143, 186
Astillero, 180.
Atjeh en Atjehers, 6—8, 24, 25, 31,
34, 37, 42, 45, 52, 60, 66, 68,
74, 123, 124, 134, 157, 173.
Auwer (Poeloe), 16.
Aijnam, zie: Hainan.

B.

Babujanen-eilanden, 180.
Backer (Aron), 73, 139, 170
Baert (Paulus), 38, 81, 103, 134,
136.
Baco (rivier), 174.
Balasore, zie: Bellesoor.
Bali, 11, 21, 25—27, 29, 88, 111,
113, 140, 158, 159.
Bali (Straat), 89.
Balitong, 65.
Bancoorah, 129.
Bancuore, zie: Bancoorah.
Banda en Bandaneezen, 39, 87, 88,
102, 138, 143, 153, 155, 165.
Bandjermasin, 1. 11, 13, 18, 21, 54,
55, 79, 80, 82, 87, 88, 93, 95,
98, 101—103, 112, 120, 130,
137—140, 144, 150, 152, 153,
155, 160, 188.
Bangkalis, 54, 67, 140.
Banka, 17, 53, 63, 71.
Bantam en Bantammers, 1—3, 5, 9,
13, 14, 16, 17, 19—22, 25, 27—
29, 31, 32, 34, 37—39, 41, 43,
46, 48, 53, 54, 57, 62, 65, 67—
69, 71, 73, 75, 78, 79, 83, 84,
86, 88, 93, 96, 101—103, 105,
111, 113, 116, 120, 125, 139, 140,

144, 158, 160, 163, 165, 168—
 170, 172, 173, 185, 189, 190.
 Bantang, 1.
 Barentsen (Arent), 3, 29, 99, 129,
 133, 135, 159.
 Baros, 43.
 Batang, 55, 57, 60, 79, 95, 100,
 123, 135, 189.
 Beeck (Willem Adriaan van der), 135.
 Bellesoor, 38.
 Bengalen, 2, 154, 173.
 Benjar, 55.
 Benkoelen, zie: Pencoela.
 Berba(s), 18, 47, 60, 66, 72, 154, 173.
 Besoussoa, 36.
 Bhandar Califa (Tikoe?), 41, 42, 44, 45.
 Biliton, 16, 66, 88.
 Billigam, 189.
 Bima, 4, 21, 25, 41, 126, 153, 154,
 156, 158—160.
 Bock (Coenraad), 67.
 Boegineezen, 94, 127.
 Boenga (rivier), 113.
 Boeton (straat), 141, 172.
 Bogaerd (Jasper van den), 104, 172.
 Bolinao (kaap), 15, 59.
 Bonteups (Maximiliaan), 136.
 Bouillon (Adriaen), 77.
 Brebes, 100, 107.
 Breugel (Thomas van), 136.
 Broeck (Hubrecht van den), 25, 74.
 Bronckhorst (Antonij van), 26.
 Buisman (Sivert Janssen), 61.
 Burgers (Johannes), 101.
 Buys (Evert Jansz), 22, 46, 83, 84,
 86, 87, 92—94, 124, 126, 141,
 151, 189.

C.

Woorden met **C**, welke hier niet worden
 aangetroffen, zoeken men onder **K**.
 Cabita, zie: Cavite.

Cabrael (frey Antonio), 146.
 Caen (Antonio), 23, 24, 87, 104, 135.
 Cagsagua, 177, 180.
 Califfa, zie: Bhandar Califfa.
 Camarines, 176, 181.
 Candal, zie: Kendal.
 Candor (Poeloe), 15.
 Caranduanes, 176, 177.
 Capaluan, 178, 179.
 Cappellangen, zie: Capaluan.
 Capul, 175.
 Caron (Francois), 68, 96, 101, 133,
 140, 143, 156.
 Carpentier (Pieter de), 97.
 Carre Caru, 180.
 Carstensen (Albert), 150.
 Cavite, 15, 16, 59.
 Ceylon, 3, 39, 101, 128, 129, 133,
 144, 173, 189.
 Celebes, 141.
 Ceporinus (Petrus), 13, 16, 18, 23, 27,
 28, 31, 32, 37—39, 46, 48, 54—56,
 140.
 Challenajo, zie: Tjilamaja.
 Champan, zie: Sampang.
 Cheribon en Cheribonniers, 1, 3, 5, 9,
 13, 18—23, 25—27, 29, 37, 38,
 41, 47—49, 53—62, 65—69, 74—
 76, 78—82, 88, 89, 93—96, 98,
 102, 103, 105, 123, 128, 130,
 132, 133, 137, 139, 140, 141,
 149, 150, 154, 156, 158—160,
 163, 167, 169, 170, 172, 173,
 186, 188, 189.
 Chiandi (dorp), 109.
 China en Chineezen, 31, 56, 62, 77,
 88, 95, 123, 169, 188.
 Chinco (Poelo), zie: Tjingko.
 Chineezen in den Maleischen Archipel,
 7, 10, 11, 16, 17, 19, 31—33,
 43, 44, 54, 56, 58, 66, 96, 111,
 112, 117, 118, 122, 123, 136,
 140, 149, 150, 167, 168.

Cibu, 175

Cinque Tsiagos, 35, 77.

Cloecq (onderkoopman), 34.

Cochim, 73

Cocq (Aert Lambertse), 77.

Coen (Jan Pieterszoon), 97

Cologne (Abraham du), 136.

Corewato (dorp), 91.

Correa (Juan), 178.

Contiarum, 25, 52.

Coyet (Fredrik), 120

Crasakan, zie: Krassakan.

Craijer (Hendrik), 41, 43—45, 103, 171.

Gron, 70

Croonest (Joan), 60.

Cuneus (Mr. Johan), 150

D.

Daniels (Willem), 129.

Denen, 38.

Delft (kamer), 149.

Demak, 13, 47, 53, 58, 62, 80, 95, 96, 98, 103, 117, 133, 134, 137, 138, 144—146, 149, 152, 154, 156—160, 162, 163, 165—167, 171, 173, 185, 186, 190.

Demmer (Gerard), 24, 96, 102, 133, 143, 156.

Dermajo, zie: Indramajoe.

Diemen (Antonie van), 6, 18.

Dilly, 100, 106, 135, 137.

Dirck (Joost), 99

Djambi, 16, 19, 25, 32, 34—36, 38, 48, 55, 56, 65, 134, 138, 165, 172, 184, 188.

Djawana, 11, 13, 16, 21, 25, 93, 95, 99, 123, 140, 156, 157, 163, 166, 173.

Djohor en Djohorrieten, 19, 27, 37, 47, 49, 50—52, 60, 62, 64, 143

Duins, 123.

Duyren (Coenraed Salomon van), 137.

E.

Elbingh (Jan van), 72, 131.

Engeland en Engelschen, 5, 7, 10, 13, 11, 17, 19, 23, 28, 31—34, 38, 46, 48, 54—56, 84—86, 92, 93, 119, 124, 125, 129, 139, 140, 169, 170, 172, 184, 185.

F.

Fairfax (lord), 28

Ferdinandus (Francisco), 147.

Ferman (Jean), 75.

Ferment (Jan), 139.

Formosa, 1, 4, 14, 15, 23, 26, 52, 56, 67—69, 84, 95, 98, 120, 123, 132, 171, 176—178, 183, 188.

Fortuin (eil), 15, 27.

G.

Gairman (Mr), 31.

Gale, 29, 39, 99.

Galiffa, zie: Bhandar Califfa.

Gammalama, 86, 121, 141.

Gamron, 29.

Gelderland (redoute), 81.

Geleij, 103.

Geleijnsen de Jonge (Wollebrant), 12, 171.

Gembong, 65, 71, 73.

Gent (Hendrik van), 5, 33, 72, 124, 139.

Geus (de), 44.

Goa, 16, 23, 28, 29, 46, 84, 92, 136.

Goens (Ryklof van), 16, 17, 32—36, 82, 106, 107, 114, 121, 134, 172, 184, 188.

Gomes (Juan), 92

Gomes (Matthijs), 33.

Gonsalvo (Bastiaen), 147.

Gorontalo, 86.

Goyer (Pieter de), 14, 59, 105, 131, 143, 167, 173, 175, 187.

Gouw (Willem Evertse van der), 20.

Greenhull (Henry), 69, 73, 139.

Grineel (Mr.) 19.

Grissee, 5, 9, 14, 25, 27, 29, 39, 41, 47, 53, 55—57, 61—67, 69, 73—75, 77—80, 83, 88, 93, 95—97, 101, 103, 104, 106, 113, 120, 121, 132, 137, 140, 149, 152, 158—160, 162, 163, 167, 169, 171, 187, 188.

H.

Hampalou, zie: Ampalo.

Happert (Gabriel), 132.

Hendricksen (Hendrick), 11, 90.

Henricus (fort), 11, 87, 89—91, 146.

Herbers (Mr. Gerard), 12.

Hermans (Jan), 114, 115

Hertenbaai, 14.

Heussens (Arnold), 72, 129, 133, 171

Hilarius (Antonius), 185.

Horick (Pieter van), 60.

Horst (Hendrik ter), 11, 87, 90, 91, 139, 146.

Hurmius (Barent), 146.

Hustaert (Jacob), 104, 172.

Ilyarinto Tigau (baai), 174.

I.

Ibabau, 176.

Ignatius-eilanden, 175.

Ilocos, 59.

Indragiri, 5, 13, 62, 73, 78, 139.

Indramajoe, 1, 9, 27, 47, 49, 52, 55, 75, 78, 82, 88, 107, 141, 156, 158, 163, 164, 173, 185

Indrapoera en Indrapoereezen, 8, 18, 54, 75, 105, 106, 134.

J.

Jago (St.), 138, 160, 161, 166, 177.

Jans (Albert), 140.

Janssen (Leendert), 40, 63.

Janssen (Pieter), 63, 67.

Janssen alias Buisman (Sivert), 61.

Japan, 26, 35, 56, 68, 70, 120, 132.

Japara, 4, 5, 13, 16, 18—25, 27, 29, 31, 41, 43, 47—49, 51, 52, 54—57, 61—63, 65—68, 71—83, 88, 93—95, 98, 99, 101—103, 105—108, 116—120, 123—126, 130, 132, 135, 138—140, 143—116, 148, 149, 153—156, 158—162, 165—167, 169, 171, 186.

Jemtey, 10.

Jochemsen (Michiel), 146.

Jortang, 1, 26, 60, 66, 71, 78—80, 82, 95, 97, 99, 103, 120, 141.

Judia, zie: Ajudhja.

K.

Kaap de Goede Hoop, 12, 40, 63, 171, 189.

Kali Woengoe, 11, 13, 21, 25, 47, 54, 67, 72, 73, 93.

Kambodja, 35, 47, 57, 58, 77, 85, 93, 112, 125.

Kandal, zie: Kendal.

Kandang, 56, 89.

Kangeün, 62.

Kedah, 70

Kendal, 59, 89, 151, 167.

Koejang, 63, 75.

Koelang (kaap), 100.

Koepang, 87, 91, 146.

Koetchie, 58.

Koromandel, 5, 10, 12, 23, 38, 50, 52, 55, 64, 72, 117, 133, 138, 171, 173, 184, 189.

Kota Tengah, 37, 60, 74.

Krassakan, 99.

Krawang, 13, 16, 20, 27, 37, 53, 71, 93, 102, 104, 106, 107, 119, 133, 134, 139, 152, 159, 166, 188.

Krokot (rivier), 102.

L.

Lambang, 169.
 Lamboe, 114.
 Lamahala, 146
 Lampawa, 52
 Lampongs (de), 20, 47, 82, 179, 180.
 Larantoeke, 91, 92, 146, 147.
 Lasem, 122, 135, 138, 145, 152, 158, 159, 165.
 Laur (Poeloe), 14.
 Leam, 182.
 Lefeber (Pieter), 35.
 Leyte, 181.
 Ligor, 77.
 Lonso, 109.
 Loop (kaap de), 166
 Losari, 21, 25, 27, 57, 62.
 Luzon, 174, 178—180 Zie ook: Manilla.
 Lijn (Cornelis van der), 6, 8, 35—37, 41, 42, 44, 45, 49, 50, 57, 94, 107, 126, 127, 145, 168, 174.

M.

Macao, 15, 84, 86, 147, 182, 183.
 Madagascar, 129.
 Madilanghou, 116.
 Madura, 18, 27, 88, 169.
 Maen (G. van der), 33.
 Maertensse (Jacob), 20.
 Maetsuycker (Johan), 3, 39, 40, 99, 101, 185
 Makassar en Makassaren, 4, 10, 14, 16, 18—25, 27, 29, 31, 34, 37, 39, 41, 45, 46, 53, 83—85, 87, 89, 91, 93, 94, 124, 126—128, 136, 141, 142, 150—152, 155, 158, 162, 166, 169, 175, 189.
 Makjan, 104, 172.
 Malabar (kust van), 39, 100, 128, 129.
 Malajoe (kasteel), 87.
 Malaka en Malakezen, 5—7, 16, 22, 50, 61, 62, 72, 74—78, 80, 83,

93, 120, 133, 134, 136, 139, 140, 141, 143, 145, 150, 152, 154, 156—160, 162, 164, 185.
 Maleiers, 44, 54, 55, 82, 84, 91, 107, 114, 121, 124, 141, 163, 167, 169.
 Maleije, zie: Malajoe.
 Man (Hendrik), 102.
 Manak, zie: Menak.
 Manangkabouwers, 17, 33, 36.
 Mandawe, zie: Mendawei
 Manicabers, zie: Manangkabouwers.
 Manilla, 14—16, 23, 24, 34, 59, 76, 84, 86, 92—94, 112, 124, 125, 127, 128, 174, 179, 181, zie ook: Luzon.
 Manjuta, 27, 106, 130.
 Mara, 109.
 Maratsiang, 5, 18, 19, 46, 131, 133.
 Mardijkers, 100, 142.
 Masbate, 181.
 Mascarenhas (Dom Philippo de), 29, 30, 136
 Masulipatman, 2, 71, 130, 173, 184.
 Mataram en Matarammers, 13, 21, 28, 50—56, 60, 64, 66, 68, 82, 97, 100, 106—119, 121, 122, 130, 132, 148, 164, 187.
 Matta (Pedro de la), 86, 92, 124, 125, 141, 142.
 Mauban (bocht van), 179.
 Mauritius, 28, 47, 129, 161.
 Meersche (Jacob van der), 28, 47, 129, 130, 161.
 Mena, 147.
 Menak, 19.
 Mendawei, 45, 135
 Mendonck (Thomas), 22.
 Mexico, 174, 175, 178—181.
 Michiels (Evert), 139.
 Middelburg (kamer), 131, 138.
 Minalabai, 178.
 Mindoro, 59, 174

Molukken, 23, 24, 53, 84, 87, 106,
107, 125, 172.

Mooren, 38, 68, 99, 173.

Mosambique, 33.

Muizensbaai, 59, 60.

Muijden (Jan van) 4, 67, 71, 77, 167.

N.

Nago, 177.

Nangasaki, 67, 77.

Negapatnam, 84.

Noel (Mr.), 1.

Nones, (Gaspar), 129.

Nova Hispania: zie: Mexico.

Nunabor, 177.

O.

Ogel (Dirk Jansen), 76.

Onrust (eiland), 23, 52, 64, 96, 135,
143, 156.

Ontong Djawa, 2.

Outshoorn (Cornelis Willemsen van), 29,
39, 80, 138, 153, 156.

Overwater (Pieter Antonis), 26, 120,
171.

P.

Padang, 16, 42, 45.

Pahang, 49, 60.

Palembang en Palembang, 1—5, 12,
13, 17—20, 22, 24, 25, 27, 29,
31, 37, 46—49, 53—58, 60—63,
65—68, 72, 73, 75, 77, 79, 80,
96, 98, 120, 139, 141, 144, 145,
149, 152, 153, 155, 159, 163—
166, 170, 173, 186.

Pahakata, 29, 72.

Palingh (Mr.), 48, 54.

Pamalang 2, 13, 19, 65, 101, 121,
128, 135, 139, 159, 169, 171, 187.

Pamanoekan, 20, 22, 27, 29, 62,

72, 75, 76, 78, 103, 104, 130,
135, 137, 144, 163, 166.

Panaroeban, 63.

Paradessi, 68, 96.

Pasaman, 19.

Pasaroevan, zie: Pasoeroewan.

Pasir, 4, 82.

Pasoeroewan, 78, 159.

Passora(ng), 9, 104, 153.

Patani, 1, 2, 172.

Pays (Joan), 159.

Pehou, zie: Piscadores.

Pekalongan, 13, 20, 22, 27, 47, 48,
73, 78, 79, 93, 95, 101, 102,
137, 148—150, 156, 160, 162,
163, 167, 169, 185.

Pencoela (Benkoelen), 144.

Perak, 6, 8, 68, 111, 112, 117, 122.

Perzië, 29, 98, 112, 113, 130, 132,
133, 135, 144, 159, 173, 185.

Philippijnen, 175.

Pieterse (Pieter), 40.

Pinstou (Thomas), 23, 31, 125, 140, 170.

Pipeli, 2, 72, 130.

Piscadores, 26.

Poedak Pajong, 116.

Pouthang, 13, 27, 102.

Por (Reinier), 47, 129, 161.

Portugeezen, 3, 6, 7, 15, 23, 28—31,
34, 85, 91, 92, 124.

Priaman, 18, 19, 26, 39, 41—44,
75, 81, 88, 95, 98, 103, 132, 133,
136, 138, 140, 149, 171.

Priok, 18.

Puijt (Albert), 90.

Q.

Quamen, 17.

Quinam, 112.

R.

Rantau Salak, 36.

Rembang, 88, 138, 141, 163.

Reniers (Carel), 33
 Rodrigo (Pasqual), 64.
 Rosari, 22.
 Rotterdam (kamer), 137.
 Rycke (Hendrik de), 114.

S.

Sabo, zie: Savoe.
 Saboango, 86.
 Salatiga, 116.
 Salida, 80, 81, 103, 134.
 Salvador (St), 16, 174, 175.
 Samarang, 16, 23, 49, 51, 52, 56, 61,
     62, 67, 74, 78, 79, 93, 101, 107,
     108, 110, 116, 118—120, 123,
     131, 132, 135, 136, 138, 141,
     143, 144, 146, 149, 150, 154,
     155, 163, 171, 172, 186, 188, 189.
 Samsoen (burger), 109.
 Sampang, 78, 100, 122, 136, 143,
     167, 184.
 Sangora, 47, 70, 71, 77, 183,
 Sas (Jan), 62.
 Savoe (eiland), 91, 146, 148.
 Schildpadsbaai, 161.
 Schillemaus (Philip), 26
 Schoorl (Direk.), 40, 100, 128.
 Sebouw, 125.
 Siassem, 13, 18, 47, 57, 58, 60—
     62, 66, 69, 72—74, 80, 94—96,
     140, 141, 152, 162.
 Semangka, 13, 20.
 Seroujen (Wouter), 87, 104, 106.
 Serooskercke (Reinier), 128
 Siam, 4, 11, 15, 34, 35, 67—69,
     71, 75, 77, 98, 143, 166, 173, 181,
     182, 187.
 Sierra Leone, 189.
 Silebar, 13, 16, 20, 28, 31, 38, 41,
     48, 53—55, 74, 78, 98, 106, 134.
 Sillemaje, zie: Tjilamaja.
 Silhda, zie, Salida.
 Silvernagel (Johannes Philippus), 81.
 Sitte, 36.
 Siwerts (Thomas), 190.
 Snoeck (Dirk Ewoutsen), 120, 132.
 Sockadana, 13, 21, 25, 47, 57, 68,
     76, 79, 102, 103, 155, 169, 186.
 Soember, 22.
 Soenda (straat) 12, 13, 18, 102, 106, 131.
 Soerabaja, 18, 22, 66, 76, 79, 97,
     98, 100, 101, 103, 120, 141, 141,
     158, 159, 162, 164, 186, 190.
 Solo, zie: Boenga (rivier).
 Solor en Soloreezen, 11, 30, 46, 56,
     87, 89, 91—93, 107, 146—148.
 Sombar, zie: Soember.
 Soubou, 86.
 Spanjaarden, 59, 60, 76, 92, 124,
     141, 174—176.
 Spirito Sancto (kaap), 175, 176.
 Songenap, 53, 88.
 Stel (Adriaan van der), 129.
 Steur (Dirck), 135
 Sumatra's Westkust, 41, 88, 99, 103,
     105, 120, 123, 130, 132, 134,
     138, 171.
 Surat, 3, 23, 28, 29, 38, 48, 55,
     98, 99, 129, 133, 135, 144, 159,
     170, 173, 185.

T.

Talamba, 138.
 Taliabos, 16.
 Tambang, 105, 149.
 Tamboesei, 33.
 Tamelang, 2, 68.
 Tampoerang, 121.
 Tanah Keke, 151.
 Tanakera zie: Tanah Keke.
 Tanara, 19, 27, 62, 80.
 Tandaya, 176.
 Tasman (Abel Janssen), 13, 18, 70,
     76, 77, 173, 184, 188.

Tassong, 77.

Tauijangh Boerangh, 5.

Tegal, 1, 9, 13, 16, 18, 22, 27,
47—49, 55—57, 60—62, 88, 137,
140, 149, 150, 157—160, 163,
171, 186.

Telabo, 181.

Tembalang, 93.

Terbaja, 20.

Terceras (Maria), 146.

Ternate en Ternatanen, 16, 24, 86,
87, 104, 124.

Texel, 40, 63, 106, 123, 189.

Thome (St.), 166.

Thijssen (Johan), 6, 22, 52, 62, 75,
133, 158.

Tidore, 124.

Tiekoe, 26, 41, 103, 149, 171. Zie
ook: Bhandar Califa.

Tigau, 174, 175.

Timon (Poeloe), 14, 15.

Timor, 91, 142.

Tjilamaja, 20, 21, 41, 62, 65, 66,
72, 76, 94, 103, 158.

Tjingko (Poeloe), 42.

Toeban, 57.

Tonkin, 26, 132.

Toppershoedje, zie: Tampoerang.

Tronse, 22, 29, 88, 96, 102, 140.

Truytman (Johan), 76, 184.

Tynosa, 182.

U.

Ubai (St.), 181.

V.

Velasko (Jacinto), 180.

Verbeeck (Willem), 11, 46, 86, 87,
89, 90—93, 107.

Verdonck (David), 124, 151.

Viera de Figuredo (Francisco), 23, 28—
32, 46, 84—86, 92, 94, 124—128,
136, 151, 152.

Vincent (Kaap St.), 2, 123.

Vlaming van Outshoorn (Arnold de), 39,
87, 150, 155, 166.

Vliet (Jeremias van), 40.

Vries (de), 180.

Vroede (Martinus de), 72, 131, 173.

W.

Wasser (Pieter de), 38.

Wesenhagen (Johan van), 17, 33.

Wingurla, 3, 128, 129, 144, 159, 173.

Winninx (Leonhard), 138.

Wit (de), 18.

Witterseilanden, 14.

Wonderaer (Sebald), 24, 25, 46, 47,
66, 82, 106—108, 114, 119, 121.

Z.

Zandenburg (fort), 63.

Zeeland (kamer), 12, 61, 166.

Zeelst (Hendrick van), 136.

Zoute rivier (Kaapstad), 63.

Zoute rivier, 179.

Zuidland, 102, 155.

cat. M. D. 9/5/78

CATALOGUED.

N.C

"A book that is shut is but a block"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY
GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI.

Please help us to keep the book
clean and moving.

S. B., 148. N. DELHI.